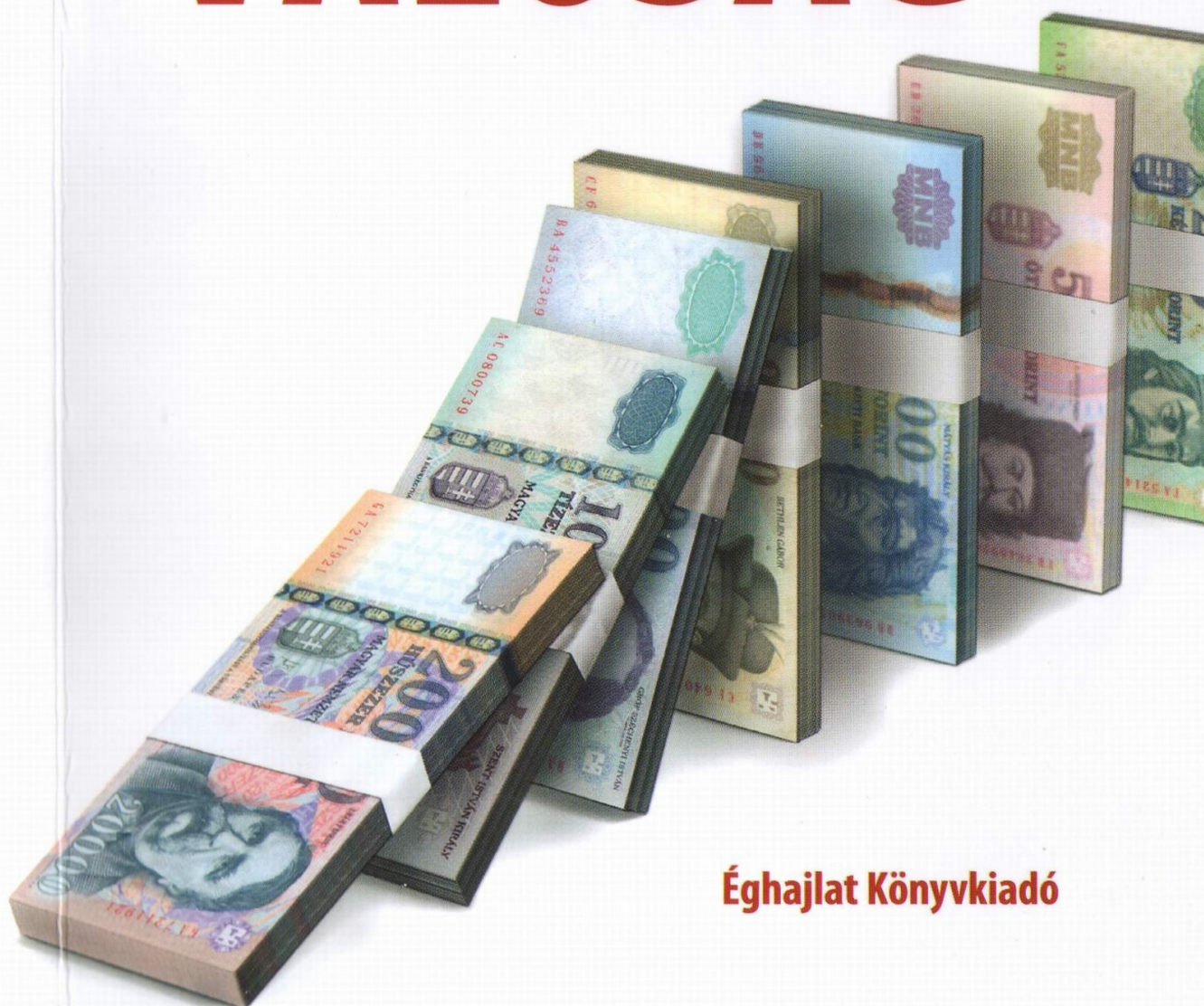

BOGÁR LÁSZLÓ
DRÁBIK JÁNOS
VARGA ISTVÁN

VÁLSÁG ÉS VALÓSÁG

Éghajlat Könyvkiadó

Bogár László - Drábik János - Varga István

VÁLSÁG ÉS VALÓSÁG

Budapest, 2009

Előszó helyett csupán csak néhány sort szabad írni, mert nincs ideje a fölös beszédnek, hiszen Magyarország, mint annyiszor történelme során, ismét léteért küzd. Külső és belső hatalmak egyaránt fenyegetik. Nem csupán területét, testét és lelkét egyaránt akarják. A nemzet romlásában azonban az önsorsrontás éppúgy szerepet játszik, mint a világ végletessé válása és hitének megroppanása. Ugyanakkor senki előtt nem lehet kétséges: a nehezülő korban több és másféle erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy a nemzet, a magyarság újra magára találjon, és éltetővé váljék. Hosszú estéken át a szavakkal és gyakorta önmagunkkal vívódva, azért született ez könyv, hogy a valóságot mutassa a válságban.

I. KOROK ÉS JELENSÉGEK

KLP: A mai folyamatok tisztázásához elengedhetetlen, hogy számba vegyünk a történelmi előzményeket. Mindenekelőtt tisztáznunk kellene: milyen történelmi korszakokból induljunk ki. Vagyis: ki mit tekint korszakhatárnak? Tudjuk, hogy sokféle lehetőség kínálkozik, mégis: mi az a jelentős momentum, amit korszakhatárként jelölnének meg?

VI: Szerintem onnan indulhatnánk el, amikor a tizenhetedik században a Bank of Englandet mint magánbankot megalapították. Az indíték az volt, hogy egyaránt jó a politikának, jó a banki játékosoknak egy olyan páros fölállás, ahol a politika kölcsönveszi azt a pénzt, ami - annak zártsága, átláthatatlansága folytán - kimeríthetetlen forrásként jelenik meg. Valójában a tizenhetedik századtól kialakult egy olyan szimbiózis az uralkodó és a pénztulajdonosok, a pénz előállítói között, amikor az uralkodó lemondott a saját arculatára teremtett pénzről. Olyan kézbe adta át, ahonnan folyamatosan kölcsönveheti, felelősség nélkül. Ezt elhitették vele. Nagyon jellemzően mutatkozik meg az Osztrák Nemzeti Bank felállításánál 1816-ban, tehát a Szent Szövetség létrejötte után. Ferenc császárt meggyőzték, hogy alapítson bankot, aztán arról is, hogy ez a bank ne legyen az övé, legyen másoké, és ő majd kellő mennyiségű pénzt kap onnan, ha kér. Így tulajdonképpen a Bank of England mintájára jött létre az Osztrák Nemzeti Bank, amelyet sem az uralkodó, sem a kor egyéb szereplői nem tudtak elszámoltatni. Később jött egy éra, amikor ezen változtatni akartak; mindjárt forradalom lett belőle, előbb Bécsben, aztán Pesten. Valójában egy olyan hitelpénzrendszer jött létre, amely a mai napig is meghatározza életünket. Ugyanez a szisztéma működik Amerikában a Federal Reserve-ön keresztül, és ugyanez jött létre a Magyar Nemzeti Bank megalapításával is - a Trianon utáni Magyarországra gondolok itt. 1991. december 1-jén, amikor levált a Magyar Nemzeti Bank, szép csöndben, óvatosan ugyanez a szisztéma valósult meg. Az én szememben a legfontosabb induló gondolat, hogy a hitelpénzrendszer átláthatatlan mechanizmussal működve, nem elszámoltatható kezek között jó esélyt kínál a politikának, de valójában uralkodik a politikán. A lusta, trehány, laza gondolkodású politikusoknak viszont ez nagyon megfelel, mert számos felelősséget át tudnak csoportosítani abba a láthatatlan szférába.

BL: Azt szoktam mondani: ha megáll a tudomány, jön a költészet. Nem véletlenül, mert semmi sem tudja olyan tömören, sűrítve kifejezni a lényegét, mint a vers. Azok kapcsán, amit elmondandók vagyunk, és az eddig elhangzottakról jut eszembe József Attila sötét sejtelmekkel terhes sora, és ez mind gyakrabban fordul elő: "Ős patkány terjeszt kórt miköztünk, / a meg nem gondolt gondolat...".

Az ember legtöbb nagy baja a meg nem gondolt gondolatokból származik. Boldogok vagyunk, hogy kitaláltunk valamit; nagy vehemenciával hozzáfogunk a megvalósításhoz, csak a következményekkel nem számolunk. Különböző okokból nem akarjuk vagy nem merjük a harmadik mozzanatot végiggondolni: hogyan illeszthető be az új a már meglévő emberi világba. Ha körülszempítünk mai világunk bármelyik szegmensén, azt látjuk, hogy a megvalósult abszurditás vesz körül bennünket. Bizonyos jelenségeknek abban a formában, amiben léteznek, nem is szabadna létezniük. Masszív, nem könnyen azonosítható, pusztító világerők működnek, ahogyan Hamvas Béla megjegyezte. Az emberiség egyre lefelé csúszik egy csaknem háromezer éve tartó kényszerpályán, és manapság látszik a lejtő kritikus pontjához érkezni. Az emberiség ugyanis képessé vált saját maga és a teljes földi létezés elpusztítására. Azok a kontrolltényezők pedig, amelyek ezt megakadályozhatnák, hiányoznak. Bármely lokális pontról, bármely dimenzióból - ökológiai, társadalmi, gazdasági, háborús és a többi - elindulhat a katasztrófa. Mi, emberek egyre nagyobb szorongással figyeljük, hogy kicsúszott a kezünkől a kontroll, ezt a világot ilyen formában senki sem akarta és akarja.

KLP: Nem egyfajta finitizmus ez, amelyet kiút helyett más korokban is megfogalmaztak már?

BL: Sokszor gondolkodok ilyesmire magam is, de ez mégsem az... Éppen harmincöt éve, hogy átvettem a közgazdasági egyetemen a diplomámat. Hadd mondjam el, hogy ez a harmincöt év valójában arra volt jó, hogy rájöjjenek: olyan, hogy gazdaság külön, valójában nincs is. Az a valami, ami nemcsak hogy létezőnek, hanem a legfontosabb létezőnek próbálja feltüntetni magát, nem más, mint két, valóban létező entitás határfelülete. A külső természeté, amit ökológiai rendszernek nevezünk, és az ember belső természeté, a kultúráé. Az történik, hogy az ember, az emberi kultúra, az emberi belső természet a saját megfogalmazódó, anyagi jellegű szükségleteit a külső természetből elégíti ki. És azt a folyamatot neveztük el az emberi történelem egy bizonyos pontján gazdaságnak, ahogyan az emberi belső és külső természet egymással kommunikál. Ez a kommunikáció nagyjából a 15. század végéig harmonikusan, zavartalanul működött, azonban az utóbbi öt-, hatszáz évben, tehát a kapitalizmus megjelenésével egy brutális folyamattá vált. A gazdaság és szereplői terror, léterőszak alatt tartják a külső és a belső természetet is.

Számomra az a kérdés, hogy mi ennek az oka, hogyan jutottunk idáig, mely pontokon mit kellene felismerni ahhoz, hogy erről a létpusztító, semmibe vezető útról visszaforduljunk. Tudom, hogy három könyv is kevés lenne hozzá, de mégis, legalább fel kell vetni ezeket a kérdéseket, mert minden bajunk, a mai magyar társadalom legkonkrétabb problémái is ezekre az alapkérdésekre vezethetők vissza.

KLP: Megdöbbenő, hogy éppen erről nincs disputa a mai Magyarországon. - A közbeszéd ma Magyarországon romokban hever. Egymásnak ellentmondó és egyúttal önellentmondásos narratívák gyilkos csatái zajlanak, amik sehonnan sehová sem vezetnek, tehát a közvélemény formálására tökéletesen alkalmatlanok. Ahhoz, hogy cselekedetekkel segíteni tudjunk, először is érthetővé, megfogalmazhatóvá kell tenni a történéseket, hogy lássuk, miről van szó. Azután esélyt kellene teremteni, hogy a legszélesebb társadalmi rétegek számára is elérhető, megbeszélhető legyen a dolog. Nem hiszek abban, hogy e nélkül az alap-közmegegyezés nélkül bármit is elérhetnénk, cselekedjünk akármilyen jól akármilyen helyesen.

VI: Az "megbeszélhető" azt jelenti, hogy gondolatokat tudunk cserélni. A tettek cseréjének eszköze a pénz, ami szintén kommunikációs eszköz. A pénzügyi tér mint kommunikációs tér ugyanolyan válságban van, mint a közbeszéd tere. Ugyanúgy eltorzult, ugyanolyan átláthatatlan, mint adott esetben a szavak világa.

KLP: Térjünk vissza a történelmi síkra!

DJ: Létrejött egy pénzimpérium, én innen közelítenék. István úgy fogalmazza meg, hogy létrejött egy virtuális térben létező virtuális hatalom. Én azt mondom, hogy ez az egyetlen szuperhatalom, ami ma létezik, és minden fizikailag létező ország ennek csak a teste, az izomzata. Egy ténylegesen államként működő, bonyolult szervezet, de olyan állam, amelynek a felépítése egy korporációhoz hasonlít. Vannak tulajdonosai, vannak igazgatótanácsai, menedzserei, és természetesen van maga a birodalom. Ez a birodalom került válságba, mert a fő működési elve nem az, amit közgazdaságnak neveznek, hanem amit pénzgazdaságnak neveznek. A kettő között már Arisztotelész különbséget tett.

Ő nem is engedte közgazdaságnak nevezni azt a rendszert, ahol az a séma érvényesül, hogy pénzből különböző technikákkal pénzt állítanak elő. A közgazdaságban a pénz is szerepel mint eszköz, de ott a reálgazdaságot, az értékelőállító gazdaságot kell működtetni meghatározott emberi szükségletek kielégítésére. Az élet, a természetes élet szükségleteinek határai vannak. A pénznek semmiféle határa nincs. Igenis, vissza kell nyúlni Arisztotelészig. Például miért volt annyira ellensége a kamatnak, a kamatozó hitelpénzrendszernek?

Arisztotelész óta, hogy így mondjuk, fokozatosan olyan háttérerők szerveződtek meg, amelyek egészen más értékrendet, igazából egy okkultista értékrendet követnek, amely egy határtalan önzéshez igazodik. A határtalan önzés összetalálkozása a pénzuralmi technikákkal elvezetett oda, hogy létrejött egy pénzimpérium, egy globális korporáció, amely a legkevésbé sem demokratikus; hiszen a korporáció egy keményen diktatórikus szervezet. Ennek az impériumnak a legfelső szintje, a tulajdonosi kör ma szakértői becslések szerint háromszáz trillió dollár fel nem osztott vagyont birtokol. Ez a vagyon fel nem osztva, holdingokba, családi vállalatokba, alapítványokba vándorolt, többek között ők a tulajdonosai az ötszáz legnagyobb világcégnek is. Létrejött egy elképesztő hatalmi koncentráció, és ezáltal egy kiegyensúlyozatlan rendszer; ez billent most meg. Kiderült az is, hogy milyen etikátlan, teljességgel erkölcstelen ez a társaság. Az abszolút kiegyensúlyozatlan rendszerben visszaélnék azzal, hogy nincs semmilyen ellenőrző erő fölöttük, hatalmas károkat tesznek, és utána szemrebbenés nélkül át akarják hárítani a következményeket azokra a struktúrákra, jelen esetben az államra, a központi bankokra, amelyekből eleve a pénzt kinyerték. Ennek a társaságnak a gyökerei az ókorba mennek vissza. Nagyon jól megtanulták, hogy akkor tudják a pénzt a saját világstratégiájukhoz felhasználni, ha ezeket a pénzeszközöket kivonják a közszolgáltatásból, és magánmonopóliummá alakítják át. Most azonban annak lehetünk tanúi, hogy a rendszer mégsem működik olyan olajozottan, mint azt hitték.

Hadd utaljak a közelmúlt eseményeire: az amerikai kongresszus épp most utasította el a hétszáz milliárdos segélycsomagot, ami semmi egyéb, minthogy a csalással létrehozott szemét értékpapírokat az állam megveszi, és azok, akik a kárt okozták, és nem melleleg hatalmas nyereségre tettek szert, teljes értéken állami garanciával megszabadulhatnak tőlük. Nem csodálkozhatunk, hogy a kongresszus ezt visszautasította. Abban az esetben azonban, ha ez a bizonyos - rejtőzködő - legfelső kör a maga milliárdjaival utasítani fogja a központi bankokat, a Federal Reserve-öt, a European Central Banket, a bázeli Nemzetközi Fizetések Bankját, természetesen a Bank of Englandet és a többi, hogy öntse rá a pénzt a gazdaságra, akkor is egy etikátlan, hogy ne mondjam, gusztustalan önzés érvényesül. Az történik ugyanis, hogy a károkat infláció formájában áthárítják a lakosságra. Ez a levegőből előállított pénz ugyanis felhígítja a már meglévő pénzt, és inflációs adó formájában mi fogjuk fizetni az árát. Ha az állam mégis beszáll, és átmegy a kisegítő bankkonszolidációs csomag, akkor is a lakosságra fogják áthárítani a károk megfizetését. Arra a lakosságra, amely eddig is ennek az uzsorás spekulációnak az áldozata volt. - Most az Egyesült Államokról beszélek, de mindez az európai bankkonszolidációs csomagokra is igaz.

KLP: Különösen súlyos ez azokban az országokban, ahol amúgy is kevés az ellenállás, főként a végletekig legyengített keleti blokkban, többek között az úgynevezett mintaállamokban. Talán emlékeztek rá, tíz éve még Magyarország is ilyen volt. A balti térségben például gyorsabb és látványosabb az összeomlás. Vagyis ahol gyorsan megvalósult a gazdasági, pénzpiaci átalakulás, ott nagyobb a baj. A később bekapcsolódott országokban, ilyen például Szlovákia vagy Románia, még kevésbé érzékelhető. Románia például a hitelfelvételekben most jár ott, ahol Magyarország a kilencvenes évek elején tartott.

BL: Arra lennék kíváncsi igazán, hogy mi végre teszik ezt az úgynevezett "világ urai"? Egyszerűen nem tudom elhinni, hogy nem látják: ha elpusztítanak mindent maguk körül (márpedig ez lesz a vége), és azután ott ülnek az aranyhegyükön, ők is elpusztulnak. Az aranyat nem lehet megenni! Szóval, mi a célja mindennek? Hogyan és mikor kezdődött? Tehát visszakanyarodnék az alapkérdéshez.

DJ: Most következik a válasz! Ez a világerő, ez a pénzimpérium olyan emberiségellenes értékrendet és stratégiát követ, amit meg kell állítani. Ennek nem szabad folytatódnia. Honnan lehet tudni, hogy ez a pénzimpérium és stratégiája létezik?

Mert természetesen azonnal letagadják - ez a média szerepe! -, és azt mondják, hogy képzelődünk, összeesküvés-elméleteket gyártunk. Ó, nem, vannak dokumentumok, csak utána kell nézni, el kell olvasni! Például 1995-ben a Gorbacsov Alapítvány ülése. Gorbacsov az U. S. Navytől, vagyis az amerikai haditengerésztől kapott egy gyönyörű villát az alapítványa céljára... Tehát ott összegyűlt a világelit ötszáz prominens személyisége, és eldöntötte, hogy az emberiség létszámát, ami most hat és fél milliárd ember körülbelül, le kell szállítani kétmilliárdra. Azért, mert kétmilliárd emberrel ugyanilyen kapacitással működtethető ez a pénzüralmi világgazdaság, ugyanúgy meg tudják termelni azt a profitot, amire ennek a társaságnak szüksége van. Itt most természetesen nem közvetlen anyagi szükségletekről beszélünk, teszem azt még egy autóról, házról és a többi, hanem a pénz, a vagyon által létrehozott és működtetett hatalomról. Amely velejéig gonosz: el akar pusztítani négy és fél milliárd embert, mert rájuk nincs szüksége, őket nem óhajtják eltartani, mert ez csak csökkenti a profitjukat. Az már egy másik kérdés, hogy ezt a hatalmat egy konkrét néphez kapcsoljuk-e, vagy sem. Szerintem nem lehet konkrét néphez, hanem annak csak egy szektájához lehet kötni. Amely szekta Szalonikiból ered, az a bizonyos Sabbatai Cvi-féle szekta. Akik hisznek abban, hogy az ő Messiásuk eljön, és mivel a reinkarnációban is hisznek, szerintük a Messiás a 19. századi Rothschild családban jött el, és ők a londoni ág elsőszülöttjei. Dokumentumok vannak róla, hogy ennek a pénzüralmi rendszernek az elitje meg akar szabadulni négy és félmilliárd embertől, ez a lényeg. Ők nyilván nem ahhoz a tömeghez fognak tartozni, amely eltűnésre van ítélve. Hogyan lehet ezt a tervet, ezt a cselekvési trendet leállítani? - Meg kell fosztani őket a globális méreteket öltő pénzmonopóliumtól. Ha ez megtörténik, a hatalmuk egyszerűen szétolvad. Vissza kell állítani a közpénzrendszert, ez a megoldás.

KLP: Számomra ez valamelyest egy újabb összeesküvés-elméletként hat...

DJ: Igen, de furcsa, hogy annak ellenére, hogy ezek az elméletek egyre nagyobb teret foglalnak el a közbeszédben, senki nem cáfolja.

KLP: Valamit szeretnék nagyon határozottan leszögezni: a beszélgetésnek nem célja, sőt nagyon is távol áll tőle, hogy felelősségi alapon bármely népet is megbélyegezzon. A magam részéről minden talaj menti antiszemitizmust elítélek, amely a pénzmanipulációkról egyből a zsidókra asszociál. Azt gondolom, ebben teljes az egyetértés köztünk.

DJ: Így van, ezek valós és spirituális jelenségek összeadódásából keletkeznek.

BL: Azt mondd, János, megfosztani őket a globális méreteket öltő pénzmonopóliumtól. Igen. Csakhogy ismerni kellene az alanyokat! Ezek az alanyok a mérhetetlen pénzvagyon birtokában nagyon egyszerűen tudnak védekezni: aki útban van, azt először nyilván meg akarják vásárolni. Ha nem áll kötélnek, megfenyegetik, ha ez sem segít, elteszik láb alól.

DJ: Két erő is kibontakozni látszik, ami sikeresen ellenállhatna ennek az életellenes, feneketlenül önző trendnek. Az egyik erő, hogy a keletkezett csődök, emberi katasztrófák nyomán terjed a megértése annak, hogy ez a magánpénzrendszer gátlástalan csaláson és visszaélésen alapul, és ez ellenállást generál. A másik, hogy amikor ez a pénzimpérium globálissá vált, az is nyilvánvalóvá vált, hogy a rendszer kiegyensúlyozatlan. Ilyen módon pedig manifesztálódott a rendszer aljassága és gonoszsága. 1989 után, a nagy demokratikus fordulatok után nem lett jobb a világ, sőt! Az egyensúly, amely jól-rosszul ugyan, de mégis kordában tartotta ezt a hatalmat, felborult a gátlástalan pénzimpérium javára. Csakhogy más ellensúlyok kezdenek létrejönni! Ott a világ második atomhatalma, Oroszország, a világ legnépesebb, elképesztően fejlődő országa, Kína, a négy közép-ázsiai ország, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Kazahsztán és Kirgizisztán, ott van megfigyelőként India - és Irán. Ott vannak az iszlám államok is. Az ellenerő Latin-Amerikában is szerveződik! Mi történik Ecuadorban? Felszámolják a piacgazdaságot, amelyről tudjuk, hogy nem más, mint hatalmi gazdaság, és egyfajta szocializmust vezetnek be. Tehát több útja is van, hogy az emberiség megfékezze ezt az életellenes társaságot.

KLP: A történelem azt bizonyította, hogy nagyon kicsi volt a szellemi ellenállás mértéke ezzel a globális folyamattal szemben, noha természetesen jelentős gondolkodókat ismerünk Silvio Geselltől kezdve a mai alkotókig, akik megfelelő alternatívákat állítottak föl. Mivel magyarázzátok ezt?

BL: Én is úgy látom, hogy szerveződik az ellenállás. Kína, Irán, Latin-Amerika, Oroszország, India - bár ők még eléggé hezitálva - mind hajlandók rá.

Nyilván eltérőek az érdekeik, illetve eltérő érdekeik is vannak, de talán már az elkövetkezendő évtizedben akár szövetségre is léphetnek egymással. Talán ez az a lehetőség, ami egy új hatalmi, gazdasági rendet hozhatna létre, azt a bizonyos szükséges ellensúlyt.

DJ: Nekem nincsenek illúzióim. Tisztában vagyok vele, hogy az egyik is önző, a másik is önző, de azzal is tisztában vagyok, hogy az önzetlenséghez nagyjából két azonos erejű, egymásnak feszülő önzésre van szükség. Az egyik önzés ütközik a másikkal, és kikényszeríti az "önzetlen" normáját.

BL: Elégséges-e, ha az önzések ütköznek össze? A világot transzcendens erők mozgatják, és a mi kötelességünk - és létérdekünk -, hogy a világgal ennek megfelelően gazdálkodjunk. Ha nem ezt tesszük, jön a büntetés. Két kérdésem van: az első, hogy az emberiség visszatálhat-e ebből a helyzetből ahhoz a szakrális egyensúlyhoz, amiből kibillent? Mert itt igazában a szakralitásról van szó. A másik: ilyen irtózatossá pénz hatalom árnyékában hogyan lehet bármilyen szuverenitást megőrizni? Bibó így fogalmaz: ha egy nemzet sokáig a hazugság kényszerének van alávetve, az egyenesen vezet az illető ország elitjének erkölcsi, értelmi lezülléséhez. A mi esetünkben azt beszélnek belénk, hogy nem is zsákmányolnak ki bennünket, minden a legnagyobb rendben van, csak egyesek összeesküvés-elméleteket gyártanak. Ennek a tanúi vagyunk ma. A jelenlegi felváltandó kurzus vezetője a legteljesebb fenyegetettség állapotában van. Nem lehet nem észrevenni, hogy a pénz hatalom képviselői mindent megtesznek azért, hogy az esetleges új kurzus képviselőjének eszébe se jusson velük szembefordulni. Napjaink példái azt mutatják, hogy ez a hatalom sikeresen tudja felvásárolni vagy megfélemlíteni az ellenlábasait.

VI: Ne feledjük: most folyamatokat igyekszünk feltárni, ezért nem lenne szerencsés, ha túl gyorsan jutnánk el a felületi filozófiától a konkrét, mai politikai jelenségekig. A kettő közé hadd emeljek be egy gondolatot, egészen fésületlent, de mégis kimondom. Az emberi társadalmak mint közösségek folyamatosan küzdenek a hatalom tartalmi és hatáselemeivel. A hatalom a közösség életében alapvető tényező, amivel tudni kell bánni. A történelemben a hatalom hosszú ideig az emberek feletti erőgyakorlásban nyilvánult meg, mondjuk a rabszolgatartó társadalmak jó példa, ahol az embert mint tárgyat, mint tulajdont birtokolták. A mai hatalom nem az ember feletti uralomra törekszik, hanem az emberek közötti tér feletti uralomra. Köztes tér feletti uralom például a mai kommunikációs hatalom. Elveszik a szavak értelmét. Olyan értelmeket vezetnek be, hogy mi már egymás között nem is tudunk más szavakat használni, csak azokat, melyekről azt hisszük, hogy mások jónak látják. Ugyanez a pénz is. Az elmúlt évszázadokban megszűnt a rabszolgatartás, majd eljöttek az államok fölötti nyers hatalomszerzés különféle formái, például a gyarmatosítás rabszolgatartás nélkül. Tehát most már nem az államok fölötti hatalmat gyakorolják direkt eszközökkel, hanem az emberek közötti, illetve a nemzetek közötti köztes tér fölött gyakorolnak uralmat. Ennek a köztes tér feletti uralomnak a technológiáját dolgozták ki igen alaposan, és úzik magas szinten ezek a bizonyos - nevezzük így -, szűk közösségek. Azonban ez a technológia is, mint minden ilyen, egyszer csak túléri, "túlnyeri" magát, amortizálódik. A technológiával baj van. Az informatikai átrendeződés a szovjet zártságot kellőképpen fel tudta oldani. Ez már tulajdonképpen behatolás volt a köztes térbe. Csakhogy a behatolás most más irányból is megtörténik. Vagyis ez a centralizált hatalom a köztes térben való uralmát éppen azért veszti el, mert az informatika számos olyan eszközt kínál fel az embereknek, amelyek segítségével fölismerik, hogy nekik maguknak is van keresnivalójuk ebben a köztes térben. Egyszerre létezik az a jelenség, hogy nyelvileg elszegényedünk, elbutulunk, és egyéb negatív jelenségek, de közben, párhuzamosan olyan eszközök is megjelennek, amik ezt a centralizált hatalmat belülről teszik tönkre. Így egyre kevésbé tudja uralma alá hajtani a köztes teret. Itt kell keresnünk a megoldást is.

DJ: Föl tudunk-e mutatni alternatívát a két szélsőséggel: a kollektivistá tulajdoni rendszerrel és az ultraliberális magántulajdonosi rendszerrel szemben? - Igen! Csak az a vagyon lehet magántulajdon, amit valaki a saját teljesítményével szerzett. Minden másnak, beleértve a természeti környezetet és élővilágot is, köztulajdonnak kell lennie. Ha valakinek csak az a vagyon lehet a tulajdonában, amit maga teremtett meg a saját teljesítményével, akkor nem lehetnének fölhalmozott száztrilliók, amivel tökéletesen vissza lehet élni, és vissza is élnek! Lehetséges ilyen vagyoni rendszert létrehozni. Az a magántulajdon szent, amiben a te életed objektíválódik, mert az a te életed, és az élet szent.

Minden más köztulajdon. Köztulajdonon természetesen nem állami tulajdont értek, hiszen Magyarország az egyik legkirívóbb példája, hogy az állam lehet a legnagyobb rabló. Az állam ellen nem védte semmi a közvagyon, a nemzet vagyonát. Tehát szó sincs állami tulajdonról amúgy bolsevik módra. A köztulajdonnak különféle fokozatai lehetnek, de egyéni tulajdon csak egyéni teljesítmény után lehetne. Megoldható az is, hogy az egyén az általa létrehozott értékeket bizonyos arányban az utódaira hagyja, a többinek pedig az emberiség közös vagyonát kell gyarapítania. Ez persze csak vázlat, nagy vonalakban, de a lényegét érinti.

VI: Csakhogy közösségekben élünk. A társadalom aggregálódik. Kell is, hiszen bizonyos közös cselekvésekből tudunk eredményeket felmutatni mindannyiunk javára. Az egyéni tulajdon csak úgy értelmezhető, ha egyúttal a különböző közösségi tulajdonok is értelmezhetők, mert az egyének bizonyos csoportjainak is rendelkezési joggal kell bírniuk valamilyen szinten. Ezt valahogyan meg kell teremteni. A baj abban van, ahogyan ez ma működik. A hatalmi szerkezet visszaélési formája ez is. Mert amilyen nehezen hozunk létre természetes személyeket (amint demográfiánk is mutatja), olyan könnyen hozunk létre jogi személyeket, akiken keresztül teljes jogi, hatalmi szerkezeti átrendezést tudunk végrehajtani. Itt most nyitok egy zárójelet, az előbb megütötte a fületem, János, amikor azt mondtad: "a profit miatt". Ez a folyamat nem a profitért megy! A profit ebben csak eszköz.

BL: Azt mondd, hogy a hatalom nem más, mint érdekérvényesítés vagy inkább akaratátvitel. A hatalommal valójában egy viszonyrendszer fogalmazódik meg: a saját érdekeimet, törekvéseimet eredményesen tudom-e érvényesíteni másokkal szemben? Akkor tehát mégiscsak az a kérdés, hogy ennek a jószívről évezredek óta zajló hatalomkoncentrációnak mi a célja? Nyilván még több hatalom. És ha az megvan, még több hatalom. Miért? Még több hatalomért. Ez a folyamat egy saját farkába harapó kígyó, amelynek a belső mozgatórugóit a mi gondolkodásmódunkkal soha nem fogjuk megérteni. Detektálni tudjuk, megérteni nem.

DJ: Egészen természetellenes dolog. Minden egyensúlytalan állapot önmegsemmisítéshez vezet. Minden folyamat, amiben ember vagy egyáltalán élet vesz részt, komplementer ellentétpárokon alapul.

VI: Nem lehet ez valamiképpen az emberi lélek deformációja?

BL: Dehogynem, egész biztosan. Egyetérthetünk, hogy a legalapvetőbb természeti törvények támasztják alá azt a jogos feltételezést, hogy ez a folyamat önmegsemmisítő. Mindenképpen véget ér tehát. Eklatáns példa a kanadai rénszarvasok esete. Betelepítettek egy kanadai szigetre tizenöt rénszarvast, ahol bőven volt elegendő táplálékuk az állatoknak, és semmilyen ellenségük. Három év alatt hatezres populáció jött létre, amely egyetlen nagyon erős tél alatt betegségekben elpusztult, és öt-hat legyengült, beteges állat maradt meg. Egyensúlyra kell hát törekedni, vagy ahogyan az inuitok mondják: a farkasok tartják életben a rénszarvasokat...

DJ: Igazuk van. Az emberen belül is megvan a kettősség. Ki nem látott még lusta embert? Bizonyos mértékig mindenki lusta! Szorgalmas úgy lesz belőle, hogy a felsőbb lelki struktúráival legyőzi a lustaságot.

VI: A szellemi restségre ugyanígy lehet építeni, és a hatalom eszközévé lehet tenni, mert ha megfelelően átgondolt technológiád van hozzá, rákésztetheted az embereket, hogy nem kell annyit gondolkodni! És ők a meglévő elemi restség folytán nem is fognak gondolkodni, sőt élvezik ezt a kényelmesnek tűnő helyzetet.

DJ: Pusztán arra akartam utalni, hogy az ellentétes oldalak, erők közötti egyensúlyra való törekvés az emberekben is ott van. Ez a dinamikus állapot. Az ellentétek nem kizárják, hanem kölcsönösen feltételezik egymást. Társadalmi vonatkozásban éppen azért van halálra ítélve ez a pénzürgalmi rendszer, mert a velejéig kiegyensúlyozatlan.

VI: Volt egy kor tehát, amely lezárult a rabszolgaság intézményének megszűntével. Egy következő, amely a gyarmatosítás megszűntével zárult le. Majd következett az a kor, amelyben más egyéb eszközökkel uralkodott egyik ember a másik fölött. Ez a kor látszik most lezárulni. Illetve, hogy lezárul-e, és mivé fejlődik, azt még nem látjuk, de egy ilyen átmeneti állapot felé haladunk, ez kitapintható.

KLP: Az átmenet minden korban jelen van, a hatalomnak pedig minden korban megvannak a veszélyei. Ha már László Hamvas Bélát idézte a beszélgetés elején, hadd idézzek én is néhány mondatot Hamvas Bélától: "A hatalomban mindig van valami démonikusan romboló; az uralom ezzel szemben fölényes, megérinthatetlen és magas. Ez a természetük abból következik, hogy a hatalom szellemtelen, az uralom pedig szellemi".

II. VÁLSÁGÉRTELMEZÉSEK

KLP: Onnan indultunk el, hogyan kezdődött és alakult az a torz hatalom, melynek épp sötét oldalait éljük. Most pedig azt kellene megállapítanunk, hogy mi várható, mi lesz a vége?

BL: Cinikusan azt mondhatnám, meg kell várni, hogy magától összeomoljon. De visszatérnék ahhoz a létszámcsökkentés-dologhoz, amit János mondott. Biztosan deklaráltak ilyet, de biztosan nem gondolták végig. Ha utána számolunk, négy milliárdos létszámcsökkenést csak tízmilliárdnyi halállal lehetne elérni. Ez matematika és statisztika. Ehhez olyan pusztító energiákat, háborúkat, járványokat kellene elszabadítani, amiket aztán senki sem tud megállítani. Nem lehet. Semmibe menne a az egész emberiség, azokkal a magukat szörnyen okosnak vélő stratégiákkal együtt, akik ezt az egészet kitalálták!

KLP: Ez az overkill. A túlgyilkolt világ. Lehet, hogy a civilizáció ennek visszatartó ereje miatt fékezhet szuperhatalmakat, de sajnos nem tagadható: a gyilkosságok, a háborúk nem múltak el.

VI: Másképpen gondolom, mint ti, de ugyanaz a konklúzió. Azt el tudom képzelni, hogy ezek az önhitt hatalombirtokosok olyan feszültséget robbantanak ki a világban, amire már van egy-két történelmi példa. Hiszen ugyanez a hatalmi szerkezet generált egy első világháborút, egy második világháborút, egy szovjetrendszert a maga tízmilliós belső pusztulásával. Lényegében most is egy olyan feszültséget keres, amellyel ezt a demográfiai kérdést próbálja befolyásolni valamilyen mértékben. Lehet, hogy nem több milliárdos szinten, de mégis, olyan mértékben, hogy az elvesztett, amortizálódott hatalmi eszközei helyébe egy új eszközrendszert kíván teremteni a maga számára. Ez a vágya, a szándéka, a célja. Nem biztos, hogy ezt eléri, de hogy megpróbálja, az nagyon valószínű.

DJ: Szeretnék arra reflektálni, László, hogy mi a célja ennek az irracionális, most már globális hatalmi koncentrációnak. Abszolút hatalmat akarnak. Hatalmat a hataloméért. Azt hiszik, hogy a hatalmuk akkor lesz abszolút, ha ezt a magánpénzrendszert továbbra is megtartják saját házi monopóliumuknak.

KLP: A monopolizáció útját a 19. században a földrajzi értelemben vett gyarmatosítás, a 20. század első felében nagyhatalmak egymást kiszorító törekvései, a múlt század második felében a globális tőke uralma jelzi. István korábban szólt már erről. Feltehető, hogy a 21. században az egyik leglényegesebb törekvés az ember személyes kisajátítása lesz.

BL: Akkor beszéljünk ennek az okairól is. Egyébként a közelmúlt történései is ékes bizonyítékai annak, hogy a jelenlegi válság diskurzusválság is, István ezt a témát is érintette. Az uralkodó nézetrendszer, az uralkodó fogalomkészlet a megközelítési mód és az értelmezési keret válsága is. Napnál világosabb, számítani is lehetett rá, hogy a világban uralkodó szemlélethatalom, a mainstream valójában nem képes elbeszélni ezt a válságot. Az ő olvasatukban a válságnak egyetlen szintje van - ez kétségkívül létezik is -, nevezetesen a "rossz kihelyezések". Az elmúlt évben az ingatlanpiac buborékjának kipukkanása volt a válságot közvetlenül kiváltó ok. A folyamat súlyosbodása a Lehman Brothers bedőlésével kezdődött, és a világ tíz legnagyobb bankjához tartozó befektetési alapok mind elestek, egy hatszáz milliárd dolláros pénzügyi krátert hagyva maguk után. Logikailag természetesen igaz, hogy mindemögött a felelőtlen hitelezés áll. Ez alatt a szint alatt még legalább két réteg található, amelyet az uralkodó észjárás nem tud feldolgozni, mivel az erre vonatkozó fogalmakat, illetve értelmezési kereteket a diskurzusból eleve kirekesztette. A világ urai érzékelhetően egyre nagyobb bajban vannak és lesznek is ebből a szempontból. Hihetetlenül jól megfizetnek egy kollaboráns, egy apologetikus értelmiségi réteget, amely úgy érzi, neki az a dolga, hogy mindenben visszaigazolja: a világ, a valóság pontosan olyan, ahogyan a gazdái elképzelik, a "Brave New World".

Ennek, ha belegondolunk, van egy mulatságos következménye. Jól megfizetnek valamiért, ami éppenséggel nem teljesül, hiszen a cél az lenne, hogy a kendőzetlen valóságot írják le nekik. Egyfajta öncenzúra folytán azonban ez megghiúsul. Ha nem lennénk mi, a kritikai értelmiség, akik keményen szemben állunk ezzel a mainstreammel, és akiket ezek az urak minden lehető és lehetetlen módon üldöznek, esélyük sem lenne rá, hogy a valóságnak akár csak egy kis szeletét is megpillantsák.

Térjünk át a válság lehetséges értelmezési szintjeihez! Szerintem a válság legmélyén egy alapvető ontológiai feszültség húzódik, ami az egész globális kapitalizmus legsúlyosabb ellentmondása. Miközben a legalapvetőbb mozgatóereje a profit és csak a profit, a profit megszerzése maga szétroncsolja a természeti környezetet, és szétroncsolja az emberi társadalmat.

Tehát, az a kérdés, hogy amit most megélünk, az egy apokalipszis kezdete, amelyben néhány évtizeden belül elképzelhetetlen katasztrófák közepette összeomlik a kapitalizmus rendszere, vagy kisebb válságok elhúzódó, mélyülő sorozata, aminek majd egy átalakulás lesz a vége?

KLP: Nem kétséges, hogy jelentős törésponthoz érkeztünk. Ez merőben más, mint az eddigi válságok, ahol többnyire egy nagy kérdésre kellett választ keresni, ami leegyszerűsítve a következő: biztosítható-e a feltételek a növekvő népesség eltartásához oly módon, hogy a kormányzó elit megőrizze jólétét? Most úgy érzem, hogy válságok sorozatában sok nagy kihívás van egyidejűleg jelen; például a növekvő szegénység vállalása az elit jólétének fenntartása mellett, vagy a tradicionális erkölcsi normák szétlá-
lása a hatalom megtartása érdekében. Egy nagy folyamat része vagyunk, melyet Madách Tragédia londoni színének bevezető soraiban érzékeltet: "Rettegsz a költészetért ma, / Holnap a tudás miatt, / S szűk rendszerek mértékébe / Zárod a hullámokat.

VI: Az egyik kérdés, ami közvetlenül előttünk van, nevezzük történetinek: mikor volt ilyen válság? Ha megnézzük a történelemben, nagyon sokszor. Volt a 19. században, volt a 20. században, de hogy ne menjünk messzire, vegyünk hármat. Az első 1987. október 19., az nem volt ekkora volumenű. Volt tíz évvel rá, 1997-98-ban: az jobban hatott inkább az ázsiai környezetben. Nagyobb volt a hatása, mint ami most nálunk érezhető. Megint eltelt tíz év, és ismét itt van egy válság, aminek a fókusza, úgy tűnik, inkább Európában van és lesz, mint Ázsiában vagy Amerikában.

BL: Amerikából indult.

VI: Amerikából indult, igen. Onnan indult egyébként az ázsiai válság is. Az már más kérdés, hogy miért. Erre mindjárt rátérünk. A következőképpen látom. A pénz mint fogalom önmagában is folyamatosan fejlődésben van. Az informatika mint eszköz a pénzt mint eszközt önmagában is fejleszti. Komoly szimbiózisban, exponenciálisan fejlődnek. Nem mennyiségileg, hanem inkább azt mondanám, technikai, technológiai erejüket illetően. Amikor a Fed (az amerikai nemzeti banknak megfelelő intézmény) annak idején a maga eljárásrendjében kibocsátotta a dollárt, akkor ez, készpénzként működött. A készpénzből, valamint a számlapénz jellegéből elindulva egy számomra nagyon kevésbé látható, igen komoly metamorfózison ment át, amit az idő haladtával akár fejlődésnek is lehet mondani, vagy negatív jelzőkkel illetni. Mert jelentős átalakulásnak kell nevezni, hogy a kereskedelmi bankok egymás közötti műveletei - a Fed normál pénzkibocsátását mintegy meghaladva - kezdték átvenni a pénzeszköz előállításában a domináns szerepet. Addig is jelentős szerepet játszottak a kereskedelmi bankok, de a jegybankok, a nemzeti bankok voltak ennek a folyamatnak az urai.

KLP: A kereskedelmi bankok jegybanki szerepet töltenek be?

VI: Tulajdonképpen így történik. A Magyar Nemzeti Bank is ide sorolható, noha mi természetesen marginálisak vagyunk abban a tekintetben, hogy a pénzkibocsátást - mennyit hoz létre, mennyit semmisít meg - már nem aktív műveletként, hanem passzív szereplőként befolyásolja. Ez annyit jelent: add ide nekem a fölösleget, majd én megmondom neked, mennyi az, és azokkal a bizonyos szabályokkal, az Úgynevezett kamatlábbal, az alapkamattal szabályozok. Magasabb kamat esetén érdekében áll a bankrendszernek - adott esetben - inkább a Fednél elhelyezni a pénzt, mint a gazdaságban. Ha a Fed lejjebb viszi a kamatokat, akkor azzal azt mondja, ne add nekem a pénzt, hanem irányítsd a gazdaságba. A szabályozás nem aktív, hanem passzív műveletek keretében történik. Még egyszer mondom: passzív, mert nem a pénz létrehozásával szabályoz, hanem a már meglévő pénz mennyiségének a megsemmisítésével vagy kivonásával.

Ennek az a jelentősége, hogy a bankrendszer megtalálta azt a módot, hogyan tudjon sokféle pénzügyi eszközt létrehozni. Egyik formája a részvény; és ha az eléggé forgalomképes tőzsdei részvény, az szinte pénzt helyettesít. Változik az értéke, de eladható és megvehető, pénzszerűen viselkedik. A hetvenes, nyolcvanas évek elején kezdett igazán súlyt kapni az államkötvény, vagyis a hitellel, ami a hitel értékpapírosított változata. Aztán a nyolcvanas évektől a kilencvenes évek végéig egyre inkább felgyorsulva e hitelformák ezekkel az értékpapírokkal tördelt alakban szintén fizetőeszközként használható formában kezdtek elterjedni és felszaporodni. Amikor az olaj árát megemelték, és az országok kezdtek eladósodni, ilyen értékpapírformában adósodtak el, kötvénykibocsátás formájában. Tehát ez mint eszköz egyfajta kereskedelem tárgya lett. Lehetett adni-venni, az értéke ennek is mozgott, kevésbé, mint a részvényeké, de jól meghatározható, befolyásolható módon. Széles játékkeret hozott létre a bankok jelentős hányada számára, az úgynevezett beruházási bankok számára. Az a bizonyos pénzügyi hatalmi gondolkodás pedig azt képviselte, hogy átállunk a Fed uralmáról e beruházási bankok uralmára, ezért ezekben nagy koncentrációt hajtott végre. Ez azt jelentette, hogy az értékpapírok fölötti uralom és a velük való kereskedelem dominánsan, hetven-nyolcvan százalékban hét nagy intézménynél összpontosult. Egy ilyen folyamatot nem lehet megtiltani, így a világon másutt is elkezdtek ezt az irányzatot követni.

Áruként kezelték az államok, városok, önkormányzatok kötvényeit. Amikor már jól működött, felfedezték (nem volt különösebben nehéz), hogy a lakásépítésre és -vásárlásra kiadott hitelek is egyfajta értékpapírba rendezhetők, ha aggregálják őket. Azt mondom, hogy vannak kockázatos hitelek is. Azoké, akik kis jövedelműek, és ennek megfelelő környezetben élnek. Vannak azonban olyanok, amelyek jók, például a nyugdíjasoké, akik Floridában építenek házat. A nyugdíj eléggé biztos dolog. Különböző kockázatú csomagokat képeztek tehát. Azokat számították kockázatos hitelnek, ahol a hitelfelvevő esetleg egy összegben a hitel lejárta előtt vissza tudta volna fizetni a hitelt, mert akkor őt rövidebb ideig lehet szivattyúzni. A nyugdíjasok például jó hitelfelvevők voltak, mert ők ezt természetesen nem tudták megtenni. Ezek a fajta értékpapírok is egy nagy halmazt képeztek. Amikor már nagyon sok ilyen értékpapír volt a piacon, akkor a kereskedők, a brókerek az egészet számítógépre vitték, és elkezdtek egyéb jeleket is generálni. Változásokat, várakozásokat, jövőbeni kilátásokat, egyebeket, és ezeket is a kereskedelem tárgyává tették. Ezeket hívják indexnek. Elindult az indexkereskedelem, ahol már effektíve nem a kötvény volt az áru tárgya, de a kötvény árfolyamának az esetlegessége lett a pénzeszközformát öltő kereskedési tárgy. Úgy kell elképzelni, hogy van egy kaszinó, ahol vannak rulettasztalok. Ezt már mindenki megszokta. Aztán rájöttek a tagok, hogy meccseket is lehet játszani, később azt is fölfedezték, hogy félkarú rablókat is lehet csinálni. A hamisan befektetési bankoknak nevezett intézmények játékszereket kreáltak maguknak, amivel elsősorban egymás közt tudnak játszani, azaz kereskedni.

KLP: Ez valójában hamis pénz!

VI: Úgy van! Olyan pénz, amire nincs fedezet. Ezt az egész hosszú okfejtést azért mondtam el, mert mennyiségében az indexkereskedelem vette át az uralmat. Sokkal nagyobb mennyiséget tudott produkálni, mint bármi más, aminek valami köze is volt a reálfolyamatokhoz. Minél jobban elszakadt egy pénzügyi eszköz a reáliától, értelemszerűen annál nagyobb mértékben voltak létrehozhatók a virtuális tranzakciók.

BL: Ezeket elegánsan derivatívának, származtatott terméknek nevezik.

VI: Igen, számítógépes algoritmusokkal meghatározott értékek. Ezeket az algoritmusokat szabványosították. A-nak, B-nek, C-nek nevezem őket, és ezek után már az A-val, a B-vel, a C-vel kereskedünk.

BL: Tömegpusztító fegyverként tud viselkedni az eljárás, rendkívül veszélyes!

VI: Tulajdonképpen a fizetőeszköz, a pénz bizonyos érdekét hordozta, de nagyon sok tulajdonságában nem pénz. Az, hogy pénzjelleggel hordoz, annyit jelent, hogy ki lehetett venni a rendszerből olyan eszközt, amivel reális vagyont lehetett vásárolni. Virtuálisan jött létre egy, a hatalomra vagy egyéb cselekvésre használható eszköz. Amikor azonban tényleges vagyonokban realizálódott, valódi hatalmat, valódi jövedelmet jelentett. Akkor kitalálták azt, hogy tulajdonképpen még kötvényre sincs szükség. Elég, ha csak beszélünk róla. Mintha neked lenne államkötvényed, nekem is lenne, és adjunk egymásnak hiteleket!

A bankrendszer a pénzteremtést az egymásnak nyújtott műveletek révén hozza létre. Amikre ugyan érvényesek bizonyos szabályok, de ezeken a korlátokon belül a bankok az egymásnak nyújtott hitelekkel eszközöket tudnak teremteni. Nagyon alacsonyan szabták meg a tényleges, felhasználandó pénztípusú, számlapénztípusú fedezeti hányadot e műveletek mögött, ami annyit jelentett, hogy ők adott esetben akár százszor, kétszázszor annyit is tudtak szerződési értékben mozgatni. Mit jelent ez? Ha letettem száz dollárt, de százszor akkora ügyletet köthettem vele, és azon az ügyleten nyertem mondjuk tíz százalékot, ez azt jelenti, hogy az én effektíve letett pénzem tízszeresét tudtam megnyerni egyetlen szerződéssel! Egy művelet tízszeres, azaz ezer százalékos haszonnal járt. Ebben a helyzetben kitalálták a következőt. Ha mi csak virtuálisan adunk egymásnak hitelt, de az én pozícióm más, mint a tied, ebből adódóan más kamatot kell, hogy kérjek. Mondjuk én jenben vagyok, a jen hitelkamata más, mint a dollár- vagy az eurókamat. Van, ahol fix a kamat, van, ahol változó. Ezek a hitelek nem teljesen azonos kondícióval bírnak. A különböző kondíciókat egymással szemben elszámolva, vagy nálam, vagy nálad jelentkezik teher. Ezeket a terheket elszámoljuk egymásnak úgynevezett SWAP, csereügylet formájában. Ha jól spekuláltam, hogy a változó kamattal az én hitelem így hoz, míg a fix csak amúgy, akkor esetleg nyertem; de lehet, hogy fordítva. Az összes pénzügyi eszköz között ez a bizonyos kamat-SWAP jelentette a legnagyobb hányadot; többet, mint az összes együttvéve. Képzeljük el, hogy 2005 decemberében háromszázezer-milliárd dollár volt ilyen derivatívaforgalomban a világon. Ezt úgy kell elképzelni, hogy a világ összes pénze, ami számlán és minden más formában egyáltalán létezik, kevesebb, mint hatvanezermilliárd dollárra rúgott. Ötször annyi volt a derivatíva, mint a világ összes pénze. 2007 decemberében ez megduplázódott. Tehát két év alatt felment hatszázezer-milliárd dollárra!

BL: Tíz-tizenöt éve zajlik, hogy kétevente megkétszereződik!

VI: Exponenciálisan nő, igen. Miért fontos ez? A számítógépek bármilyen számot elbírnak! Csakhogy az a bizonyos hét beruházási bank Amerikában, amely korábban uralta az értékpapírpiacon, kezdte úgy érezni, hogy kicsúszik alóla ez az uralmi pozíció, mert a világban egyre többet kezdtek foglalkozni velük. Egyre jobban terjedtek róluk és viselt dolgaikról a hírek, ez pedig már veszélyeztette a dominanciájukat. Ezért valójában ők robbantották ki ezt a válságot, mondván, tisztítsuk meg a piacot. A közgazdaságban egyébként használatos a "piactisztítás" fogalom: hulljon a férgese. Ők nem fognak ebbe a válságba belepusztulni, ők fuzionálnak. A válság be volt programozva. Hogy miért most robbant ki, arra az a válasz, hogy az elnökválasztás előtt kellett bekövetkeznie, mert kongresszusi képviselőket is választottak, akik éppen azért nem mertek harcba szállni, mert mindegyik el volt foglalva a saját újraválasztásával. Most volt a legsimábban átvihető a kongresszusi képviselőknél, hogy a bankok azt mondhassák: kérünk egy kis apanázst a magunk megmentésére. A régi elnök a felelős ezért, de hát ő úgylélel. Az új elnök öröklí a problémát. Taktikailag nagyon jól választották ki az időpontot. Gondoljuk el, hogy ezek a nagy brókerfoglalkoztató intézmények tízezérel vették fel a képzetlen, tizenkilenc-huszonkét éves fiatalokat, akiket aztán kiképeztek a kereskedés módszereire. Látnod ezt, látnod azt, ha a számítógép így és így reagál, akkor neked így meg így kell tenned. Ezek az emberek, azt mondhatnánk, gyakorlatilag egy mesterséges intelligencia végrehajtó robotjai voltak. Őket ültették be a Wall Street-i meg a londoni óriási új irodákba. A Lehman Brothers kilencvenkétezer négyzetméterért bérelt Londonban, tizennégyezer bróker ült az irodákban! A Canary Wharf Centre tulajdonképpen azért épült, hogy a robotokat lehessen hová tenni. Mit csináltak ezek az urak? Sok kis apró üzletet bonyolítottak egymás között, jó jutalékot kaptak, a főnökeik még nagyobbat, a társaságnak is ki tudták mutatni a nyereséget. Lényegében egyszer beprogramozták a rendszert, ami magától fújta ezt föl, a könnyebb ellenállás miatt egymás között, mert külső balekot nehéz lett volna meggyőzni, de ehhez a rendszernek már nem is volt ereje, ugyanakkor a lufi nagyon jó alkalom volt rá, hogy egy öntisztulási folyamatot indítson el.

BL: Beszélünk kellene erről az úgynevezett tisztulásról. Szerinted tisztulás, én inkább gigantikus mélyszivattyúnak nevezném. Ez egy koncentráció, ami ugyebár úgy működik, hogy bizonyos szereplők egyre inkább megfosztva az erőforrásaiktól, relatíve rosszabb helyzetbe kerülnek; bizonyos szereplőknél pedig az elszívott erőforrások felhalmozódnak. Amit elmondtál, nagyon fontos. Ez a dolog mechanikája vagy inkább hidraulikája. Valójában azokat a törekvéseket kellene meglátnunk, amelyek a hidraulikát vezérlik, és látnunk kell, hogy kik a vesztesek, és kik a nyertesek.

VI: Négyen ülünk itt az asztalnál. Mondjuk, hogy mindannyian piaci szereplők vagyunk, és egymással is üzletelünk. Az egymással való üzletelés egy konszolidálható művelet, egymást kiüti, nincs jelentősége. Az a lényeg, hogy a külső szereplőkkel milyen kapcsolatban vagyunk. Mondjuk, egyikünk csődbe jut. Akkor a másik vagy a másik kettő átveszi a csődbe jutott ügyfeleit. Ugyanott tartunk, csak koncentráltabban. Azaz gyakorlatilag az uralom erősebb lett. Amikor a Lehman Brothers tönkrement, az összes ügyfelet átvette a hét nagy közül valamelyik. Amikor a Merrill Lynch tönkrement, ugyanez történt. Ez nem tönkremenetel! Egyszerűen csak belső átrendeződés. Nő a koncentráció, ugyanakkor eltérít olyanokat a játéktól, akiket nem akarunk ott látni. Olyan játékot építettek föl, amittől nem lehetett eltiltani másokat, de amivel tönkre lehet tenni bárkit. Mások menjenek tönkre, mi maradjunk a húsfazéknál! Ugyanakkor demonstrálni lehet, milyen rossz ez a rendszer, következésképpen csináljuk meg a jót - mi. Koncentráltan. Az új világpiénz-mechanizmus előkészítő lépése volt a válság, megfelelően időzítve. Mostantól kezdve jönnek a mellébeszélő típusú tárgyalások, hogy "beszéljünk róla"; "beszéljünk róla, és mi megcsináljuk". Ami azt jelenti, hogy új világpiénz-konstrukció felé haladunk.

Tehát összefoglalva, egy hatalmas mennyiségű, az élet reálfolyamataitól teljesen elszakadt, lényegében csak a számítógépekben létrehozott, de jogi értelemben mégis értéknek számító jelekkel fölfújták azokat a pénzügyi eszközállományokat, amelyek fölött egy nagyon szűk réteg rendelkezni akar. A folyamat természeténél fogva azonban ehhez egy meglehetősen széles réteg is hozzájutott, nem lehetett leblokkolni. Azért, hogy ettől a széles rétegtől meg lehessen szabadulni, egyfajta katasztrófa programmal néhányan a saját kezükbe veszik a pénzügyi eszközök megmaradó hányadát.

BL: Nyersen lefordítva ez annyit jelent, hogy a vesztesek olyasmit veszítenek el, ami addig sem volt az övék, mert az csak illúzió volt. De most visszaszívják tőlük mindazt, amit ők mégiscsak nyereségnek, vagyongyarapodásnak hittek...

VI: Egyes olyan szereplők, akik nagy számban voltak részesei a folyamatnak, megszűnnek létezni, a jövőben kevesebb játékos folytatja tovább, és a kevésen jobban lehet uralkodni, jobban koncentrálni. Egyúttal nemcsak személyében kevesebb, de jogi személyében is kevesebb lesz a játékos. A jogi személyek számának csökkenését ezek a fúziók teremtették meg. Tehát a hatalom nem csökkent, csak a hatalomban részt vevők személyének száma szűkült le még jobban, és vált egy bizonyos körben rendezhetővé. A pénzügyi rendszer egy - nem jó értelemben vett - megtisztulási folyamaton megy át. Ez a fajta új pénzügyi rendszer most vagy létrejön, vagy nem. Az előző válságok után is voltak nagy értekezletek, melyeket a világ vezetői hoztak létre, de nem történt semmi. Most is lesz egy ilyen találkozója a G20-aknak, de az az érzésem, hogy most sem fog történni semmi. Esetleg kiadják maguknak a feladatot, hogy foglalkozzanak a problémával, és amíg ők foglalkoznak vele, addig mások csöndben, a háttérben megcsinálják. Lesz változás, de nem az, amit a politikusok majd a nyilvánosság előtt valamiféle fejlesztési programként elővezetnek.

Van-e hatása ennek Magyarországra? - Nincs. Azért nincs, mert Magyarországon ezekben a spekulatív játékokban az emberek személy szerint nem vettek részt. Egyedül a magán-nyugdíjpénztárakat vitték bele, de ott is elsősorban a részvények irányába, mert a magyar államkötvényekből kiterelték őket a nemzetközi részvénytőzsiákra, ahol aztán rengeteget buktak. Ennek van egy üzenete, de most elvarrom a gondolatot. ... Nem arról van szó, hogy Magyarországra begyűrűzött volna. Sokkal inkább arról, hogy miután várható, szűk körben tudható volt a válság, ezért ehhez időzíteni lehetett a magyar politikai szándékok érvényesítését. Ez a programozott válság egy előre látható ívet írt le. És azt is felfoghatjuk egy ívnek, amit magyar politikai szándékként tekintünk. Párhuzamosan haladtak, csak hogy azt nem tudtuk, hogy találkozni fognak. Három eseményről beszélnék. Az első, hogy 2008 februárjában eltörölték a sávokat, ami azt jelenti, hogy gyakorlatilag szabadon lebegővé tették a forintot. Azért, hogy jól el tudjon térni erre is, arra is, és jól lehessen rá hivatkozni. Valamint azért is, hogy a Nemzeti Banknak ne kelljen az eszközeivel a sávhatáron belül tartásra pénzt fordítania. Ez volt a felkészülés a zűrzavarra. A második: a kormány az egészségügyben és a társadalombiztosítás üzleti alapokra helyezésében vesztes volt, ennek következtében meggyengült. Akik az üzleti biztosítás szisztémájában érdekeltek voltak, látszólag vesztesek. Valójában ők sohasem szeretnek veszíteni, tehát számítani lehetett rá, hogy valamilyen új akciót készítenek elő. Most látszik körvonalazódni, hogy mi is volt az elképzelésük.

A harmadik esemény, említettem már, hogy a magánnyugdíjpénztárakat elküldték külföldre befektetni. Ez annyit jelent, hogy a magyar államkötvények vevőinek egyik nagy hányadát eltérítették az államkötvény vételétől. A magyar államadósság megújításához szükséges értékpapír-vásárlást még jobban egy szűk piaci szegmens kezébe terelték. Mi történt? Az államadósságot kezelő központ leállította az új kötvények kibocsátását, együttműködve az ún. elsődleges forgalmazói joggal, tehát kizárólagos vételi joggal rendelkező pénzügyi játékosokkal. Ez egy összehangolt akció volt.

BL: A szervezettségét és az irányultságát tekintve olyan volt, mint a taxisblokádnál. Rendkívül durva, államellenes támadás volt.

VI: A pénz ki-be áramoltatásával az árfolyamot el lehet téríteni. Az árfolyam változását pedig a gazdaság indikátoraként lehet tálni a nagyközönségnek - és a politikusoknak. Például a Medgyessy-kormányt is így segítették hatalomba. A választás előtti télen nagyon sok pénz jött be az országba, felértékelődött a forint. Ezzel a gazdaság sikeres fejlődését támasztották alá. Majd a választás után, a nyáron hirtelen elkezdett kivonulni a spekulatív pénz, és így a romló helyzetre utalva a megszorításokat lehet indokolni - miközben a pénzt mozgatók benyújtják a számlát a hatalomba segített politikusoknak, viszik a nyereséget. Amikor a magyar társadalom szociális elégedetlensége erőteljesen megmutatkozott a sikeres népszavazással, a kormány meggyengült. Ekkor - úgy véljük - a normális piaci magatartás az lenne, hogy kivonul a tőke a bizonytalan környezetből. Ehelyett még és még több tőke jött be. Erősödött a forint. Hogy van ez? Gyengül a kormány, és erősödik a forint? Ez nem logikus, gondolnánk. - Dehogynem! Ez a bizonyos tőke, illetve akik mögötte állnak, éppen ezt szokták tenni: szép lassan beszivárogni, spekulációval épp a zavarosban lehet jobban keresni, nagyobb a mutatók kilengése, és amikor akár politikai befolyásolás szükséges, egyszerre lehet kivonulni, vagy csak ennek emlegetésével az ügyeket terelni. 2007-2008-ban hatalmas tőke áramlott az országba a bankrendszeren keresztül, részben a forint kibocsátású államkötvények vásárlására. Majd 2008 őszén a pénzügyi világválságra, de főként a magyar eladósodásra hivatkozva óvatosan lehetett közölni: nem veszünk államkötvényt... Lám, lám, a magyar államadósságot kezelők kijelentik, nem is akarnak kibocsátani, hogy elkerüljék a kellemetlen benyomást a pénzügyi piacon. És így kikényszerítették a Valutaalap hitelét. Igaz, a kormányt nem kellett nagyon kényszeríteni, mert így a megszorító intézkedéseket be lehetett tenni a kölcsön feltételei közé, miáltal a politikusok távolabbra tolták az intézkedések felelősségét. Ugyanez volt az eljárás az Antall-kormány esetében is, a paktum megkötése előtt egy héttel. Itt jártak a bankárok, előadták a kis műsorukat, a paktum az SZDSZ-szel megkötött, attól kezdve rendben ment minden. Lényegében ugyanilyen paktumról van szó, mert az IMF-fel, az Európai Unióval szemben vállalt kötelezettségek az ellenzékét is kényszerítik. Ezt készítették elő 2008. tavasszal-nyáron, és ősszel-télen hajtják végre. 2009-et írunk: már bőven benne vagyunk a végrehajtási szakaszban.

BL: Azzal a metaforával lehetne érzékeltetni a helyzetet, hogy "Valutaalap - verőlegények - védelmi pénz". A "verőlegényekkel": a frankfurti, londoni brókerekkel megcsináltatják a balhét, mindenki retteg a háromszázötven-négyszáz forintos eurótól, akkor érkezik egy diszkrét úr, és felajánlja, hogy - némi védelmi pénzért természetesen, mert mindennek ára van

elsimítja a bajokat. Ez persze szimbolikus pénz, mert valójában arról van szó, hogy a Valutaalap szája íze szerinti strukturális reformokat kell megvalósítanunk, magyarul: gyámság alá helyeznek bennünket. Gyakorlatilag ugyanaz a maffiamódszer érvényesül a világ pénzhatalmi rendszere részéről, amit manapság a hétköznapiakban tapasztalhatunk. Ha nem fizetsz - nem rendeled alá magad a mi akaratainknak -, megnézheted magad! Hetenként a nyakadra járunk, szétverjük a berendezést, esetenként téged vagy a családtagjaidat is, ha nem térsz jobb belátásra. A nagy baj az, hogy láthatóan nincs a magyar politikai elitnek olyan eleme, itt döntően a Fideszről van szó, amelyik képes lenne ennek ellenállni. Sem kellő tudása és informáltsága, sem kellő elszántsága nincs, hogy ebbe a kockázatos vállalkozásba belevágjon. Mármint abba, hogy szembeszálljon ezekkel az urakkal. Gyökeresen valószínűleg nem is lehet szembeszállni velük, de legalább némi alkudozásra lehetne szorítani őket, hogy a gyámságot valahogyan elkerüljük, legalább egy kis mozgásterünk maradjon.

Most Orbán Viktort akarják ugyanabba a helyzetbe kényszeríteni, mint annak idején Antall Józsefet. A különbség annyi, hogy az ország most sokkal rosszabb állapotban van, mint az Antall-kormány idején.

Vagyoni, anyagi viszonyok tekintetében, fizikai, tehát egészsége és népesedési mutatói szerint, illetve a lelki, szellemi és erkölcsi állapota tekintetében is sokkal rosszabbak a kondíciói, mint voltak húsz évvel ezelőtt. Alapvető rendszerkorrekcióra van szükség. Mindenki tudja ebben az országban, hogy enélkül nem lehet elkerülni a sorrendre bekövetkező, pusztító és roncsoló válságokat. Nem a szétrobbanás, hanem a szétrohadás a fő veszély. Nem egyetlen nagy szociális robbanás fog bekövetkezni, hanem sok kis robbanás és a szétrohadás valamiféle elegye, ami mindennél rosszabb, még egy nagy, pusztító robbanásnál is. Tehát szükség van a rendszer alapvető korrekciójára, ami most meg is történik, csak éppen ellentétes irányban. A világ pénzhatalmi rendszere tudomásul veszi, hogy a magyar társadalom szétrohad, és az "új rendszer" nem abban az irányban befolyásolja a pénzszivattyúkat, hogy legalább egy kicsit tűrhetőbb Újratermelési feltételei lehessenek mindhárom dimenzióban a magyar társadalomnak. Éppen ellenkezőleg. Az eddigi újratermelési feltételeket is lényegesen rontják, ráadásul mivel ez egy ma még kiszámíthatatlan, öngerjesztő, lefelé tartó spirállá válhat, a GDP csökken, a munkanélküliség és az infláció nő, mindhárom lényeges gazdasági mutató iránya egyszerre mutat lefelé. 2009 nagyon rossz év lesz, talán az elmúlt húsz év legrosszabbika. Senki nem fogja megvédeni ezt a gazdaságilag kivéreztetett, lelkileg megroggyant, reménytelenségbe süppedt magyar társadalmat, mert nincs olyan mérvadó politikai erő. Hisz a Fidesz is be van varrva ebbe a paktumba, így együtt ez az egész anarchiába fog torkolni. Egyes közbeszélők, mint Inotai András, úgy fogalmazzák meg, illetve úgy reagálnak, hogy "most jön el az ideje annak, hogy nagyon határozottan elhatárolódjunk a szélsőségesektől". Ebben a kontextusban mindenki szélsőségesnek fog minősülni, aki csak egy szót is szól ez ellen a rendszer ellen. A közbeszélők láthatóan fokozni fogják az erőfeszítéseiket arra nézvést, hogy mindenkit szélsőségesnek minősítsenek, aki csak egy jottányit is eltér a használt fogalomkészlettől és értelmezési kerettől.

KLP: Nyilvánvaló, hogy a helyzet így nem tartható, bár az utóbbi korokban már a rövid távú jóslatok is nehezen valószínűsíthetők. A történelem menetében gyakran látjuk, hogy a mély kríziseket is gyakran követheti gyors, látványos felemelkedés. A valódi kérdések azonban minőségi természetűek: például, lesz-e az összefogásnak a jelenlegitől eltérő, más terepe is? Vagy: a rövidesen belépő új nemzedék, a rendszerváltás után születettek milyen felkészültséggel, affinitással rendelkeznek? Ez utóbbi tekintetében személy szerint, tanári tapasztalataim alapján is, optimista vagyok, s biztos vagyok benne, hogy az új generációk színrelépése előbb bekövetkezik, mint azt ma sokan gondolják.

III. LEGYŐZNI A VILÁGOT!

DJ: A globális világválság megtervezett jelenség. Ha tanulmányozzuk azokat a töredékesen, de mégis hozzáférhető dokumentumokat, amelyek a Bilderberg-csoport tanácskozásairól válnak ismertté, melyek a New York-i Council on Foreign Relations, az angol Royal Institute of International Affairs, a Trilaterális Bizottság és ehhez hasonlók jegyzőkönyveiből kerülnek elő, világosan láthatjuk ezt. Miért tervezték meg? Szükségük volt rá a pénzhatalmi uraknak, hogy tovább konszolidálják, tovább centralizálják a pénzuralmi rendet, és ezáltal számukra még hatékonyabbá tegyék, sőt, ha lehet, globálisan megszilárdítsák. A pénzhatalom legfelső szintjén, ahol mindezen kérdésekben állást foglalnak, és megadják a direktívákat, az impulzusokat, tudták, hogy egy fontos folyamat megindítását előre meg kell tervezni. A szokásos módon tették: egyszerre indították be magát a folyamatot és azt, amivel álcázták. Tudniillik az olyan folyamatoknál, ahol nagyon lényeges kérdésekről van szó, amiket lehetőleg a széles közvélemény, a nyilvánosság elől el kell titkolni, mindig beindítanak legalább egy, de inkább több párhuzamosan futó programot. Ezek segítségével fogadtatják el a közvéleménnyel azt, amit titokban akarnak tartani, és aminek egészen más az értelme. Például, amikor látták, hogy ez a tőkeáttételes expanzió olyan orgiába fordult, ami már nem folytatható tovább, elhatározták, hogy lesz egy leolvadás, amiből nekik úgy kell kikerülni, hogy a válság után még erősebbek legyenek, mint voltak. A következő volt az eljárás.

Már 2007 augusztusában nyilvánvalóvá vált, hogy az a Merrill Lynch, ami formailag eltűnt, mert beolvadt a Bank of Americába, százas mutató szerinti tőkeátvételes expanziós műveleteket hajtott végre, és Massachusetts állam kormányzójával nyílt konfliktusba került. Perre ment a dolog, mert a cég nem tudott a fontos kötelezettségeinek eleget tenni. Kiderült, hogy nincs pénze! A bedőlés akkor még nem következett be, de megindult az a folyamat, ami végül is oda vezetett, hogy a nagy játékosok (először nem is a bankok, hanem az egymásnak hitelező és egymással üzletelő hatalmas pénzintézetek) között kezdett kiéleződni a rivalizálás, nőtt a bizalmatlanság. Az lett a vége, hogy már a termelő gazdaságban is egyre kevesebben kaptak megfelelő hitelmennyiséget. Ugrásszerűen kezdett emelkedni a munkanélküliség, ami például azzal a következménnyel is járt, hogy egyre kevesebben tudták fizetni a házukra felvett jelzálogkölcsönök havi törlesztőrészeit. Kiderült, hogy ezeket a jelzálogkölcsönöket ezres csomagokba rakva, értékpapírok fedezeteként használták, és azokkal is üzleteltek. Tehát sorozatban egyre nagyobb, csalásnak is minősíthető üzleti fogásokra derült fény. Arról nem is beszélve, hogy a tőzsde is a valódi részvények helyett ezekkel a kvázirészvényekkel kereskedett, amikkel elképesztő csalásokat lehetett végrehajtani. Egyéves folyamat eredményeként jutottunk el oda, hogy teljesen megromlott a viszony ezek között az óriás pénzintézetek között, amelyek a legfelső szint döntése alapján két státuszba kerültek: az egyik részük tűnjön el, olvadjon be, fúzió; a másik részük legyen még egészségesebb, és maradjon fenn. Amikor ez bekövetkezett, a kiadásait - mert ugye az ilyesminek költségei vannak - a szokásos kétféle módon próbálták beszerezni. Az egyik módszer: ennek a szupergazdag bankárdinasziából álló nemzetközi pénzkartellnek, ennek az államok feletti hatalmi struktúrának a kizárólagos irányítása alatt álló központi bankok, például a Fed, állítsa elő a szükséges ezermilliárdokat. Mert ne feledjük, a központi bankok de jure az illető államok tulajdonai ugyan, mint mondjuk a Magyar Nemzeti Bank is a magyar állam, a magyar nép tulajdona, de facto azonban részei a fent említett hatalmi struktúrának. Megtörtént. Mi lett a következménye? - Összekeverték a levegőpénzt a tényleges munka révén előállított pénzzel, mire az felhígult, és a dollár szépen elkezdett csúszni lefelé. Az ilyen pénz segíti ugyan a likviditást, de erősen gerjeszti az inflációt. Az infláció pedig a lehető legigazságtalanabb adó, mert azokat sújtja, akik a legkevésbé érdemlik meg, és akik a legvédtelenebbek vele szemben.

VI: Aki nem tud pénzt csinálni, az csak munkával tudja pótolni a veszteségeit.

DJ: Csakhogy ez még nem volt elég. Ezért következett a második módszer. Az amerikai államot arra kényszerítették, még hozzá direkt módon, mert a Goldman Sachs volt első embere, Henry Paulson most az amerikai pénzügyminiszter, hogy hétszázmilliárd ajándékpénzzel szálljon be a költségekbe. Ingyen segélypénz átadásáról van szó.

BL: Magyarán megcsapolták a költségvetést.

DJ: Úgy van, de mivel választási időszak volt éppen, akadt harminc képviselő, aki ennek keményen ellenállt. Elég sokan képesek ám ott átlátni ezeken a machinációkon, csakhogy különféle okokból - opportunizmus, függő helyzet - túllépnek rajta. Első menetben nem szavazták meg a segélycsomagot. Mi történt? - Azt mondták a kongresszusnak: uraim! Önök tudják, hogy a Posse Comitatus Actet felfüggesztettük. (A 19. század végén keletkezett amerikai törvény; a hadsereg belföldön az amerikai néppel szemben nem vethető be.) Bush elnöki rendelettel visszavonta ezt a törvényt. Tehát ha nem szavazzák meg a hétszázmilliárdos csomagot a képviselők, következik a szükségállapot, az elnöki rendeletekkel történő kormányzás, a katonai törvénykezés. Ezt mondták a képviselőknek, és kivezényeltek az utcára több hadosztályt. Csak úgy. Ezen körülmények között aztán a második menetben a képviselők természetesen kötélnek álltak, és megszavazták a hétszázmilliárdos ajándékcsomagot a nemzetközi pénz- és korporációs oligarchia amerikai részlegének. Eredetileg arról lett volna szó, hogy meg kell segíteni a termelő gazdaságot, hogy sok-sok amerikai munkahelyét megőrizték. Meg kell segíteni a jelzáloghitelesek, hogy sok-sok amerikai ne veszítse el az otthonát, és így tovább. Szó sincs róla! Ezek az emberek egy árva fillért sem kapnak, ugyanúgy mennek a végrehajtók, és árverezik el a házakat, tömegesen dobják ki az embereket az utcára most is.

Ezt a pénzt az a néhány bank, amelyik megkapta, arra használta föl, hogy felvásárolja a gyengébbeket, egy hatalmas, globális méretű bankkonszolidációt hajtottak végre, egy még nagyobb, még centralizáltabb pénzügyi-hatalmi központot hoztak létre. Arról is szó volt, hogy megtámasztják a világ pénzrendszerét, hogy ne omoljon össze. Mert ugye ez olyan, mint a cunami: Amerikában kezdődik, de majd Európában vagy még távolabb fejt ki a hatását. Tehát hogy ez ne következze be, majd Európában is meg kell segíteni a gazdaságot, a termelő vállalatokat. Európa központi pénzintézetei, amelyek éppúgy ennek az oligarchiának, hogy ne mondjam, tulajdonai, mintegy gombnyomásra szintén elkezdtek önteni a levegőpénz ezermilliárdjait a bankokba - és Európában is az történt, mint Amerikában. A francia elnök perrel fenyegette meg az összes francia bankot, miután kiderült, hogy egy petákot nem hajlandók az alapcélra áldozni.

Arról van szó, hogy egy óriási méretű, jól álcázott pénzügyi csalás áldozatai vagyunk: mindig beindították azokat a programokat is, amelyekkel más perspektívából, másként lehet tálni a dolgot.

BL: A médiának egyébként óriási szerepe van ebben, mert a globális média dezinformatíván adja elő az egész folyamatot. **DJ:** Úgy van. Mégis, azt kell, hogy mondjam, léteznek olyan országok, ahol a társadalom így vagy úgy, de legalább részben tudja az érdekeit érvényesíteni, lásd Franciaország, Németország, vagy most már Anglia is. Bár Gordon Brown ennek a pénzoligarchiának a megbízható embere, de pénzügyi szakember is. És amikor látták, hogy hiába öntik a pénzt a bankokba, feneketlen hordó, az egyik legbátrabb lépésre szánták el magukat. Azt mondták, hogy átvesszük, azaz átveszi az állam e bankok megfelelő tulajdoni hányadát! Gordon Brown a neoliberálisok új vonulatához tartozik egyébként. Egyszerűen elkezdte visszaállamosítani ezeket a bankokat. A németek és a franciák is ugyanebben a cipőben járnak.

Itt a megfelelő kapcsolódási pont, hogy hozzá tudjak szólni a magyar helyzethez.

Még egyszer mondom: ahol a szociális piacgazdaság maradványai még megvannak, és ahol még megvan az a demokratikus társadalmi légkör, amely ki tudja fejteni a hatását, ott úgy keresik az Amerikából érkező, de Európában lecsapódó válságra a megoldást, hogy a termelő gazdaságot segítik. Azért, hogy az emberek megtarthassák a munkahelyeiket. Ezzel szemben mi történik Magyarországon? Amikor körülöttünk minden ország csökkenti a kamatokat, akkor elkövetik azt a semmivel meg nem magyarázható, a magyar társadalom érdekeivel teljességgel ellentétes intézkedést, hogy további három százalékkal megemelik az amúgy is magas, nyolc százalékos kamatlábat. Amikor hitelszűke van, amikor a magyar termelő gazdaság fuldoklik a működéséhez szükséges pénzmennyiség híján, akkor ezt még tovább szűkítik. Most nem is beszélve arról, hogy minden egyes százalék minimum százhetven milliárd többletkiadást jelent a költségvetésnek. A költségvetés amúgy is túl van terhelve. Belemennek egy kifejezetten a nemzetközi pénzvilág érdekeit szolgáló tranzakcióba egy olyan szervezettel, a Valutaalappal, amitől az egész világon mindenki szabadulni akar. Amikor Argentína harmadszor is államcsődbe került 2000-ben, és százhárommilliárd dollárral tartozott, egyetlenegy adósságot volt hajlandó kifizetni (a többit vagy elengedték neki, vagy egyszerűen nem fizette ki), a Valutaalappal szemben fennállót, az elnökük, Néstor Kirchner meg is mondta kereken: azért, mert ettől az intézménytől szabadulni akartak. Argentína problémáinak elsősorban maga a Valutaalap volt az oka. Dél-Amerika legtöbb országa és mások is megszakították a kapcsolatot a Valutaalappal.

Miközben tehát ennyire rossz hírűvé vált a Nemzetközi Valutaalap, a magyar kormány egy teljesen fölösleges, indokolatlan kötelezettséget vállal. Nem a saját, hanem egyértelműen a nemzetközi pénzvilág érdekeit szolgálja. Ez a pénzvilág már eddig is játszi könnyedséggel, ellenszolgáltatás nélkül megszerezte magának a monetáris szuverenitást, hiszen a magyar parlament leadta: a Nemzeti Bank felügyeletét átengedték ennek a bizonyos pénzvilágnak. A tulajdonosnak, vagyis az országnak immár semmi beleszólása sincs abba, hogy ott mi történik. Egy olyan zrt. irányít, amelynek a parlament és a kormány nem adhat utasítást. A pót-Nemzeti Bank, az Államadósság Kezelő Központ hatáskörét úgy szabták meg, hogy abba az országgyűlés és a kormány szintén nem szólhat bele. Most még az Országgyűlésnél van a fiskális hatáskör, az adózás és a költségvetés, de ezt is átadni kényszeríti a kormány.

Ezzel Magyarország pénzügyi gyarmatosítása, pénzügyi gyámság alá helyezése a befejező szakaszba lépett. Fennmarad a termelő gazdaság és a pénzrendszer egyensúlya, mert a programok végén előálló többlettermék, többletkapacitás egyensúlyban tartja a rendszert. Nem kellene eladósodni, nem kellene mindenféle gyámkodásnak alávetni magunkat, nem kellene szervilis módon megalázkodni olyan intézmények előtt, amelyekről mindenki tudja, hogy a nemzetközi pénzhatalom végrehajtó eszközei. Eljött az idő, hogy most már ne olyan reformokban gondolkodjunk, amelyek elősegítik ennek a pénzhatalomnak a növekedését, befolyásának erősödését Magyarország felett. Olyan megoldás kell, ami legalább részben visszaszerzi a magyar termelő gazdaság működőképességéhez szükséges önrendelkezést.

VI: Hadd tegyek ehhez valamit hozzá! Az európai közösséget létrehozó szerződés 101. paragrafusa megtiltja a jegybankok és a kormányok közötti hitelműveletet. Ez azt jelenti, hogy egy kormány semmilyen formában sem vehet igénybe a jegybanktól forrást. Azonban most mégiscsak ez történt. Tudniillik az Európai Unió, amikor ezt a pár százmilliárd eurót a bankok rendelkezésére bocsátotta, nem tudta másból előállítani, nem adóbevételekből hozta össze, hanem a központi bank bocsátotta ki, kifejezetten a politika megrendelésére. Tehát ezt a korlátot feloldotta a Magyar Nemzeti Bankkal szemben is egy hirtelen összerántott rendelettel, amely nem bíbelődött azzal, hogy a 101-esre hivatkozzon. Lehetővé tette, hogy a központi bank hiteleket nyújtson, jelenleg még nem a kormánynak, hanem a kereskedelmi bankoknak.

Hozzáteszem, hogy a japánok megmutatták, hogyan kell egy ilyen válságot kezelni; ennek egy rendkívül egyszerű, mindenki számára érthető és világos módját hajtották végre. A jegybank ki tud bocsátani aktív értelemben új pénzt, és a kormányuk megrendelésére ki is bocsátott ötszázmilliárd dollárnak megfelelő jent 1998-ban. A kormány nem vette magához a pénzt, hanem - mivel ő rendelte meg ezt a kibocsátást - azt mondta: én most ezt betétként elhelyezem kereskedelmi bankokban, ez az én tulajdonom. Hitelként odaadom a kereskedelmi bankoknak, de megkövetelem, hogy ne ingatlanokra, hanem technológiai fejlesztésre, iparfejlesztésre, kutatásfinanszírozásra fordítsák. Azt a célt pedig, amire fordítani lehetett volna ugyan, de ami éppen a spekulációt okozta, az ingatlanhitelezést, egyszerűen eltiltotta. Kizárólag azt engedte meg, ami a társadalom érdekét szolgálta: a szellemi infrastruktúra-építést.

Az ötszázmilliárd dollárnak megfelelő jen ott olyan mennyiség volt, hogy nagyon nagy teher lett volna a bankok számára, ha ezután kamatot kellett volna fizetniük a kormánynak. Tönkretette volna a mérleget. Ezért leszállították a kamatot, hogy ne kelljen sokat fizetni. Ekkor lett egy százalék, fél százalék és még kevesebb az alapkamat Japánban. Miután rengeteg pénzük volt, nem szívesen láttak betétet az ügyfelektől, csak akkor, ha fizettek érte. Negatív kamat! Az ügyfél nem ott helyezte el a pénzét, hanem valami olyasmit választott helyette, ahol a pénze fial. Likviditást bővített, mert a bank nem szívta el a pénzét! A jelentős volumenű betét olyan likviditásbővülést eredményezett, amely jelentős hatással volt a gazdaságra. A gazdaság elkezdett ismét normálisan működni.

Ha ezt lefordítom a magyar viszonyokra, nem kellene mást tenni, mint hogy Magyarország azt mondja: húszmilliárd dollárnyi eszközt elhelyezek az itteni kereskedelmi bankokban, megtiltom, hogy ezt ők az anyabankjaiknak tovább adják, ez az én tulajdonom, és tessék szíves lenni mindet a magyar gazdaság fejlesztésére fordítani.

DJ: Ehhez azonban olyan nemzetfogalom kellene, amely közel állna például az én nemzetfogalmamhoz. Attól tartok, hogy jelenleg ilyen nincs...

BL: Felelős politikai elit kellene...

DJ: A másik. Mire használják ezt a még mindig nagyon olcsó japán kamatot? Fölvesznek nagyarányú japán hiteleket, elhelyezik nálunk, kapják rá a tizenegy és fél százalékos kamatot. Aztán fölveszik az itt megszerzett kamatot, visszafizetik az egy-két százalékos japán kamatot és a különbözetet - nagy összegekről van szó! -, tehát egyszerűen kiviszik a pénzt az országból!

VI: Még pontosabban: úgy működik, hogy mivel a japán vállalatok a saját tevékenységükhöz olcsón kapnak hitelt, a meglévő működő tőkéjüket adott esetben kihelyezhetik.

Ugyanis ezzel helyettesítik a hitelt, és nem vállalnak jelentős terhet magukra. Magyarul: nem azt a pénzt helyezik ki, amelyet a kormánytól kaptak, hanem azt, amelyet nem helyeznek el a bankban, és ott marad náluk szabad eszközként. Azt küldik el a világban kalandozni.

KLP: Nálunk is megindultak a jenalapú hitelezések.

VI: Ez a rendszer bizonyos banki kapcsolatok tekintetében is elkötelezetten működik, tehát nem mindegy, kik között szövődik a háló. Azért emlegették mindig a jenhitel kockázatos voltát, hogy az emberek ne vegyenek fel ilyen hiteleket, hogy ne a japán bankok felé terelődjön a magyar lakossági eladósodás. Terelődjön csak az ő utcájukba! Szándékosan járatták le a jenhitelt, mert a svájci frankot és az eurót uralják. A lakosságot a saját érdekkörük felé terelték. Azok a jelzálogok, amiket ráterhelnek az ingatlanokra, itt is belekerülnek értékpapírokba. Itt is megteszik azt, hogy az értékpapírt külföldön eladják, és forrást vonnak be. De ha mindez jenben zajlik, akkor nem az ő baráti körükben csapódik le a haszon.

KLP: Tulajdonképpen ugyanott tartunk, ahol elindultunk.

VI: Akkor vonjunk egy mérleget. Ha körülnézünk, nem találunk ezzel ellentétes bizonyítékot. A magyar társadalom létét, jelenét és jövőjét a monetáris folyamatok határozzák meg. A fiskális folyamatok ennek csak mintegy következményei, okozatai. A problémáink oka monetáris, az okozata fiskális. A mindennapi média, amikor a bérekről, mondjuk a bércsökkenésről vitatkozik, csakis azért teszi, hogy egyrészt nyomás alatt tartsa a társadalmat, azaz ne tudjon az ellenálláshoz erőt gyűjteni. Másrészt azért, hogy a társadalom azzal foglalkozzon, amire a figyelmét ő tereli. És mindig a fiskális rész felé tereli: mindig az állammal van a gond. Noha nem az állammal van a baj. Az állam inkább sértettje a folyamatoknak. Az igazi gond a monetáris gond. Végeztek empirikus vizsgálatokat szerte a világban. Megnézték, hogy milyen megítélés alá esik az állam részvételének mértéke a gazdaságban: pozitív, negatív vagy semleges? A következőt találták: inkább pozitív vagy semleges, de nem negatív. Ahol az állam részvétele nagyobb, gyorsabban és könnyebben kilábal a gazdaság a válságból, és egyébként is nehezebben kerül válságba az a gazdaság, ahol az állami részvétel nagyobb. A kapitalista világrendszerben tehát pozitívnak tekintik az állam részvételét a gazdaságban.

DJ: Egyvalamit még szeretnék elmondani azért, hogy pontosabban megértsük a nagy pénzügyi válság okát. A nemzetközi pénzügyi közösségnek nagyon komoly oka van rá, hogy ezt a válságot generálta. Ugyanis számukra ez az aratás. Ugyanaz az eset, mint 1929-ben. Montagu Norman, a Bank of Englandtól és Benjamin Strong, a Federal Reserve New York-i részlegének az igazgatója vezényelte le a dolgot. Először fölpumpálták a részvényforgalmat, rengeteg pénzt öntöttek bele. Amikor a tőzsde a csúcson volt, ők persze idejében leléptek, óriási likviditással és a Feddel a zsebükben. Visszavontak minden pénzt, és a tőzsde összeomlott. A mesterségesen előidézett deflációval minden termőföld, minden effektív termeléssel foglalkozó egység értékét a béka feneke alá vitték le, és aztán fillérekért fölvásárolták. Most ugyanez történik. Nincs már semmiféle likviditási válság, de a tőzsdék egyre csak mélyrepülésben vannak, és csak lejjebb kerülnek. Amikor majd nem lehet már lejjebb nyomni, és azt ők fogják tudni, mikor következik ez be, akkor majd fölvásárolnak. Ez áll például az OTP leszorítása mögött. Valakik kiszemelték maguknak, és olcsón akarnak hozzájutni. Mit mondott az egyik ilyen hitelminősítő, azt hiszem, a Morgan Stanley budapesti képviselője? - Hogy kétezerhatszáz a csúcs, annál többet nem fognak adni érte! Azért az OTP papírért, amely a múlt évben még tizenkétezeret ért!

A pénzoligarchiának időnként egyszerűen aratásra, kaszálásra van szüksége. Amikor beérik a termés, ők aratnak. Növeli, konszolidálja a hatalmát. Az igazi célja, hogy egyrészt önmagát megszilárdítsa, másrészt hosszú életűvé tegye. A távolabbi cél pedig a természetéből fakad: az abszolút hatalom. Most megint begyűjtik a termést. Mindenkit "megszabadítanak" a pénzétől, mindenki számára defláció, nekik hiperlikviditás, közpénzből, amit nem engednek ellenőrizni, nem engednek vele elszámoltatni, nem tudhatjuk, mire és hogyan használják. Az óriási likviditással szemben ott áll a defláció, mindennek megy le az ára, a végén pedig az urak mindent, amit csak akarnak, bagóért fölvásárolnak. Ez az ő aratásuk.

KLP: Legyőzték a világot.

BL: Tegyük hozzá azért, hogy ma Kína a potenciálisan legnagyobb bevásárló; háromezer milliárd dollárja van bevásárlásra. Akik a konstruktőrei voltak ennek az egész folyamatnak, érzékelniük kellene ezt. Nyilván van világos elképzelésük arról, hogyan fogják Kínát mégis megakadályozni abban, hogy vásároljon. Akadályozni akadályozzák most is, ha stratégiai pontokat érint a dolog, de nyilván Kínának is van terve arra, hogyan játssza ki az akadályokat. Egyébként nagyon feltűnő, milyen gyanúsan kevés szó esik Kínáról ebben a folyamatban. Ők sem szólalnak meg, de nem is interpellálják őket, nem hivatkoznak rájuk.

VI: Nem egészen. Amerika 1998-ban gazdaságilag megtámadta Ázsiát, illetve most is megpróbálja tönkretenni, pozíciókat akar nyerni a legyengítéshez. A hosszabb távú jelenlétre törekszik, a "dió feltörése"-akció zajlik. Kínában jelen akart lenni, Dél-Koreában jelen akart lenni, szorgalmazta, hogy a privatizációban az idegen tőkének szabad utat kell adni, és a többi. A gyakorlatban azonban ez nem nagyon ment, de Amerika nem akart különösebben ujjat húzni Kínával, mert abban a régióban is folyik egy tőkecentralizáció.

KLP: Kinek a vezényletével?

VI: Ezt én nem tudom megmondani. Ott nyilván nem ilyen karakteres az irányítás, mint az euro-atlanti régióban. Valószínűleg kiegyensúlyozottabb. Kína a legkésőbbi jövevény abban az ottani közösségben. A japánokat a második világháborús szerepük miatt sokan nem szeretik, kevésbé lehet tudni, hogy kik az igazi hangadók. Nyilván Kína, Japán és Dél-Korea is szóba jöhet. Thaiföld jelentősége csekély. Indonézia nagyobb gazdaság, de nem meghatározó.

KLP: India?

VI: Ebben nem nagyon van benne India. Egyelőre inkább megfigyelőként van jelen. - Lényegében ez a fajta "beszivárgunk, aztán hirtelen kivonulunk"-technika Ázsiában ugyan zavart keltett, de összeomlasztani nem tudta őket. Azt a célt sem tudta elérni Amerika, hogy az amerikai tőke jelentős pozíciókat érjen el Ázsiában. Éppen ezért most nem akarták Ázsiát provokálni, hanem Európára koncentrálnak a válsághatás irányítása. Igaz, hogy Amerikában keletkezett, de igazán Európában hat.

BL: A legjobban pedig Kelet-Európát fogja sújtani.

VI: Valójában nem is az volt a cél, hogy a válság Európában nagy társadalmi feszültségeket keltsen, hanem az, hogy a brüsszeli bürokráciát egyfajta hódolatra és a maga alá vetésére bírja. Nem a munkásokat akarták megsanyargatni, hanem a brüsszeli politikai vezetést, amely a behódolását nyomban ki is fejezte azzal, hogy kvázi a saját törvényeit átlépve, pénzt adott azoknak a bankoknak, amelyek keze Európa háta mögött Amerikában ér össze. A londoni City és a New York-i Wall Street sokkal közelebb van egymáshoz, mint Frankfurt és London vagy London és Brüsszel.

IV. ÚJRAFOGALMAZNI AZ ÁLLAM SZEREPÉT

KLP: Jó lenne tisztázni: miért harcolnak egymással a politikai elitek?

VI: Ez nem harc. Hanem alávetés. Ők nem vetélkednek senkivel, senkit sem tartanak egyenlő félnek. Egyszerűen alá akarják vetni, és alá is vetik azokat, akikkel elbírnak, meg akarják szilárdítani a hatalmukat. A Brzezinski-féle eurázsiai hatalomszerzés folyamatában a dollár mint eszköz meggyengült. Most ezt az erőt vissza kellene neki adni, és egyúttal az ellenfeleket meggyöngíteni. Csakhogy, igazság szerint az euró sem ellenfél. Amikor a dollár hatalmi okokból átnyomult Európába, elég sok pozíciót elfoglalva, végül Európát ehhez a közös pénzhez kényszerítette. Ez a közös pénz az euró és a dollár közötti nagy játék terévé vált, olyan ez, mint Amerikában a két párt játéka egymással, lényegében mindkettő egy kutya kölyke, a Council on Foreign Relations irányítja őket hátulról. Az eurót is és a dollárt is közösen irányítják hátulról, és amikor már beállították a szükséges erőt, valószínűleg majd Ázsiát is megtámadják. Tízévenként gyűjtenek erőt, úgy gondolom, tíz év múlva megint Ázsia kerül sorra.

BL: Az alapkérdés mégiscsak az, hogy ha ez egy világbirodalom, mi az a legmélyebben fekvő ontológiai ok, amiért a birodalmi centrum mindent és mindenkit alá akar vetni? Nyilván, mert a birodalomnak a lokalitásokban engedelmes helytartókra van szüksége, hogy ezt a zsilipelést tetszés szerint tudja végrehajtani.

Az a baj ugyanis, hogy ha a perifériákon erős, öntudatos helytartói vannak a provinciáknak, előfordulhat, hogy a helytartók olyankor is alkudoznának a világbirodalommal, illetve képviselőivel, amikor annak sem kedve, sem ideje, sem türelme nincs ehhez, mert van egy birodalmi hatalomkoncentrációs feladat, amit pillanatok alatt minden ellenállás nélkül végre kell hajtani.

VI: Meg kell akadályozni a vazallusok paktumát.

BL: Úgy van, semmiképpen ne legyenek horizontális kapcsolódások. Számukra a legnagyobb kihívás az, hogy Európa egyáltalán integrálódni merészel. Még akkor is, ha kezdettől ugyanannak a világerőnek van alávetve. Számukra ez akkor is felesleges kockázati tényező: minden olyan horizontális kapcsolódás, ami a központtól való totális vertikális függést egy kicsit enyhíti, állandó, jelentős kockázati tényező. Ha megnézzük az elmúlt száz évet, az állam megítélése is ciklikusan változott. A 18.-19. században az állam abszolút módon alárendelt volt, kizárólag rendészeti funkciókat töltött be, tehát, hogy a polgárháborús körülmények között élő, a tőke által iszonyúan kifosztott társadalomban rendet tartson, biztosítsa a rend-, tulajdon- és jogvédelmet. A nyers rendészeti feladatok a lényegesek, minden mást a tőke valamilyen nyomorúságos szinten ugyan, de fenntart. Beletesz valamennyit a bérekbe, hiszen ha kipusztul és nem szaporodik a munkaerő, akkor a tőkeviszony is előbb-utóbb szétroncsolódik. Tehát erre vigyáz, de beleszólást nem enged, közvetlenül akarja intézni. Aztán lassan jönnek azok az időszakok, amikor a tőke egy kicsit jobban megbízik az államban; megengedi, hogy bizonyos újratermelési funkciók oda települjenek. Ez azonban mindig veszélyes, mondja az ideológia, mert az állam és a helytartók idővel elszemtelenednek. Saját érdekek alakulnak ki, horribile dictu még arra is rájöhetnek, hogy talán szerencsésebb lenne számukra is, ha az adott lokalitás érdekeit is jobban érvényesítenék. Az elmúlt száz-kétszáz évben tehát az állam életében is ciklusok látszanak érvényesülni.

KLP: Ezt írja le például a Kondratyev-ciklus, amit már magam is tanítottam a közgazdasági egyetemen a nyolcvanas években.

BL: Igen. A legnagyobb pozitív, felívelő ciklus 1933 után kezdődött, Roosevelt New Dealje is ilyen volt Amerikában és az európai szociális állam. A hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején pedig jött a neoliberális visszacsapás. Nagyon érdekes volna kutatásokat folytatni ilyen irányban. Nem könnyű, mert a hosszú távú, száz évre visszamenő adatsorokat nehéz statisztikailag közös nevezőre hozni. Márpedig ezeket kellene vizsgálni ahhoz, hogy ez a világhatalmi rendszer, aminek az urai ugyanazok, hogyan használják fel a világ üzemeltetésére például ezeket a ciklusokat is. Ebben nincs semmiféle változás, és nem is lesz

KLP: Clausewitz, a stratégia atyja mondta: ez is háború, csak más eszközökkel.

DJ: Ha már fölemlítettük a Kondratyev-hullámot, nem szabad elfelejteni, hogy az euródollárból lett az euró. Amerikában jelentős iparágakat kivittek az országból, természetesen nem a csúcstechnológiájú hadiipart, az ugyancsak csúcstechnológiát képviselő informatikai ipart és az úrkutatást, és persze a termőföldet sem, mert az ugye nem mozdítható. Maradt a szolgáltatóipar. Az amerikai munkaerő hetven százalékban a szolgáltatóiparban dolgozik ma is! Európában ez nem történt meg, itt megmaradtak a termelő iparágak! Rendkívül megerősítette az eurót, hogy valós ipari, termelőbázissal, fedezettal rendelkezett. Ezenkívül Európa a világrend fenntartásában csak nagyon szőrmentén, tessék-lássék vállalt feladatokat. Nem tart fönn hadsereget, így persze önálló külpolitikája sincs. De ez nem viselte meg különösképpen, mert így az ezzel járó költségeket sem kellett viselnie. Az euró két szempontból is fölénybe került: sértetlenül megmaradt az ipari bázisa, és nem terhelték azok az elképesztő hadiipari költségek, amik terhelik a dollárt. Hozzá kell tennünk még, hogy több állam is át akart térni az euróra, többek között Irán, ami euróval akarta megszervezni a kőolaj értékesítésének egy másik világpiacát. Oroszországból is érkeztek hangok, hogy a dollárt megpróbálják legalább részben euróval felváltani. Tehát az euró nagyon komoly konkurencia kezdett lenni a dollár számára, noha maga is a dollár egy megjelenési formája!

Láttuk, hogy az a dollár, amely eleinte többet ért az eurónál, negyven százalékkal esett vissza az euróval szemben. Olyan anomáliák keletkeztek, hogy a nemzetközi pénzülgarchia valószínűleg úgy döntött, ezt megváltoztatják, Európát a helyére teszik. Megmutatják neki, hogy tőlünk függök, az történik Európában, amit mi akarunk, nektek itt nem osztottak lapot. Nem azt mondom, hogy ez az oka a válságnak, sok más, talán ennél súlyosabb oka is van, de ez volt az egyik motívum.

VI: A válság előtt kezdett csökkenni az olaj ára. Ez is fölment jó magasra, mint a forint árfolyama, aztán elkezdett csökkenni, és jött az omlasztás.

DJ: Kína óriási dolgot hajtott végre azzal, hogy megőrizte az erős államhatalmat. Ezáltal a kilengésekre, szélsőségekre hajlamos tőkés vállalkozói rendszer egy kiegyensúlyozott változatát hozta létre. Az erős államhatalom ezt az életerős, rendkívül agresszíven növekvő tőkés vállalkozói réteget kordában tudta és tudja tartani. Egy nagyon fontos dolgot azonban sajnos nem tud kezelni, nyilván idővel ezt is megoldják majd. Nevezetesen azt, hogy a kínai csúcstechnológia által előállított termékeket a kínai népesség nagy része nem tudja megvásárolni, mert túl szegény hozzá. Az ezerháromszázötven millió kínaiból körülbelül százmillióan főleg a tengerparti, iparosodott részekben állítják elő a rendkívül értékes termékeket. Nincs vásárlóerő, amely annak a százmilliónak ezt a példa nélkül álló teljesítményét át tudná venni. Ha ez a százmillió továbbra is működni, sőt bővülni akar, Kína két dolgot tehet. Továbbra is együttműködik Amerikával, és az biztosítja számukra a felvevő piacot, a fogyasztót, vagy pedig biztosítja a belső piacot. De ehhez nekik hatalmas társadalmi változásokat kell végrehajtani. Csak egy dolgot mondom. Kínában két munkajog van. Van egy a fejlett iparágakban dolgozóknak, és egy teljesen más, jóformán rabszolgaszintű kötöttségeket tartalmazó jog a Belső-Kínában dolgozóknak. Egész biztosan létre fog jönni ez a belső piac, hiszen ez csak őket erősíti: ők termelnek, és ők is fogyasztanak. Egyelőre azonban nem tudnak megenni Amerika nélkül. Szimbiózisban élnek, és mindegyik tart a másiktól; pontosan tudják, hogy egyszer meg kell mérkőzniük. Kínában ezt úgy mondják: egyszer találkozni fognak a keskeny úton, és akkor az egyiknek le kell löknie a másikat. Ezt a találkozást azonban Kína késleltetni szeretné, míg kellőképpen meg nem erősödik. Még nem jött el az idő.

KLP: Csak egy keskeny út létezik?

DJ: Csak egy világhatalom van.

VI: Bár meglehet, hogy Amerika annyira meggyengül, hogy nem lesznek Kínával egy súlycsoportban.

DJ: Azért én nem írnám le Amerikát. Villámgyorsan vissza tudja nyerni termelőképességét, ha ezt a parazita pénzügyi réteget, amely mint egy vérszipoly, tapad rá, és elszívja az életerejét, le tudja rázni magáról. Most csak annyit akartam mondani, hogy Kína pillanatnyilag nem tud megenni Amerika, az amerikai vásárlóerő nélkül.

BL: Amerika valójában kettős szerkezetű. Van egy nemzetállam-Amerika, amelynek megvannak a nemzetállamhoz tartozó céljai, és van egy rátelepedett, globális Amerika. Csak mi távolról ugyanannak látjuk a kettőt, pedig messze nem ugyanazok! A nemzetállam-Kína valójában a nemzetállam-Amerikával áll kapcsolatban. Tehát lehet, hogy Amerikában az előttünk álló évtizedben bizonyos értelemben a politikai törésvonal és a hatalmi törésvonal épp ott fog megnyílni, ahol eddig még sohasem nyílt meg: a globális Amerika és a nemzetállam-Amerika között.

DJ: A nemzetállam-Amerika a globális pénzhatalmi birodalom izomzata. Nevet is adtam ennek az egyetlen létező világhatalomnak: úgy nevezem, Orwellia.

VI: Van egy másik ok is a szimbiózisra a két ország között. Nevezetesen az, hogy Kínának jelentős amerikai piaca van, és erről a piacról jelentős dollárbevétele. Amennyiben a dollár gyengül, Kína dollártartalékai is veszítenek az értékükből. Tehát Kínának érdeke, hogy a dollár erősödjön.

BL: Átválthatná egy mozdulattal euróba. Igaz ugyan, hogy akkor felborulna a pénzpiac.

VI: Úgy van, és ez nem érdeke Kínának, hiszen Európában is piaca van. És miért tenné tönkre azokat, akik tőle vásárolnak? A róka fogta csuka alapesete.

DJ: Látjuk, hogy a pénzimpérium kiszolgálójává tett Amerika mint egyetlen szuperhatalom ebben az unipoláris világrendben, kényszeríthető volt a pénzimpérium által, hogy katonai és pénzügyi hatalmával gátlástalanul visszaéljen.

Teljesen mindegy, hogy ezt a demokrácia terjesztésének, terrorizmusellenes harcnak vagy minek nevezik, ez akkor is a hatalommal való gátlástalan visszaélés - mert nem volt ellensúly. Az ellensúly azonban képződik, mert egyensúlyra a globális rendszerben is szükség van, ez törvényszerű. Megszületett az SCO, tehát Shanghai Cooperation Organisation, Moszkva, Peking és a négy közép-ázsiai ország együttműködik, megfigyelők: Irán, India és Pakisztán. Érdeklődik az egész iránt Brazília is. Ez már komoly ellensúlyt jelenthet, ha meglesz a gazdasági-katonai érdekérvényesítő képességük is.

Most még nincs, de ne felejtsük el, hogy Oroszország még jelen állapotában is a világ legnagyobb területű országa, Kína pedig a legnépesebb, és rohamtempóban fejlődik. Előbb-utóbb eléri az ellensúlyszerepet.

Azt hiszem, mindenkit nagyon érdekelne, hogy globálisan és lokálisan mi lenne a megoldása ennek a helyzetnek. Diagnózis - terápia. Újabb korszakhatárhoz érkeztünk, legalábbis egy korszak végéhez. Lecsengett a korai neoliberalizmus, és a késői neoliberalizmusnak is vége, ami ultraliberalizmusnak bizonyult. Az ultraliberalizmus azonban nem a szabadság rendje, hanem egy szűk réteg számára szabadság. Szabadság abban, hogy korlátlanul visszaéljenek mások szabadságával, amint láttuk, látjuk.

Tehát mi volna az államnak az új szerepe, melyet közgazdasági nyelvre úgy lehetne lefordítani, hogy visszatérés a keynesi elgondolások valamelyik modern változatához? - Nem mondom, hogy Roosevelt New Dealjéig kellene visszanyúlni, de mégis az állam szerepét ismét újra kellene fogalmazni, és kőkeményen bebizonyítani, hogy az ultraliberalizmus abszolút törvényekként tált eszméi téveszmék. Ezt egyébként ők maguk is elismerik, amikor a saját bőrüket kénytelenek menteni. Olyankor kiderül, hogy az állam nemcsak hogy jó dolog, hanem az egyetlen jó, ami őket meg tudja menteni. Ha ők a maguk uzsorás ösztönét gátlástalanul, akadálytalanul ki akarják használni a társadalom kárára, akkor útban van az állam. Ám ha őket kell megmenteni, mert elszámították magukat, akkor csak legyen kéznél egy paternalista állam, és húzza ki őket a kátyúból, amibe a maguk hibájából kerültek.

BL: Joseph Stiglitz ezt úgy mondta, hogy a nyereséget privatizálni kell, a veszteséget meg államosítani.

VI: Most jut eszembe, hogy az MSZP még a mostani válság előtti időben kiadott egy dolgozatot, és abban egy ilyen patrióta gazdaságpolitikáról írnak mint megoldásról. Úgyhogy elő fogom venni...

DJ: Nekünk is el kell mondanunk, bizony, hogyan képzeljük az állam új szerepét! És ebben nemcsak a keynesianizmushoz való visszatérés van benne, hanem, megkockáztatom, még egy új tulajdoni rendszer felvázolása is. Új tulajdoni rendszer nélkül ugyanis alapjaiban nem lehet megoldani a problémát.

Amit én az új tulajdoni rendszer alapvének gondolok, az a személyes teljesítmény. Tehát hogy a vagyon mérete és a gyarapodás valamilyen formában a személyes teljesítményhez kötődjék. Nem mondom, hogy könnyű megoldani, de nem is az a kérdés, hogy nehéz-e vagy könnyű, hanem hogy meg kell-e oldani, vagy sem? A személyes teljesítményen alapuló tulajdonrendszer involválja, hogy sem személyes túlgazdagodás, sem személyes túlszegényedés nem következhet be. A nemzedékek által felhalmozott vagyonok minden ember tulajdona. Miért? Vegyünk egy nagyon tehetséges, szorgalmas, munkabíró embert, aki nyolcvan évig él, de aki teljesen egyedül van a Földön. Elő kellene állítania egy gombostűt. Meg tudná tenni? Nem. Mert ahhoz szüksége volna nemzedékek összegyűjtött tapasztalatára, anyagi javaira, és - nem utolsó sorban - embertársaira. Ha nem képes arra egyetlen ember, hogy egy gombostűt előállítson, hogyan lehet képes rá egyetlen család, például a Rothschildok, hogy száztrillió dollárnyi osztatlan családi vagyon birtokában legyen? A második leggazdagabb család a világon, a Rockefellerek tizenegytrillió dollárnyi vagyon fölött rendelkeznek! A törzsvagyon nincs felosztva, hanem csak a hozamokat osztják el bizonyos elvek szerint.

Egy új, uzsoramentes civilizáció létrejöttéhez, amely ezt az uzsoracivilizációt fölválthatná, új tulajdoni rendszerre lenne szükség, amelynek alapján szépen fölépülhetne a természetes gazdasági rend. Ahogyan ezt már többek között megtalálhatjuk Silvio Gesell munkájában, amit a magyar, sajnos néhai Síklaky István fordított le, és a maga obulusát ő is letette ebben a dologban.

Úgy gondolom, hogy ezeket a témákat alaposan taglalni kellene. Az emberek nagyon várják, hogy ha kapnak egy jó diagnózist, járuljon hozzá jó terápia is! Jó terápia nincs azonnal, de föl lehet vázolni különböző terápiás módszereket. Nagyon fontos, hogy legyen jövőképünk, hogy ne csak egy-két évre előre gondolkodjunk.

A magyar nép válságát az is okozza, hogy elvették tőle az előre gondolkodás és a tervezés lehetőségét, valamint az önszerveződés lehetőségét is. Amint szerveződni kezd, azonnal ellenségnek tekintik. Mert a szervezettség privilégiuma, azaz hogy egyfajta többszörös tudja az érdekeit érvényesíteni, csak a pénzhatalomnak jár. A pénzhatalomnak alávetetteknek azonban nem szabad, tilos szerveződni. Maradjanak olyan atomizáltak, amilyen mértékben csak lehet, legyenek szervezetlenek, mert így lehet őket igazán kézben tartani. Most is ez történik: a magyaroknak fogalmuk sincs, hogy az egész világ más irányba megy.

Nálunk kamatemelés van, a termelő gazdaságok nem kapnak támogatást, tovább folyik az országgyűlés hatáskörének leépítése és a belé vetett bizalom tökéletes aláírása.

KLP: Tocqueville óta tudjuk, hogy Amerikát három princípium mozgatja igazán: a pénz, a politikai hatalom és a szex. Ez persze többé-kevésbé minden hatalmi formációra érvényes, de most próbáljunk abból kiindulni, hogy Amerika mitől Amerika.

DJ: Én személy szerint nagyon szeretem Amerikát, ezért is akartam mindig amerikai állampolgár lenni. De Amerikának csak azt a részét szeretem, amit László úgy hív, hogy nemzetállam-Amerika. Én ugyanezt a Függetlenségi Nyilatkozatot s az alkotmányt megfogalmazó alapító atyák Amerikájának nevezem. Ugyanakkor ennek az Amerikának a fejére nőtt egy nemzetközi pénzhatalom. Egy pénzimpérium, amely egy történelmi folyamat során, több mint száz év alatt magához ragadta Amerika pénzrendszerét. A saját monopóliumává tette, ezt a hegemoniát kiterjesztette a gazdasági élet egészére, kiterjesztette a politikára is. Egyre inkább föl tudta vásárolni a politikusokat, sőt egyre inkább kiépítette azokat a háttereket, azokat a különböző rejtett hálózatokat, amelyek gondosan átszűrték, felnevelték, és pozícióba helyezték ezeket a politikusokat. Nagy szerepet játszott ebben a szabadkőművesség, amelynek óriási hagyománya van Amerikában. A Függetlenségi Nyilatkozat aláírói közül ötvenen szabadkőművesek voltak, beleértve például George Washington és másokat is, akikből elnökök lettek. Már akkor is sokat számított, hogy a szabadkőművesség melyik irányzatáról van szó. A francia irányzat volt a "jobbik", mert azt nem tudta teljesen ellenőrzése alá vonni a Grand Orient, a Nagy Kelet páholy, amelyet teljes egészében az illuminátusok ellenőriztek, akik pedig Adam Weishaupt irányítása alatt álltak. Az Illuminátusok, a megvilágosodottak sok illusztris személyiséget számláltak tagjaik között, és a szabadkőművesek elitjéhez tartoztak. 1783-ban Wilhelmsbadban megkötötték a szövetségüket a szerveződő nemzetközi pénzkartellel. Három erő kötött szövetséget: a frankfurti központú, nemzetközi bankár-kapcsolatrendszer, az általa létrehozott Illuminátus-hálózat és a szabadkőművesség. Európában már hárommilliónyi szabadkőműves volt, és volt valamennyi Amerikában is. Tulajdonképpen ők döntötték el azt a hosszú távú programot, amelynek már akkor a célja volt, hogy olyan új nemzetközi rendet hozzanak létre, amiben magánellenőrzés alatt van a pénzrendszer. Ezt a pénzrendszert ők arra használták, hogy szintén általuk ellenőrizhető politikai rendszereket hozzanak létre, és ehhez a szükséges változtatásokat végrehajtsák. Bizonyos dinasztikus államokat eltávolítottak, átrendezték a határokat, és így tovább. Már ekkor, 1783-ban elhangzott, hogy lesz egy egységes Európa. Ez később ismét előkerült, amikor Victor Hugo, aki szintén a szabadkőművesség elitjéhez tartozott, 1848-ban ki is mondta, hogy európai egyesült államokat kell létrehozni, aminek egyfajta változata éppen napjainkban bontakozik ki. Amerika tulajdonképpen azért kényszerült elszakadni Nagy-Britanniától, mert ott már ez a hitelpénzrendszer működött, amit oktrojálni akartak Amerikára is, de ezt Amerika nem akarta felvállalni. Többek között azért nem, mert Benjamin Franklin pontosan tudta, hogy miről van szó. Hosszú időt eltöltött Európában, Angliában, tisztában volt vele, mit követelnek tőlük.

KLP: Fel is íratta a dollárra, hogy "In God We Trust".

DJ: Igen, de ezt csak akkor írták rá, amikor a nagy világgazdasági válság idején részlegesen fedezett pénzzé vált. Hivatalosan csak 1971 óta fedezetlen a dollár. Ezért a felirat... Humoros a dolog, de azért azt elintézték, hogy kizárólag dollárért lehessen például kőolajat vásárolni. Megkötötték az alkukat a különböző közel-keleti államokkal, még Kissinger készítette elő. Azt mondták a szaúdiaknak: benneteket utál a saját népetek, de mi megvédünk tőlük, maradhattok hatalmon.

Azonban igényt tartunk rá, hogy az olajat mi finomítsuk, és mi forgalmazzuk, ebből ti is óriási jövedelmet kaptok. Igényt tartunk továbbá arra, hogy csak dollárért adjátok el az olajat, és hogy ezt a dollárt egy "recycling" keretében visszajuttassátok nekünk. Ti iszlám ország vagytok, nem tudjátok kamatra elhelyezni, de mi megtehetjük, és osztozhatunk a profiton, ezt már a vallás megengedi. A dollár értékét 1971 után az adta, hogy kizárólag dollárért lehetett olajat venni. Tehát előbb dollárt kellett venni, csak aztán lehetett a kőolajat vásárolni. Ez tulajdonképpen a mai napig így működik.

KLP: Vajon mennyiben jött létre az euródollár abból a célból, hogy az amerikai befolyást erősítse Európában?

DJ: Volt egy olyan elképzelés, hogy a két pénzt egy bizonyos időpontban majd egyesítik.

Az is felmerült, hogy Észak-Amerika, az USA, Kanada és Mexikó számára hoznak létre egy közös pénzt, ezt kiterjesztik Közép- és Dél-Amerikára is, majd egyesítik az euróval.

KLP: Folytassuk ott, hogy mi az, ami az Egyesült Államokat a világ fölé emelte?

BL: Visszatérnék a történelemhez. Közhelynek számít ugyan, de igaz, hogy minden jelenséget csak történeti dimenziójában szemlélve lehet megérteni és megmagyarázni.

Amerika történetéhez, keletkezéséhez mindenképpen hozzátartozik, hogy kik alapították. Olyan emberek voltak ők, akik az akkori Európát mindenáron igyekeztek elhagyni. Vagy Európa akart túladni rajtuk, vagy ők döntöttek úgy, hogy nem férnek bele az akkori Európa kereteibe. Mindenképpen egy szakítás eredményeként jött létre az amerikai kivándorlás. Amerika létrejöttét abból a tényből szükséges levezetni, hogy Európa meghasadt, és ez a lehasadt rész alapított magának egy egészen más ökoszociális térben egy második Európát, amely azonban tagadása volt az elhagyott anyakontinens világának. Az "önkéntesek" csoportja sem volt homogén, mert amellet, hogy tagadták az európai hagyományokat, egymással is súlyos vitáik voltak. Azt hiszem, hogy a születő Amerika nem tudta rendesen kihordani a belső vitákat. Amerika kialakulásának első évszázadában - tehát 1776-tól, a függetlenségi háborútól 1864-ig, a polgárháború befejezéséig, tehát nyolcvannyolc év alatt - súlyos konfliktusok voltak. A nemzetállam-Amerika történelmi lelkiismeretét legalább két rendkívül komoly dolog terheli. Az egyik, hogy a saját eredetmítoszuk úgy állítja be, hogy ők egy üres térségbe érkeztek, amit ők laktak be. A térség természetesen egyáltalán nem volt üres, csak az akkori Európához képest sokkal gyérebben lakták. A pionírok brutális kegyetlenséggel irtották ki az őslakosságot, a már több ezer év óta létező indián kultúrákat és az eredeti ökoszisztémát is. Az egész történelmük egy brutális ökoszociokulturális pusztítással kezdődik. A másik, hogy szükségképpen fel kellett ismerniük: a pusztítás következtében nem maradt elegendő munkaerő, amit nagyon drága lett volna Európából pótolni. Itt következik a második ősbűn, a rabszolga-kereskedelem. Különböző számítások vannak; körülbelül húsz-harminc millióra becsülik az Afrikából elhurcolt szerencsétlenek számát. Az is egy mítosz egyébként, hogy a folyamat lezárásaképpen Abraham Lincolnnak és az akkori Amerikának felébredt a lelkiismerete úgymond, azért szabadították fel a rabszolgákat. A rabszolga-felszabadítás után több mint ötven évnek kellett eltelnie, hogy a felszabadított rabszolgákból lett munkások bére elérje azt a nyomorúságos szintet, amit rabszolgaellátmányként kaptak. Tehát, ötven év kellett ahhoz, hogy a reálbérük elérje a rabszolgaként kapott ellátás szintjét. Ez volt az igazi mozgatórugó: a rabszolgából lett munkás olcsóbb volt, mint maga a rabszolga.

DJ: Úgy van, de még egy megjegyzés ide kívánczik. Éppen azért, mert a nemzetközi pénzkartell, a Rothschild-házzal az élen - mert már a Rothschild-korszakban járunk - nem tudta az Egyesült Államok pénzrendszerét a saját ellenőrzése alá vonni. Megszületett hát egy olyan grandiózus terv, hogy felosztják az Egyesült Államokat. Létrehoznak két országot, és egymással sakban tartják őket. Az északi leendő államot finanszírozták volna a londoni Rothschildok, a délen tervezett államot a párizsi Rothschildok. A szembenállást úgy szervezték meg, hogy az északi háttérszervezetek hirdessék, hogy a rabszolgaság felett eljárt az idő, a délieknek meg azt kellett hirdetni, hogy ez igenis életképes rendszer, ragaszkodni kell hozzá. A Dél magához akarta vonni Kaliforniát, ami akkor még nem volt állam, és Mexikót is. Ezért szervezték meg a déli ellenállást, amiből egy állandó konfliktushelyzet fejlődött ki. Azokat az elnököket pedig, akik nem voltak hajlandók szolgálni ezt a tervet, bizonyíthatóan sorra-rendre megmérgezték. Tudjuk, hogy végül sikerült a konfliktust kiélezni, ami véres polgárháborúba torkollott.

Az unionistáknak sikerült Délét legyőzni, és megőrizni a föderáció egységét. Ez, többek között, két okból sikerülhetett. Az egyik, hogy Lincolnéknak elfogyott a pénzük a háborúskodásra, Lincoln pedig a Rothschildoktól csak uzsorakamatra kapott volna pénzt, amit nem vállalt. Ekkor tanácsolta neki az egyik ezredese, hogy bocsássonak ki saját maguk pénzt, és az éppen olyan jó lesz. Ez volt az a bizonyos "Greenback", a zöldhasú. A másik ok, hogy Lincoln segítséget kért az orosz cártól, aki elküldte a csendes-óceáni hajóhadát San Franciscóba, a balti flottát pedig New Yorkba. Így nem lehetett a Dél támogatni, másrészt embargó alá vonni Északot.

Ugyanaz a központ irányította azokat, akik ellenezték a rabszolgaságot, mint azokat, akik mellette voltak.

Sajnos, némiképp a mi Kossuthunk is belekeveredett a szabadkőműves hálóba. Londonban lett tagja a szervezetnek, és átküldték Amerikába, hogy szervezze meg az Ifjú Amerika mozgalmat, ez az "Ifjú"-mozgalom akkorra már egész Európában elterjedt a szabadkőművesek irányításával. Arra azonban vigyáztak, hogy Kossuth szabadsághős maradjon. Ő természetesen a rabszolgaság ellenzőihez csatlakozott. Kossuth egyébként személy szerint tisztességes ember volt, és persze nem is avatták be mindenbe. Azért állt be közéjük, mert a magyar ügyet akarta szolgálni, és ezért a célért az ördöggel is hajlandó volt szövetkezni.

Egyébként mi, magyarok is szembekerültünk a Rothschildokkal, mégpedig a Salomon Rothschild vezette bécsi bankházzal. Már a reformkorban az volt a magyar társadalom egyik fő követelése, hogy legyen önálló pénzünk, mert nem lehetett a magyar gazdaságot finanszírozni. Ezt Kossuth, amikor pénzügyminiszter lett, meg is valósította. A bécsi bankház nem ezt akarta, hanem azt, hogy a fiatal magyar állam vegyen fel tizenkétfélmillió korona kölcsönt, persze a megfelelő magas kamattal. Ezt meg Kossuth nem akarta, érthető módon. A cár sem ingyen jött leverni kétszázezer katonával a magyar szabadságharcot, Rothschildéktól kapta hozzá a pénzt. Amerikába sem ingyen vezényelt hajóhadat: az ár hatmillió arany volt, és úgy ütötték nyélbe az üzletet, hogy Amerika ennyi pénzen megvette a cártól Alaszkát. Így megvolt a színe a dolognak.

BL: Igen. Amerikának ez a kettős szerkezete, amit János az előbb kibontott, máig sem vált kezelhetővé. Amerikának van egy bonyolult felépítésű társadalma, ez a bizonyos nemzetállami rész, de valójában egy máig rejtve maradt világhatalmi pénzstruktúra igazgatja, de az is Amerikának mutatja magát. Tehát valóban van egy nemzetállam-Amerika, és egy birodalmi Amerika. Hogy ez a kettő időnként milyen brutálisan külön tud válni, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy - ha úgy adódik - a bármely lokalitást gátlástalanul kifosztó birodalmi Amerika a saját nemzetállam-testét is bármikor kifosztja. Hiába a világ leggazdagabb országa Amerika lassan száz éve, mégis mindig van egy húsz-harminc milliós rétege, amely nemcsak anyagi értelemben él afrikai szinten, hanem például az egészségi állapota is olyan. Ezt ők "underclass"-nak mondják. Ők általában fekete férfiak, akiknek a születéskor várható átlagéletkora ötvenkét év, szemben a WASP-ek hetvenkét évével. Láttuk ezt a réteget New Orleansben, a hurrikán idején. Ugyan mibe kerülne a birodalmi Amerikának felszámolni ezt a szegényletes nyomorúságot a világ leggazdagabb országában? De láthatólag nem zavarja őket.

Annak a megértéséhez, hogy mi is Amerika, állandóan a tudatunkba kellene idézni ezt a kettősséget. Onnan indultunk el, hogy januártól Amerikának új elnöke van. Az elnökök személye már elég régóta teljesen súlytalan, mert háttérhatalmak sakkozzák ki hihetetlenül finom játszmákkal, ki legyen az. A rejtett birodalmi kiválasztó hatalom dönti el, mely rekrutációs bázis jöhet szóba a leendő elnök kiválasztásakor, és személy szerint ki kerülhet be aztán a hatalmi elitbe. A választás, amelyen ez látszólag eldől, pusztán színjáték, amely által azt közvetítik a választópolgároknak, hogy a dolognak tétjük van, hogy ez a procedura egy igazi, demokratikus, a nép általi döntéshozatal. Másutt is így megy, de talán nem ennyire nyilvánvalóan. Különbséget kell tennünk hatalom és uralom között. Nagyon leegyszerűsítve: az uralom a Capitol Hill meg a Fehér Ház, a hatalom a Wall Street. Az uralom Washington, a hatalom New York. A valóságos hatalmat a pénzoligarchia gyakorolja. Amit mi látunk, az elnök, az elnöki adminisztráció, a szenátus, a közhivatalok, az mind az uralmi struktúra része, ahol erre a speciális célra kiválasztott értelmiségiek a hatalom által diktált feltételek szerint gyakorolják az uralmat.

Egyébként ez a szisztéma a nyugati típusú demokrácia nyílt tagadása, tartalmilag tökéletesen szembemegy vele.

DJ: Egy dolgot elmondanék, milyen rizikós dolog, hogy ki kerül az elnöki székbe, tehát hogy kellően hajlítható legyen az illető. Már a választások befejezése előtt figyelmeztettek magas rangú, fontos pozíciókat betöltő politikusok, hogy január-február táján esetleg olyan dolgok történhetnek, amik senkinek sem fognak tetszeni, és ehhez mindenki megértését kéri. Az alelnök így nyilatkozott, Colin Powell szintén, és mások is. Mire enged ez következtetni? Több dologra is. Esetleg be fog következni egy második "terrorista" támadás Amerika ellen, most már valamilyen nukleáris fegyverrel, és ez komoly lépéseket indikálhat egyrészt a belpolitikában (rendkívüli állapot, elnöki rendeletekkel való kormányzás), másrészt a Közel-Keleten - és pedig Irán ellen.

Valószínűleg ez lesz az új elnök és az új kormányzás szakítópróbája.

KLP: Csakugyan azt hiszed, megtehetik ezt a rendkívül meggondolatlan lépést?

DJ: Megtehetik, mert már elő van készítve. Hogy eddig nem tették meg, mutatja, mennyire nem egyszerű a dolog. Nyilván Izrael lesz a kiinduló pont, gyakorolják is eleget. Most is gyakorolják, úgyszólván a ruhapróba már megvolt. Én szeretném a legjobban, ha nem következne be, de sajnos elég sok jel mutat efelé.

BL: Talán megérne pár percet annak a latolgatása, hogy milyen világstratégiai érdekek mozgatják jelen esetben ezt az amerikai-izraeli tandemet. Világosnak látszik, hogy ez ellen a birodalmi Amerika-Izrael ellen egyre nagyobb erők fordulnak. Ott van Kína, amely minden mostani gazdasági függősége ellenére kifejezte, hogy mik a céljai. India eddig barátságos volt, de ő egy felszálló ágba lévő hatalom, akinek szintén kell hely a nap alatt. Oroszország evidens. Ott áll, és döngeti a kaput egész Latin-Amerika. Irán nyíltan ellenség, Afganisztán is megteszi a magáét, nem hajlandó behódolni. Irak egy parázsló tűzfészek. Egész gyűrű képződött a birodalom körül, ami biztosan a stratégiája újragondolására készíti a pénzhatalmat. Sajnos, a kemény kéz, a "rendteremtés nyers erővel" politikája látszik körvonalazódni. Nem akarnak tárgyalni az esetleges új világrendről, elejét akarják venni. "A Birodalom visszavág - nem egyezkedünk." Mivel Irán látszik a leendő szövetségesek közül a leggyengébb láncszemnek, úgy gondolják, hogy vele fognak példát statuálni. Azt volna érdemes tehát megtudni, hogy mi motiválja a pénzhatalmat, amikor az egyes opciók közül választ: egyezkedés vagy nyers erő. Mert egyre inkább az látszik, hogy nemhogy tárgyalni, de szóba állni sem szándékozik a pénzhatalom az úgynevezett lázadókkal, tehát azokkal, akik ki akarják vonni magukat a befolyása alól.

KLP: Fel kellene tenni azt a kérdést is, hogy valóságos információk alapján döntenek-e? Hogy az ellenfél csakugyan olyan könnyen megregulázható-e, ahogyan ők vélik? Gondoljunk Grúziára!

BL: Igen, az csakugyan nagy fiasco volt. Vagy azért, mert a szövetségeseik elégtelennek bizonyultak: amatőrnek, kiszámíthatatlannak, irányíthatatlannak; vagy eleve rosszul számították ki a stratégiát. Mindenképpen nagy égés volt.

DJ: Ott folytatnám, hogy bármi is történnék, túlságosan sokszor hangzik el az analógia Kennedy és Obama között. Amennyiben mégsem teszi meg, amit elvárnak tőle, ha megpróbálna a saját feje után menni, vagy inkább a lelkiismerete után, ha ki akarna táncolni a sorból, meg fogja kapni a maga osztályzatát, mondjuk így. Ki lesz a következő elnök? Az a Joe Billen, az alelnök, aki azt mondta: "nem kell ahhoz zsidónak lenni, hogy valaki jó cionista legyen". Ezt a mondását állandóan idézik. Ami pedig a pénzimpérium struktúráját illeti, rejtve marad. De ez nem jelenti azt, hogy az általa kiadott utasítások - amik természetesen nem írásosak - nem kötelező erejűek. Számukra a Közel-Kelet létfontosságú. A levegőpénznek ugyanis nincs más alapja, fedezete, csak az, hogy az életbevágó energiahordozókhoz csupán ezzel a jelrendszerrel lehet hozzáférni. Az egész pénzrendszer működése múlik rajta, hogy megfelelően kontrollálják a nyersanyagot és az energiahordozókat. Tehát a pénzhatalom léte függ attól, hogy a létfontosságú energiahordozók, legfőképpen a kőolaj, csak és kizárólag dollárért legyenek hozzáférhetőek.

KLP: János, szerinted mennyire jutott el a pénzimpérium egy kritikus ponthoz?

DJ: Elképzelhető, hogy az igazi pénzügyi összeomlás még hátra van. Különböző okokból késleltetik, de amikor már a helyén van az új csapat, akkor fog bedőlni az egész. Kritikus helyzet következhet be.

Amerikának az is sajátossága, hogy több mint kétszázmillió embernek van otthon lőfegyvere. Ezt biztosítja az amerikai alkotmány. Kétszázmillió, törvényesen lőfegyverrel rendelkező ember: ezzel a társadalommal csínján kell bánni. Ez azt jelenti, hogy nagyon nehéz azt a rendkívüli állapotot bevezetni, ami egyébként már be van vezetve a háborúk kezdete óta, és nem szüntették meg! Most tulajdonképpen egy köztes helyzet van, meg is szüntették, meg nem is. Ha nagyon muszáj, akkor lehet hivatkozni rá, hogy létezik. Tehát egy egészen rendkívüli helyzet elé állhat az új vezetés.

Még Indiáról akartam beszélni. Az India-Pakisztán konfliktusról. Pakisztán most gyenge, és úgy tűnik, hogy ott az otthona a mumusnak, Oszama bin Ladennek és az al-Qaidának is, miután Afganisztánból kiűzték őket a talibánokkal együtt. Pakisztán gyenge ugyan, mert gyenge kormánya van, viszont rendelkezik atombombával.

Senki sem tud igazán közvetíteni közöttük. Két atomhatalom, és a konfliktus mindkettejük érdekérvényesítési erejét csökkenti. Ez azonban a pénzimpériumnak nagyon is megfelel! Számára a legfőbb jó a háború. A léte függ tőle. Először is a háborúkat ő finanszírozza. Amióta a pénzkartell a nemzetközi élet fölött átvette a hatalmat, azóta folyamatosan vannak háborúk. Amerika szempontjából is különösen fontosak a háborúk, mert a hadiipart az első világháború után leszerelték, de a második után nem. Ennek a hatalmas hadiipari komplexumnak, ahogyan már Eisenhower is nevezte, létszükséglet a háború, hiszen a termékeit ott "fogyasztják", ott realizálja a profitját. Óriási profitot egyébként. Másodszor, ha a pénzimpérium el tudja érni, hogy a nyersanyagokat, főként az olajat továbbra is csak dollárért lehessen venni, fenn tudja tartani, és tovább tudja fejleszteni ezt a számára rendkívül előnyös rendszert. Ahogyan már mondtuk, az egész - részben megtervezett, szándékosan előidézett - globális pénzügyi válság célja egy komoly centralizáció és konszolidáció, amelynek során a felesleges konkurensokat kiiktatják, a túlságosan kockázatosá vált, úgynevezett toxikus pénzügyi termékeket szintén eltávolítják, tehát az egész rendszert megtisztítják és stabilizálják.

V. A MAGYAR ADÓSSÁG MINT RÉGI ÁLLATORVOSI LÓÁBRA

BL: Talán a következő hónapok során választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy a pénzbirodalom észleli-e, milyen veszélyes világhelyzet állt elő, és hajlik-e afelé, hogy legalább részben Újratárgyalja hatalma fenntartásának módszereit, legalább részben figyelembe véve a konkurensok érdekeit is. Vagy pedig eleve kizár bármiféle tárgyalást, mintegy jelezve: az ő permanens világhatalma nemcsak hogy nem vonható kétségbe, de még a feltételekről sem lehet egyezkedni. A "nagy dolgok fognak történni"-szöveg a második esetet valószínűsíti. Itt fel kell tenni a kérdést: hogyan készüljön fel a világ, jelen esetben egy Magyarország méretű lokalitás? Hogyan tudna védekezni? Mert mondanom sem kell, nem áll módunkban tenni ellene. Most persze arról az esetről beszélek, amikor az illető lokalitásnak felelősen gondolkodó, értelmes politikai elitje van. Az egymással szomszéd nemzetek pedig felismerik, hogy félre kell tenni az egymás közötti konfliktusokat, mert mindenki számára életbevágó nemzetstratégiai döntéseket kell hozni - amennyiben mint nemzet életben akarnak maradni. A pénzhatalom egyre több erőforrást kíván majd a perifériáról a központba szivattyúzni, és ez az amúgy is minden szempontból kiszígyezett Magyarország számára a véget jelentheti. A következő években a magyar társadalomnak hihetetlen erővel rá kellene kényszeríteni a saját politikai elitjét arra, hogy valamilyen módszerrel tegyen a fokozódó erőforrás-kiszívás ellen. Legalább ennyit tegyen meg, ha már nem érhetünk el többletforrást. A jövőben a világ egyes lokalitásai, országai között valószínűleg nagy gyorsasággal nőnek majd a különbségek aszerint, hogy a politikai elitjeik észben és erényben, azaz erkölcsökben mennyire gazdagok vagy szegények. Felismerik-e, hogy tenni kell, és mit hogyan kell tenni; megvan-e bennük az akarat és a bátorság, az erkölcsi erő, hogy véghez is vigyék.

DJ: Képzeliük el, hogy én vagyok döntési helyzetben. Úgy határozok, hogy nem veszek föl több kölcsönt, van már adósság elég. Kijelölök nyolc olyan belföldi munkaprogramot, ilyen a tiszai gátak megépítése, a szennyvízelvezető csatornarendszer, a belvízelvezető csatornarendszer, országos erdősítés, országos parkosítás, utak építése, a fiatalok számára olcsó közhitelből fölépülő lakások és a többi. Megvan a munkaerő, megvan a nyersanyag, nem kell külföldről egyiket sem behozni. Pénz nincs hozzá. A következőket rendelem el. Miután részletesen kidolgozták ezeket a programokat, adjanak hozzájuk a cégek államilag szavatolt kereskedelmi váltókat! Ezekkel a váltókkal tudják kifizetni a beszállítóikat, s azok is az övéiket. Amikor már nem lehet tovább adni a váltókat, a Nemzeti Bankot kötelezem rá, hogy leszámítolja őket, s akkor készpénz már csak a munkabér kifizetéséhez kell. Ennek a beindításához elegendő fél év. Amikor ez megindult, a munkanélküliség rohamosan csökkenni fog, mert ehhez nemcsak szakképzett munkaerőt, hanem tömördek betanított munkást is igénybe lehet venni. Százezres nagyságrendben nő a munkavállalók, tehát az adófizetők száma. Tehát már az első évben megugrik az állam adóbevétele, és ezt még kiegészítem azzal, hogy megvonom a multik adókedvezményét. Megkaphatja azt, amit a magyar vállalkozók is, de semmivel sem többet.

Ezt kellett volna tenni már eddig is. Sokkal többet használtunk volna a magyar gazdaságnak, sokkal többet tettünk volna a költségvetési és a külkereskedelmi egyensúly helyreállítása érdekében, mint az eladósítással. A kérdésem az, hogy a nemzetközi pénzümpérium szervezetei, mint a Valutaalap, a Világbank és a többi, milyen lépéseket tehettek volna ellenem, ha mindezt véghez viszem?

KLP: Miből és hogyan fizetnéd vissza az eddigi adósságokat meg a kamatait?

DJ: Azt mondtam volna: tegyék ugyanazt, uraim, amit Argentínával tettek. Argentína százhárommilliárd dollárral tartozott, és egy éven belül simán leírtak neki hatvanötmilliárdot. A Nemzetközi Valutaalapot kifizette tizenhatalmilliárddal, a többit nem fizette ki, hanem azt mondta, hogy majd húsz év múlva.

BL: Azért ez Magyarország, és mi nem vagyunk egy súlycsoportban Argentínával! Pénzügyileg egyébként, ha ügyesek vagyunk, ezt el lehetne játszani, és nem tudnának semmit sem tenni. De vannak más eszközök is... például a média. Hamis beszéddel hisztériát kelteni, aztán gazdasági eszközökkel mesterséges hiányokat előidézni... sok lehetőségük van.

DJ: Hozzáfűzném, ha a lehető legdurvább lépést tennék meg, mondjuk embargót vezetnének be, nem használna, mert Magyarország a leglényegesebb dolgokban önellátó. Az egyik leglényegesebb dolog pedig az élelem.

KLP: Beszéljünk most a világgazdasági válság Magyarországot érintő kérdéseiről, illetve hogy miért érinti a válság súlyosabban Magyarországot, mint más országokat, és mekkora a szerepe ebben az eladósodottságnak?

BL: Azt gondolom, jelentős szerepe van. Ha csak az utóbbi időben amolyan bezzeg-gyerekek tartott Szlovákiával hasonlítjuk össze magunkat, a hajdani Csehszlovákiának összehasonlíthatatlanul alacsonyabb volt az adósságszintje 1990-ben. Tegyük hozzá, hogy fajlagosan Magyarországé volt a legnagyobb, nagyobb Lengyelországénál. Ezt az adósságot azonban a szétváláskor Csehország átvállalta, és magával vitte, tehát a szlovákok úgyszólván nulla adóssággal indultak. Míg Magyarországnak nemcsak a térségben volt a legmagasabb az adósságszolgálati rátája, hanem világviszonylatban is, az első tíz ország között voltunk. Ezt az adósságot az előző időszakban, tehát 1990 előtt nem a GDP-hez viszonyítva mérték, hanem az úgynevezett adósságszolgálati rátával, amikor az összes devizabevétel huszonöt százalékát meghaladja az egyéves kamat és a törlesztés. Ennek a huszonöt százalékos részét már kockázatnak tekintik. Magyarország ehhez képest már 1978-ban körülbelül negyvenkét százalékos rátával rendelkezett, 1982-ben pedig ez az arány már hatvan százalék fölé volt. Ez azt jelenti, hogy a teljes devizabevétel több mint hatvan százalékát adósságtörlesztésre és kamatokra kellett fordítani. Az ország közvéleményének fogalma sem volt róla, hogy több mint fél éven át a fizetéseképtelenség bármelyik pillanatban bekövetkezhetett. Boros Imre tagja volt a válságstábnak, ő az egyetlen a mai közbeszélők közül, aki ismeri a részleteket. Lényegében nem volt devizatartalékunk, egy-két napi importra volt csupán fedezet. Ezt az adósságot, huszonkétmilliárd dollárt, ami ma körülbelül nyolcvanmilliárdot ér, Magyarország 1989-ben áthurcolta az Új rendszerbe.

A másik, és ez Pavics Lázárék nemrégiben közzétett elemzéséből, ahol a profitszivattyút vizsgálták, jól kiderül, hogy Magyarország kötötte messze a legrosszabb alkut a multinacionális cégekkel a környező országokhoz viszonyítva. A profitszivattyú azt jelenti, hogy az itt tevékenykedő multik a befektetett tőkéjükhöz képest mennyi profitot visznek ki az országból. A kivont profit aránya Magyarországon a legnagyobb. A 2007-es esztendő statisztikái már tisztán rendelkezésre állnak, és az derül ki belőle, hogy csak abban az évben közel húszmilliárd euró tőkét vontak ki az országból. Ez körülbelül fele-fele arányban az adósságszolgálat és a profitszivattyú. Az a hitel, amit tavaly, 2008 novemberében vett fel az ország, gigantikusnak látszik ugyan, de csak egyetlen évben, 2007-ben vele azonos mennyiségű összeg hagyta el az országot. A közvélemény előtt ezek a számok homályban maradnak, és amíg a mai közbeszélőkön múlik, ennyiben is marad. Az azonban világos minden józanul gondolkodó ember számára, aki tisztában van a helyzettel, hogy a két szivattyú további, egyidejű működtetése nem folytatható. Ha Magyarország nem tárgyalhatja újra a két szivattyú feltételeit, az társadalmi dezasztérhez vezethet, olyan súlyos társadalmi konfliktusokhoz, amik teljesen szétzilálhatják az országot.

Annak következtében állhat elő ez a helyzet, hogy a mindenkori kormányzat mindenáron teljesíteni akarja ezeket az ígervényeit, legyenek azok profitígervények az itt tevékenykedő külföldi cégek számára vagy a kamatszivattyú a hitelezőink számára. Én úgy látom, hogy eleve a legnagyobb tehertételt örököltük, a legrosszabb feltételek mellett kötöttünk alkukat a külföldi tőkével, és ami ezt a két, önmagában is súlyos körülményt összeköti és meghatványozza: a térségben nálunk volt a legkorruptabb, legkollaboránsabb, leginkább komprádor a társadalmi-politikaigazdasági elit. Az eltelt húsz év fényében ez már világosan látható. Egyrészt nem volt meg a képzettségük, tudásuk sem, hogy a megfelelő nemzetstratégiát megfogalmazzák, és annak érdekében tevékenykedjenek. Másrészt nem rendelkeztek a szükséges erkölcsi tartással és bátorsággal, hogy véghezvigyék azt, ami a mindenkori elit feladata: hogy megvédjék a rájuk bízott emberi közösséget. Nem, hogy nem védték meg a közösséget, hanem egyenesen szélesre tárták a kapukat az ország - nyugodtan mondhatjuk - kifosztásához.

Az ország népének kellene olyan helyzetet teremtenie, hogy vagy lecserélik, úgymond, ezeket az eliteket, vagy rákényszerítik őket, hogy az ország nemzetstratégiai érdekeit nézzék. Számomra ez utóbbi is eléggé utópisztikusnak tűnik, bár szerintem technikailag ez lenne a járhatóbb út. Természetesen ez nagyrészt kommunikációs probléma is, vagy ha úgy tetszik, a diskurzustér problémája. El kellene érni, hogy a nyilvánosságban sokkal nagyobb hangja legyen azoknak a kritikai nézeteknek, amiket mi is képviselünk. Azonban az uralkodó gondolkodásmódhoz, az uralkodó diskurzustérhez képest e nézeteket margóra szorítja az elit a képviselőikkel együtt. Nem állíthatjuk, hogy nincsenek benne a nyilvánosságban, de vagy agyonhallgatják, vagy megbélyegzik őket, vagy igyekeznek nevetségessé tenni ezeket a törekvéseket, természetesen a képviselőikkel együtt. Éppen a politikai elit tette lehetetlenné ilyen kommunikációs fegyverekkel az elmúlt húsz évben, hogy az az elbeszélési mód, ami szembesíthetne bennünket ezekkel a problémákkal, a nyilvános közbeszéd tárgya legyen. Ezért fordulhat elő még ma is, hogy megszavaztatnak különböző ad hoc társadalmi csoportokat a megfelelő médiában, és egy Bokros Lajos, aki már egyszer kínált olyan megoldássort, ami az adott problémát nemhogy megoldotta, hanem elmélyítette, akinek a tevékenységét - bízást mondhatom - az ország jó része ismeri, ötven-hatvan százalékos támogatottságot kaphat az újabb nemzetrontó elképzeléseihez. Igen, persze, a módszerek manipulatívak voltak, de mégis az látszik, hogy a magyar társadalom "ellenség-barát" felismerő rendszere, mint a vadászgépeken, még mindig nem, vagy rosszul működik.

Összefoglalva: mindkettőnél, az adósságnál és a profitszivattyúnál is a politikai elit felelőtlen, kollaboráns magatartása miatt kerültünk ilyen súlyos helyzetbe.

VI: Nem csak erről van szó. Az adósságot más szemmel is nézhetjük. A múlt-jelen-jövő logikájával. Ugyanis a hetvenes-nyolcvanas években olyan helyzetben voltunk, amikor a forint nem volt konvertibilis. Tehát egyszer volt egy belső fizetőeszközünk, volt egy exportpotenciálunk és egy exportkényszerünk, hogy az adósságszolgálat teljesítéséhez devizát szerezzünk. A nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején ebben a fordulati időszakban is ez volt a meghatározó tényező. Ez azt jelentette, hogy adott esetben nem volt elegendő devizabevételünk ahhoz, hogy az ország nyugodt, stabil működése biztosítva legyen az adósságszolgálattal együtt.

Igen ám, de a kilencvenes évek közepére, éppen 1995-re a Bokros-csomaggal történt egy olyan változás, ami alapjaiban egy új folyamatot indított el. Egyrészt a szocialisták hatalomba kerülésével és a Bokros nevével fémjelzett program benyújtásával bizonyították, hogy ők hajlandók a nemzetnek nekimenni, és a nemzet terhére olyan kötelezettségeket vállalni, ami már megbízhatóvá tette azt a politikát, hogy meginduljon a forint lecserélése. Ez azt jelentette, hogy nagyon jelentős mennyiségű deviza áramlott be az országba, és ugyanannyi forintot vontak ki. Tehát az a forint, ami a gazdaságban folyamatosan számlán, készpénzben vagy egyéb módon rendelkezésre állt, egyre inkább a külföldről érkező deviza átváltásából állt rendelkezésre. Napra pontosan lehetett tudni, hogy amennyi deviza bejött, annyi forintot vontak ki. Például amikor eladtuk az erőműveket, és körülbelül kétmilliárd dollárnyi deviza áramlott be hirtelen, szilveszter előtt az országba, akkor a Nemzeti Bank ugyanilyen nagyságrendben vont ki forintot a gazdaságból. Lényegében az történt, hogy az itt lévő pénz gazdát cserélt, és amikor elértük azt az állapotot, hogy már dominánsan külföldi tulajdonosai voltak a bent használatban lévő fizetőeszköznek, akkor az adósságkezelés más helyzetbe került.

Rutinszerűen lehetett megújítani a lejáró adósleveleket újak kibocsátásával, hiszen a kockázatot nem érzékelte a külföldről ide tekintő hitelező, aki a kötvényeket megvásárolta, mert tudta, hogy lényegében az ő finanszírozásán múlik a rendszer fenntartása. Magyarország léte ekkortól a kintről jövő pénzen múlt. A cél az volt, hogy működjön a finanszírozás mindaddig, amíg az átalakulást katalizálja. Az adósságszolgálaton keresztül is, meg a betelepülő tőke jövedelmén keresztül is egyszerre áramlott ki a folyó jövedelem, ami alacsony szintű fogyasztást és beruházás nélküli létfenntartást eredményezett. Egyszerre folyt ki a korábban felhalmozott vagyon ellenértéke, mert azt olyan devizára cseréltük le, ami mint likvideszköz szép lassan kicsorgott az országból. Eladósítottuk a jövőnket, tehát a jövő jövedelme is kiáramlott. Kiáramlott a múlt felhalmozott jövedelme, kiáramlott a folyó jövedelem, és kiáramlottak a jövő bevételei is. El kellett jutnunk egyszer abba a helyzetbe, amikor már nincs, ami kiáramoljon, mert elértük azt az állapotot, hogy a javak elvesztek, az emberek jövedelemtermelő képessége egyre gyöngül, és az adósságállomány sem növelhető már korlátlanul tovább. Ez a folyamat elért egy olyan határt, hogy innentől valami másnak kell történnie. Nálunk ezt a "valami mást" összekapcsolták a külföldön lezajló pénzügyi befolyásolás eseményeivel, ennek hatására úgy éljük meg a saját krízisünket, mint valami kívülről jövő válságot. Holott arról van szó, hogy a média gerjeszt egy válsághangulatot, és ezen a címen mirnix-dirnix azzal szembesít bennünket, hogy: "a jövedelemtermelő képességek megszűnt, innentől nem vagytok érdekesek, leírtunk benneteket". Ettől van aztán egy váltási kényszer szinte mindenkinben, a társadalomban is, a tőkében is, mert mindenki túl akar élni. Nyilvánvaló, hogy az érdekek nem azonosak, de ezek a váltási kényszerek bizonyos jól kiszámítható jövőelemeket tesznek élénk. Hogy melyik scenárió valósul majd meg, az egy további kérdés.

DJ: Egyetérték, és csatlakozom, de egy másik szempontból kiegészíteném az elhangzottakat. Kezdjük 1973-ban, Saltsjöbadenban, Svédországban, ahol a Wallenberg család üdülőkastélyában tanácskozott a Bilderberg-csoport. Akkor ott eldöntötték, hogy végrehajtanak egy olajárrobbantást. Ez a jom kippuri háború előtt történt. Eldöntötték, hogy négyszeresére kell emelni az olaj árát, és valóban, 1974 elejére a nyersolaj hordónkénti ára négy dollárra emelkedett az addigi egyről. Ennek többek között az volt az oka, hogy 1971-ben megszűnt a dollár aranyalapja, ami ugyan szimbolikus volt, de mégiscsak volt. A dollár tehát fedezetlen valuta lett, de a pénzügyi csoportok megállapodtak abban, hogy kőolajat kizárólag dollárért lehet vásárolni. A nemzetközi pénzvilág és az OPEC megkötötte az alku, aminek eredményeképpen az olaj finomításából, kereskedelméből és szállításából származó jövedelmen megosztottak, és kikötötték egyúttal, hogy az olajjövedelmet csak Amerikában lehet újra befektetni ("recycling"), vissza kell áramoltatni a pénzt. Volt persze egy politikai alku is, amit egyébként Kissinger bonyolított le. Ez nyersen úgy hangzik, hogy mi megvédünk benneteket a saját népetektől, akik utálnak, de a petrodollár hozzánk jön. Hoci-nesze, mindenki jól jár. Miért érdekes ez Magyarország szempontjából? - Azért, mert ennek a révén Magyarország is részese lett annak a világeladási folyamatnak, aminek segítségével szétterítették ezeket a petrodollárokat a világon. Gondoljunk csak vissza. Az 1968-as "új gazdasági mechanizmus" abbamaradt, bedöglött.

Jött az eladósítás, megbillentek a magyarországi belső pénzügyi viszonyok, és Magyarország is megindult szép lassan azon a lejtőn, aminek most a végpontjához érkezett. 1989-ig, tizenhat év alatt Magyarország ténylegesen kapott egymilliárd dollár bevonást, amit pontosan leír a Nemzeti Bank kettes számú műhelytanulmánya, ami 1993-ban jelent meg. Az eladósítási folyamatban óriási szerepe volt annak, ami 1979-ben történt. '79 nyarán Londonban a bankok egymás közötti hitelezési kamatlábát a négyszeresére emelték. Ugyanakkor decemberben a Fed is kamatot emelt. A mi szempontunkból ez azt jelentette, hogy úgy kellett a négyszeresére emelkedett adósságszolgálatot teljesíteni, hogy egyetlen fillér sem jött be! Tehát már '79 után csak úgy tudtunk adósságszolgálatot teljesíteni, hogy hatalmas hiteleket vettünk fel azért, hogy az adósságot és a kamatokat törleszteni lehessen. Magyarország lecsúszása felgyorsult. Ennek lett az eredménye, ami az 1989-es helyzetet jellemzi: kaptunk egymilliárd dollárt, kifizettünk rá kamatban tizenegymilliárdot, és maradt még huszonkét milliárd dollár adósság. A Valutaalap és a Világbank Magyarország akkori nemzeti vagyonát százhusz milliárd dollárra értékelte. Antall Józsefnek volt egy olyan elképzelése, hogy privatizálunk, a nemzeti vagyon felét eladjuk, kifizetjük az adósságot, és még marad is valamennyi, amivel a kifosztott országban be lehet indítani a gazdasági növekedést.

Ehelyett az történt, hogy az állam a nemzeti vagyon kilencven százalékát, aminek nem is volt tulajdonosa, áruba bocsátotta, amihez az Alkotmány értelmében nem is volt joga. Az Alkotmány egyébként is ezer sebből vérző selejt. Mi lett az eredmény? - Ahelyett, hogy megszabadultunk volna az adósságtól, az adósság soha nem látott mértékben megnőtt. Ma a GDP, azaz a nemzeti össztermék 70-75 százaléka államadósság. Természetesen ez csak az államra vonatkozik, de az egész társadalom fizet! Fizetünk a multiknak profit formájában, a befektetett tőke után tőkejáradékot fizetünk, a kölcsönök után kamatot, tehát nemcsak az állam, az egész társadalom fizet! Ilyen lehetetlen helyzetbe jutottunk. Mi a kitörési lehetőség? - Az én számomra ez már müncheni SZER-es koromban nagy kérdés volt, Büki Barnával együtt, aki Vadász János néven volt a Szabad Európa Rádió gazdasági és pénzügyi szakértője. Méltán, mert az édesapja hajdan a Nemzeti Bank igazgatója volt, a forint bevezetése fűződött a nevéhez, Barna pedig a London School of Economicsen szerzett diplomát. Például az nem fért a fejünkbe, miért nem lehet a lengyel példát követni. A lengyelek ugyanis több nekifutásra, de így vagy úgy megszabadultak az adósságtól. Vagy leírátták, vagy átütemezték, de valamilyen módon levették az óriási adósságot a lengyel állam és a lengyel társadalom válláról. Még arról is tudok, hogy szóltak nekünk, miért nem követjük a példájukat? Próbáltak tanácsot adni, ami a legteljesebb, durva elutasításban részesült a magyar technokrata pénzügyi csoportok képviselői részéről. Miért választották ezt az utat? Nem voltak elég felkészültek? A lengyelek okosabbak voltak? Vagy - Nagy Pongrác firtatta ezt nagyon - valami más áll a háttérben? Nagy Pongrácról tudni kell, hogy Montpellier-ben elvégezte a jogot, és elvégezte a London School of Economics is. Egyszerre jogász és közgazdász. Nagy, komoly nemzetközi intézményeknél dolgozott Kanadában meg az Egyesült Államokban, és az volt a feladata, hogyan lehet megszabadítani a csődközeli helyzetbe került, elsősorban harmadik világbeli országokat az adósságcsapdától. Az első számú szakembergárdához tartozott ebben a kérdésben. Nagy Pongrác elkezdett itthon házalni a megoldási javaslataival, sok szakembert fölkeresett, illetve fölkeresett volna, ha fogadták volna. Mint például Kupa Mihály. Végül nem tudott mást tenni, mint hogy megírta a javaslatait könyvek formájában.

Egyértelműen kiderült, hogy az a vezetői csoport, amelyik Magyarországot ehhez a hitel-kamat mechanizmussal működtetett és magánellenőrzés alá került világpénzrendszerhez csatolta, nem 1989-ben került fordulóponthoz, hanem 1982-ben, amikor először az oroszok háta mögött, majd a rábólintásukkal beléptették az országot a világ-pénzimpérium két legfontosabb intézményébe: a Világbankba és a Valutaalapba.

Ez a társaság valamiért abban volt érdekelt, hogy Magyarország legyöngült állapotban maradjon, mert akkor tudja a nemzeti vagyont a legkönnyebben elvenni. Az Állami Vagyonügynökség akkori vezérigazgató-helyettese, akinek betekintése volt az eseményekbe, és tanulmányt is írt róla később, szabályos rablásnak, fosztogatásnak nevezte, amit a vezető réteg itt művelt.

Tervszerű rablást hajtottak végre, hogy a nemzeti vagyont átjuttassák a nemzetközi pénzoligarchiának, amely aztán beolvasztotta ezt a vagyont a nemzetközi pénzvilág részvényvagyonába, és ilyen módon egyszerűen eltüntette. Az ország pedig itt maradt kisemmizve. A kérdésre tehát, hogy miért és hogyan jutott Magyarország ebbe a helyzetbe, az a válasz, hogy az országnak olyan vezető rétege volt, amelyik tervszerűen az ország legyöngítésére, majd kirablására törekedett. Méghozzá úgy, hogy ezért cserében ő maga is megvagyonosodhatott, és megtarthatta hatalmát, a nemzetközi pénzvilág elitje pedig kooptálta őket, hogy így fejezzem ki magam. A magyar lakosság érdekeit pedig tökéletesen cserbenhagyták. Az állam jövedelem nélkül maradt, mert vagyon nélkül nincs jövedelem, és már a minimális szociális kötelezettségeit sem tudja teljesíteni. A lakosságot teljesen vagyontalanná és így kiszolgáltatottá tették. És most a jövedelem nélküli államra, valamint a vagyontalan lakosságra akarják ráterhelni a költségeket! Piaci áron! Ezzel nevetségessé tették a demokráciát is, mert az önrendelkezésnek bizonyos gazdasági alapjai vannak, ha ezt elvonják, mindenki függő helyzetbe kerül, kiszolgáltatott cseléddé válik.

VI: Egy apró reflexió. A Mozgó Világ folyóiratban 1982 őszén, a novemberi számban megjelent Bauer Tamásnak egy tanulmánya, amelyben kifejezetten arról volt szó, hogy Magyarország nem kerülheti el a tőke ismételt hatalomba helyezését, a kapitalizálódásnak egy új formáját.

De ez csak külföldi tőke lehet majd a jövőben, azaz a kis- és középvállalkozások méretét meghaladó vállalatoknak Magyarországon belföldi személy nem lesz tulajdonosa. Bauer Tamás ezt azzal indokolta, hogy a magyar ember már elfelejtett tulajdonosnak lenni, de hát a külföldiek ezt tudják, adjuk át nekik, és majd ők jól fogják működtetni.

KLP: Látnoki szavak...

BL: Azt persze elfelejtette hozzátenni, hogy a saját javukra fogják működtetni, ha működtetik egyáltalán.

VI: 1983 tavaszán Tardos Márton szintén írt egy ehhez hasonló tanulmányt a Mozgó Világban. Ő pedig arról értekezett, hogy reprivatizációról nem lehet szó. Ez annyit jelent, hogy ha eljön az ideje, a régi tulajdonosok ne akarjanak majd jelentkezni a korábban elkobzott vagyonért. Tehát 1982-83-ban, abban az évben, amikor beléptünk a Valutaalapba, már nagyon határozott elképzelések voltak arról a változásról, ami 1989-90-ben bekövetkezett. Csakhogy mi ezt a foratókönyvet nem ismertük, így nem is tudtunk felkészülni rá. A filosz rendszerváltók meg aztán végképp nem ismerték ki magukat ebben a szövevényben. A tőke nagyon pontos tervvel érkezett, és azt végre isajtotta.

BL: 1982-től voltam része annak a beszélgető hálózatnak, ami aztán 1987-ben az első lakiteleki találkozóhoz és az MDF alapításához vezetett. Egészen pontosan úgy kezdődött, hogy 1982-ben előadást tartottam a tokaji írótáborban, amire Fekete Gyula felfigyelt. Így kerültem be abba a hálózatba, ahol - én így neveztem - a népnemzeti belső párt, amelynek Pozsgay volt a vezetője és a népnemzeti külső párt, amely Csoóri, Csurka meg Fekete Gyula köré szerveződött, találkozott egymással. Én tehát tudom, hogy ők elsősorban csakugyan filoszok voltak, és valóban inkább spirituális kérdésekkel foglalkoztak; tegyük hozzá, nem alaptalanul. Azt helyesen ismerték fel, hogy minden közösség összetartó ereje a lelki, erkölcsi és szellemi tényezőkben van. Ez a talapzat. Ez nem azt jelentette, hogy lebecsülték a gazdasági folyamatokat, de azt mondták, hogy minden emberi közösség lelki, erkölcsi és szellemi összefüggésekre épül. Erre épül rá a saját fizikai teste, ami a népesedési viszonyokban és a fizikai egészségben testesül meg, és az, ami gazdaság, logikailag csak ennek a folytatása. Csak az ép testű, ép lelkű ember képes a gazdaságot a maga javára működtetni, felismerni egyúttal, hogy kik a barátai, és kik az ellenségei, honnan várhat elhárítandó veszélyt. Történelmünk folyamán bőven kijutott belőle, nem volt újdonság, hogy vannak ellenséges erők, akik ki akarják fosztani az országot, a Fuggerektől kezdve. Közbevetőleg: valószínűleg az ő és a Mediciek keze volt benne az ország három részre szakadásában a török időkben. De ez már messzire vezetne.

DJ: A Fuggerek közrejátszása bizonyítható, szükségük volt az észak-magyarországi arany- és egyéb ércbányákra.

BL: Úgy van, látható, hogy a dolognak jó mélyen meg volt ágyazva. - Tehát egy élőlény és egy emberi közösség csak akkor marad életben, ha felismeri, és bátran képviselni tudja a saját létérdekeit.

Ez az élet egyszeregy. Az az emberi közösség, amely képtelennek bizonyul erre, bizonyosan elindul a pusztulás lejtőjén. A mi "filoszaink" látták a gazdaság jelentőségét, de azt mondták, hogy ez csak része a folyamatnak. A nemzet újjáépítését a roncsolt lelki, szellemi, erkölcsi tartalmak helyreállításával kell kezdeni, a népesedési mutatók és a kifejezetten rossz egészségi állapotok javításával kell folytatni, aztán lehet a gazdasági kihívásokkal szembenézni. Úgy gondolták, hogy a dolog fordítva nem működik, nem a marxista elmélet a mérvadó, amely szerint a gazdaság az alap, minden egyéb a felépítmény, hanem épp fordítva helyes. Egyedül Csurka István volt az, aki elég korán, emlékeim szerint már 1984-ben felismerte az adósságcsapda jelentőségét, és igyekezett ennek a népnemzeti irányultságú társaságnak ilyen irányba terelni a figyelmét. Annál is inkább, mert akkor már a Nemzeti Bankon belül pontosan azonosítható volt az a csoport, Fekete János vezetésével, akik ezt az eladósodási folyamatot jószérivel már tíz éve menedzselték. Csurka István számára ez világos volt. Már 1984-ben tett konkrét javaslatot, hogy ha ez a népnemzeti tábor végre megszervezi magát, ami Lakiteleken be is következett, addigra legyen alternatív nemzetstratégiája.

Nem véletlenül szoktam elmondani, amikor bemutatkozom, hogy harminchat évvel ezelőtt vettem át a közgazdász diplomámat a Dimitrov téri, Tolbuhin körútról nyíló Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen.

Mert ebből az következne, hogy az akkor ott végző közgazdászok és a tanáraik mind afféle kőszoci, őskomcsi üledékek lennének. Csakhogy ez nem így van. Már 1968 és 1973 között, amikor én jártam egyetemre, a tanárok döntő többsége kacsintott, és azt mondta, hogy ezt a primitív hülyeséget, hogy szocialista politikai gazdaságtan és egyebek, felejtsetek el, a szocializmus nevű idiotizmus rövidesen meg fog bukni. A legtöbbjük ezt már akkor kimondta. Volt azonban a mondatnak egy kimondatlan második fele is: ha ennek vége, nehogy eszetekbe jusson valamiféle harmadik út meg nemzeti alternatíva, meg más ilyesmi! Fúj, piszkos! Nincs annál szörnyűbb! Hanem tessék szépen a neoliberais útra lépni, Samuelsonnál, Milton Friedmannál, Hayeknél maradni! Nagyon határozottan jelezték tehát, hogy ennek a szocializmus nevű valaminek kizárólag a neoliberais, globális kapitalizmus lehet az alternatívája. Már ebben az időszakban javában állt és virágzott az intézményes indoktrináció, ami egymásra sorjázó közgazdász-generációk agyába mosta be ezt a végzetes, hamis elméletet.

Lakitelekhez úgy fűződik a dolog, hogy a hozzánk kapcsolódó jobboldali közgazdászok legalább kilencvenkilenc százaléka is ezeket a nézeteket vallotta. Az én világlátásom sem volt mindig olyan, mint most, sokat kellett csiszolnom rajta, hogy elrugaszkodhassam a neoliberais alapról. Tehát azok a közgazdászok, akik az MDF-hez jöttek, akik az Antall-kormányban, a minisztériumokban, például a Külgazdasági Minisztériumban tevékenykedtek, ahol államtitkár voltam, mind csak ezt a neoliberais nyelvet ismerték, és csak ezt ismerték el. Eleve úgy álltak hozzá, hogy lesajnálva szakszerűtlennek, primitívnek állítottak be minden más megközelítést, amely alternatívát próbált volna felmutatni. Mondok egy még szomorúbbat: nyolc évvel később a Fidesz-kormányban ugyanez volt a helyzet. Ott is államtitkár voltam négy évig, úgyhogy bízást állíthatom. Ahány orvossal, mérnökkel és így tovább, találkoztam, tehát nemcsak közgazdászokkal, az mind csak ezt a liberális nyelvet ismerte és beszélte. Csurkáéknak és a lakiteleki nagy öregeknek bizonyos értelemben igazuk volt: a probléma és a hatásai, amiket most szenvedünk, csakugyan spirituális. Értelmiségi nemzedéktársaink nagy többsége még ennyi tragédia után is, a nyilvánvaló kudarc, az esetleges összeomlás küszöbén is csak ebben a liberális térben hajlandó mozogni, gondolkodni, beszélni, csak ezekkel a fogalmakkal hajlandó leírni a világot. Azt nem állítom, hogy nincsenek biztató jelek, nincsenek gyülekező műhelyek, amelyek ki akarnak és ki is fognak törni ebből a stupid egyoldalúságból, csak az a baj, hogy lassan késő lesz!

A nyolcvanas éveknek van egy rejtett, máig feltáratlan története. Akár 1964-ig visszamehetünk az előzményekben, amikor Kádár János többször, személyesen és hatszemközt tárgyalt Nyers Rezsővel és Tardos Mártonnal azokról a kérdésekről, amelyek aztán az 1968-as mechanizmusreformokhoz vezettek. Ezt nevezte a köznyelv "új gazdasági mechanizmus"-nak. Ez azért figyelemre méltó, mert Nyers Rezső az MSZP első elnöke volt, Tardos Márton meg ugyan nem volt elnöke az SZDSZ-nek, de az akkoriban gyorsan változó elnököknél sokkal fontosabb vezetője volt. 1994-ben állt először össze az MSZP és az SZDSZ, az 1994-es koalícióban.

Ehhez képest 1964-ben az a két személy találkozott Kádárnál, akik harminc évvel később az említett pártok vezetői lettek. Igen, összeesküvés-elméletnek hangzik, de nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy nyilván sem Kádár, sem Nyers, sem Tardos nem sejtette '64-ben, hogy mi lesz harminc év múlva. Mégsem véletlen, hogy azoknak a bizonyos reformoknak a kidolgozását erre a két emberre bízta, akik aztán az SZDSZ és az SZDSZ-esített MSZP vezéralakjaivá váltak. Egyben történelmi reprezentánsaivá váltak annak a pusztító logikának, amit ezek a reformelképzelések megvalósítottak, és amit itt látunk magunk körül, amiben élünk. Ugyanaz, mint a Reformszövetségé, mint Gyurcsányé. Bokros Lajosé aztán pláne! Kiszívtuk a velőtöket, már nem vagytok hasznosak számunkra, múltatok ki minél hamarabb! Mindent lepusztítottunk, ami értékes volt, ami számunkra is értékes lehetett, itt a vége. Ez azonban cudar állapotokhoz fog vezetni. Ha komolyan azt gondolják, hogy mint egy döggutat (tudom, durva), lefedik, és sorsára hagyják az országot, nagyon rossz nyomon járnak. Arról nem is beszélve, hogy éppen a Pavics Lázárék 2007-es kimutatásából kiderül, hogy döggút ide vagy oda, húszmilliárd eurót mégiscsak kiszivattyúztak belőle! Szóval ki kell derülnie végre, hogy kell, vagy nem kell ez a drámai helyzetbe sodort döggút-ország? Ha pedig, amint látszik, mégiscsak kell, akkor végig kellene gondolni a felelőtlen kiszivattyúzási processzust. Mert ha az ország csakugyan dögrovásra kerül, el fogjátok bukni az egészet! Az új, rendkívül súlyos helyzetet öröklő kormány egyetlen lehetősége, hogy a drámai összefüggéseket a nyilvánosság elé tárja, és nagyon udvariasan, tárgyilagosan kérve ugyan, de ezeket a pénzügyi viszonyokat feltétel nélkül, minden körülmények között újratárgyalja. Ez az egyetlen esélyünk.

VI: Amit a végén mondtál, arra reflektálnom kell. Mindig azt halljuk, hogy ezek a kötvények a piacon vannak, ezeket nem lehet újratárgyalni, nem is tudjuk, hogy kié, befektetési alapokban vannak szétterülve, nincs is tárgyalópartner. Ugyanakkor mégiscsak van tárgyalópartner, mert amikor októberben leállt az államkötvények vásárlása, egyik napról a másikra tizenegy elsődleges forgalmazónak nevezett bank mondta azt, hogy nem veszünk államkötvényt! Tehát, egységesen lépett föl, tömbben jelent meg az, aki a kötvények folyamatos megújításának monopol jogával rendelkezett. A monopóliumot pontosítanom kell: a belföldi államkötvények kibocsátásánál ez így van, de külföldön természetesen lehet devizakötvényeket kibocsátani, megbízottakon keresztül az Államadóság Kezelő Központ aktivizálja magát, illetve kincstár maga is a saját intézményein keresztül adhat el vevőknek kincstárjegyeket vagy államkötvényt. Kiskereskedelmi eladás, szerény volumen. Tehát a nagy mennyiségű lejáró kötvény megújítása annak a tizenegynek a kezében van, aki sakkban tarthatja az államot. De ha ők nemet mondhatnak, az állam is mondhat nemet! Sokszor elhiszünk olyan propagandisztikus érveléseket, amelyek mögött a tények egészen másfajta fölállást mutatnak.

DJ: Én ahhoz szeretnék kapcsolódni, hogy Magyarország nem egyedül került azok közé a feltételek közé, amelyek a rendszerváltás után kialakultak, így járt a többi volt szovjet szatellitállam is. Az óriási különbséget az egyes államok között az adja, hogy zajlott-e reprivatizáció a változás után, mint például Szlovéniában, Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországban és Romániában; vagy pedig egy erőszakolt, hajánál fogva előráncigált privatizáció történt. Annak a magyar miniszterelnöknek, akinek kultusza alakult ki ("az antalli értékek"), akiről Brüsszelben épületrészt neveztek el, az egyik első dolga volt, mikor az MDF élére került, hogy a programban személyesen kihúzta a "reprivatizáció" szóból a "re-" prefixumot, és maradt a "privatizáció". Nagyon lényeges különbség! A történész Antall József, aki nem értett a pénzügyekhez és a közgazdasághoz, ezt nyilvánvalóan nem a cizellált stílus kedvéért tette, hanem megfelelően irányított befolyás hatására. Nagy különbség, hogy Magyarországon nem a magyar társadalomhoz tartozó személyek lettek a tulajdonosok! Természetesen Csehországban is meg Szlovéniába is ott van a nemzetközi tőke. De nem mindegy, hogy a nemzeti tulajdonból mennyi marad továbbra is a közösség szolgálatában. Ez az arány például Csehországban hatvanöt-harmincöt, legrosszabb esetben is hetven-harminc, és nem kilencventíz vagy még ennél is rosszabb, mint Magyarországon. Azon kívül csehekből lettek a nagytőkések is! Magyarországon is akad magyar nagytőkés, de itt az igazi, nagy értékű nemzeti vagyon nem magyar tulajdonban van. Ami azt jelenti, hogy a profit és a tőkejáradék haszonélvezői külföldi pénzügyi struktúrák. Magyarországon halmozottan kártékony fordulat történt. Vajon mi a magyarázat rá?

Mi a magyarázat arra, hogy egyedül Magyarországon volt olyan vezetőréteg, amely annyira ellenérdekű volt a magyar társadalommal szemben, hogy átjátszotta a magyar nemzeti vagyont egy olyan nemzetközi pénzügyi struktúra kezébe, amely a legcsekélyebb mértékben sem szolidáris a magyar társadalommal?

VI: Egy választ azért mégiscsak adhatunk rá, de másképpen. Én a másik oldalon találok rá okot. Amikor egy ilyen lényeges változás történik, a fogalmaink nemcsak gazdasági értelemben zavarosak, hanem - mondjuk így - államelméleti szempontból is. Mert az emberek az államot meg a közösséget össze szokták keverni. Amikor közletről van szó, államéletre gondolnak, és hasonló. Tisztán kellett volna látnunk, hogy a közösségnek az állam intézményei fölé emelkedve kellett volna azokat meghatározni. Ez azt jelenti, hogy nem a pártpolitikai alapokon szerveződő parlamentnek kellett volna kétharmados vagy bármilyen arányban alkotmányozni, hanem az alkotmányozó társadalomnak kellett volna meghatároznia azt az állami, intézményi és hatalmi szerkezetet, ami ezek után működik. Ha rosszul működik, meg tudja változtatni. Azonban a parlament játszotta az alkotmányozó szerepet, egy alacsonyabb szint. Ezt ráadásul úgy tette meg, hogy magába integrálta a végrehajtó hatalmat is. Hiszen a kormánytagok is ott ülnek a parlamentben. Azok is képviselők lehetnek, akik hol a kormányban vannak, hol a parlamentben. Tehát az a hármas tagolódás - hogy van a társadalom, az meghatározza a hatalmi szerkezetet, ami neki megfelel; a hatalmi szerkezet meghatározza a végrehajtó hatalmat, és ezek egymást ennek megfelelően ellenőrzik -, ez nem alakult ki, hanem vertikálisan összemosódott. Az összemosott fogalmi és gondolkodási struktúrában jelent meg az összemosódott gazdasági gondolkodás, az összemosott határokon átívelő érdekek kérdése. Magyarul: mi az egész tudati állapotunkban végigmaszatoltunk és összepancsoltunk húsz-harminc-negyven évet, ahelyett, hogy tisztán, határozottan körbehatárolt fogalmakkal építettünk volna.

BL: Azt rögzíthetjük, hogy a szellemi és erkölcsi talapzatnak azért van óriási jelentősége, mert a magyar társadalom Trianon óta nem tudott alanyává válni a saját történelmének. A hetvenes-nyolcvanas évekre olyan roncsolt lelki-szellemi-erkölcsi állapotba került (hiszen Trianontól a hetvenes évekig tartó ötven év alatt, ötvenhatal bezárólag komoly traumák érték ezt a társadalmat), hogy képtelenné vált saját érdekei felismerésére. Ahogyan a felvilágosodás mondja, az "észben és erényben dús" társadalmi csoportokat, akik képesek voltak és akartak is tenni a nemzetért, a legnemesebb értelemben vett elitcsoportokat 1920 és 1970 között több menetben kivégeztették, kivégeztették, emigrációra kényszerítették. A többit pedig értelemszerűen megfélemlítették, értelmükben elcsökevényesítették, és a többi. Mentség nincs, mert hiszen 1970-ben már mindnyájan felnőttek voltunk, és részei a folyamatnak, de van magyarázat. Az ország máig képtelen volt feldolgozni ezt az ötven éves nyomorgatást és túllépni rajta. Immunhiányos állapotba kerültünk, amikor a különben könnyedén leküzdhető kórokozók is leterítik az embert. A védekező képességünk vészesen meggyengült. Igazat kell adnom annak a nézőpontnak, amelyik azt mondta már a hetvenes és a nyolcvanas évek során is, hogy mindennél fontosabb lenne visszaadni ennek a nemzetnek az önbizalmát, vagy inkább visszanyerni, mert amit "adnak", az nem sokat ér. A lelkét kellene valamilyen módon rendbe hozni. Ezt persze könnyebb mondani, mint megcselekedni, de a fordulatot mégiscsak akkor tudjuk majd végrehajtani, ha lesz egy lelki, szellemi, erkölcsi kritikus tömeg a magyar társadalomban, amely felismeri, mit kell tenni, és bátorsága is van levonni a felismerésből adódó konzekvenciákat. Bátorság kell hozzá, mert az ellenerők nem adják meg csak úgy magukat, nem tűnnek el, hanem harcolni és védekezni fognak. Mindig egyszerűbb, olcsóbb, veszélytelenebb behódolni, meghunyászkodni, kollaborálni, rövid távon csábítóbb is, csak hogy hosszú távon szörnyű árat kell fizetni érte, ezt most láthatjuk. Nem ez a jó túlélési technika.

DJ: László beszélt róla, hogy fordulat kell. Én felvázolnék erre egy lehetséges forgatókönyvet. Egy fordulatnak hosszú és középtávú, valamint azonnal megvalósítható céljai vannak. Kezdem a hosszú távú céllal. Abból kell kiindulnunk, hogy választ előtt áll az a világelit is, amelyik ezt a világrendszert létrehozta és működteti. Nagy a valószínűsége, hogy az egész válság nem szolgált mást, mint hogy ezt a rendszert korszerűsítsék, még jobban centralizálják; tető alá hozzák valamilyen formában a régóta követett stratégiai célt: a világot egy központból kormányozni. Csak hogy vannak politikai erők és társadalmi gondolkodók, akik alternatívát keresnek.

Ez lehetőséget nyújt Magyarország számára is, hogy olyan megoldást keressen, amely nem köti ehhez az életellenes rendszerhez. Ahhoz a pusztító rendszerhez, ami még kitarthat egy ideig, de nem más mint zsákutca. Szerintem a megoldás természetes gazdasági rend. Ezek persze nem csupán a saját gondolataim, hanem jelentős gondolkodókhoz kapcsolódnak, mint Silvio Gesell, Síklaky István, Varga István és mások. Az egyik lényeges eleme az lenne az új rendnek, hogy magántulajdona csak természetes személynek lehetne, jogi személynek nem, és ez a tulajdon is kizárólag a saját teljesítményen alapulna. Ezáltal elkerülhető lenne a túlvagyonosodás és az ebből következő túlhatalom is. (Minden emberen belül is húzódik egy választóvonal, és az emberi önzésnek csak egy másik ember önzése vethet gátat, ilyen módon kényszeríthető ki az erkölcsös, önzetlen magatartás.)

Ha bekövetkezik a túlvagyonosodás, az egyik ember korlátlanul vissza fog élni a másik szabadságával, ez lesz az ő szabadsága; és létrejön egy olyan végtelenül igazságtalan rendszer, mint amiben most élünk.

Középtáv. Ezt a módszert alkalmazta Japán Tokió felépítésénél 1927-ben, amikor teljesen elpusztította a földrengés.

Ezt alkalmazták a németek 1933-ban, amikor nyolcmillió munkanélküli volt, az ország hitelebargó alatt állt, és Németország megbénult. Még egyszer alkalmazták 1948-ban, amit aztán úgy nevezett a világ, hogy a nyugat-német gazdasági csoda. Ezt használta az USA-ban Franklin Delano Roosevelt, és New Dealnek nevezték el; ez volt, ami kivezette Amerikát a nagy gazdasági válságból. Alkalmazták a franciák, de Gaulle elnök, és alkalmazza Kína hosszú ideje, nagy sikerrel. Mi ez a módszer? Egy országnak lehetősége van a saját munkájával fedezett pénzt is kibocsátani. Ezért volt az elsőrendű feladata a nemzetközi pénzüvilágnak, hogy az újonnan a birodalomhoz csatolt területeken ezt felszámolja. Vagyis átállítsa a pénzrendszerüket, hogy az általa előállított pénzt használja, vegye fel hitelként, és természetesen az kamatmechanizmussal működjön. Miután ez a rendszer csődbe ment, vagy csődbe vitték, Magyarország nyugodtan találhatna olyan munkákat, ahol a pénznek nevezett közvetítő közeget ki lehetne váltani mással. A legkülönbözőbb technikák vannak rá, csak utánozni kell a már említett országokat. Ez százszázalékosan biztonságos, jó út ahhoz, hogy a legrövidebb időn belül százezrek jussanak munkához. És itt fel kell említenünk cigány honfitársaink problémáját is, akik nagy részének ezen a réven jutna általuk is elvégezhető munka. Tiszai gátak, belvízelvezető csatornahálózat, szennyvízelvezető csatornarendszer, az utak, országos erdősítés, parkosítás, és így tovább, és így tovább.

KLP: Nem kellene hozzá nagyon nagymérvű import?

DJ: Nem. Milyen import kellene a tiszai gátak építéséhez? Legfeljebb gépek. Minden más adva van hozzá itthon. Miféle import kellene az erdősítéshez? Nyilván bizonyos mennyiségű ilyen-olyan behozatalra szükség lenne, de azt a megmaradó exportból fedezni tudnánk. Ennek az egyedüli akadálya, hogy sérti a pénzüvilág érdekét, miszerint csak az ő hitelpénzével működjön egy gazdaság, és ezt a bizonyos évi húszmilliárdot zsebre tegye. Ehhez a középtávú cselekvéshez persze szükség van európai uniós jogi hátterekre és alkukra, ez nyilvánvaló.

Mi az, amit azonnal meg lehetne tenni? Amihez megvan az európai uniós jogi háttér és a magyar jogi háttér is? Most kaptunk ötmilliárd eurónyi hitelgaranciát az EBRD-től. Ezt a pénzt nem kellene fölhasználni, hanem figyelemmel az érvényes európai uniós jogszabályokra, amelyekkel a magyar törvények harmonizálnak, illetve amelyek bekerültek a magyar Corpus Jurisba, fedezetként használva a Magyar Nemzeti Bank devizaszámlájára kellene helyezni. Az állam pedig a meglévő jogszabályok alapján minden további nélkül kibocsáthatna ezerötszázmilliárd elektronikus pénzt. Minden jogi háttér megvan hozzá. Ezen a pénzen azonnal óriási termelőmunka-programokat és infrastruktúra-fejlesztő programokat lehetne indítani. Létre kellene hozni persze különböző vegyes vállalatokat, állami és önkormányzati vállalatokat; a magánvállalatokat is be lehet kapcsolni. A Magyarországon most munkát keresők közül több százezernak lehetne munkát adni, beleértve cigány honfitársainkat is. Ők vannak ma a legrosszabb helyzetben, hiszen sok más egyéb mellett a szakképzettségük is alacsony fokú, de így lenne nekik megfelelő munka is.

Egyedül azért nem lehet megtenni, mert Magyarországon olyan érdekcsoportok tartják kézben a kormányzást, akik a nemzetközi pénzvilág érdekeinek adnak minden körülmények között elsőbbséget. A magyar társadalom, a magyar nemzet, a magyar gazdaság érdekei másodlagosak, vagy szóba sem kerülnek.

VI: Szó volt exportról, hogy miből lehetne exportot csinálni, és te beszéltél az erdősítésről. Az erdősítés exportot eredményez. A széndioxidkvótát erre lehetne fordítani. Magyarország eladhatja a széndioxidkvótáját például Japánnak, azaz devizabevétele van belőle. Ezt nem kell felhasználni, hanem ezzel a pénzügyi eszközzel lehetne az erdősítést finanszírozni. Pontosan ugyanaz történne, mint amit Kína tesz, amely júanban állítja elő az exporttermékeket, és dollárban veszi be az ellenértéket. Valójában Magyarországnak is volna számos ilyen esélye, az erdősítés éppen egy ilyen frappáns példa, mert egyszerre szociális megoldást, környezeti megoldást és devizaegyensúlyi megoldást is jelentene.

KLP: Kapnátok a fejetekre, mert azt mondanák, hogy olyan munkakultúrát, munkaprogramot valósítanak meg, ami, hogy úgy mondjam, nem modern.

VI: Dehogynem modern, mert most jön az, hogy a klímakérdés most már alapvető célkitűzésekben jelenik meg- A G8-, G20- és hasonló találkozókon mindig előkerül.

Sokat beszélnek róla, de keveset tesznek. Jó presztízs-növelő tényező lenne, ha Magyarország megmutatná, hogy nemcsak beszél, hanem cselekszik is.

János programjánál azonban érdemes valamit figyelembe venni. Nevezetesen azt, hogy az a változás, ami most történik, homlokegyenest ellenkezője annak, amit mi célként megjelöltünk. Ugyanis ez a folyamat, amit a média most válságként ad el, nem más, mint a nemzetközi pénzügyi környezetben létrehozott pénzügyi eszközök - mégpedig hitelpénz esetén az egymás közötti adósságok - közadóssággá transzformálása. Az történt, hogy a befektetési bankok és befektetési alapok kezelői egymás közt létrehoztak olyan horribilis mennyiségű pénzügyi eszközt, ami sem a volumene, sem a jellege miatt az ő belső világukon kívül nem volna értékelhető. Azon a címen azonban, hogy összenyom bennünket ez a hatalmas tömegű buborékpénz vagy pénz-buborék, használható pénzzé írjuk le. Ez pedig az, ami a jövőben adófizetés pénztömege, ezt hívják közadósságnak. Tehát államadósságra cserélték a magánadósságot. Vannak olyan államok, amelyek ugyanezt megtették az Európai Unióban: Németország ötszázmilliárddal, Franciaország háromszázhetvenmilliárddal, Hollandia százmilliárddal, Belgium szintén, Anglia is több százmilliárddal. Ezek a hatalmas mennyiségű közadósság-vállalások minden államot olyan mértékben eladósítottak, hogy a magyar államadósság ezek után nem is olyan kiugró. Ilyen értelemben mi a propaganda áldozataivá váltunk: ha sokat mondják, hogy hülye vagy, előbb-utóbb el is hiszed! Mi is elhisszük, hogy szörnyen eladósodottak vagyunk. A monetáris folyamatokat ilyen értelemben sokkal realisabban és tényszerűbben kellene néznünk, és az alternatív eszközöket be kellene vetnünk. Igen ám, de van itt egy dilemma, és erre az uniós dilemmára Magyarország most nagyon jó választ tudna adni. Az Európai Uniót alapító Római Szerződés egy folyamatosan modernizált szerződés. Ebben a monetáris politikát illetően az szerepel, hogy az nyitott, szabad piaci elven szerveződik, a hatékony erőforrás-elosztás érdekében. Az elmúlt pár nap pedig azt bizonyította, hogy ez nem hatékony erőforrás-elosztás, hanem kifejezetten káros a társadalom szempontjából. Ezt minden politikus elismeri. Minden szakember elismeri. Gordon Brown (2007 óta Nagy-Britannia miniszterelnöke) két nappal ezelőtt jelentette ki, hogy amit harminc éve hirdetünk, az nem működőképes doktrína, teljesen új alapokról kell építkeznünk.

VI. VÍZIÓK A LEJTŐ VÉGÉN

KLP: Induljunk ki abból, hogy 1989-90-ben milyen állapotban volt Magyarország, mik voltak a főbb történések állomásai mostanáig. Majd föl kellene vázolnunk egy jövőképet.

BL: Az egyik döntő tény, hogy egyetlen év alatt 24 milliárdnyi profitot, illetve kamatot vontak ki az országból. Százmilliárd dolláros GDP mellett valószínűleg a világ legegységelműbb és legkényelmesebb forráskivonása.

Úgy kell elképzelni, mintha volna egy legyengült állapotú emberi test, amely fölött mindenki sajnálkozik, ötleteket vezet elő, hogyan lehetne segíteni rajta. Csak azt az egyet nem veszik figyelembe, nem beszélnek róla, sőt nem is szabad beszélni róla, hogy nyitva van az egyik aortája, és sugárvastagon ömlik belőle a vér. Durva hasonlat, de ez van ma, ez az igazság.

Rövid időn belül össze fog omlani ez az ország, ha így hagyjuk. Ha ezt a hamisan és mesterségesen lezárt diskurzust nem folytatjuk. Hiszen egy globális hatalmi szerkezet működik fölöttünk, amely minden lokalitásból, amely hagyja, teljes igyekezettel szívja ki az erőforrásokat. Nem szabad elfogadnunk, hogy erről politikailag nem korrekt beszélni. Magyarország a legvédtelenebb e tekintetben, mert sajnos nálunk van a legkorruptabb, legkollaboránsabb elit az egész térségben.

Az eladósodás harminc éve kezdődött; itt a döntő probléma tehát az, hogy a Magyarországról kivont összegek folyamatosan növekednek, mégpedig exponenciálisan. Az elmúlt harminc évben folyamatosan arról beszélnek, hogy a megszorítások oka a nép, a lakosság. Így volt 1979-ben, '86-ban, aztán 1995-96-ban Bokros, 2006-ban Gyurcsány, és most az utolsó években is csak arról volt szó, hogy a lakosság túlfogyaszt, hedonizál, meg kell rendszabályozni, mert akkor jobb lesz a helyzet. Pedig ha megnézzük, az egy keresőre jutó reálbér 2009-ben nagyjából öt százalékkal lesz alacsonyabb, mint 1979-ben volt. Mondhatnánk, hogy rendben van, mert ez az óriási áldozat megtérül, hisz az adósságállomány nyilván eltűnik. De az adósságállomány körülbelül százmilliárd dollárral nagyobb, mint harminc évvel ezelőtt volt!

Itt van az a pont, amiről beszéltünk. Ha záros határidőn belül nem történik valami ebben a dologban, az ország fizikailag egyszerűen szétrobban. A társadalom rosszabbik helyzetben lévő ötven százaléka, horribile dictu fizikailag nem fogja tudni fönttartani magát! Egy kegyetlenebb januárban majd választania kell, hogy egyen-e, vagy fűtsön. - Ez nem dramatizálás, hanem a valóság.

Ami itt történt - úgy gondolom - az elit halmazati büntette, amely az eladósítással kezdődött, és a hamis rendszerváltozással folytatódott. Tudjuk jól, hogyan zajlott. Én személy szerint az Antall-kormányban szolgáltam. Fél évvel a választások előtt a pénzügyi főhatalom pontosan tudta, hogy Antall József lesz a miniszterelnök (nem kellett ehhez olyan nagy tudomány), és szabályszerűen megfenyegették, hogy a szivattyú újratárgyalásáról szó se lehessen. Megfenyegették, hogy sem ő, sem a kormányából, még csak az apparátusból senki föl sem vetheti ezt a kérdést, mert személyesen őt teszik felelőssé a következményekért.

Tegyük hozzá mindjárt, hogy mi itt most gazdasági szempontból próbáljuk megítélni ezeket a folyamatokat, de mindenki tudja, hogy ez a kérdés elsősorban hatalmi-politikastratégiai probléma. Ennek következtében hiába áztatja magát a jó szándékú magyar értelmiség, hogy majd szakmailag is értelmezhető megoldást talál ezekre a kérdésekre. Nyilvánvalóan sok szakmai kérdés is van. De amíg az alapvető hatalmi politikai helyzeten nem változtatunk, semmi sem fog változni.

Az előttünk álló cirka két év rendkívül kritikus lesz. Ugy tűnik, hogy ez a rendszer, illetve kormány még egy évig hatalmon lesz. Ez az egy év, valamint az új kormány első éve lesz az igazán kritikus. Az a feszültségforrás, amiről beszélünk, ebben a két évben mindenképpen utat tör magának, ha akarja a politikai elit és a globális főhatalom, ha nem. A magyar társadalom ötven százaléka a fizikai túréshatárra jutott. Ráadásul fogalmunk sincs, miképpen fog ez lezajlani, hol fog először kipukkadni, és mit kell majd akkor csinálni. Amikor ezzel a problémával konkrétan szembe kell nézni, nagy valószínűséggel egy kapkodó, anarchisztikus, ad hoc ötletelés következik.

A legjobban azt a komplex nemzetstratégiát hiányolom, ami ezt az egész kérdéskört pontosan le tudja írni a belső összefüggéseivel együtt, figyelembe véve minden társadalmi, gazdasági, politikai-ideológiai, kulturális aspektusát.

KLP: Milyen nemzetközi környezetben kerül sor ezekre a változásokra?

DJ: Sajnos, egyre bonyolultabb és egyre veszélyesebb környezetben. Felgyorsultak a folyamatok. A globális főhatalom nagy stratégiai váltásra készül. Ha elfogadjuk, hogy létezik egy öntörvényű pénzimpérium, amely a fizikailag látható országokat a saját céljaira használja, akkor el kell fogadnunk azt is, hogy ezt a világméretű válságot a saját érdekében robbantotta ki.

Azt is látnunk kell, hogy nekünk, magyaroknak ebben a globális koordináta-rendszerben kell léteznünk, és lépnünk valamit a saját érdekünkben.

De milyen irányban mozdul el a globális főhatalom? Még Obama előtt mainstreamlapokból (gondolok itt a Wall Street Journalre, a New York Timesra, a Washington Postra vagy az interneten is elérhető, a Pentagon számára készült tanulmányokra) meg lehetett tudni, hogy például az USA-ban akár a rendkívüli állapotot is bevezethetik. A rendkívüli állapot jó eszköz azoknak a veszélyeknek az elhárítására, amelyek a gazdasági válság következményeiként léphetnek fel. Egy tömeges munkanélküliség esetén olyan országos méretű társadalmi ellenállás bontakozhat ki, amit csak egy latin-amerikai típusú katonai hatalomátvétellel lehetne mederben tartani, illetve letörni. Az amerikai hadsereg tehát, belföldi rendfenntartó szerepet venne át, ami eddig még nem fordult elő. Sok helyről jött olyan információ, hogy akár az idén, nyár végére, szeptember elejére megpróbálják begyűjteni a szabadon lévő, közel kétszázhatvanmillió lőfegyvert. Ez persze nem egyszerű dolog (láttuk ezt a szesztilalom példájából), de ha a hivatalos politika részévé válik, mindjárt más. Az amerikai hadsereg belföldön való bevetésének törvényét lényegében már felfüggesztették. Seattle-ben állomásozik az az Irakból kivont, egyre növekvő létszámú harci egység, amelyet éppen ilyen feladatokra képeztek ki.

A tömegtájékoztatásban mindez még nem kap kitüntetett helyet, de azt senki sem tagadja, hogy felépültek a koncentrációs táborok! Azok a források, amiket összeesküvés-elméletnek neveznek, ötezer ilyen táborról beszélnek. De a számok különbözőek. A mainstreamforrások is több mint nyolcszáz táborról vélnek tudni.

KLP: Ezek óvóhelyek, nem?

DJ: Nem, nem óvóhelyek! Az egészen más! Óvóhelyként valóban fölépültek a földalatti városok a közigazgatás centrumai számára Washington mellett. A teljes washingtoni kormányzati negyed, Fehér Házastól, minisztériumostól, főhatóságostól föl van építve a föld alatt. Víz tárolókkal, áramfejlesztőkkel, önálló hírközlési rendszerrel ... mindennel, ami kell. De én nem erről beszélek. Arról beszélek, hogy gyűjtőtáborokat építettek. Nem tagadják, hogy léteznek ilyenek. A számuk a megítéléstől függően változik; a legkisebben is legalább húszezer ember fér el. Az alaskai Fairbanksnál lévő például kétmillió ember elhelyezésére alkalmas. Elkészültek a piros listák, a sárga listák... A piros listán állítólag azoknak a neve szerepel, akiket még a rendkívüli állapot kihirdetése előtt őrizetbe vesznek. A cél az, hogy az ellenállás lehetséges vezetőit kivonják a forgalomból, és így az ellenállást lefejezzék. Miért lényeges ez? Például Brzezinski, a főáramlat egyik prominense azt mondja, hogy a válság még csak most van kibontakozóban, még egyáltalán nincs vége. Nem jön a felívelés, hanem ez még lejjebb megy. Ami azt jelenti, hogy további tízmilliók kerülhetnek az utcára, és a közrendet katonai erővel kell fenntartani. Ehhez már nem lesz elégséges a Nemzeti Gárda és a polgármesterek irányította rendőrség. - Hogyan függ ez össze a pénzhatalmi rendszerrel? - Egyrészt ők okozzák a pénzügyi válságot és annak következményeit. Másrészt a mesterséges válság kirobbantása egy új világhatalmi rend kialakítását célozza. Ne felejtjük, hogy Kissinger már többször járt Moszkvában, és legutóbb elkísérték a korábbi külügyminiszterek. Arról volt szó, hogy megállapodjanak egy új világrend kialakításában, mégpedig úgy, hogy az oroszokkal szorosabbra fűzzék a kapcsolatot, hiszen a túléléshez az orosz nyersanyagok szükségeltetnek. Másrészt, ha kell, távolodjanak Izraeltől, ne hagyják magukat belerángatni még egy olyan háborúba, mint az iraki. Inkább próbáljanak azzal az iszlám világgal jobb kapcsolatokat kiépíteni, ahol van kőolaj és más energiahordozók. Egyáltalán, ki kell bontakoztatni egy olyan új világrendet, ahol már globális pénz létezik, esetleg áttérnek ennek az egyik változatára, az SDR bevezetésére. Ez a terv azonban elég vegyes hatást váltott ki. A pénzümpérium képviselői sem egységesek: az egyik csoport inkább a régi rendszer megőrzése mellett van, a másik pedig egy új bevezetése mellett kardoskodik. De abban azért egységesek, hogy a pénzümpérium központból irányított főhatalmát meg kell tartani. Egyre több olyan információ érkezik, ami erre utal.

Ha ezt a helyzetet Magyarországra vetítjük, az megint legalább két dolgot jelent. Egyrészt azt, hogy az idő nem alkalmas alapvető változásra, másrészt pedig, hogy éppen most jött el az ideje egy alapvető változásnak. Nem szabad azt hinni, hogy a világ népei teljesen passzívan szemlélik ezt a folyamatot, hogy az emberek egészen ostobák és félrevezethetőek.

Igenis látják, mi történik, és készülődik az ellenállás. Ellenálláson most olyasmit értek, hogy például a protekcionizmus különféle válfajait vessék be védekező rendszerként, a pénz hatalom korlátlan, ellenőrizetlen uralmával szemben. Védekezésen tehát nem feltétlenül katonai eszközöket értek. És vajon melyik lenne az a bevetendő védekező változat, ami sikerrel alkalmazható lenne ebben az átmeneti időszakban, amikor a régi rendszer már nem, az új meg még nem működik? Ami pufferül szolgálhat a külföldről érkező romboló hatások ellen? A gazdasági önrendelkezést legalább korlátozott mértékben vissza kellene szereznie az országnak, mert ilyen módon mérsékelni tudná a jövedelemelszívó mechanizmusokat, a profitszivattyút meg a kamatszivattyút, és talán módosítani lehetne a rendkívül rosszra sikeredett tulajdonelosztáson. Módosítani abban a tekintetben, hogy ne teljes egészében az abszolút felelőtlen jogi személyek játsszák a döntő szerepet a gazdaságban és a társadalomban. A tulajdon kapcsolódjék ismét szorosabban a természetes fizikai személyekhez, az ő felelősségükhöz és teljesítményükhöz.

Szorosan figyelve a globális fejleményeket, lehetőséget és alkalmat nyújthatna Magyarországnak, hogy ebből a mai szorongatott helyzetéből, amibe belemaróverezték, és amiben most tehetetlenül forog, kitörjön, de legalábbis mérsékelje a kárait.

KLP: Vajon milyen hatással lesznek ránk a G20 most elhatározott lépései és tervei?

VI: Az jutott eszembe, amíg Jánost hallgattam, hogy olyan ez, mint egy kockacukor, amivel két dolgot tehetünk. Vagy nyomás alá helyezzük, mondjuk egy mozsárban, és akkor darabokra törjük, vagy feloldjuk, és oldat formájában "eltüntetjük". Ha egy társadalmi környezetre akarunk ilyen módon hatást gyakorolni, legyen az egy a régi szovjet rendszer befolyása alatt álló közép-európai állam, szintén ez a két cselekvési mód áll rendelkezésre. Vagy darabokra törni, lásd Szlovákia és Csehország, vagy a benne lévő javakat pénzzé tenni, pénzben föloldani, és a pénzt elszivattyúzni.

1989-ben elindult egy nyomás, ami egyfajta leépítés irányába mutat, így visszatekintve, jól látható. Közben természetesen elhangzottak a szokásos frázisok: modernizáció, korszerűsödés, szabadság és hasonlók, de azok mögött mindennek az ellenkezője történt. Ilyenkor persze azok, akik ezt elgondolják, tudják, hogy társadalmi ellenállásra kell számítani. 1990-ben, amikor még a Varsói Szerződés tagjai voltunk, a NATO törzsvezetési gyakorlatot tartott Észak-Borsodban, mégpedig tömegoszlatás irányítását. Pontosan tudták, hogy olyan folyamatok fognak beindulni, amik akkora társadalmi elégedetlenséget váltanak majd ki, hogy gondoskodni kell a tömegoszlatásról. Mi elég békésen túrtuk ezt a nyomást, mert ilyen akciókra a kilencvenes évtizedben nemigen került sor. Visszatérve a kockacukor-hasonlathoz: nálunk törni nem kellett, de feloldani igen. Az történt, hogy Magyarország monetáris rendszere azonnal irányt váltott. Beszüntette a Nemzeti Bank pénzkibocsátó tevékenységét, megszüntette az exporthitelezést, azaz a magyar áruk megtermelésének és külföldön való értékesítésének kereskedelmi bankokon keresztül történő refinanszírozását. Ezzel beindította a belső leépülést. Egy jelentős kamatlábemeléssel inflációt generált, hozzá jöttek az átalakulási törvények, a csődtörvény és a többi. Tehát elkezdte a belső gazdaságot pénzügyi eszközökkel szó szerint feloldani és megsemmisíteni. Ezt könnyű megtenni, mert a pénz szinte láthatatlan módon kiáramlik, miközben egy termelőüzemet leszerelni, a gépeket elvinni kicsit nehezebb, bár erre is vannak példák. A bizonyos értelemben modern üzemeinket leszerelték, mert a gépeket volt hol használni. A többi meg egyszerűen szétverték, és ingatlanüzletet csináltak belőle, mert azok, akiknek a kezébe adták, így sokkal többet tudtak keresni. Ezt a fajta mohóságot használták fel arra, hogy fölszámolják az effektíve összerendezett műszaki-gazdasági tevékenységet. Magyarország a kilencvenes években elindított leépülést élte át, éli át folyamatosan egy évtizede, mert 2000 után már nem nagyon maradt mit leépíteni. Közben olyan struktúrát vett föl, amely automatizálta ezt a szivattyúüzemet. A reálvagyonokat pénzvagyonokká alakította, és eltüntette, ezután olyan pénzügyi struktúrát épített föl, hogy csak idegen pénz tud az országban szolgáltatást teljesíteni; ez az idegen pénz folyamatos járadékra tart igényt. Jelenleg oda jutottunk, hogy ötvenezer-milliárd forint volt az ország kötelezettségállománya 2008 végén. Kerek számra jött ki. Ötvenezer-milliárd forint. Miközben az államháztartás kötelezettségállománya mindössze húszezermilliárd forint volt ugyanebben az időszakban.

Tehát amikor itt a kormány arról vitatkozik, hogyan kellene az államháztartás adósságnövekedését valahogy fékezni, figyelmen kívül hagyja, hogy van egy másik, egy harmincezer-milliárd forintos kötelezettségállomány is, ami után ugyanúgy jövedelmet fizetünk, mint ahogy az állam a maga hitelei után fizeti a kamatot. Valójában Magyarországon egy olyan átalakulás ment végbe, ami a kötelezettségek növelésére és az eszközök legyengítésére, leépítésére fókuszált. Az ötvenezer-milliárdos kötelezettségállományunkkal szemben az összes pénzügyi eszköz, ami az országban rendelkezésre áll, az is idegen pénz: huszonkétfélmilliárd forint. Ami annyit jelent, hogy majdnem két és félszer akkora terhet kell cipelnünk, mint amennyi pénzeszközzel rendelkezünk, illetve próbáljuk fenntartani magunkat, és a tehernövekedést megállítani.

BL: Ami logikailag a teljes csőd állapota.

VI: Mi már elég régóta ebben a csődőllapotban vagyunk. Az infúziót és a szivattyút egyaránt külföldről működtetik, gyakorlatilag akkor állítják le egyiket is, másikat is, amikor akarják. Most jutottunk el oda, hogy ami lezajlott Magyarországon, az a világgazdaságban is lezajlik. Pontosabban annak euro-atlanti régiójában. Ugyanez a leépítési forma. A reáljavak amortizálása, eltüntetése zajlik, csak itt nincs kinek eladni privatizáció formájában. Úgy építik le tehát, hogy megszüntetik a hitelezést. Egyszerűen leállították a transzfúziót azok, akik hatalmi pozícióban vannak a bankok jóvoltából, ahol a pénzáramlás folyik. Ahogyan Magyarországon megszüntették a vállalatok finanszírozását, és elkezdtek inflálni a pénzt, úgy folytatják ugyanezt az euro-atlanti régióban is.

Ők most a nem finanszírozás stádiumában vannak, majd ezután jön a pénz elinflálása. Magyarország mintegy kis mintakísérlete volt annak a folyamatnak, ami most globálisan zajlik. A világ azonban talán nem lesz annyira reakciómentes, mint mi voltunk. Azok a védelmi intézkedések, amelyekről János beszélt, éppen ezt mutatják.

Valami másra szeretnék utalni. Az Egyesült Államokban a tagállamok kezdik bejelenteni a függetlenségüket. Az amerikai alkotmány tizedik függelékére hivatkozva deklarálják a függetlenségüket (persze formálisan eddig is függetlenek voltak). A függetlenségi háború idején az volt a jelszó, hogy ne adózzunk Angliának. Most azt mondják, ne adózzunk Washingtonnak. Az elmúlt hónapokban, pontosabban ősztől tudniillik a pénzügyi rendszer benyújtotta a társadalomnak a számlát, amit azért nyújthatott be, mert a társadalom eltúrta az eddigi tevékenységét.

Az történt, hogy ezek a nagy családok, amelyek igen koncentrált tőketulajdonosok, a befektetési alapokban egymás közötti műveletekkel olyan virtuális pénzt állítottak elő minden kontroll nélkül, amely az üzleti könyvekben egyik oldalon jelentős javakat, a másik oldalon jelentős adósságokat produkált. A javakat az üzleti könyvekben mint tulajdont és értéket kezelik, az adósságokra pedig azt mondják, hogy veszélyeztetni a bankrendszert. Tehát te, Állam, legyél olyan szíves, kérj tőlem elegendő pénzt ahhoz, hogy majd visszaadd nekem a saját, rossz hitelekkel megterhelt intézményeim megmentésére! Így létrehozzuk azt a pénzt, amelyik már az adófizetők jövőbeni kötelezettség-vállalásával, reális pénzként a gazdaságot, a társadalmat, azaz minket szolgál. A rossz könyvviteli adatokat jó könyvviteli adatokra cserélik az adófizetők terhére. Ezt a számlát még nem nyújtották be, illetve az adófizetők még nem érzékelik. De a politikusok már igen, ezért igyekeznek távolodni, menteni magukat. A hatalom meg óvóhelyeket épített, mert arra számít, hogy komoly társadalmi elégedetlenségnek néz elébe. A tény az, hogy több ezermilliárd dollárt hoztak létre a dollárövezetben, mégpedig úgy, hogy csupán hétszázötven-milliárd dollár készpénz volt forgalomban. Ehhez képest már négyezermilliárd dollárnál tartanak. Többszörösét generálták, mint az összes forgalomban lévő pénz. Mint az adófizetők jövőbeni kötelezettségét hozták létre, ilyen arányban terhelve a jövő generációkat.

DJ: Obamát arra szemelték ki, hogy végezze el a piszkos munkát: függessze fel az alkotmányt, és vezessen be katonai kormányzást. Csak egy adat: az USA eladósodása meghaladta a nemzeti össztermék egészének a négyszeresét.

VI: Én is mondok egyet: az Európai Unió háromezer-milliárd eurót bocsátott ki ugyanilyen módon. Nem az Unió maga, hanem az Unió országai összesen. Dánia, azt hiszem, ötszáznegyven-milliárd eurót vállalt ebből, ami két és félszerese Dánia GDP-jének.

Miközben minket azzal vegzálnak, hogy az adósságunk a GDP hatvan-hetven százaléka, ők lazán bevállalják a két és félszeresét, mert a kedvezményezett nem a társadalom, hanem a monetáris rendszer. Ha arról van szó, hogy megsegítsék-e az Opel autógyárat, azt mondják: Isten őrizz, hogy húsz vagy ötvenmilliárd eurót adjunk nekik, mert az a társadalomnak milyen rossz! A bankrendszer simán megítélt saját magának ötszázmilliárd eurót, mert az jó adósság. Hogyan történt a magyar bankkonszolidáció? Ugyanígy. Ezért mondtam, hogy kis mintakísérlet vagyunk. Az állam ad egy nyilatkozatot: tizenhét évig hajlandó (mondok egy kerek számot) százmilliárd forint után a mindenkor kamatot fizetni a kedvezményezettnek, ez a kereskedelmi bank. Ennek a banknak ezt a nyilatkozatot odaadja. A bank a nyilatkozatot tőkéjeként mint apportot tekinti, és feltőkésíti magát. Mondván: az állam nyilatkozott, hogy tizenhét évig folyamatosan kap mindenkor ennyi és ennyi kamatot, és tizenhét év után megkapja a százmilliárd forintot. Valójában az állam a banktól kér kölcsön, és annak adja vissza, de az egész egy egyszerű A/4-es papíron leírt pár sor. A számvitel mai szisztémája szerint ez elég ahhoz, hogy azt mondjuk: rend van. Ugyanígy írtak most az Európai Unióban pár sort a politikusok, és ami furcsa, ugyanígy írtak most pár sort a G20-ak is. Mi történt? A pénzügyi rendszer a politikusokat egyszerűen en bloc megvásárolta, és úgy kötelezte őket cselekvésre, mintha hipnotizálva lettek volna. Egyszerre, egyöntetűen cselekedtek. Ezzel - sejtésem szerint - olyan közösségbe szervezték a G20-akat, ahol sokkal erősebb lesz a politikai irányító szerepük, mint az Európai Unióé. Mert lényegében átfogják a világgazdaságot; így érvényesül az a Brzezinski-elv: hozz létre közösséget, és állj az élére!

A már korábban létrejött G20 élére az a pénzügyi irányítás áll, amelyik korábban őt kérte, hogy segítse meg! Tehát jószerével az egész világ a monetáris háttérhatalom elkötelezettjévé vált az adózáson, a jövőbeni járadékfizetésen keresztül.

Ezért egyszerre igaz, hogy a magyar modell európai és világmodellként érvényesül, valamint az is, hogy a pénzügyi és a politikai közösség most egységesül. Eddig a pénzügyi hatalom a háttérben volt. Most előrerúkkol, szilárdan beépül a politikai hatalomba, és együtt lépnek föl az irányítás tekintetében. A cél pedig nem más, mint lefékezni a világgazdaságot, mert túltermel, túlterhel. A fejlett ipari országokat egy olyan lefojtással kell megfogni, ami az egész világgazdaság átrendezését eredményezi. A fejlett országokban hasonló lesz a belső pusztítás, mint Magyarországon, ezáltal az egész világgazdaság lelassul. Ennek mint egy nagy történelmi fordulathoz vagyunk a részesei, csak még túl közel vagyunk ahhoz, hogy elég világosan lássuk.

DJ: Hát igen. A pénzimpérium, aminek én az Orwellia nevet adtam, elérkezettnek látja az időt, hogy teljes mértékben átvegye a hatalmat.

VI: Nem is az, hogy eljött az ideje, inkább arról van szó, hogy ha most nem teszi, később már nem biztos, hogy meg tudja tenni. Itt szeretnék hozzátenni valamit, amit nagyon fontosnak tartok.

A dollárral kapcsolatos problémák az elmúlt években halmozódtak. Kína hatalmas exportpotenciálja azt kívánja, hogy a kínai árukat továbbra is vásárolják meg. De mivel fizetnek? Hiszen Kína kezében rengeteg dollár halmozódott föl, amit tudvalévően inflálni kell, mert az amerikai állam azt az adósságát soha nem fogja tudni törleszteni. Az elinflálás miatt azonban Kína nem érdekelt abban, hogy továbbra is dollárért árusítson. Ebből következően a fizetésnek jüan alapúnak kellene lennie, mert Kína azt mondja: ki kellene küldenem a pénzemet határon kívülre, hogy te rendelkez azzal a pénzzel, amivel még több terméket tudsz vásárolni. Ha most például Bolívia vesz valamit Kínától, akkor a jüanhoz a dolláron keresztül vezet az út. Ha azonban rossz a közvetítő pénz, mást kell választani helyette. A Bolívároknak valószínűleg sohasem lesz annyi pénzük, hogy a sajátjukkal fizessenek Bolíviában, tehát meg kellene jelennie a jüannak ahhoz, hogy ott is eleget tudjanak vásárolni. Kína eljutott arra a pontra, hogy nemcsak árut kell exportálnia, hanem tőkét is, mégpedig kereskedelmi tőkét. Ez a lépés - akár megteszi Kína, akár csak előre halad ebbe az irányba - olyan mértékben fogja sérteni az amerikai hatalmi törekvéseket, hogy komoly konfliktusok árán, nehezen tudná visszاسzorítani Kínát. Eljutottak abba a stádiumba, amikor el kell fojtani Kína pénzügyi expanzióját, mégpedig csírájában. Ezért van az, hogy az egész rendszert a dollár új, tartalékvaluta melletti szerepvállalásával akarják elképzelni. Ezért vezette be az SDR-t a Valutaalap. Azonban egyáltalán nem dőlt még el, hogy központi pénzügyi hatalmi centrumszerepet szánnak-e a Valutaalapnak, mert a Valutaalap mégiscsak az ENSZ intézménye.

Az ENSZ-ben pedig az úgynevezett harmadik világ országai többségben vannak, és beleszólhatnak. A Valutaalap pénze azért nem a dollár volt eddig, mert a dollár egyrészt magánpénz volt, másrészt távol lehetett tartani vele olyan országok befolyását, amelyeket éppenséggel a dollárral vegzáltak. Ezért a Valutaalap egyáltalán nem alkalmas arra, hogy átalakítsák egy központi pénzügyi intézménnyé, hiszen egyedileg tudta egzecíroztatni az országokat. Az összességet nem fogja tudni, mert az egzecírozottak közösen fognak fellázadni. A Valutaalap ennek következtében valószínűleg nem lesz ilyen központ, csak figyelemelterelésként foglalkoznak a gondolattal.

DJ: A pénzügyi főhatalom azért is döntési kényszerben van, mert számolnia kell azzal, hogy a dollárrendszer mégiscsak összeomlik.

VI: Az egészen biztos, hogy összeomlik. Csak nem mindegy, hogy irányítottan omlik-e össze, vagy spontán módon!

DJ: Azért azt nem tudják biztosan, hogy ha összeomlik, mi jön utána! Az még nincs meg!

VI: De megvan, a szellemi műhelyekben biztosan megvan már, csak nem nyilvános.

DJ: Olyan értelemben nincs meg, hogy például el lehessen fogadtatni Amerikával, az amerikai néppel. Szerintem nem tudják pontosan, milyen társadalmi feszültségeket fog kiváltani, mire kell majd felkészülni. Igen, arra készülnek, hogy a lakosság ellenállását adott esetben akár fegyveres erővel is letörlik. Még arról is folynak tárgyalások, hogy NATO-erőket is felhasználnak erre a feladatra.

De ha tovább halad ez a szétesési folyamat, és bizonyos államok vagy államcsoportok kiszakadnak az Egyesült Államokból, a vákuumba idegen befolyások törhetnek be. Orosz, európai, kínai; még Mexikó is szóba jöhet, hiszen óriási demográfiai többlettel rendelkezik.

Azt is számításba kell venni, hogy a pénzhatalom már a 19. században foglalkozott a gondolattal, hogy az Egyesült Államokat tulajdonképpen fel kellene osztania északra és délre, hogy a két felet sakkan lehessen tartani egymással. Elképzelhető olyan forgatókönyv is, melyben a pénzimpérium az USA-t részekre bontva könnyebben kézben tartja. A pénzimpérium ugyanis, noha virtuális térben létezik, egy teljesen valóságos birodalom, amelynek megvan a kormánya, megvannak az intézményei, a stratégiája. Úgy tűnik, most van az az időpont, amikor cselekvésre kényszerült, amikor rákényszerült arra, hogy színre lépjen.

VI: Ennek van egy nagyon egyszerű bizonyítéka: amit átértünk, arról - legyen szakember vagy politikus - mind azt mondja, hogy egy rosszul működő rendszer eredménye. Tehát a rendszert meg kellene reformálni. Ugyanakkor az Európai Uniót megalakító szerződés ezt a rendszert hatékonynak tekinti, és szerződésbe is iktatja, hogy azért kell olyannak lennie, amilyen eddig volt, mert ez a szabad piaci és a nemzetek feletti jelleg eredményezi a hatékonyságot. Láttuk, hogy ez nem valósul meg, de ennek ellenére ragaszkodnak a dogmához. Ha pedig valaki ragaszkodik egy dogmához, ami régen megdőlt szakmai és tudati értelemben, annak nem lehet más oka, csak a hatalom megtartásának érdeke. Ezt a hatalmi érdeket most egyértelműen érvényesíti a pénzhatalom az Unióban is, Amerikában is - és persze nálunk is.

KLP: Magyarországra nézve a válság milyen forgatókönyvet tartogat?

BL: Az én értelmezésemben azért drámai a helyzet, mert valószínűleg nagyon kevés olyan társadalma van ma a világnak, amely a magyar társadalomhoz hasonlóan ennyire a lepusztulási lejtő végén lenne. Lássuk be, minden emberi társadalom legalapvetőbb, legfőbb talapzata a lelki-erkölcsi-szellemi fundamentum. Ez pedig Magyarországon rendkívül szétroncsolt állapotban van. Nyilván ez tükröződik vissza a vészjósló demográfiai, egészségromlási és egyéb hasonló folyamatokban. A nemzet lelki és szellemi teste egyaránt katasztrofális állapotban van. Az ezeréves történelmünk során sosem fordult elő az, kivéve a háborús állapotokat, hogy tartósan demográfiai és egészségi lejtőn legyünk. A népesedési mutatóink ötven éve romlanak, a népegészségi állapotok pedig egyszerűen katasztrofálisak. A középkorú férfiak halálozási rátája például negyvenegy éve romlik, most az 1927-es szinten áll... Mivel ilyen kritikus állapotban van az ország szellemi-lelki teste, a legvégső fizikai határhoz érkezett. Ebben a helyzetben bármilyen megrázkódtatás végzetes lehet. A ma élő aktív nemzedékek, tehát húsztól hatvanéves korig, konszolidált viszonyok közt nőttek fel, ahol a biztonság nem volt kérdés. Bármilyen szegényesek, szűkösek, korlátozottak is voltak az életviszonyok, de működtek.

Ezek a nemzedékek teljes mértékben hozzászórtak ehhez. A társadalom működtetésének alapfilozófiája '56 óta nem változott. Ma is ugyanazok az elemi normák: békés együttélés, egyezkedés, összefogás, aki nincs ellenünk, az velünk van, tehát a kádári talapzaton működik az egész rendszer. A rendszerváltozás is erre a talapzatra építkezett, mi másra építkezett volna?

Egyébként roppant érdekes, ahogyan az őszi beszéd összecsúszott '56 ötvenedik évfordulójával. Vajon nem volt-e célzatosság abban, hogy hat héttel az évforduló előtt robbantanak ki egy tökéletesen kiszámítható módon heves indulatokat kavarázó botrányt? Az évfordulón történtek pedig vészjósló módon vetítették előre a jövőt: először került sor olyan összecsapásokra és karhatalmi intézkedésekre '56 óta, amelyekre ezek a nemzedékek már nem emlékezhetnek, és nem hogy nem emlékeznek, de elképzelni sem tudják, hogy ilyesmi megtörténhet. Lassan negyedévenként történnek olyan szörnyűségek, mint például az olaszliszakai lincselés, amire ezek a korosztályok még csak nem is gondoltak, mert nem fért bele a képzeleti horizontjukba, ilyesmiről egyáltalán nincs tapasztalatuk. Ebből a szempontból is nagyon törékenynek érzem ezt a mai magyar társadalmat, védtelennek, kiszolgáltatottnak, sokkoltnak. Félek tőle, hogy ezek a valóban félelmetes, tektonikus jellegű átrendeződések, amik a világhatalmi rendszerben végbemennek, a végletekig kivéreztetett, szétfűzött, alkalmazkodásra képtelen, a fizikai teljesítőképesség határára érkezett mai magyar társadalomban rendkívül veszélyes, abszolút kezelhetetlen folyamatokat indítanak el.

Ehhez tegyük hozzá, hogy a jelenlegi társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális elitek általános értelmi és erkölcsi lezüllése - ahogyan Bibó fogalmazott - szintén a mélypontra jutott. Nincs érvényes és használható tudásuk, és semmiféle erkölcsi tartásuk sincs. Mind az ész, mind az erény tökéletesen hiányzik. Egy magára hagyott, széteső nép, amelyet a saját, gyilkos pozícióharcokba merült elitje szintúgy magára hagyott, és amely elitet egyébként a legcsekélyebb mértékben sem érdekli ennek a népnek a sorsa. Nézzük meg a közbeszédet, a politikai közbeszéd általános szerkezetét! Nyoma sincs benne azoknak a problémáknak, amik döntő hatással vannak a saját társadalmukra. Amelyet - úgy tűnik egyébként - nem is érznek a magukénak, nem értenek a problémái megoldásához, és mint mondtam, egyáltalán nem is érdekli őket ez a dolog.

Rendkívül pesszimista vagyok e tekintetben, remélem, nem nekem lesz igazam. Hogy azért valami reménykeltőt is főlemlítsek, vannak olyan értelmiségi csoportok, műhelyek, amelyeknél bekapcsolt az immunrendszer. Szaporodnak a színvonalas, magas színvonalú intellektuális munkát végző értelmiségi közösségek, amelyek mind értelmi, mind erkölcsi szempontból legalábbis előkészítői lehetnek egy pozitív irányú változásnak. Öröndetes az is, bár irányítás nélkül elég veszélyes is lehet, hogy a civil társadalom mintha kezdene magára találni. Megjelent a GYÓZ, vagyis a Gyorsreagálású Önvédelmi Zónák. Ez egy spontán szerveződési mód, amely a szociális vészhelyzetekre próbál hatásos reakciókat kidolgozni. Akkor például, ha egy fiatal házaspár mindkét tagja elveszíti az állását, a száz-százötvenezer forintos törlesztőrészt nem tudják fizetni, és előáll az az eddig elképzelhetetlen helyzet, hogy családotól kirakják őket az utcára. Ilyen helyzetek pedig az elkövetkezendő időkben tömegesen fordulnak elő majd.

VI: Egy mai paradoxont idéznék ehhez a témához, a Népszabadság apró kis híre.

Egy óvónő egy kis községben hazamegy, a zár le van cserélve a lakásajtón, és idegenek turkálnak a fehérneműs szekrényében. Időközben ugyanis elvesztette az állását, és nem tudta fizetni a hitelét. Immáron volt új állása, de az az intervallum, amíg munkát keresett, elég volt ahhoz, hogy az ő hitelét eladják valaki másnak, aki a hitelszerződés alapján tulajdonjogot szerzett a lakásra; odament, és elfoglalta. Az asszony ment haza a gyerekével, és nem tudott bejutni a saját lakásába. És ez manapság már típustörténet.

BL: Feláron, harmadáron kínálnak lakásokat az Interneten. Autót. A műszaki bizományik tele vannak még garanciális, szinte új plazmatévékkel, szintén bagóért. Elkezdődött és felgyorsult az István által említett széttörési, illetve feloldási folyamat, ezek nyilván össze is kapcsolódnak.

VI: Hadd idézzek egy másik paradoxont is. Az emberek igen nagy számban kimennek az utcára, és azt mondják, nem akarnak olyan kormányt, amelynek a miniszterelnöke akár nyolc évig is terjedő büntetéssel sújtandó büntettekben lehet részes. Ennek semmilyen hatása sincs a kormányalakításra.

Sőt, amikor a kormány feláll, találnak egy gazdasági minisztert, aki korábban egy kartellügyben volt érintett. Igen ám, de a Transparency International azt mondja: "ezt már mégsem kellene, ejnye-bejnye!"; mire a miniszter villámgyorsan félreáll. - A magyarok százezerszámba demonstrálnak az utcán, hogy nem akarnak ilyen kormányt. Semmi hatása sincs, viszont egy nemzetközi szervezet egyszerű közlése órák alatt meghozza a kívánt eredményt. Ezek a kívülről irányított politikai figurák a lehető legtisztábban bizonyítják, hogy a nemzetnek semmilyen befolyása sincs a saját sorsára, de kívülről tetszés szerint cserélgethetik a bábfigurákat.

DJ: A világhelyzetre az is jellemző, hogy egyre inkább szerveződik az ellenállás, az antiglobalizmus. Az antiglobalizmus egyre változatosabb formái jelennek meg a világpolitika és a világ gazdaság színterén. Nemcsak Venezuelára meg Bolíviára gondolok, hanem magában az Unióban is érezhetők erős antiglobalista áramlatok, amelyek például azt hirdetik, hogy vissza kell állítani a jogaiba a protekcionizmust, és vissza kell állítani a nemzetállamot, ami a protekcionizmust érvényesíteni tudja. Nekünk is abban kellene gondolkodnunk, hogy az adott koordináta-rendszeren belül megtaláljuk a védekező eszközöket, amelyekkel a globalizmus túlkapásai ellen és a nemzetközi pénzüpiárium hatalommal való visszaélése ellen tehetünk valamit. Sok olyan módszer létezik, amivel az antiglobalizmust egy világméretű szervezett ellenállássá lehetne fejleszteni. Ebbe bele lehetne illeszteni azt, hogy a magyarok is valamiféle protekcionizmust alkalmazzanak pénzügyekben, gazdasági ügyekben. Mi ennek a reális lehetősége?

Persze csak a koordinátákon belül cselekedhetünk. Magyarország ahhoz túl kis pont, hogy magán a koordináta-rendszeren változtasson.

VI: Ennek jogi korlátja az Európai Uniót alapító szerződés, amely ezt kifejezetten tiltja. Ugyanakkor mégis van egy lehetőség. Minket úgy manipulálnak, hogy eltorzítják a fogalmakat, és a saját szájuk íze szerint tematizálják a kommunikációs teret. Mi történik akkor, ha ezt a kommunikációs teret elkezdjük formálni, és nem pénzről beszélünk a továbbiakban? - A pénz, ugye, nem más, mint az alanyok közötti gazdasági kapcsolatokat létrehozó eszköz. Olyan, mint az elektron, amely az atommag körül keringve időnként más atomokkal kerül kapcsolatba, és új molekulákat hoz létre. Ha megfelelően áramlik, akkor erőteret képez. Tehát beszéljünk a pénz helyett információról! Lényegében a gazdasági tevékenység számviteli szempontból le van képezve. A számvitelben információ van, az információ pedig nem feltétlenül banki kategória. A pénzt túlságosan belevitték olyan fogalmi körbe, hogy az csak a bankrendszer által teremtett és kezelt eszköz lehet. Rendszben, tudomásul vesszük, csakhogy ettől kezdve mi már nem fogunk arról az eszközről beszélni, amit a bankrendszer teremtett, és kezel! A gazdaságról fogunk beszélni, és nem nevezzük pénznek.

Az egymás közötti kapcsolatainkban, ésszerű, még kellemes érzést is keltő fogalmat bevezetve, elkezdünk egymás közötti műveleteket végezni. Szóval, egy új fogalmat kellene bevezetni.

BL: Egyetértek. Ez is az emberi közösségek "énvédő" mechanizmusához tartozik. Csakhogy egy bizonyos ponton ezek a mechanizmusok összeütközésbe kerülnek az országos szintű nagypolitikával. Az a dilemma, hogy a társadalmi-gazdasági elit is a pusztulási lejtőn van, és rövidtávon nagyon nehéz elképzelni, hogy ilyen állapotban kellő tudást szerezzen a helyzet felismeréséhez, valamint nagyon rövid idő alatt bátorságot és erkölcsi tartást szedjen össze ahhoz, hogy a védekező mechanizmusokat alkalmazza is. Legfeljebb két évünk van rá.

Nem véletlenül mondja Bibó, hogy a magyar társadalom egyik végzetes polaritása egyfelől a túlfeszült lényeglátók, a másik oldalon meg a cinikus hamisrealisták tömege, akik csak a húsfaszokat látják. Bibó azt mondja, hogy a birodalmi függés tény, realitás. Ennek következtében lényeglátó realistákat kellene kinevelni; olyanokat, akiknek lényeglátásuk, elegendő érvényes tudásuk és erkölcsi bátorságuk is van ahhoz, hogy meg tudják találni, és használni tudják a keskeny ösvényeket. Olyanokat, akik az alku-
lehetőségek közül az adott körülmények között ki tudják választani a lehető legtöbbet kínáló arra, hogy az esélyeinket legalább a felső sáv irányába tolják el. Felelős értelmiségiként azon kellene törni a fejünket, hogyan lehetne felgyorsítani, ösztönözni, koordinálni a spontán társadalmi szerveződéseket, értelmi és érzelmi segítséget is kell adni, és persze gyakorlati kitanítást. Az érzelmi mozzanatok nagyon fontosak! Sok olyan eset létezik, ahol az ész tehetetlen, de a szív igenis segíteni tud.

Lesz azonban egy bizonyos pont, ahol ezek a spontán mozgások beleütköznek a Magyarország nevű lokalitás formálisan létező hatalomszerveződési formáiba. Ezért azon is gondolkodnunk kell - és ez a kényesebbik probléma -, hogy a rendelkezésre álló nagyon rövid idő, két év alatt rendszerkorrekciót hajtsunk végre, mégpedig különösebb felhajtás nélkül, mert a helyzet nagyon ingatag, és veszélyessé is válhat. Olyan folyamatok is elindulhatnak, amiket aztán már nem lehet mederben tartani. Körülbelül tíztizenöt olyan kérdéskör van, amelyben villámgyorsan korrekciót kellene végrehajtani. A felelős értelmiségieknek azon kellene dolgozni, hogy ezek a kérdések legalább listaszerűen megjelenjenek, és a társadalom tudjon ezekről mintegy saját magával kommunikálni.

Ma a hivatalos elit: a hatalmi csoportok, kormány és ellenzék, a parlamenti pártok egyelőre egy hamis diskurzustérben (mondjuk ki nyíltan:) primitív hülyeségeket beszélnek. Annyit beláttak, hogy a valóságról - számukra - életveszélyes beszélni, ezért kreáltak egy hamis valóságot. Kancsalúl, festett egekbe néznek, ahogyan a költő Vörösmarty mondja, és ebben a hamis valóságban kölcsönösen egymást vádolják a fokozódó nehézségekért - hisz mást nem is tehetnek. "A te hülyeséged és gazemberséged az oka mindennek", és vice versa. Közben időnként pisszegnek, "nicht vor dem Kind", ne a gyerek előtt, vagyis a nép előtt szigorúan tilos erről beszélni. Az emberek meg üveges szemmel bámulnak; nem értik, hogy miért akarják eltitkolni előlük, ami velük történik. Ennek rossz következményei lehetnek, mert az emberek előbb-utóbb tényleg megunják, és féltő, hogy valami nagyon durvát tesznek.

Mi, többek között, akik itt ülünk, nem számítunk szalonképesnek, tehát kimondhatunk bármit. Tulajdonképpen már mi vagyunk a mainstream, és nem az alternatívok; egyébként lehetséges, hogy a dolog átbillentése éppen ilyen egyszerű: ki kell mondani, és eszerint kell viselkedni.

Azt hiszem, hogy akik azt gondolják, van még idő fondorkodni, és mindenféle cselszövéseket szőni, tragikus tévedésben vannak. Ahogyan Ninon de Lenclos mondta egy ízben: "uram, ez nem a cselszövések ideje"...

DJ: Én úgy érzem, hogy penetráns félelem hatja át csaknem az egész társadalmat. De ezt a félelmet oldani lehetne, ha egyszerűen bemutatnánk, hogy az a pénzügyi főhatalom, ami maga is válságban van, és válaszáért előtt áll, nem valami fátum, amivel nem lehet megküzdeni! Igenis, meg kell mondani, hogy kik ezek, mit akarnak, és hogy az erejüket hogyan lehet kivédeni. Ha sokan megtudják, hogy ettől a világot behálózó hidrától el kell venni a pénzkibocsátás monopóliumát, hogy semmivé váljon, akkor az valóban semmivé válik. Elolvad, mint napon a jég. Nem kell földig görnyedve rettegni a félelemtől! Ki kell jelenteni, hogy ez a pénzhatalom semmibe veszi az egyetemes emberi erkölcsöt, azokat az emberi normákat, amik az embert emberré teszik. A legalacsonyabb rendű motívumoktól vezérelve törekszik a világhatalomra. El kell venni tőlük a pénzkibocsátás jogát, és punktum. Egy öngerjesztő félelem tartja gúzsba kötve az embereket.

VI: Egy tanulmányt szeretnék idézni. A Magyar Nemzeti Bank felméri az itt regnáló bankok hitelezési hajlandóságát. Ez a hajlandóság mostanra a nullára konvergálódott. Hát, ha ezek a bankok azért jöttek ide, hogy hitelt nyújtsanak, de nem teszik, akkor a vizionálásra, el kell búcsúzni tőlük! Azt írja a tanulmány, hogy a hitelezési hajlandóság száz százalékkal csökkent, a hitelek költségei pedig száz százalékkal nőttek. Gyakorlatilag olyan változásokat hajtanak végre, amelyeknek semmi közük a józan észhez, hanem hatalmi eszközként szolgálnak.

BL: Itt üt vissza, hogy ki, hogyan és mikor kötötte a szerződéseket ezekkel a bankokkal!

VI: Ennél tisztább a helyzet. Amikor az állam saját magát hitelezi kötvényekkel, akkor árveréseket rendez, és mindig azok jöhetnek el, akiket meghív. Kiket hív meg? - Azokat, akiket úgy nevezünk, hogy elsődleges forgalmazó. Attól válik valaki elsődleges forgalmazóvá, hogy szerződést köt az állammal, miszerint garantálja, hogy a jövőben mindig eljön, és kötvényeket vesz. Magyarul: az állam biztonságban van, hogy a kötvényeit mindig el tudja adni, a forgalmazó pedig biztonságban érezheti magát, hogy az állam mindig őt fogja hívni. Tizenegy ilyen bank van Magyarországon, és ugyanazon a napon, ugyanazon az órában mindegyik megtagadta a szerződése teljesítését. Az a szép ebben, hogy nemcsak a külföldi bankokról van szó, hanem például a takarékszövetkezetek bankjáról is! Tudatos kartellmagatartás valósult meg. Belelőkték az államot a fizetéseképtelenségbe.

Ebből azonnal levezethető a gondolat, hogy mitől rövid az emberek élete? - Attól, hogy ilyen mechanizmusok működhetnek. Ki mondta nekik, hogy így reagáljanak? Mert valakinek mondania kellett! És miért kell ezt piacnak nevezni, már bocsánat?

BL: Mind a ketten azt mondtátok, hogy egy "világállam" van kibontakozóban. Ez akár jó hír is lehetne, mert egy világállamnak látható és ellenőrizhető jogai és kötelezettségei vannak. Csakhogy ez egy olyan világállam, ami még azt is tiltja, hogy róla beszéljenek! Gyűlöletbeszédnek nevezi, és büntetőjogilag szankcionálja, ha valaki egyáltalán feltételezi, hogy ő egyáltalán létezik. Ebből az következik, hogy neki csak korlátlan jogai vannak, kötelezettségei nincsenek, mert aki nem létezik, az a jogait illegitim módon gyakorolhatja, de kötelezettségeket ugyan hogy lehetne számon kérni rajta?!

VI: Azt láttuk az elmúlt évtizedekben, hogy egy hallatlan aszimmetria jött létre: az állampolgár nem láthat bele a banki szövevényekbe, de a bank belé láthat az állampolgár veséjébe. Ugyanez kerül át a politikába. Nevezetesen az, hogy egy évig minden emailt, minden mobiltelefon-hívást rögzíteni kell, minden egérkattintást és bankkártyaműveletet rögzítenek. Magyarország 2008. december közepén módosította a Nemzeti Bankról szóló törvényt azzal, hogy természetes vagy jogi személy egyedi azonosítására alkalmas információt bárkiről le tud kérni, és lekérhet. Ez a hitelmegtagadással együtt már egy totálisan ellenőrzött állam felé mutat, hiszen ezek az adatok a Nemzeti Banknak nyilván nem saját felhasználásra kellenek. Tehát totális ellenőrzés és pénzügyi ellehetetlenítés. Ez csak komoly konfliktusok kirobbanásához vezethet.

Alapos a sejtésem, hogy szándékosan gerjesztett feszültségek elé nézünk, hogy ez lehessen az oka annak, hogy az a bizonyos nem létező világállam erőszakkal tarthassa féken az alattvalóit.

DJ: Kiegészítik a beavatkozás indokait másféle félelmek gerjesztésével is. Például a természeti környezet pusztulásának túljátszásával, hogy az emberek rettegjenek, és szinte várják a jóságos világállam eljöttét, aki majd megmenti őket a pénzügyi összeomlástól, a munkanélküliségtől, a természet pusztulásától - amit pedig éppen a nagy megmentők idéznek elő.

Bogár László

GONDOLATOK A GLOBALIZÁCIÓ TERMÉSZETRAJZÁHOZ

Bevezetés

E dolgozat célja, hogy megpróbálja összefoglalni az önmagát globalizációnak nevező jelenségkör főbb összefüggéseit. E furcsa megfogalmazással azt kívántam jelezni, hogy maga a fogalom eleve félrevezető, egyrészt mert olyan, egyébként valóban létező összefüggésekre irányítja rá a figyelmet, amelyek kézenfekvőek, másrészt mert ezzel a "lehatárolással" eleve kirekeszti más megközelítési módok értelmezési keretét és fogalomkészletét. Mielőtt azonban ennek részletes kifejtésébe és bizonyításába belefognék, újra és újra le kell szögeznünk, hogy a globalizáció fogalma, tartalmi lényege körül ma világszerte rendkívül éles viták zajlanak. Illúzió lenne tehát azt hinni, hogy van bármilyen esély arra, hogy "független", vagy "semleges" módon szóljunk ezekről a kérdésekről. A problémakör ugyanis olyan mértékben kötődik a világot meghatározó hatalmi viszonyokhoz, hogy ez eleve kizárja a "politikamentes" megközelítési módot. Tegyük hozzá, önmagában a politikai-ideológiai értékek alapján megfogalmazott megközelítésekkel nincs is semmi probléma, amíg valamennyi megközelítési mód teljesen azonos lehetőségeket kap arra, hogy a nyilvánosság diskurzustereibe lépjen, és ott nyílt viták keretében védje álláspontjának lényegét. A baj akkor és ott kezdődik, ahol és amikor egyik vagy másik álláspont kitüntetett szerepet kap, és főként ha lehetősége nyílik arra, hogy másfajta álláspontokat a közbeszédből "kitiltson", nevetség tárgyává tegyen, vagy megbélyegezzon. Nem az a baj tehát, hogy van "uralkodó" megközelítési mód a globalizációval kapcsolatban (is), hanem az, hogy ő igyekszik fellépni a rendszer "szabályozójaként" is.

Rendszerszervezési evidencia ugyanis, hogy a szereplők egyike sem lehet egyúttal regulátor is, mert ez idővel kikerülhetetlenül magát a rendszert deformálja, sőt akár fel is számolhatja azt.

A globalizáció fogalmának keletkezését ma már nehéz pontosan azonosítani. Jelenlegi tudásunk szerint valamikor az ötvenes évek végén kezdték el használni a fogalmat az amerikai adminisztráció stratégiai tervező-elemző részlegeinek szakértői. Ám a hetvenes évekig valójában csak a kérdéskörrel foglalkozó szak-értelmiségiek számára volt igazán jelentősége a fogalomnak. Igazi karrierjét a globalizáció fogalma a Római Klub jelentéseinek világméretű elterjedése nyomán kezdhette el, és a nyolcvanas évek végének világhatalmi átrendeződése idején már szinte nincs is olyan intellektuális diskurzus, amelyben ne lenne főszereplő. Felívelésével párhuzamosan azonban az értelmezése körüli viták is rohamos gyorsasággal polarizálódnak.

Az alábbiakban arra teszek kísérletet, hogy felvázoljam a kérdéskör megközelítési módjainak főbb típusait és azok jellemzőit. Csak érdekességként tenném hozzá, hogy a francia kultúra és nyelv világméretű befolyásának hanyatlása egybeesik a globalizáció karrierjének felívelésével, így nem meglepő, hogy az angol terminológiával ádáz és kitartó küzdelmet folytató franciák megpróbálták a fogalom önálló francia nyelvű megfelelőjét létrehozni. A *le monde*, vagyis a világ szóból így jött létre a "mondialisation" kifejezés, ám csupán kb. egy évtizedig tartott hősies küzdelme, hogy a francia kultúra civilizatórikus önállóságát vagy legalább annak látszatát fenntartsa.

Hasonló sorsra jutott, bár egy kicsit tovább kitartott globalizációs folyamat egyik döntő jelentőségű "termékének", az informatikai forradalom által elterjesztett személyi számítógépnek a küzdelme a fennmaradásért, "computer" helyett egy darabig szívós utóvédharcot folytatott az "ordinateur" szó. Az angol nyelv világméretű monopóliuma a kilencvenes évekkel teljessé vált, és egyúttal elszakíthatatlanul összefonódott a globalizáció fogalmának és a fogalom mögötti tartalmának a kiteljesedésével. Ez egyúttal azt a figyelemre méltó összefüggést is jelzi, hogy a globalizáció szinte egyet jelent az angol-szász civilizáció világméretű befolyásának növekedésével.

A "globalizáció" szó által megnevezett jelenséghalmaz megítélését tekintve beszélhetünk annak tartalmát döntően elfogadó és támogató, illetve azt különböző jellegű és élességű kritikákkal fogadó, esetleg támadó megközelítési módokról. Először lássuk a kérdéskör pozitív megközelítési módjának lényegét. Azok az elbeszélési módok, amelyek a globalizációt alapvetően pozitívnak tartják, általában úgy írják le ezeket a folyamatokat, mintha természeti jelenségekről lenne szó. Úgy vélik, hogy a globalizáció az ember és természet evolúciós folyamatainak szerves eleme, és egy kikerülhetetlen, ráadásul a fejlődéssel, haladással, tehát pozitív értéktartalmú fogalmakkal rokon értelmű kifejezés. E szerint az álláspont szerint itt többnyire technikai, technológiai ("technoevolúciós") folyamatokról van szó, amelyek az emberi akarat számára alapvetően befolyásolhatatlanok, de ráadásul szerencsére alapvetően pozitív értéktartalmúak, így nem is tehető vita tárgyává, hogy az emberiség hosszú távú fejlődésének természetes, és így kikerülhetetlen tartozékai. Azt is kikövetkeztetik ebből, hogy a globalizáció politikai, hatalmi szempontból teljesen semleges, sőt minden ellenkező tartalmú feltevés "értelmezhetetlen", mert a globalizáció független az emberi értékválasztástól. A "természeti törvényekre" való hivatkozás azért is hatékony és sikeres, mert eleve megkérdőjelezi minden kritika létjogosultságát. Hiszen hogyan is lehetne a közbeszéd és egyáltalán az emberi döntések tárgyává tenni a napsütés, a fotoszintézis vagy földkéreglemezek mozgásának összefüggéseit? Ezzel bizonyos értelemben minden globalizációt érintő kritika talaját veszti, hiszen a nevetségessé válás kockázata nélkül hogyan is fogalmazódhatna meg bármilyen bírálat a "természet" címére?

Az elmúlt két évtized folyamán a globalizációt valamilyen formában kritika tárgyává tevő megközelítési módoknak egész tömege jött létre, nem is beszélve azokról a mozgalmakról amelyek a különböző intenzitású tiltakozások, demonstrációk sorát szervezik meg szinte nap mint nap a világ minden pontján. Ezek az "iskolák" alapvetően aszerint oszlanak két alapvető csoportra, hogy a globalizáció mennyiségi vagy minőségi kritikáit adják-e. Ezen azt értem, hogy a mennyiségi, vagy talán úgy is mondhatnánk, "terjedelmi" megközelítési módok magát a folyamatot alapvetően kikerülhetetlennek tartják, de bírálják annak "mértéktelenségét", "túlburjánzását", és a globalizáció erőinek valamilyen világméretű szabályozásában látják a megoldást.

A megközelítési módok másik nagy csoportját viszont azok az elméletek jelentik, amelyek szerint itt egy alapvetően "minőségi" kérdésről van szó. Szerintük a globalizációval nem csupán az a baj, hogy egy alapvetően semleges vagy akár "jól is csinálható" folyamat "túlfut", és ezzel "szertelenné" válik, hanem az, hogy itt egy lételméleti értelemben is romboló, veszélyes, sőt akár végzetesnek bizonyuló folyamatról van szó. Ráadásul, mondják ezek az elméletek, nemcsak arról nincs szó, hogy ez egy természeti törvény volna, amely ezért kikerülhetetlen, és "kritikája" értelmezhetetlen, hanem egy nagyon is természetellenes, sőt természetpusztító ("létpusztító") jelenségkomplexummal van dolgunk. Arról már nem is szólva, teszik hozzá, hogy a politikai, hatalmi, ideológiai semlegesség csak egy nagyon is jól körülhatárolható világhatalmi struktúra kísérlete arra, hogy az így létrehozott hamis értelmezési kerettel "nem létezőnek" tételezze önmagát. Ez pedig azért életveszélyes, mondják a minőségi kritikusok, mert "aki nincs" azt nem lehet ellenőrizni, akit nem lehet ellenőrizni, az bármit megtehet, és ha bármit megtehet, akkor ez a "bármi" a világ elpusztítása is lehet. Nem azért, mintha ezt az erőt eleve valami "gonosz szándék" vezérelné, hanem azért mert rendszerelméleti axióma, hogy előbb-utóbb minden rendszer összeomlik, ha abban nincsenek az egyensúly irányába húzó "ellenerők". Az ellenerő nélküli, egyetlenként létező erő ugyanis soha nem lehet "önszabályozó", hanem kikerülhetetlenül önfelélő, önpusztító lesz. A legradikálisabb minőségi kritikusok szerint ezért helyesebb egy új létmódról beszélni, egy olyan létmódról, amely végzetes evolúciós zsákutcának bizonyulhat az emberiség számára.

Ez a dolgot alapvetően azt tekinti feladatának, hogy röviden felvázolja azokat a történelmi összefüggéseket, amelyek a globalizáció fogalommal illetett jelenségkör kialakulásához vezettek, leírja azokat a folyamatokat, amelyek a jelenben és különösen a jövőben megmutatják, hogy a globalizáció világa maga a "fenntarthatatlanság", vagyis hogy a fenntartható fejlődés elképzelhetetlen a globalizációs rendszer alapvető megváltoztatása nélkül. Én magam is hajlamos vagyok a minőségi kritikusok elnevezéssel illetett elméleti iskolák megközelítési módját elfogadni, és Újra hangsúlyozni, hogy nem hiszek a globalizáció kérdéskörének "értéksemleges" megközelítésében, mert éppen az emberi létezés legdöntőbb értékeinek sorsa forog kockán. Teljesen természetesnek tartom, hogy minden más megközelítés is értékbázison nyugszik, és a nyílt, őszinte viták híveként a terjedelmi korlátokon belül igyekszem álláspontomat részletesen és sokoldalúan indokolni.

A globalizáció rövid "előtörténete"

Aligha véletlen, hogy szinte valamennyi egymással semmilyen kapcsolatban nem lévő, sőt egymás létezéséről mit sem tudó emberi civilizáció mitológiai mélyrétegében létezik egy filozofikus tanmese, amelynek lényege minden kultúrában ugyanaz. Mi magyarok ezt a mesét közvetlenül az iszlám-arab mesevilágból vett hasonlattal szoktuk megjeleníteni, amikor azt mondjuk, hogy "na, kiengedtük a szellemet a palackból". Az eredeti mese arról szól, hogy a mese hőse talál egy lezárt palackot, amelyben egy szellem vergődik bezártan, aki azért könyörög a hősnek, hogy engedje ki onnan, és azt ígéri, hogy hálából minden kívánságát teljesíti. Az ígérettől megrészegett hős elbizakodottan és nyers ösztönvágyaitól hajtva ezt meg is teszi, ám a szellem végül fölébe kerekedik, sőt vágyai teljesítése helyett elpusztítással fenyegeti. Tegyük mindjárt hozzá: elgondolkodtató hősünk minden gyanútól való gyermeteg mentessége. Eszébe sem jut például még a kiszabadítás előtt feltenni azt a teljesen kézenfekvő kérdést a szellemnek, hogy egyáltalán ki zárta be, miért, és hogy ha valóban "minden kívánság" teljesítésére képes, akkor hogyhogy nem tudja magát a palackból kiszabadítani.

A mese filozófiai lényege azonban egyértelműen jelzi azt, amit a költészet nyelvén József Attila úgy fogalmazott meg, hogy "Ős patkány terjeszt kórt, a meg nem gondolt gondolat". A meg nem gondolt gondolat minden emberi tragédia legmélyebb és legfőbb forrása, mondhatni ez "az ember tragédiája". Az ember ugyanis tudomásunk szerint az egyetlen olyan lény, amely gondolatban képes előzetesen felépíteni mindazt, amelynek megvalósítására készül, vagyis először minden gondolatként születik meg. Egyetlenként rendelkezünk tehát az elgondolhatóság és a megvalósíthatóság együttes szabadságával, ám van egy ezeknél mélyebb és sokkal fontosabb "harmadik típusú" szabadságunk is, amelyet talán a "fenntarthatóság" szabadságának nevezhetnénk.

Ha ugyanis olyan dolgot gondolunk el, és aztán valósítunk meg, amelynek az emberi létezésbe való hosszú távú harmonikus beilleszthetősége tisztázatlan marad, akkor ezzel szörnyű veszélyeknek tesszük ki magunkat. Ebben az esetben "teremtvényeink", amelyeket mi gondoltunk el, és valósítottunk meg, fölibénk kerekedhetnek, sőt akár elpusztítással fenyegethetnek minket. Amint ezt később részletesen kifejteni törekszem majd, a nukleáris technológiától a génmanipulációig számos olyan "meg nem gondolt gondolat" van kiszabadulóban, amelyek beláthatatlan (vagy nagyon is belátható?!) veszélyeket hordoznak. Számos "kifecsegő" horrorfilm, valójában erre a filozófiai dilemmára, illetve ennek látható megoldatlanságára építi fel vészjósló forgatókönyvét. De hogy egy egészen hétköznapi példát említsünk: az autó is olyan termék, mellyel figyelmen kívül hagyjuk a fenntarthatósági szabadság követelményét. Pontosabban a mai értelemben vett autó lényegét jelentő belső égésű motor maga a fenntarthatatlanság; hiszen nagyjából a kialakulása időszakában is sejthető lett volna, hogy mind az "input", mind az "output" oldalon egyaránt fenntarthatatlan-folytathatatlan konstrukcióval van dolgunk. A 20. század elején ugyanis az emberiség már birtokában volt azoknak a tudásoknak, amelyek legalábbis jelezhetnék volna, hogy mind a fosszilis energiaforrások végeessége, mind a bioszféra kipufogógázokkal való terhelhetősége szempontjából erősen "ellenjavallt" a belső égésű motorra épülő autó létrehozása. Amikor a dinasztiaalapító Henry Ford útjára bocsátotta híres Ford T-modelljét, amely az első tömegtermelésű autó volt, azt mondta, hogy "legyen mindenkinek autója".

Ha jövődölése most hirtelen megvalósulna, akkor a jelenlegi 700 millió helyett 7 milliárd autó futna a világ útjain, és ezzel nagyjából egy héten belül a világ összes problémája meg is oldódna, bár gyanítom, nem egészen úgy, ahogyan az az optimista jóslatokban szerepel.

Fontos azonban pontosan látnunk, hogy bár az embert mindig megkísérti a meg nem gondolt gondolat, léteztek olyan emberi kultúrák, amelyek évezredekken keresztül képesek voltak az elgondolhatóság, a megvalósíthatóság és a folytathatóság egyensúlyának igen hosszú távú fenntartására. Az ősi Egyiptom, Kína és India mindenképpen ezek közé tartozott, ezért érdemes lenne néhány alapvető jellemzőjüket végiggondolni. A legfontosabb mozzanat kétségkívül az, hogy a külső természet és az emberi "belső" természet ("a lelki, erkölcsi, szellemi ökológia" terei) legfontosabb tartópilléreit ezek az ősi civilizációk eleve kivonták az emberi diskurzusból. A transzcendens, tehát az emberi világon túli, emberi léptékkel nem mérhető, emberi akarattal nem érinthető ("tabu!"), a szentség a szakrum világa volt ez. Bármilyen csodálatos is volt tehát (legalább is "elsőre!") egy gondolat, és bármilyen szellemes-agyafúrt és csábító is volt a "megvalósíthatósága", ha valamelyik ponton beleütközött az őshagyomány szakrális alapelveibe, azt - csábítás ide vagy oda - semmilyen körülmények között nem volt szabad megvalósítani. Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem az az igazán érdekes, hogy valamilyen tételesen leírható vallás, "konkrét" isten, vagy istenek szerepelnek a történetben, hanem az, hogy bizonyos dolgokat soha és semmilyen körülmények között nem tehetünk az emberi mérlegelés tárgyává. A "szent" ilyen értelmezése volt tehát a lételméleti garanciája az igen hosszú távú fenntarthatóságnak. A lényeg tehát nem az, hogy milyen intézmény testesíti meg az adott társadalomban a szentség feletti őröködés feladatát, hanem az, hogy képes legyen e feladat teljesítésére. Kétségtelen, hogy ma hajlamosak vagyunk automatikusan valamilyen egyházra asszociálni, de hangsúlyozom, ez a "léthatárőrizet-intézmény" bármi lehet, amely az adott társadalmi viszonyok között kellő tekintéllyel és elismertséggel rendelkezik ahhoz, hogy feladatának eleget tegyen. A tradicionális társadalmak legfőbb jellemzője éppen az, hogy rendelkeznek azzal a képességgel, hogy felépítsék és üzemeltessék ezen intézmények valamilyen fajtáját. Az egyes civilizációk összeomlását mindig az ilyen fajta intézmények "elfáradása", kiürülése előzi meg. Amikor már egyre kevésbé képesek érvényt szerezni a szent, a szakrum tiszteletének, akkor a "hatékonyság és versenyképesség" kísértései általában elkezdik először csak óvatosan, aztán egyre merészebben a szentség sérthetetlenségét támadni, ellenőrző intézményeit lebontani. A Mediterráneum vakító fehér szikláinak látványa ma már kiváló turisztikai attrakció, de azért nem árt rögzíteni: a csupasz szikla nem mindig volt az, és ebben a formájában az esztétikai díszlet funkcióján kívül alkalmatlan volna bármilyen emberi élet fennmaradására. A partok "elsziklásodásának" fő oka az, hogy számos kereskedő-hajós nép veszítette el a szakrális egyensúlyt biztosító intézmények felépítésére és üzemeltetésére való képességét.

Amikor ez a legmélyebb erkölcsi egyensúly megbomlik, akkor tehát jön a hatékonyság csábítása, ami nagyon "racionálisan" hangzik, és piaci logikával szemlélve hibátlan. Miért ne építenénk még több hajót, szállítanánk még több árut, mikor "van rá piaci kereslet"? Hát igen, vannak ezek a szakrális tilalmak, hogy csak bizonyos mennyiségű fát vághatunk ki, meg hogy türelemmel ki kell várni, amíg megnő a fák új nemzedéke, de piaci kereslet most (!) van, és nem a türelemmel kivárt időszak végén! És elkezdődik az a folyamat, amelyet híres gondolkísérletében Garrett Hardin a "A közlegelő tragédiája"-ként írt le. A dolgozat első változatát 1968-ban tette közé a Science magazinban, és az elmúlt negyven év során e tárgyban talán a legtöbbet idézett eszmefuttatássá vált. A "tanmese" lényege az, hogy egy képzeletbeli falu közlegelője csak akkor maradhat hosszú távú egyensúlyban ("a fenntarthatóság" állapotában), ha minden gazda csak egy tehenet hajt be nap mint nap a közlegelőre. A hatékonyság és "extraprofitszerzés" kísértése azonban mégiscsak megjelenik egy szép napon, és az egyik gazda ettől kezdve suttyomban két tehenet küld be. Ezzel ugyan az egy tehenre eső hozadék csökken, de neki ezek után már két "csökkent hozadékú" tehen hoz hasznót, a többiek meg "csak kibírják" ezt a kis csökkenést! Itt jelenik meg az a mozzanat, amelyről majd még szólunk, és ez az externália, vagy extern költségek fogalma. A fogalmat egyébként a modern közgazdaságtan mint tudományos kategóriát vezette be, holott egyértelműen egy hatalmi törekvés ideológiai talapzatáról, egy jellegzetesen apologetikus képződményről van szó.

Egy költség ugyanis csak akkor, és csak úgy tud "külsővé" válni, amikor és ahogyan egy szereplő rejtett többlethatalomra tesz szert, miközben a többi szereplő köteles erről nemcsak hogy "nem tudni", de még csak nem is "feszégetni" a kérdést. Már persze, ha nem akar a politikailag nem korrekt közbeszélés bűnébe esni. Vagyis "nálam a haszon, nálatok a költség" lehetne a törekvés mottója, ami kétségkívül ügyes, de aligha van bármi köze a demokráciához, és/vagy piacgazdasághoz, illetve ezek "eszméjéhez". Következésképpen alkalmazva a fő árambeli politológia logikáját, az ilyen "áthárítás" konstrukciót tartalmazó szerveződési mód csak diktatúra lehet, legfeljebb annak egy rejtett, következképp veszélyesebb formája.

A közlegelőre plusz tehenet beküldő gazda tehát valójában erőszakot tesz az egész rendszeren, rejtett diktatúrát gyakorol a "közlegelő" felett, elindítva ezzel azt a láncreakciót, amely aztán kikerülhetetlenül a rendszer egészének összeomlásához vezet.

E példázat is tehát arra hívja fel a figyelmet, hogy a "kísértés" állandóan jelen van az emberi világban, és ez utóbbi csakis és kizárólag akkor maradhat "fenntartható", ha a szakralitás, tehát bizonyos alapvető külső és belső természeti összefüggéseket a "szent" védelme alá rendel, kivonva azt mindenféle emberi diskurzus hatálya alól. Tehát ha semmilye módon nem engedi megvalósulni, bizonyos esetekben már "elgondolódni" sem azokat a konstrukciókat, amelyekről előre sejthető, hogy folytathatatlanok, fenntarthatatlanok lesznek, vagyis hosszú távú harmonikus beilleszthetőségük az emberi létezésbe legalább is megkérdőjelezhető. Az alábbiakban azt a történelmi folyamatot tekintjük át, persze csak nagyon vázlatosan, amelyek a globális "szép, új világunk" létrejöttéhez vezettek, főként a szerintünk lényegnek tekintett összefüggésekre koncentrálva. A leglényegesebb összefüggés pedig éppen az, hogy hol, mikor és hogyan bomlottak fel azok a szakrális egyensúlyt szavatoló intézmények, amelyek akár három évezreden át is képesek voltak egyes ősi civilizációkat megőrizni a "fenntarthatóság" állapotában. A Mediterráneum fehér, ám kopár és terméketlen szikláinak példáján már láttuk, hogy számos földközi tengeri civilizáció bukott bele azokba a deszakralizációs kísérletekbe, amelyeknek lényege tehát mindig az volt, hogy valamilyen "hatékonysági" ígéret, tehát a "többlethaszon" reménye "felülírja" a szakrális egyensúly fenntarthatósági parancsait. A haszon egyébként nyilván létre is jött, de csak azért látszott valóságos haszonnak, mert az ezt birtoklók sikeresen tudták az extern költséget, vagyis az eredetileg dús erdőszerű szigetek ökológiai, és aztán persze súlyos "szociális" következményekkel járó kárait, költségeit másokra hárítani.

A császárkori Római Birodalom egésze már ilyen konstrukció volt, birodalmi létét csak az egyre növekvő ökológiai és szociális deficit másokra hárításával tudta megoldani, és ez egy idő után olyan roppant dimenziójú "konfliktustengerbe" sodorta az impériumot, amelyet már kvázi-végtelen erőszak-apparátussal sem volt képes kezelni.

Bizarr hasonlattel élve: a birodalom utolsó kétszáz éve bizonyos értelemben az első globális kapitalista kísérletnek tekinthető. Az is fontos analógia, hogy az utolsó stádiumban már kikerülhetetlenül konvergál a végtelenbe az erőszak alkalmazása, legyen szó nyílt katonai vagy rejtett erőszakról, amit akkoriban a "cirkusz", manapság a globális média, reklám, marketing, PR gigantikus manipulatív gépezetei segítenek. Hogy az összeomlás összehasonlító elemzésével ma milyen következtetésekre juthatnánk, azt nehéz pontosan megjósolni, mindenesetre az a gúnyos magabiztosság, amellyel a mai globális kapitalista birodalom urai az irányukba megfogalmazott kritikákat fogadják, pontosan megfelel a római patrícius fölényesen elhárító mentalitásának.

A Római Birodalom globalizációs kísérletének bukása után az emberi életvilág "lokalizálódásának" szenvedésekkel teli évszázadai következtek. Az ember kénytelen volt újratanulni a szakralitás fenntarthatósági kritériumait biztosító intézmények felépítését és üzemeltetését, és e "reszakralitás" alapját az új univerzális vallás, a kereszténység jelentette. A keresztény egyház, és különösen a kolostorok kiépülő rendszere a fölművelés, és kézművesség olyan struktúráinak megvalósulását indította el, amely a "kölcsonös felelősségek" komplex rendszerével tette lehetővé a fenntarthatóság ökológiai és szociokulturális egyensúlyi feltételeinek a betartását. A földbirtoklás bonyolult komplexumát és a városi céhek rendszerét, tehát az élet anyagi alapjainak megtermelését sikerült olyan szerkezetbe rendezni, amely több mint fél évezreden át a szakrális egyensúly fenntartásának biztató és reménykeltő modelljét rajzolta fel.

A történettudomány máig adós annak a hosszú és fokozatos átmenetnek a pontos elemzésével, amely nagyjából 1300 és 1800 között ezt a szakrális rendszert felbontotta. Bizonyosnak látszik, hogy az a hatalmas ívű civilizatórikus változássor, amelyet a reneszánsz, a reformáció és a felvilágosodás indított el, meghatározó szerepet játszott ebben a folyamatban. Nem tagadva e kulturális átalakulások óriási pozitív vívmányait, látnunk kell, hogy a döntő fontosságú átalakulást a "szabadság" fogalmának radikális ártértékelődése jelentette, mind filozófiai, mind gyakorlati értelemben. A tradicionális társadalmak szakrális logikája ugyanis azt értette szabadságon, hogy szabadságunkban áll az elgondolhatóság, a megvalósíthatóság és a fenntarthatóság (folytathatóság) létkritériumait egyszerre betartani. A reneszánsz szabadság eszménye azonban éppen arra irányult, hogy az elgondolhatóság és a megvalósíthatóság "felmagasztalásával", jelentőségének eltúlzásával, illetve a fenntarthatóság-folytathatóság leértékelésével, a maradiság felesleges nyűgként való megbélyegzésével, ez utóbbit kiiktassa a szabadságkritériumok közül. Megjelenik és megdicsőül a "magányos zseni" (akár művész, akár tudós), aki az elgondolhatóság "abszolút szabadságát" hirdeti, és vele párhuzamosan a zseniális feltaláló és vállalkozó, aki a "való világ mérnökeként" mindezt bátran meg is valósítja. És persze velük szemben áll az egyre negatívabb színben feltüntetett egyház, amely az előző fél évezred során a szakrális egyensúly meghatározó intézményévé vált, ám most egyszerre a közgyűlölet tárgyává válik. Kétségtelen, a közgyűlölet tárgyává válásnak voltak valós okai, de ez éppen ellenkező irányból volt leírható. Az egyház ugyanis a 15. és a 16. század során hihetetlen gyorsasággal vált maga is a korai kapitalista vállalkozások üzemeltetőjévé. A búcsúcédula intézménye például kétszeresen is gyorsította a deszakralizáció folyamatát, hiszen egyrészt feloldozást ígért az (ökológiai és erkölcsi) fenntarthatósági kritériumokat brutálisan megszegő "bűnösöknek", másrészt az egyházat a deszakralizációs kapitalizálódás fékezése helyett a gyorsításban "üzletileg" is érdekelt szereplővé tette. Aligha véletlen, hogy Luther Márton éppen e folyamatokat tette kritika tárgyává, és vált ezzel a reformáció, majd az egyházszakadás elindítójává. Hogy aztán a reformata egyházak a kapitalizmus szellemi-kulturális talapzatának olyan fontos elemévé váljanak, amelynek alapján Max Weber a 20. század elején már jogosan fogalmaz úgy, hogy a "protestáns etika és a kapitalizmus szelleme" ugyanazon lényeg két oldalát jelentik.

A felvilágosodás teszi teljessé a fenntarthatósági kritériumok teljes kiiktatását azzal, hogy a modern tudomány megteremtése során eleve éppen azt teszi legfőbb kritériummá, hogy a tudomány "felszabadul" a folytathatóság "terhes felelőssége" alól. Ez azonban már csak a fél évezredes deszakralizációs folyamat összegző befejezése.

Ezzel minden akadály elhárul a modern kapitalizmus útjából, a vállalkozás "szabadsága" a következmények iránt viselt felelősség alóli teljes felszabadulást jelenti. A tőke akár azt is megtehetné, hisz "szabad", és ebben semmi nem akadályozza meg, hogy a napi munkaidő 24 óra legyen, az ezért adott bér pedig nulla. Ebben csak az akadályozza meg, hogy lévén ez a "fenntarthatóság" legvégső fiziológiai korlátja, az elemi fékek már kicsivel ezelőtt bekapcsolnak. De valóban csak kicsivel előbb, hisz a heti munkaidő kezdetben valóban 100 óra felett volt, és a fizetett bér éppen csak annyival volt a nulla felett, hogy az azonnali fiziológiai megsemmisülést megelőzze.

A Nyugat születőben lévő kapitalizmusa tehát maga volt a "fenntarthatatlanság", hiszen az első évszázadokban olyan ökológiai és szociokulturális pusztítást vitt végbe, olyan rémálomba illő városi civilizációt hozott létre, amely kezdetben nemcsak hogy sikeres nem volt, de saját "élőhelyét", az európai kultúrát is összeomlással fenyegette. Fel kell tennünk a kérdést, hogy akkor miért nem omlott össze ez a fenntarthatatlan konstrukció. És itt lép be az, a témánk szempontjából döntő fontosságú összefüggés, amelyet az "extern" költségek jelentenek. A Nyugat kapitalizmusa ugyanis azért tudja közel fél évezrede történelmi sikersztoriként feltüntetni önmagát, mert fennmaradásának minden költségét képes volt a világ többi részére áthárítani. És mivel a világ többi része értelemszerűen vonakodott ezt a számára nem túl kedvező "munkamegosztási rendszert" elfogadni, így a Nyugat valójában csak erőszakra építve képes ezt a világhatalmi rendszert fenntartani. Ez az erőszak kezdetben valóban a rendkívül brutális és véres katonai erőszak volt, aztán folyamatosan "finomodott" ugyan, de ettől még inkább veszélyesebbé és hatékonyabbá vált.

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy a világot évszázadok óta uraló nyugatias civilizáció lételméleti értelemben maga a fenntarthatatlanság, és csak az erőszak valamilyen formájával "fenntartható". Az önmagát globalizációnak nevező létmód valójában az alkalmazott erőszak alapvető formáját és tartalmát illetően hozott olyan alapvető változásokat, amelyek miatt méltán beszélhetünk történelmi jelentőségű fordulatról. A következő fejezetben ennek főbb összefüggéseit tekintjük át vázlatosan.

A megvalósult abszurdítások világa

Ma már közhely hogy az emberiség saját élőhelyét, a Földet mint csődbe jutott vállalkozást kezeli. Ezt talán az a vicc fejezi ki a legszemlésebben, hogy ha szegény országban jársz, akkor ne igyál vizet, ha meg gazdag országban jársz, akkor ne vegyél levegőt. És valóban, egy iskolás gyerek is tudja, hogy 3 perc alatt elpusztulunk levegő nélkül, 3 nap alatt víz nélkül, és 3 hét alatt a föld tápláló és egészséges élelme nélkül. Korunk embere mégis szisztematikusan roncsolja szét a létezés évmilliárdok óta létező pilléreit, amelyek a jövő hét közepénél azért egy kicsit hosszabb időre is lehetővé tennék, hogy lélegezhető levegőhöz, iható vízhez, és ehető élelemhez jussunk. És bár az emberiség pontosan látja már létroncsoló tetteinek következményeit, perverz következetességgel folytatja mindezt, sőt valami rejtélyes oknál fogva hajlamos önpusztítását a haladás, a fejlődés és más hamis fogalmakkal illetni. Ami tehát van, annak nem szabadna léteznie, de mégis létezik. Következésképpen alkalmazva Hegel dialektikáját nem létezik, csak fennáll, mégis elég ahhoz, hogy súlyos következményekkel járjon a földi lét számára.

Az is evidencia ma már, hogy mindennek végső oka a nyugatias modernizáció planetáris diktatúrája. Ez a létmód a 20. században kritikus elágazási ponthoz érkezett, és az itt megfogalmazódó dilemmára végzetes választ készül adni. Az a komplexum, amely magát globalizációként nevezte meg, olyan új létmód, amely ha lényegét nem értjük meg, és nem korrigáljuk, egyúttal bizonyosan az emberiség utolsó létmódja lesz.

A 20. század első évtizede világossá tette, hogy a nyugatias modernizáció felélte tartalékait, és csak olyan brutális kifosztással tarthatja fenn világuralmát, ami elkerülhetetlenné teszi a permanens globális polgárháború kialakulását. Erre a súlyos dilemmára a létmód urai logikailag két választ adhattak. Az egyik lehetséges válasz szerint az akkor már évszázadok óta egyre mélyebbre hatoló deszakralizációs folyamatot visszafordítva, a világot a lassú reszakralizáció felé terelve, megpróbálják a létezés veszélyesen megromlott egyensúlyát helyreállítani.

A másik lehetőség az előre menekülés volt, vagyis a deszakralizációs létroncsolás végtelen mélységeig való kiterjesztése.

A '70-es évek végétől egyre világosabbá vált, hogy a nyugatias modernitás urai egy, a felszínen addig ismeretlen logikájú új létmód felépítése felé indultak el, amelyet globalizációnak neveztek. Az új létmód úgy próbálja elkerülni a globális polgárháborús lázadást, hogy egyszerűen leváltja a lázadni próbáló valóságot. És ezzel kezdetét veszi a mesterséges valóság felépítésének korszaka.

Az emberi civilizáció, születése pillanatától kezdve három alapkérdésre keresi a választ. Mi az anyag, mi az élet, és mi a lélek? A háromnak látszó kérdés persze valójában egy: mi a létezés e három dimenziójának közös központja? Ha tehát a létezés e három alapidimenziójának megjelenési formáit (anyag, élet és lélek) mesterséges konstrukciókkal helyettesítjük, felszámolhatóvá válik a modernitás elleni lázadás.

Az elmúlt három-négy évtized során a technológiai és pszicho-szocio-technológiai evolúció valóban olyan létttereket látszik megnyitni, amelyek az emberiség számára eddig elképzelhetetlennek tündek, lévén hogy túl voltak mindenféle eddig létező tudás horizontján.

Az anyagtudományok sora ontja a mesterséges anyagok tízezreit. A globalitás az anyag legmélyebb szerveződési szintjeire is behatol, és olyan brutálisan tépi fel a szerveződési szinteket védő ontológiai burkokat, hogy közben teljesen perifériára szorul néhány fenyegető kérdés. A műanyagok gyártása során például olyan technológiákat alkalmaznak, amelyeknek veszélyessége hihetetlen gyorsasággal nő. Nem is lehet másként, hiszen minél erőszakosabban tépjük fel a lét védőburkait, annál nagyobb és kockázatosabb eljárásokat és energiákat kell felhasználni.

Másrészt a természet egyszerűen nem ismeri fel ezeket az anyagokat, és így nem is tudja őket visszafogadni örök körforgásába. És talán a legnagyobb, egyelőre ismeretlen súlyú fenyegetést éppen a kettő közötti fázis, e termékek használata jelenti. Az evolúció ugyanis nem képes néhány évtized alatt több százezer évnyi változást feldolgozni. Az életünket megkeserítő allergiáktól a rákig számos betegség legmélyebb okát nagy valószínűséggel az új anyagokhoz való alkalmazkodás kényszere jelenti. Akár metaforának is tekinthetnénk, hogy a fogamzásgátlók többsége a női szervezetből kiürülve, még évtizedekig változatlan formában kering a vízkörforgási rendszerekben, és az ivóvíz kiszűrhetetlen tartozékaként kerül vissza az állati és emberi szervezetekbe, a tengernyi egyéb gyógyszer- és vegyszermaradvánnyal együtt. Becslések szerint ha az emberi civilizáció egyetlen pillanat alatt eltűnne a világból, akkor is harmincezer évre volna szükség, hogy a földi élőlények testnedveiből végleg eltűnjenek vegyszereink utolsó maradványai is.

A műanyagok áttekinthetetlen rendszere követhetetlenül növeli a "kockázatok és mellékhatások" veszélyét. És ez még mindig csak az a szint, ahol feltételezzük a maximális figyelmet, fegyelmet és jó szándékot. Mai világunkban azonban nem kell paranoiásnak lenni ahhoz, hogy elképzeljük, a figyelmetlenség, fegyelmezetlenség, hanyagság, nyereségvágy, cinizmus vagy éppen gonosz szándék az eddig említett kockázatokat végleg a kezelhetetlenség szintjére hozhatja, sőt az új háborúk akár éppen ezekre épülnek majd.

Analóg tendenciák vannak kibontakozóban a létszerveződés következő szintjén is, ahol a globalitás, egyfajta genetikai hackerként, az élet kódjait tépi fel. A genetikailag módosított élő szervezetek létrehozásával az emberiség újabb határokat készül átlépni. Teszi ezt nagyjából ugyanolyan "körültekintő" módon, mint ahogyan az imént a műanyagoknál láttuk. Az emberiség tehát úgy fogott bele a most már rutinszerű génmódosított élő termékek előállításába, hogy sok igen fontos kérdésre egyáltalán nem ismeri a választ.

A génebézészet ma úgy juttat idegen géneket egy élő szervezetbe, hogy nincs pontos képe arról, hová fog az beépülni. Márpedig egyre több jel utal arra, hogy ez nagyon nem mindegy. A másik vészjósló mozzanat, hogy a természetben egy gén soha nincs állandóan bekapcsolva. Vagyis egy ma még ismeretlen mechanizmus csak akkor aktiválja az adott génszakaszt, ha arra a szervezet egésze számára szükség van. Tekintettel azonban arra, hogy egyelőre egyáltalán nem ismerjük ezeket a szabályozó folyamatokat, erőszakos beavatkozással minden bejuttatott gén állandóan be van kapcsolva. Mivel ez az evolúció történetében soha nem fordult elő, csak találgathatjuk, mik lesznek a következmények.

Ezekhez szorosan kapcsolódik az új felismerés, hogy a genetikai állomány döntő többségéről eddig úgy vélték, teljesen feleslegesen létezik, a régmúlt idők használhatatlanná vált maradványának vagy túlbiztosításnak gondolták. Most kezd kiderülni, hogy az állomány nagyobbik része valójában ma még teljesen ismeretlen mechanizmusok alapján működő komplex rendszer.

Akár ennyi is elég lenne, hogy szembesüljünk azzal: minden genetikailag módosított élő anyag biológiai pokolgép, amelynek időzítéséről fogalmunk sincs. Ráadásul mindez csak a folyamatok belseje! A külső hatásoknál teljesen tisztázatlan, hogy a nem génkezelt élőlényekkel való interakciók során milyen következmények szabadulnak el. Az is feltáratlan, hogy a manipulált élő anyagot elfogyasztó élő szervezetek hosszú távon hogyan reagálnak majd. Az időzített bomba metaforája tehát mind a belső, mind a külső terekre egyenként is igaz, együttes hatásuk pedig tovább fokozza az amúgy is óriási kockázatokat. Könnyen meglehet például, hogy a háziméhek katasztrofális pusztulása már ennek a következménye. Márpedig evidencia, hogy a méhek kipusztulását az emberiség legfeljebb egy-két évtizeddel élheti túl.

A létszerveződés harmadik szintjét a lélek, az emberi tudat, tágabb értelemben az emberi természet jelenti. Az ember biológiai teste mint élő anyag már az előző szerveződési szinten a manipuláció tárgyává vált, most a mesterséges identitásfelépítő mechanizmusok gépezeteivel és e masinériák létroncsoló tevékenységének lehetséges következményeivel foglalkozunk.

Az emberi evolúció az elmúlt tízezer év során kettős szerkezetűvé vált. A természeti evolúció első rétegének sok millió éves folyamata tovább halad az eredeti medrében, hisz azt a civilizációt építő ember nem képes befolyásolni. Az új, spirituális evolúció azonban a lét új minőségét teremtette meg. Megnyílik a lehetőség arra, hogy az emberi kultúra megértve a létbe rejtett rétegeit, segítsen olyan folyamatokat is "létesülni", amelyek emberi beavatkozás nélkül nem valósulhatnak meg. Az ember spirituális lényege ezzel felismeri a szakrális harmónia lehetőségét. Felismeri, és gondozni kezdi a létszervező értelmet, és ezzel kinyílik a létharmónia folyamatos újratermelésének lehetősége, hiszen a kultúra eredeti fogalma gondozást, ápolást, befogadást jelent.

A modernitás azonban szembefordul ezzel a szakralitással, és kezdetét veszi a nyugatias modernizáció deszakralizációs korszaka. A pusztító létprogram azonban csak úgy valósulhat meg, ha olyan rejtett pszichoszociális arzenált hoz létre, amelynek segítségével képessé válik az emberben természet adta módon benne lévő szakrális identitás lecserélésére. Ennek gépezete a média hatalma, beleértve a szükséglettermelés reklámmarketing-masinériáját is. A tematizációs hatalom kettős szerkezetű. Egyfelől mérhetetlen hatalmat tart a kezében az, aki eldöntheti, hogy a világ történeéseiből mi válik hírré, és mi nem. Másfelől óriási lélektani hatása van, hogy a hírhierarchiában melyik hír hol foglal helyet, sugallva ezzel a történeések fontossági hierarchiáját. Az értelmező hatalom talán még ezeknél is nagyobb jelentőséggel bír, hiszen az, hogy milyen értelmezésben írjuk le a hírré váló történeéseket, eleve eldönti a világszervező értelem minőségét.

A globalitás létmódja a tetszés szerinti identitáscserével lehetőséget kap a mesterséges lélek felépítésére. Megnyílik előtte az út az engedelmes munkaerő és fogyasztóerő "állatok" gigantikus csordáinak "legyártására". Ez a folyamat hasonlít a vírus működésére. Amikor ugyanis a vírus behatol a gazdaszervezet sejtjébe, első dolga, hogy a sejtmag örökítő anyagában átépítse a genetikai kódokat, így a sejt nem a saját szervezete fehérjéit fogja szintetizálni, hanem a víruséit, a gazdaszervezet sejtjei tehát vírusgyárakká válnak. A konzumidióta legyártott karaktere így válik a pénz forgási sebessége gyorsításának biológiai kellékévé, akinek mint egy sajátos béltraktusnak, mindössze az a feladata, hogy minél gyorsabban átpréselje magán azt a "junk food" tömeget, amely már termelése pillanatában veszélyes hulladékként tételezhető. Akkor is fogyaszt már, ha nincs pénze, hiszen a korlátlan hitellel ráterhelheti mai fogyasztását a jövő nemzedékre, és azt is fogyasztja, amire nemcsak hogy semmi szüksége, hanem esetleg éppen hogy pusztítja vele egészségét. Viszont mindezzel lehetővé teszi a realizálható profittömeg jelentős folyamatos növelését.

A globalitás tehát olyan új létmód, amelynek stratégiai célja a mesterséges valóság legyártása és üzemeltetése.

Ez a létmód az elmúlt évtizedek folyamán komplex intézményrendszert épített fel, melyet hatalmas mértékben segítik azok a gigantikus változások, amelyek éppen az elmúlt évtizedek során gyorsultak fel. A terjeszkedés kulcsszavai a liberalizálás, a deregulálás és a privatizálás. Mindez a hálózat kifejezéssel írható le, amely vészjósló metaforát idéz. Van ugyanis korunknak egy sötét és fenyegető főszereplője, amelynek stratégiáját pontosan a liberalizálás, deregulálás, privatizálás hármasszavának törekvéseivel lehet a legpontosabban megjeleníteni. Ha megszemélyesítjük e szereplőt, valószínűleg a következő, logikailag hibátlan levezetést hallhatnánk tőle: "Teljes liberalizálást akarok, tehát semmi és senki ne korlátozza a sejtek teljesen szabad szaporodását, teljes deregulációt akarok, tehát a szervezet szabályozórendszere nekem ne szabja meg, hogy mit és hogyan tegyek. És teljes privatizációt akarok, hisz mindenki tudja, hogy a szervezet legrosszabb tulajdonosa az immunrendszer, tessék tehát privatizálni a tulajdonában lévő szervezetet, például az én javamra!".

És már ki is találta az olvasó: a globalitás létmódjának hatalmi rendszere a rák metaforája. A rohamos gyorsasággal növekvő "globalóma" a fejlődés végzetes illúzióját kelti az emberiség sikeresen manipulált többségében. Hogy aztán a globalitás urai tudják-e mindezt, és cinikus gátlástalansággal mégis teszik, vagy a végzetes tudatlanság okozza mindezt, az igen nehezen megválaszolható. Talleyrand híres mondása - miszerint: Ez több mint bűn, hiba - szellemesen mutat rá a dilemmára, amely választ adhatna, hogy a felvilágosodás két kulcsfogalma, az Ész és Erény melyikének vannak inkább híján az új létmód globális és lokális kollaboráns szereplői.

A planetáris hálózatok három nagy intézmény talapzatán nyugszanak: a kényszerítő hatalom, a fegyelmező hatalom és az értelmező hatalom pilléreinek.

A kényszerítő hatalom, kissé leegyszerűsítve, a multinacionális vállalatok gazdaságának látszó hálózata.

A modernitás tőkeviszonyának megélhetési kényszerét ez a komplexum gyakorolja a munkaerő és fogyasztóerő tömegei felett. A munkaerő egy kisebb hányada közvetlenül az ő alkalmazásukban áll, egy további jelentős hányada a beszállítóknál, végül a maradék tömeg azokban a terekben, amelyeket úgy foszt ki ez a hatalmi intézmény, hogy a lokalitások (országok) elitjét használja közvetítőként. Az így kifosztottak sanyarú helyzetére hivatkozva szokták a globalitás dicsőítői felhívni a figyelmet arra, hogy milyen szomorú sors vár azokra, akik kimaradnak. A kényszerítő hatalom szabad hozzáférést követel a lokalitások értékmezőihöz, és minél alacsonyabb adót és bért kíván fizetni, illetve a lehető legalacsonyabban akarja tartani az ökológiai és szociális normákat.

A globalitás hatalmi intézményi rendszerének másik fő eleme a fegyelmező hatalmak világa. Az IMF, a Világbank, a WTO, a nagy hitelminősítő intézetek, illetve óriáscégek képezik e döntő jelentőségű intézmények részeit. A fő feladatuk, hogy ők termeljék meg azt az ideológiát, amely a lokalitások alávetését megalapozza. Aligha véletlen, hogy a liberalizálás, deregulálás, privatizálás hármasszava 1989 nyarán az IMF székházában fogalmazódott meg. A stratégia lényege, hogy a lokalitások elitjeinek segítségével globális birodalomnak behódoló, kollaboráns viselkedési mintákat tegyék az egyetlen lehetséges kritériummá, és hogy szigorúan büntessenek minden elhajlást a kánontól. A figyelmeztetés először csak az ideológiai megbélyegzés szintjén zajlik, és ha ez nem éri el célját, előkerülnek a fenyegetés-fegyelmezés eszközei. Ezek egyik klasszikus módja a leminősítés. A hitelminősítő intézetek tevékenységükkel, akár már csak a leminősítés kilátásba helyezésével, pillanatok alatt milliárd dolláros összegek kiszivattyúzását tehetik lehetővé a lokalitásokból. A hatalmas cégek részben ellenőrző funkciókat látnak el, részben pedig igyekeznek azt a látszatot kelteni, hogy a multinacionális óriások tökéletes és megkérdőjelezhetetlen kontroll alatt állnak. Az elmúlt évek során kirobbant globális botrányok azonban azt látszanak bizonyítani, hogy a nagy cégek is gátlástalanul asszisztálnak a mérlegek meghamisításához.

A globalitás a média rendszerén keresztül nyilvánul meg. Ennek fő feladata, hogy létrehozza, illetve folyamatosan újraalkossa és üzemeltesse azt az értelmezési keretet, amely a globalitás hatalmi rendjét mint természeti törvényt tünteti fel. És amelyben minden ezzel való szembeszegülés csakis tudatlanságot vagy destruktív törekvést takar, így vagy a pedagógia, vagy az erőszak eszközeivel kell fellépni ellene.

Ez a masinéria teszi lehetővé, hogy gyanús elemként legyen megbélyegezhető bárki, aki csupán az adott lokalitás mint közösség érdekeit kívánja megfogalmazni. És fordítva: mintaszerű elemként legyen magasztalható mindenki, aki a globális hatalom urainak érdekeit minél cinikusabb és gátlástalanabb módon kiszolgálja. A primitíven és harsányan roncsoló bulvár, az agresszivitást és alig leplezett pornográfiát terjesztő műsorok egyre mélyebbre viszik a pusztító fogyasztó gépezetté tett, valóságos közösségeitől és identitásától megfosztott egyént. Mindez az engedelmes globalokarakter létrehozásával igyekszik kiküszöbölni a lázadási potenciált.

Civilizációk összecsapása?

Hogy ma mindez már világháborúként folyik, nem alaptalan dramatizálás. A továbbiakban arra teszünk kísérletet, hogy felvázoljuk, miért vett új fordulatot hipotézisünk szerint a Földünkön egyébként is zajló permanens polgárháború.

Bár a globalitás létmódjának stratégiai célja a mesterséges valóság megteremtésével a valóság lázadásának kiküszöbölése volt, a projekt sikerességét az utóbbi időben egyre több mozzanat kezdi kétségessé tenni. A két legfontosabb ökológiai és szociokulturális okot az alábbiakban részletesen is kifejthetjük.

A nyugatias modernitás látszólagos sikerességét és erre épülő világuralmát két fontos tényezőnek köszönheti. Az egyik, hogy agresszív deszakralizációjával szemben a világ más kultúrái sokáig teljesen védtelennek bizonyultak. A másik, eddig talán kevésbé feldolgozott mozzanat, hogy felívelésének ökológiai alapját a fosszilis energiaforrások felszabadítása jelentette. Először ez utóbbit érdemes alaposabban szemügyre venni.

A modernitás kapitalizmusának expanziója semmiképpen nem épülhetett az emberiség által addig használt energiaforrásokra. Az emberi és állati izomerő, illetve az igen gyenge hatásfokkal használt szél- és vízenergia a kapitalizmus világméretű terjeszkedésének sem energiaigényét, sem energiafelhasználásának intenzitási igényét meg sem közelítette. Bármilyen furcsán is hangzik, ha a Nyugat nem talál rá a fosszilis energiákra, és nem tanulja meg az azokkal való rablógazdálkodást, a kapitalizmus már a 18. század során elmerül a maga keltette reprodukciós katasztrófák örvényeiben. A két elem úgy kapcsolódik össze, hogy a kultúrák leigázásához energia kellett, és a kultúrák leigázása szolgáltatta az erőforrásokat az energia-rablógazdálkodás felépítésére.

A ma létező szén-, kőolaj- és földgázkészletek nagyjából kétszázmillió év alatt jöttek létre, de a nyugati kapitalizmus kétszáz év alatt tüzeli el azokat. A technoevolúció tehát képes volt milliószorosára gyorsítani a természeti evolúciót, és ez az öngerjesztő dinamika 1850 óta folyamatosan gyorsul. A fosszilis energiák ilyen felhasználása fizikai korlátokba ütközik. A mennyiségük véges, hisz keletkezésük százmillió éve befejeződött, és néhány ezer éven belül bizonyosan nem indul újra, vagy ha mégis, az emberiség számára sokkal fenyegetőbb lenne, mint a teljes kimerülésük. Ennél is drámaibb, hogy az emberiség ezzel az egymilliószoros gyorsítással olyan brutálisan avatkozott be a Föld nagy cirkulációs rendszereibe, aminek végzetes következményeit csak most kezdjük megérteni. A szénkörczés bonyolult komplexuma több százmillió év alatt formálódott ki, és vált az elmúlt néhány tízezer év alatt igen finom és kényes egyensúlyokra épülő struktúrává. Egymással hihetetlenül bonyolult kapcsolatban lévő mechanizmusok rendszere gondoskodik arról, hogy a kiegyensúlyozott klimatikus viszonyok fennmaradjanak. A modernitás és a globalitás e termosztátok jelentős részét máris összeroncsolta. A szénkörczési rendszer egyensúlyának felborulása hihetetlenül rövid idő alatt magával ránthatja a víz- és légkörczési rendszereket is, ennek akár egy emberöltő alatt megmutatkozó következményei a legsötétebb katasztrófafilmek jóslatait is túlszárnyalhatják.

Ha az ökológiai értelemben vett bukás végső oka a deszakralizációval szemben spontán keletkező lázadás, akkor ez még inkább igaz a szociokulturális természeti rendszerekre. Most röviden ezeket tekintjük át.

A modernizáció világméretű diktatúrája történelmileg a kettős agresszióra épül.

Mind a világ ökológiai, mind szociokulturális értékezőit kiaknázandó nyersanyaglelőhelyként, illetve hulladéktárolóként kezelte és kezeli ma is. Afrika és részben Latin-Amerika gigantikus latrinává változott. A három legerősebb és kulturális talapzatát mélységében megvédeni képes civilizáció azonban, bár egészen eltérő stratégiákkal, megkezdte védekezését, sőt részben ellentámadását, amit a reszakralizáció első megjelenéseként értelmezhetünk. Az alábbiakban Kína, India és az iszlám szembefordulási kísérleteit próbáljuk áttekinteni. Előjáróban nem árt rögzíteni, hogy e három civilizációnak személyes elszámolni valója is van a Nyugattal. Mindhármuk esetében az alávetés olyan brutális és megalázó módjait használta a Nyugat, amely igen mély nyomokat hagyott; következményei nehezen kiszámíthatók. Mindhármuk gazdasági és kulturális teljesítménye, demográfiai potenciálja egészen a 19. századig mindig meghaladta a Nyugatét, sőt korábban a "Nyugat elődjeként" létezett Római Birodalomét is.

A 21. század döntő fejleménye éppen az, hogy ezek a kultúrák most mégis a nyugatias modernizáció létmódját használják. Egyelőre csak a Nyugat eszközeinek, intézményeinek virtuóz alkalmazásával mintegy saját fegyverét fordítják korábbi kifosztójuk ellen olyan sikeresen, ami minden képzeletet felülmúl. Az is kiderül, hogy ez roppant feszültségeket kelt, hiszen egy szakrális talapzatát részben még mindig őrző univerzum alkalmazza. Mindennek nyomán hatalmas környezetpusztítás, és szociokulturális lepusztulás is végbemegy. Kína a világ népességének 20%-át adja, de az üzemi balesetekben az egész világon elhunytak több mint a fele Kínában hal meg. Ez azt látszik igazolni, hogy bármi lesz is a gigantikus játszma végeredménye, ezek az országok iszonyú árat fizetnek annak megnyerése érdekében.

Kína gazdasági növekedése gazdaságtörténeti kuriózum, mert soha egyetlen ország modernizációs folyamata sem produkált ilyen hosszú ideig ilyen magas növekedési ütemet. Mindez a Nyugat uralta világ gazdaság hatalmi rendszerét is fergeteges gyorsasággal alakítja át.

Óriási importkeresletet teremt minden nyersanyag és energiahordozó iránt, és szinte letarolja a világ exportpiacait, leírhatatlan feszültségeket teremtve a világkereskedelem eddig fennálló rendszerében. A világtörténelem legnagyobb devizatartalékát felhalmozva, Kína több mint ezermilliárd dollárnyi amerikai államkötvényt birtokol, így aligha véletlen, hogy a Wall Street utca táblája elé a Great szót biggyesztette (Great Wall - 'nagy fal') címlapján az Economist. Vagy egy másik szójátékkal azt írja le, hogy hogyan jutott el Kína a "Tshirt"-től a "T-bond"-ig, vagyis a legprimitívebb ruházati termékeket exportáló páriából hogy lett az ezermilliárdnyi amerikai államkötvényt birtokló óriás, a világ leendő ura.

Demográfiai súlya és gazdasági térnyerése akár egy-két évtizeden belül is a Nyugat kihívójává teszi Kínát, visszaadva számára azokat a világhatalmi pozíciókat, amelyeket a 19. század elejéig a Nyugattal szemben elfoglalt. Ráadásul globális hatalmi tényezővé válásának van egy olyan dimenziója is, ahol a Nyugat tökéletesen eszköztelen: Kína sikeresen épített ki egy rejtett világhatalmi struktúrát, a családi vállalkozások ma már egész Földünket átszövő hálózatát. A legszerényebb becslések szerint is legalább húszmillió kínai család él az öt kontinens szinte valamennyi országában, beleértve Fekete-Afrikát vagy Amazónia őserdeit. Ez a "mikroglobalizációs" konstrukció akár önmagában is eldöntheti a legfőbb világhatalmi kérdéseket.

Az is egyre nyilvánvalóbb, hogy a Mennyei Birodalom évezredes tudásait professzionálisan használja fel e gigantikus rendszer. Akár egyetlen évtizeden belül kiderülhet, hogy a világ teljes termék- és szolgáltatásigényét Kína egyedül is képes kielégíteni (de Indiával együtt egész biztosan!) a jelenlegi átlagos árak töredékét jelentő ellenértékért. Ez azonban a Nyugat munkavállalói számára végzetes következményekkel járna. Aligha véletlenül fogalmaz Úgy az Economist, hogy a "világ kapitalistái paradox módon egy kommunista diktatúrának köszönhetik jó szerencséjüket". Vagyis az átlagos nyugati bérek kevesebb mint egy tizedéért a kínai munkás szinte minden szükséges terméket vagy szolgáltatást képes - ha kell, a legmagasabb színvonalon - előállítani.

Bár a három nagy komplexum közül India kifosztása volt a legalaposabb, India lázad a legkevésbé a Nyugat ellen. Egyelőre nem látszanak nyomai a másik két rivális (különösen az iszlám) esetében már felsejlő törésvonalaknak.

Ennek részben az lehet az oka, hogy ez a roppant méretű ország mindig is bölcs derűvel szemlélte az izgága fehér ember kétségbeesett menekülését a benne növekvő spirituális úrról. India politikai elitje számára taktikailag is célszerű - az iszlámtól eltérően - árnyaltabb stratégiában lázadni. A szubkontinens geopolitikai helyzete, elképesztő erejű demográfiai potenciálja és hatalmas lendületű elektronikai-informatikai térnyerése, kutatásfejlesztési dinamikája, sőt egyes hagyományos nehézipari pozíciók megszerzése, és végül, de nem utolsósorban intenzív fegyverkezése azonban azt jelzi, hogy a 21. század végére visszanyeri eredeti történelmi pozícióit.

India nagyjából éppen a közepén fekszik annak a roppant méretű civilizációs övezetnek, amely Marokkótól Pápua Új-Guineáig az iszlám kulturális dinamikáját testesíti meg. Bár az iszlám soha sem volt képes arra, hogy civilizációját egyetlen országgént létező komplexummá szervezze, de világstratégiai törekvéseit ez nem látszik megakadályozni. Az övezet, és ez akár metafora is lehetne, mint egy varázslatos perzsaszőnyeg, hihetetlenül színes képet mutat. Bár kifosztásuk mélysége meg sem közelíti azt, amit Kína és különösen India elszenvedett, a Nyugattal szembeni igen erős gyanakvásuk folyamatosan nő. Ezt ugyan a legkülönbözőbb taktikai lépésekkel igyekeznek együttműködésnek álcázni, és alapvető áramlataik egymás ellen is ádáz csatákat vívnak, egyre világosabban látszik, hogy a nyugatias modernitás és az erre épülő globalitás létmódjának legmilitánsabb kihívója az iszlám.

Sőt, minél inkább sikeres a globalitás új létmódjának benyomulása az iszlámba, annál hatalmasabb ellenerők ébrednek annak mélyszerkezetében. A Nyugat iszlámmal kapcsolatos végzetes tévedésének lényege abból ered, hogy komolyan elhiszi saját hatalmi ideológiáját, miszerint a liberális demokrácia, jogállam, piacgazdaság valóban "univerzális értékeket" hordoznak, és velük jön létre "minden világok legjobbika". Ahogyan, Hegel és Kant után Francis Fukuyama fogalmazta "A történelem vége" című, 1989-ben megjelent könyvében, az emberiség a globális kapitalizmussal eljutott végső fejlettségi fokára, beköszönt az örök béke és jólét korszaka, vagyis eljött a történelem vége. A nyugati ember végzetes tévedése, hogy elhiszi, létmódja az egész emberiség természetes állapota, és minél hamarabb éri ezt el a Föld többi része (The West and the Rest), annál jobb.

És ha továbbra is ilyen makacsul ragaszkodik ehhez a végzetes hiedelméhez, akkor valóban eljöhét a "történelem vége", csak nem egészen abban az értelemben, ahogyan azt Fukuyama gondolta.

Az iszlám számára azonban a globalitás nem egyéb, mint az emberi létezés belső egyensúlyait elpusztító létmód. A nyugati embernek, még ha önmagát mélyen vallásosnak tartja is, a vallás legfellebbezhető és kedves "hobbi", a többségnek pedig még az sem. Ez teszi lehetetlenné, hogy megértse, más kultúrák esetében ez nem így van. A legtöbb nyugati embernek eszébe sem jut, hogy vallásának parancsait a hétköznapi élet során is mindig betartsa, így aztán nem tudja elképzelni, hogy vannak olyan kultúrák, ahol viszont ezek be nem tartása az elképzelhetetlen.

Aminek tehát tanúi vagyunk, az nem más, mint az iszlám, Kína és India ősi kultúráinak reszakralizációs kísérlete az emberiséget evolúciós zsákutcába hajszoló Nyugat deszakralizációjával szemben.

Elemzésünk lezárásaként szólnunk kell arról is, hogy valójában a Nyugatnak volt egy máig ható következményekkel járó kísérlete arra, hogy korrigálja saját pusztító létmódját, amit globalizációként nevezünk meg. A II. világháború után a történelmi zsákutcába jutott nyugatias modernizáció óvatos reszakralizációs kísérletbe kezdett. Ezt kezdetben szociális piacgazdaságnak, majd jóléti államnak nevezték, amelyben legalább annyira hangsúlyos volt az ökológiai elem is, mint a szociális harmóniára való törekvés. Az európai integrációs kísérletek az ötvenes évek során Roosevelttől New Deal stratégiájához hasonló módon próbálták meggyőzni a globális tőkét, hogy van más alternatíva is, és hogy Európa megfelelő terepnek látszik egy ilyen modell kikísérletezésére, majd világméretű elterjesztésére.

Ma sem tudjuk pontosan, hogy melyek voltak azok az erők, amelyek mind az USA-ban, mind Európában meggyőzték ezt a történelmi kísérletet. Az azonban egyértelműnek látszik, hogy már a dollár rögzített aranyparitásának 1971-es felmondása, majd az 1974-81 közötti két menetben lezajló energiaár-robbanás jelezte: megkezdődött a történelmi mutatóváltás átrendezése. Majd Reagan és Thatcher hatalomra kerülése világossá tette, hogy a szépreményű próbálkozásnak vége, elkezdődött a "reform".

Az a kísérlet, amely a tőke deszakralizációs logikáját próbálta visszafordítani, e "reformokkal" megbukni látszik. Az új ideológia, amelyet neoliberális közgazdaságtanként szoktak említeni, elméleti téziseiben világossá teszi, hogy a fő ellenfél az állam. A késő modernitás állama, amely megpróbálta a tőke és a munka permanens polgárháborúval fenyegető konfliktusát kompromisszumos megoldással enyhíteni. A nemrég elhunyt Nobel-díjas amerikai közgazdász Milton Friedman annak a chicagói iskola nevű elméleti központnak a vezéralakja lett, amelyet Friedmannak az a híres, szellemesen cinikus szlogenje tett igazán ismertté, miszerint *The business of the business is the business*. Ez az elméleti modell lényegét minden elméletnél frappánsabban és őszintébben fogalmazza meg. Azt jelenti, hogyha a tőke képes üzemgazdasági szinten profitot termelni, érdektelen, hogy egy, esetleg két nagyságrenddel nagyobb roncsolást okoz az ember külső vagy belső természetében. Akárhogy is próbálja a globalitás közgazdaságtana mindezt beállítani, a világ folyamatai inkább ennek az ellenkezőjét látszanak alátámasztani. A liberalizálj, deregulálj, privatizálj neoliberális parancs, mint már jeleztük, a mindent elpusztító burjánzás metaforája.

Európa és Amerika elszakadt egymástól ebben az összecsapásban. Az egyre mélyülő törés azt is világossá tette, hogy a jobb- és baloldal megkülönböztetés egyre alkalmatlanabb a tájékozódásra. Az elmúlt két-három évtized során ugyanis mind a baloldali, mind a jobboldali szereplők között megtalálhatók azok, akik a globalitást dicsőítik, de azok is, akik az adott lokalitás stratégiai érdekeit és értékeit képviselik.

A strukturális reformok fő célja a lokalitások védekezőképességének végleges szétroncsolása, hogy semmi ne akadályozza az erőforrások szabad kiszivattyúzását. Vagyis a globalitás erői a lokalitások értékezőihez való szabad hozzáférést követelik, és ezt a helyi választókra gyakorolt nyomással, fenyegetéssel vagy korrumpálással el is érik.

Az oktatás, az egészségügy és az egész nyugdíjrendszer globaloprivatizálásának, vagyis az államháztartási reformnak éppen az a célja, hogy ez a csapda minél hamarabb bezáruljon. A fogyasztóerő-állat" dimenziójában is hasonló folyamatok mennek végbe.

A globális értelmező és tematizációs hatalmak terrorja által irányított engedelmes fogyasztó a végtelen felé tángítja fogyasztókéességét: akkor is fogyaszt, amikor arra semmi szüksége nincs, de a hamis szükségletek erejének már képtelen ellenállni. Akkor is fogyaszt, ha ennek már nincs meg a fedezete. Erre szolgál a korlátlan hitelfelvétel, a rohamos eladósodás

A nyugat-európai társadalmak és elitjeik láthatólag egyre kevésbé képesek a növekvő feszültségeknek még a megfogalmazására is. Ez növekvő elégedetlenséget okoz. Nyugat-Európában ez még nem vezetett el a Kelet-Európában és különösen Magyarországon már vészjóslóan mélyülő verbális polgárháborúhoz, de ennek kockázata mindenütt növekszik. A helyzet döntő eleme, hogy az Európai Unió eliteje egyre távolabb kerül az adekvát narratíva megteremtésétől. Az elit nagy része ugyan érzi, hogy a neoliberális elbeszélési mód egyre több "kockázattal és mellékhatással" jár, de vagy belső meggyőződésből, vagy cinikus számításból kitart e megközelítés mellett.

Európa tehát elveszteni látszik szinte minden előnyét, amelyet a 20. század folyamán elért. Bár időnként mutatja annak jeleit, hogy képes felmérni a globalitás pusztító stratégiájának végzetes következményeit, de a hibás narratíva újra és újra hamis irányokba tereli. Nincs stratégiája sem a Birodalom három riválisának kezelésére, sem a neoliberális globalo-szivattyú logikájával szemben. Sőt például a lisszaboni folyamat nevű "reform" kezdeményezésével éppen ő maga rögzíti azt a manipulált logikát, hogy Európa van lemaradva a neoliberális reformok terén, és csakis ezek gyors bevezetése jelentheti Európa felzárkózását. Ez a tragikomikus, de hosszú távon önvészélyes stratégia is jelzi, hogy Európa nem képes kitörni a hamis értelmezés ketrecéből. Pedig súlyosbodó népesedési helyzete, és az ezzel szorosan összefüggő bevándorlás által kiváltott konfliktusok időzített bombának bizonyulhatnak. Ráadásul Kelet- és Közép-Európa nemcsak hogy nem jutott túl a rendszerváltás "nehezén", hanem éppen most kezdődött el a rendszerváltás rendszerének korrekciójára induló mozgások olyan hulláma, amelyet Európa eliteje egyelőre értelmezni sem nagyon tudnak.

Mindezt tovább súlyosbítják azok az elmúlt hónapok során felgyorsuló globális válságörvénylések, amelyek most még túl "friss" élmények ahhoz, hogy velük kapcsolatban bármilyen prognózist megkockáztassunk. Az azonban már az eddigiekből is kiderülni látszik, hogy a globális kapitalizmus egész világrendszerét mindezzel hatalmas erejű kihívás éri, és hogy a világ uralmi struktúrái egyelőre legalább is nem képesek sem értelmezni, sem megoldani az egyre súlyosbodó helyzetet. Mint minden válság, azonban talán ez is alkalmas lehet arra, hogy olyan változásokat hívjon életre, amelyek az egész globális rendszer lassú "evolutív" átalakulását hozhatják magukkal. Ma még megjósolhatatlanok a következmények, reménykedjünk azonban: az emberi lét természetes önkorrekciós képessége győzedelmeskedik majd.

Drábik János

EMBERKÖZPONTÚ VILÁGREND

a pénzuralmi rendszer alternatívája

Munkával fedezett magyar közpénzre kell áttérni

Magyarországnak ma kizárólag külföldről érkező devizaalapú pénze van, amelyet hitelre kell felvenni, és amelyért tetemes összegű kamatot kell fizetni. (2008. novemberében az alapkamat elérte a 10%-os reálkamatszintet.)

A nemzetközi pénzügyi válság nyomán egyre több szó esik az 1929-es világgazdasági válságról.

Elsősorban az Egyesült Államok helyzetét elemzik, de igen tanulságos azt is közelebbről szemügyre venni, hogy miként érintette ez a pénzügyi, majd gazdasági világválság az első világháborús jóvátétellel megterhelt Németországot, amelyet még hitelebargó is sújtott. Berlinben kemény viták folytak ebben az időben arról, hogy miként tudná az állam nem konvencionális állami hitelteremtéssel újra beindítani a pénz hiányában működésképtelenné vált termelési kapacitásokat, és munkához juttatni az immáron nyolcmillióra növekedett tétlenül álló munkaerőt.

A Friedrich List Társaság 1931. szeptember 16-án és 17-én Berlinben megvitatta Dr. Wilhelm Lautenbach-nak, a weimari Németország egyik tekintélyes gazdasági szakértőjének a gazdasági hitelbővítés következményeivel és lehetőségeivel foglalkozó memorandumát. A tanácskozáson részt vett Dr. Hans Luther, a Német Központi Bank, a Reichsbank (Birodalmi Bank) elnöke, de ott volt Walter Eucken és Wilhelm Röpke is, az ún. "ordoliberalis" irányzatnak a két neves képviselője. Ez az irányzat a szigorú rendszabályokkal megfegyelmezett gazdasági liberalizmust hirdette.

Lautenbach memorandumának a címe már önmagában is sokat mondó: "Konjunktúraélenkítési lehetőségek beruházás és hitelbővítés révén". Lautenbach azt bizonyítja, hogy a gazdasági és pénzügyi szükségállapot leküzdésének természetes módja nem a korlátozás, a gazdasági megszorítások erőszakolása, hanem a teljesítménynövelés. A memorandum különbséget tesz kétfajta szükséghelyzet között. Bizonyos szükséghelyzetek szokatlan termelési feladatokból adódnak, ilyen például a háborús gazdálkodás, amikor a gazdaságot át kell állítani hadiipari termelésre. Lautenbach levonta a következtetést: "Mi németek többet kell, hogy termeljünk, de a piac, mint a kapitalista gazdaság egyetlen regulátora, nem ad erre vonatkozóan semmiféle pozitív eligazítást."

A gazdasági szükséghelyzet másik fajtája a gazdasági visszaesés, a recesszió és depresszió, amikor a lefékezett termelés ellenére a kereslet a vásárlóerő hiánya miatt tartósan elmarad a kínálat mögött. Ez a termelés további csökkenését eredményezi. Egy ilyen helyzetre rendszerint kétféle módon reagálnak. Az egyik a deflációs pénzpolitika. Igyekeznek fiskális eszközökkel kiküszöbölni a költségvetési hiányt, másrészt magas alapkamatlábakkal csökkentik a forgalomban lévő pénz mennyiségét. Egyidejűleg az árakat és a béreket felszabadítják.

Ezt követően általában - de nem mindig - a piaci erők beindítják a gazdasági élénkülést. A gazdasági válság következtében megrendült belső valuta árfolyamát a hitelek csökkentésével és megdrágításával szilárdítják meg a nemzetközi piacokon. Így korlátozzák a tőke külföldre menekülését, miközben csökkentik a belföldi árszínvonalat. Ez kedvezően hat az exportra, de a hitelek szűkülése újabb nagyméretű tőkevesztést okoz, mind az ipari, mind a kereskedelmi vállalatoknak. Emiatt képtelenek reálgazdasági feladataik és fizetési kötelezettségeik teljesítésére. Ennek eredményeként zsugorodnak a vállalatok, nő a csődök száma, és ezzel együtt a munkanélküliség. Ezért az ilyenfajta deflációs politika elkerülhetetlenül a gazdasági és politikai válság elmélyüléséhez vezet.

A depresszióra úgy is lehet válaszolni, hogy a monetáris hatóság csökkenti az alapkamatlábát, a fiskális hatóság pedig az adókat, valamint a szociális politika és a gazdasági élet irányítói a munkabéreket. A gazdasági teljesítmény e három költségtényezője másként hat a gazdasági életre. A kamatláb csökkentése elősegíti, hogy a külföldi tőke kiáramoljon az országból, mivel külföldön kedvezőbb kamathoz juthat. Ez azonban veszélyezteti az árfolyamarányokat, és csökkenti a belső piacon rendelkezésre álló tőkét. Az adócsökkentés gazdasági visszaesés idején gyakorlatilag lehetetlen, mert az állam adóbevételei amúgy is összezsugorodnak, és a költségvetés így is szigorú korlátozásra kényszerül. A megszorításokkal terhelt költségvetés további csökkentése kétszeresen is kártékony hatású. A csökkenő munkabérek kedvezően hatnak ugyan az exportra, de ez nagymértékben korlátozza a vásárlóerő beszűkítésével a belső keresletet. Emiatt a belső piacon tovább kell csökkenteni az árakat, ami újabb veszteségeket okoz, mert további termelési kapacitásokat tesz feleslegessé. Emiatt tovább nő a munkanélküliek száma. A leírtakból az következik, hogy gazdasági visszaesés idején a piac nem ad egyértelmű jelzéseket a válságból kivezető útra. Nem jöhet számításba a hitelcsökkentés deflációs politikája sem. A kamat-, az ár-, adó- és a bércsökkentés csak elmélyíti az általános gazdasági válságot. Depressziós körülmények között is van azonban árufelesleg, parlagon heverő termelési kapacitás és kihasználatlan munkaerő. A gazdaságpolitikának az egyetlen feladata az, hogy ezt a kihasználatlan termelési játékkeret valamilyen módon beindítsa és újjahatósítsa.

Ezt a feladatot elvben egyszerű lenne megoldani. Az államnak új gazdasági szükségleteket kell teremtenie a termelőgazdaság számára, mégpedig olcsó hitelek rendelkezésre bocsátásával. A jegybankpénzzel finanszírozott szükségletnek azonban a reálgazdaság érték-előállító tevékenységét növelő produktív szükségletnek kell lennie, nem pedig fogyasztási jellegűnek, mert a működésképtelenné vált termelési kapacitásokat kell aktivizálnia. A közhatalomnak a monetáris felségjogok gyakorlásával csak az infrastruktúra fejlesztéséhez és a termelési kapacitások mozgásba hozásához szabad közhitelt kibocsátania.

Lautenbach arra a kérdésre keresi a választ, hogyan lehet ilyen infrastruktúra-fejlesztő, valamint a termelést növelő programokat finanszírozni, ha sem belföldi, sem külföldi forrásból hosszú lejáratú hitel nem áll rendelkezésre. A német szakértő szerint depressziós időkben a közpénzeket célszerű közmunkaprogramokra fordítani. De ha annyira üres az államkassza, hogy erre se jut pénz, akkor más megoldást kell keresni. A likviditás lényegében azt jelenti, hogy kellő mennyiségű közvetítő közeg - pénznek nevezett jel - áll a termelőgazdaság rendelkezésére. A likviditás végül is technikai és szervezeti kérdés. A kereskedelmi bankok akkor likvidek, akkor rendelkeznek tranzakcióikhoz kellő pénzmennyiséggel, ha megfelelő mértékű tartalékuk van a központi banknál.

Ezért a munkateremtő programok és beruházások finanszírozásához szükség van arra, hogy a központi bank kiterjessze hitelezési tevékenységét. A ténylegesen igénybe vett hiteleknek a munkateremtő programok finanszírozásához szükséges hitelnek egy részét kell csak kitenniük. Lautenbach ezért azt javasolta, hogy a Reichsbank adjon a kereskedelmi bankoknak garanciát arra, hogy leszámítolja, azaz beváltsa azokat a kereskedelmi váltókat, amelyeket az egész gazdaság számára szükséges feladatok finanszírozásánál használtak.

A készpénzre beváltható kereskedelmi váltók, amelyek meghosszabbíthatóak, alkalmasak munkahelyteremtő és a termelékenységét növelő beruházások rövid távú finanszírozására. Az ilyen programok elősegítik a meglévő gépi kapacitás kihasználását, valamint a nyersanyagok és üzemanyagok iránti kereslet fenntartását.

Ezáltal javul a vállalatok pénzügyi helyzete, és fizetőképességük megszilárdulása hozzájárul a nekik hitelező kereskedelmi bankok megerősödéséhez is. További hatás, hogy az újonnan alkalmazásra kerülő munkaerő növekvő fizetőképes keresletet jelent a fogyasztási javak iránt. Az elsődleges hitelek kiterjesztése élénkíti az infrastruktúraprogramok finanszírozásán keresztül az egész gazdaságot.

A tanácskozás résztvevői közül többen is felvetették, hogy a jegybanki pénzzel történő finanszírozás inflációt okozhat. Lautenbach azzal érvelt, hogy segítségükkel makrogazdasági szinten tőkeképződés valószínűsíthető meg. A hitelfinanszírozás eredményeként a fizikai gazdaságban értékek jönnek létre, a termelés növelésének a mértéke és üteme pedig többszörösen meghaladja a hitelbővítés mértékét és ütemét. Az inflációs aggodalmak elhárítására Lautenbach a bérek bizonyos mértékű csökkentését ajánlotta. De ennek is azt az előfeltételt szabta, hogy az így keletkezett nemzetgazdasági szintű megtakarításokat csak új, produktív munkahelyek létesítésére szabad fordítani. A takarékosági programok összekapcsolása a gazdaságfejlesztő programokkal szavatolja a hitelezési és beruházási politika eredményességét. A döntő feltétel, hogy a megtakarítás és annak produktív felhasználása együtt járjon. A fő eszköz azonban a hitelek biztosítása. A takarékosági intézkedések csak másodosztályúak. Lautenbach memorandumja lényegét így foglalta össze:

"Egy ilyen beruházási és hitelpolitika megszünteti a belföldi kereslet és kínálat közötti aránytalanságot, és ezzel a gazdaság egészének irányt és célt ad. Ha nem valósítunk meg egy ilyen politikát, akkor elkerülhetetlenül további gazdasági hanyatlással és a gazdaság teljes széthullásával kell számolnunk. Ebben a helyzetben azért, hogy a belpolitikai katasztrófát elkerüljük, újabb nagymértékű eladósodás válik szükségessé, pusztán fogyasztási célokból. Ezzel szemben, ha ma hiteleket veszünk igénybe produktív feladatok céljára, egyszerre lehet visszaállítani az egyensúlyt a gazdaságban és az állami pénzügyekben."

Luther, a Reichsbank elnöke az említett tanácskozáson úgy vélte, hogy nem lehet a nemzetközi pénzvilág és a német gazdasági élet vezetői elé állni olyan tervvel, amely milliárdos nagyságrendű összegeket igényel, továbbá azt, hogy a Reichsbank kész a kereskedelmi váltók leszámítolásával ezeket a terveket elősegíteni. Hivatkozott arra is, hogy a tanácskozás egyes résztvevőinek az a véleménye: mindez növelné az inflációt. Voltak olyan szakértők is, akik végszámot akartak tudni. Lautenbach az összeget 1,5 milliárd márkában jelölte meg. A német központi bank elnöke, Luther arra is hivatkozott, hogy Lautenbach terve aláásná külföldön a márkába vetett bizalmat, és hátrányosan hatna mind a kormány, mind a jegybank politikájának megítélésre. Luther úgy vélte: Lautenbach javaslata csak azt akarta elérni, hogy a munkások ismét a munkahelyükre mehessenek, mert ettől reméli, hogy beindul egy olyan folyamat, amely hólabdaszerű élénkítő hatást vált ki majd a gazdasági tevékenység egészében.

Németország helyzete a berlini tanácskozás idején

A titkos berlini tanácskozás idején a külföldi tőke nagyarányú kivonása szorongatta Németországot. Az angol-amerikai kölcsönök az 1920-as években csak arra voltak elegendőek, hogy az első világháborút lezáró békeszerződések nyomán létrejött pénzrendszer adósságépitményét megmentse az összeomlástól. Az amerikai bankok által nyújtott kölcsönöket a berlini kormány nyomban átutalta ugyanezen bankoknak német jóvátételű fizetések fejében. Az 1929. októberében bekövetkezett tőzsdei összeomlás után Németország már nem kapott újabb kölcsönöket, és az amerikai bankok korábbi hiteleit is felmondták. Hjalmar Schacht, aki a Wall Street bizalmi embere volt, 1930-ban lemondott a Reichsbank elnökségéről. 1931 júliusában pedig a német jóvátételi fizetésekre vonatkozó Hoover-moratóriumot is felmondták. A tömegessé vált csődök következtében a munkanélküliek száma elérte a nyolcmilliót, a termelés pedig 40%-kal visszaesett. 1931 nyarán a német pénzügyi rendszer is összeomlott. A Deutsche Bank kivételével az összes nagy német bank fizetéseképtelenné vált, és gyakorlatilag állami ügygondnokság alá került. Az inflációmentes pénzkibocsátásra vonatkozó Lautenbach-terv gyakorlati alkalmazása attól a nyomástól függött, amelyet az angol-amerikai pénzügyi hatalom Németországra gyakorolt.

Az államok felett működő nemzetközi pénzkartell 1929-ben hozta létre Bázelen a Nemzetközi Fizetések Bankját, a BIS-t, amelynek feladata volt a jóvátételi fizetések elszámolása az egyes érintett országok központi bankjai között. A Bank of England elnöke, Montagu Norman és a FED New York-i részlegének az elnöke, Benjamin Strong arra törekedett, hogy a kormányok ne avatkozzanak bele a pénzügyi és valutapolitikába. Érvényt szereztek annak, hogy kizárólag a központi bankok szakemberei és a nagy magánpénzügyintézetek vezetői szabják meg a liberális monetarista pénzpólitika irányvonalát. A Lautenbach-féle állami hitelteremtés minden vonatkozásban ellenkezett Norman és Strong stratégiájával.

A belső és külső elutasítás azt eredményezte, hogy Németországnak további két évig kellett szenvednie a súlyos gazdasági visszaeséstől. 1932 decemberében Kurt von Schleicher tábornok mint kancellár késznek mutatkozott, hogy Lautenbach javaslatait átültesse a gyakorlatba. A von Schleicher-kormány által készített szükségprogram számításba vette azoknak a produktív munkafolyamatoknak az állami váltókkal történő hitelezését, amelyeket a Reichsbank kész volt beváltani márkára, azaz viszontleszámítolási garanciával látott el. A szükségprogram a Lautenbach által előterjesztett terv gyakorlati megvalósítása lett volna. A programot a Német Szakszervezeti Szövetség támogatta, a Szociáldemokrata Párt viszont elutasította. A Német Szakszervezeti Szövetség közgazdászai konkrét tervet dolgoztak ki egymillió munkanélküli munkához juttatásáról, közmunkaprogramok keretében. E közmunkaprogramokat a Reichsbank viszontleszámítolási garanciáival ellátott váltókkal kellett volna finanszírozni, és nem a szokásos állami hitelfelvétel útján.

Heinrich Dräger, német nagyiparos és az általa vezetett Pénz-és Hitelkutató Csoport is elkötelezte magát a produktív hitelteremtés megvalósítása mellett. Maga Dräger készített tanulmányt "Munkahelyteremtés produktív hitel útján" címmel.

Dräger munkáját segítette Werner Sombart, valamint Robert FriedländerPrechtl és a Birodalmi Statisztikai Hivatal vezetője, Ernst Wagemann. 1933. január 28-án von Schleicher kancellár kormánya váratlanul megbukott, még mielőtt szükségprogramját beindíthatta volna. Ennek előzménye az volt, hogy a kölni Schröder Bankház feje, Kurt von Schröder báró, valamint az angolszász finánciókés körök legfontosabb németországi megbízottja, Hjalmar Schacht, létrehozott egy találkozót Hitler és Franz von Papen alkancellár között. Ezen a találkozón határozták el, hogy von Schleicher kancellárt és kormányát megbuktatják. Amikor Hindenburg birodalmi elnök ezt a paktumot jóváhagyta, akkor Schleicher kancellár kormányának le kellett mondania.

Hitler és párhadserege nemcsak a Német Kommunista Pártot, de a Szociáldemokrata Pártot és a Szakszervezetet is kész volt szétverni. Közép- és hosszú távon Hitler ígéretet tett: felfegyverzi Németországot egy esetleges Szovjet-Oroszország elleni háborúra. Hitler azt is megígérte, hogy elfogadja azokat a veszteségeket, amelyeket az első világháború után Németország nyugati irányban szenvedett el. Keleti irányban viszont egy geostratégiai újjárendezést tartott szükségesnek. Az államok feletti nemzetközi pénzkartell legfőbb irányítói, akik eddig kategorikusan ellenezték a nem konvencionális hitelteremtés minden formáját, ezúttal készek voltak engedni. Hitler kancellárként nyomban meghirdette a munkanélküliség leküzdését közmunkaszerződések révén. Már ekkor hangsúlyozta, hogy az állami megbízatások kiosztásánál előnyben kell részesíteni az ország védelmi érdekeit. Erre a célra igénybe kellett venni a von Schleicher-féle szükségprogram eszközeit is.

Azokról az 500 millió birodalmi márka értékű váltókról volt szó, amelyeket a Reichsbank ellátott viszontleszámítolási garanciával. Hitler meg volt róla győződve, hogy az újrafegyverkezéssel éppen olyan jó eredményeket lehet elérni, mint az infrastruktúra fejlesztésével, az autóutak, a vasutak építésével és más közmunkaprogramokkal. Hitler tudta, hogy vele szemben egy ideig nem lesz sem bel-, sem külföldön ellenállás amiatt, hogy nem konvencionális állami pénzteremtéssel finanszírozza a német gazdaságot.

Hjalmar Schacht pálfordulása

Hjalmar Schacht, a Wall Street és a City of London kulcsembere Berlinben, 1932-ben még azt írta, hogy "minden olyan terv, amely valamilyen formában szükségessé teszi pótlólagos pénz nyomását, azonnal elutasítandó. A tőkét termeléssel vagy takarékossgal kell előállítani". Hitler hatalomra kerülését követően Schacht már elfogadható pénzügyi módszernek tekintette a nem konvencionális állami hiteltermelést. Schacht irányításával az ún. "Mefo-váltó" lett a fegyverkezést szolgáló központi fizetési eszköz. A mefo-váltókat öt évre meg lehetett hosszabbítani, és ezeket a váltókat a Reichsbank leszámította, vagyis beváltotta. Az állami hiteltermelés a nemzetiszocialisták kezében fontos tényezője volt annak, hogy rövid idő alatt 1,5 millióra csökkent a korábban 8 milliót kitevő munkanélküliek száma. A Lautenbach-terv nem egyszerűen egy gazdaságtörténeti epizódhoz kapcsolódik. A közmunkateremtés előhitelezési módszere abból állt, hogy az állami megbízásokkal ellátott vállalatok munkateremtés céljára államilag garantált váltókat kaptak, és ezzel fizethettek. A Harmadik Birodalom kormánya ezeket az öt évre meghosszabbítható váltókat szavatolta, a Központi Bank pedig hivatalosan kötelezettséget vállalt a viszontleszámítolásra. A történelmi tények tanúsága szerint ezek a módszerek, figyelemmel Németország válságos gazdasági helyzetére, kétségtelenül helyesek voltak.

Hasonlóság az 1929-es és a 2008-as pénzügyi és gazdasági világválság között

Szembetűnő a hasonlóság aközött, ahogyan a nemzetközi pénzkartell és a pénzvilág legfelső irányítói menedzseltek, illetve menedzselik az immáron világ gazdasági válsággá szélesedett pénzügyi válságot. 1929-ben a Németországban és Ausztriában elindult folyamatokat Montagu Norman, az Angol Bank akkori elnöke, és az Egyesült Államok magántulajdonban lévő központi bankjának, a FED-nek az akkori kormányzója, George L. Harrison irányította. Ők döntöttek úgy, hogy Németországot hitelebargóval sújtják. Ebben az időpontban még egy viszonylag kisebb összegátütemezésű hitel is meg tudta volna akadályozni, hogy a német fizetési és pénzügyi válság általános gazdasági válsággá mélyüljön.

Átütemezési hitel nyújtása helyett tőkekimenekítés indult be Németországban.

Norman és Harrison nyomására Luther, a német központi bank új elnöke nem tett semmit a pánikszerű tőkekivonás megakadályozására. Ezért a pénzügyi összeomlást sem tudta feltartóztatni. Miután csődbe ment a Kreditanstalt Bécében, fizetéseképtelenné vált a Danat-Bank is Németországban. Dominóhatás következtében a Dresdner Bank is elveszítette betétállományának 10%-át, majd a Bankers Trust is megtagadta a hitelnnyújtást a Deutsche Banknak. Harrison követelte, hogy Luther szigorú hitelmegszorítást hajtson végre, és így Németország tőkepiacán ne lehessen hitelhez jutni. Azt állította - nyilvánvalóan megtévesztésből -, hogy ez az egyetlen mód a külföldi tőke Németországból való menekülésének a leállítására. Harrison ezzel az intézkedésével érte el azt, hogy a német bankrendszer és a német termelőgazdaság a lehető legmélyebb depresszióba süllyedjen. Montagu Norman támogatta Harrisont, és meg tudták nyerni a francia központi bank támogatását is.

Közösen Németországot tették felelőssé a gazdasági válságért. Heinrich Brüning kancellár kétségbeesett kísérletet tett, hogy rávegye Luthert: szerezzon be más központi bankoktól rövid lejáratú stabilizációs hiteleket, és ezáltal akadályozza meg a bankok összeomlását. Hans Luther, a nemzetközi pénzkartell bizalmi embere azonban nem tett eleget Brüning kérésének. Amikor végül mégiscsak késznek mutatkozott, hogy Normantól hitelt kérjen, az szó szerint becsapta az orra előtt az ajtót.

1930 márciusában, amikor az angol-amerikai bankok megtagadták a hiteleket Németországtól, Hjalmar Schacht, a Reichsbank akkori elnöke váratlanul benyújtotta lemondását. Lépését azzal indokolta, hogy a svéd Ivar Krueger késznek bizonyult áthidaló hitelt nyújtani a berlini kormánynak 500 millió márka értékben. Krueger már korábban is kisegített olyan országokat, amelyekről a londoni és a Wall Street-i bankok megtagadták a hiteleket. Schacht, a Német Birodalmi Bank elnökeként ezt a hitelt elutasította, és ehelyett lemondott. Még megjegyezzük, hogy Kruegert néhány hónappal később holtan találták egy párizsi hotelszobában. A rendőri nyomozás öngyilkosságot állapított meg, de később svéd detektívek bebizonyították, hogy Kruegert meggyilkolták. Krueger halálával szertefoszlott a remény, hogy enyhülhet a hitelebargóval sújtott Németország pénzügyi helyzete.

Schacht lemondása ellenére minden idejét annak szentelte, hogy pénzügyi támogatást szerezzen Hitlernek, akit londoni és New York-i főnökei Németország diktátorának szemeltek ki. Biztosak voltak abban, hogy Hitler Németország pénzügyi válságát az ő érdekeiknek megfelelően fogja megoldani.

Összegezzük a produktív hitelteremtés lényegét

Lautenbach elsőként azt javasolta, hogy ki kell dolgozni nagy infrastruktúra-programok konkrét terveit, és csak ha ezek már elkészültek, akkor kell biztosítani a finanszírozást a kivitelezésükhöz. A finanszírozás formája pedig a kormány által kibocsátott kereskedelmi váltók, amelyeket bevált a központi bank, illetve a kormány garanciája révén a többi kereskedelmi bank is elfogad. A bankoknak rövid és hosszú lejáratú hitelekkel kell biztosítani azoknak a vállalatoknak, amelyek részt vesznek az infrastruktúra-fejlesztő és termelésbővítő programokban. A vállalatok egymás között ilyen leszámítható és állam által garantált kereskedelmi váltókkal fizetnek egymásnak, és csak a munkabéreket kell készpénzben kifizetniük. Költségeik csekkek, váltók formájában jelentkeznek, ily módon tényleges pénzhitelt csak viszonylag kis mértékben kellene igénybe venniük.

Lautenbach tehát az állam tudatos és átgondolt beavatkozását tartotta szükségesnek a gazdasági visszaesés leküzdésére. Példaként arra hivatkozott, ahogyan Japán kilábalta az 1923-as nagy földrengés okozta válságból. Ez a nagy erejű földrengés szinte egész Tokiót romhalmazzá változtatta, és senki sem tudta, hogy honnan vegyék a világváros újjáépítéséhez szükséges hatalmas összeget. A japán kormány korlátlan mennyiségben bocsátott ki hitelt Tokió újjáépítésére. Mindez ugrásszerűen megnövelte a termelékenységet és az életszínvonalat, mert példa nélkül állóan kedvező hatást tett az egész japán nemzetgazdaságra.

Lautenbach Németországra alkalmazta a japán példát. Eszerint a vállalkozó, aki részt vesz az állam által kezdeményezett programokban, elindíthat olyan beruházásokat, amelyek teljesen újak, vagy kijavíthat olyan ipari berendezéseket, amelyekhez a gazdasági visszaesés miatt nem rendelkezik megfelelő pénzeszközökkel.

Mivel a projektek megkezdésekor kibocsátott kereskedelmi váltók leszámíthatók, így 12-15 hónap után át kell alakítani őket közép- vagy hosszú lejáratú államkötvényekké, amelyeknek a fedezetét viszont a növekvő nemzeti jövedelem biztosítja. Hitelbe ilyen formán csak olyan gazdasági projekt részesülhet, amelynek a kivitelezése fontos szükségletet elégíti ki, vagy pedig növeli a gazdaság termelékenységét és versenyképességét. Ily módon valóságos értéket hordozó reálgazdasági fellendülés következik be, amely fedezi a kibocsátott hitel- és pénzforgalom növekedését. Ez pedig nem okoz inflációt, mert az állam és a bankrendszer csak annyi hitelt bocsát ki, amennyi az értéktermelő reálgazdaság növeléséhez szükséges. Ténylegesen a nemzetgazdaság és az egész társadalom feltőkésítésére kerül sor.

Heinrich Brüning kancellár ismerte ezeket az elgondolásokat, de nem vállalta fel a velük való kísérletezést. Heinrich Dräger azonban, mint már említettük, számos memorandumot készített, amelyek végül is arra készítették Kurt von Schleicher kancellárt és helyettesét, Franz von Papent, hogy felvállalják a gyakorlatba való átültetésüket. Heinrich Dräger, a fentebb már hivatkozott könyvében részletesen foglalkozott az inflációtól való félelemmel, amely 1923-ban a márka teljes elértéktelenedéséhez vezetett. Ebben az időben a Reichsbank annyi pénzt nyomott, amennyire szükség volt a jóvátételi kötelezettségek teljesítéséhez. Az így kibocsátott pénz mennyisége lényegesen meghaladta a német nemzetgazdaság teljesítőképességét, amely nem tudott annyi terméket és szolgáltatást előállítani, amennyi fedezte volna a forgalomba hozott pénzt. Ennek lett a következménye az a hiperinfláció, hogy fél kiló kenyérért egy trillió birodalmi márkát kellett fizetni. Ez az abszurditás arra kényszerítette Németország lakóit, hogy ne használják többé a pénzt közvetítő közegként, mert gyakran egy kiló kenyérért egy egész targonca pénzt kellett hordozniuk.

Dräger azonban bebizonyította, hogy nem kell rettegni az inflációtól. Ha csupán érték-előállító, fizikai termékeket és szolgáltatásokat nyújtó tevékenységre bocsát ki az állam hitelt, akkor az nem okoz inflációt. Az így kibocsátott hitelt csak új és hosszú lejáratú érték-előállító termelésre lehet fordítani, és akkor az érték-hordozó javak előállításához és a tőke növekedéséhez vezet.

Dräger azt is javasolta, hogy ezeknek a hiteleknek kamatmenteseknek kell lenniük, mivel ezek a nagy összegű és hosszú távú projektek csak nagyon lassan amortizálódnak, éppen ezért nem szabad kamatot felszámolni utánuk. (Az amortizálódás az állóeszközök, gépek, épületek fokozatos elhasználódását és értékcsökkenését, illetve azok megtérülését jelenti.)

Dräger konkrétan azt ajánlotta 1932-ben, hogy kétmilliárd birodalmi márkát bocsássonak ki közfinanszírozású infrastruktúra-fejlesztő programokra. Ha a siker bebizonyosodik, akkor a német társadalom ezt a megoldást el fogja fogadni. 1933-ban már 5 milliárd birodalmi márkát lehetett így módon forgalomba hozni. 1933 és 1939 között pedig összesen 30 milliárd márkát. Azt is kiszámolta, hogy kétmilliárd márkányi közhitellel 500 ezer új munkahelyet lehet teremteni. Sokkal több ember jut munkához azonban a másodlagos hatások nyomán. A munkához jutottak kereslete és vásárlóereje serkenti a többi iparágat és szolgáltató szektort is. Így módon 500 ezer új munkahely mintegy kétmilliónyi munkanélkülit juttatna munkához.

Dräger konkrétan erőművek építését, a nagyobb városok, s a közlekedés modernizálását ajánlotta. Dräger azt is hozzátette, hogy vagy erre bocsát ki az állam hiteleket, vagy pedig annyira tovább mélyül a gazdasági válság, hogy aztán már munkanélküli segély fizetésére lesz kénytelen hiteleket kibocsátani, vagyis a fogyasztást kell majd finanszíroznia az értéktermelő reálgazdaság bővítése és az infrastruktúra-fejlesztés helyett. Lautenbach Drägerre is támaszkodva hangsúlyozta, hogy az ilyen fajta állami beavatkozás a közjót szolgálja, ha az állam az érték-előállító termelőgazdaságba fektet be, akkor valódi értékek jönnek létre, és ezek megakadályozzák, hogy a hiteleknek inflációs hatásuk legyen. Ha egy depresszióba jutott nemzetgazdaság ki akar kerülni a válságból, a legfontosabb a munkahelyteremtés és a munkanélküliség felszámolása. A leghatékonyabb munkahelyteremtés pedig a termelőgazdaság és az infrastruktúra bővítése. Ezek nyomán nő az állam adóbevétele, amely jövedelem meghaladja azt az összeget, amelyet az állam a gazdaság bővítésére hitelként fordított.

Az emberben mint munkaerőben meglévő alkotóerő több értéket hoz létre, mint amennyit felhasznál, amikor ezt az értéket létrehozza. Ezért a leggazdaságosabb és legeredményesebb megoldás a gazdasági válság leküzdésére a munkahelyteremtés és az emberekbe történő beruházás.

A nemzetközi pénzvilág, amely kifejlesztette a magánpénzrendszert, és a saját privát monopóliumává tette a kamatmechanizmussal működtetett hitelpénz kibocsátását, természetesen közbelépett. Amikor Dr. Wagemann 1931 végén kezdeményezte, hogy a bankok bocsássonak ki termelő- és infrastruktúra-fejlesztő programokra hárommilliárd márkát, ez valóságos hisztériát váltott ki. A Chase National New York-i bank akkori berlini képviselője azt közölte, hogy egy ilyen lépés azt jelezné az Egyesült Államok számára, hogy beindult Németországban egy új papírpénz-infláció, amely az 1923-ashoz hasonló következményekkel járhat. A korlátlan papírpénz-kibocsátás következtében a Reichsbank elveszítheti minden hitelét.

Mint említettük, a megfélemlített Brüning kancellár nem merte felvállalni Wagemann javaslatát. Ezt követően valóban elsőprő erejűvé vált a gazdasági válság. Amikor aztán összeomlott a bécsi Kreditanstalt és Danat-Bank, akkor végül még Brüning is úgy döntött, hogy nagyméretű közmunkaprogramokra előteremt egymilliárd márkát. Ő azonban ehhez a pénzhez hitelfelvétel révén akart hozzájutni. Vagyis nem vállalta fel, hogy munkalapú hitelt nyújtson a megbénult német gazdaságnak. A német jóvátételi megállapodások azonban megtiltották, hogy a központi bank közvetlenül nyújthasson hitelt. Ezért valójában semmi sem történt, mert a külföldi országok nem voltak hajlandók erre a célra hiteleket nyújtani. Sok idő ment veszendőbe, a munkanélküliség pedig lavinaszerűen növekedett.

Amikor végül Kurt von Schleicher kancellár 1932 decemberében mégiscsak elszánta magát, már késő volt. Schleicher tábornok keresztény értelmiségi családból származott. 1918-ban Groener tábornokkal, az akkori főparancsnokkal együtt részt vett annak a megállapodásának a megkötésében, amelyet a szociáldemokrata birodalmi elnök Friedrich Ebert és a hadsereg vezetői kötöttek egymással. Ez a megállapodás megmentette a csak éppen megszületett Német Köztársaságot a polgárháborútól. Von Schleicher ezután fontos szerepet játszott abban is, hogy szövetség jött létre a hadsereg és a munkásszervezetek között.

Kísérletet tett egy olyan politikai tömörülés létrehozására, amely a mérsékelt jobboldal, a szakszervezetek és a szociáldemokraták koalíciója lett volna.

Amikor 1932 decemberében kancellár lett, már megállapodott számos politikai erő együttműködésében. Kormány gazdasági programjának ismertetésekor azt mondta, hogy az se nem kapitalista, se nem szocialista. A Szociáldemokrata Párt baloldala azonban megtagadta az együttműködést Schleicherrel. Ilyen előzmények után került sor a már említett találkozóra 1933. január 4-én von Papen és Hitler között, Schröder bankár kölni otthonában, ahol megszületett a döntés Hitler hatalomra juttatásában.

Mai szemmel meggyőzőnek tűnik, hogy ha Schleichernek lett volna hat hónapnyi ideje, és valóban befektetett volna állami kibocsátású hiteleket termelő- és infrastruktúra-fejlesztő programokba, akkor változtatni tudott volna azokon a feltételeken, amelyek a nemzetiszocialistákat hatalomra segítették. Ma már ismertek azok a tények, hogy az angolszász pénzügyi körök - Schacht közreműködésével - jelentős mennyiségű pénzhez juttatták a náci pártot. Elsősorban Mantagu Norman, a Bank of England elnöke, továbbá J. P. Morgan, New York-i bankár, valamint Harriman, amerikai üzletember játszottak közvetlen szerepet abban, hogy Hitler kancellár lehetett.

Mindezt azért célszerű felidézni, mert ma ismét gazdasági válság sújtja a világot, amelyet az Amerikából induló pénzügyi válság robbantott ki. Ha a gazdasági világválságot csak devizaalapú kölcsönpénzzel akarjuk megoldani, amelyért súlyos kamatokat kell fizetni, akkor ez a válság még tovább mélyül, és rendkívül hosszú ideig tart majd.

Inflációmentes állami finanszírozás Franciaországban

Az inflációmentes pénzkibocsátással és hitelnyújtással finanszírozott infrastruktúra-fejlesztő és termelőgazdaságot bővítő programok központja Franciaországban a Francia Állami Tervezési Hatóság volt, amelyet Jean Monnet alapított, és De Gaulle tábornok elnökségének az ideje alatt érte el legnagyobb befolyását. De Gaulle a Tervezési Hatóság elnökeként azzal bízta meg Monnet-t, hogy dolgozzon ki átfogó gazdasági programokat a francia termelőgazdaságnak az élénkítésére.

Monnet a tervezési hatóság fejeként ismerte fel, hogy célszerű lenne elejét venni Franciaország és Németország versengésének a Ruhr-vidék ellenőrzéséért.

A szén és acél által dominált térség a német és az európai ipar motorja volt. Az érte való versengés és a nyomában járó francia-német ellentét megelőzése érdekében Monnet és munkatársai javasolták 1950. május 9-én az Európai Közösség létrehozását. Ez vezetett Nyugat-Németország, Olaszország, Belgium, Luxemburg, Hollandia és természetesen Franciaország részvételével az Európai Szén- és Acélközösség megszületéséhez. 1952-ben Jean Monnet lett az első elnöke.

A Francia Állami Tervezési Hatóság élén Monnet 200 magasan képzett munkatársat kizárólag azért foglalkoztatott, hogy azok termelékenységüket fokozó gazdasági programokat dolgozzanak ki az érték-előállító reálgazdaság számára. Ezek a termelőgazdaság kapacitását bővítő programok alapozták meg az 1960-as évek közepén Franciaország nagyarányú gazdasági fellendülését. A Monnet által irányított Állami Tervezési Hatóság szorosan együttműködött a gazdasági élet, a szakszervezetek, a tudomány és a törvényhozás képviselőivel. Az állam jelölte ki az olyan konkrét infrastruktúra-bővítő programokat, mint például a gyorsvasútvonalak megépítése, a műszaki egyetemek létesítése, másrészt megjelölte az ipar számára azokat a technológiai területeket, ahol biztosíthatók voltak az optimális feltételek a termelékenység növelésére. Külön is ki kell emelni fontossága miatt, hogy a francia termelőgazdaság szilárd alapokra helyezésének kulcsszerepe volt az 58 francia atomerőmű megépítésében. Ezt a programot szintén az állami inflációmentes produktív finanszírozás módszerével hajtották végre.

Az állam irányítása alatt álló és a törvényhozástól és a kormánytól ekkor még nem független központi bank, a Francia Nemzeti Bank ezekre a programokra az állam pénzkibocsátási szuverenitásával élve, megteremtette a szükséges pénzmennyiséget. Az állam által így kibocsátott hiteleket, pénzeszközöket azonban kizárólag a reálgazdaság termelékenységét fokozó, a termelőgazdaság kapacitását növelő, konkrétan kidolgozott programokra lehetett csak felhasználni.

Ezeknek az állami kibocsátású, hosszú lejáratú hiteleknek a kamata 1-2% volt. Ennél magasabb 2-4% kamattal lehetett a vállalatoknak hitelhez jutni technológiailag igényes beruházási terveikhez.

Az inflációmentesen kibocsátott közhiteleket közvetlenül a Francia Nemzeti Banktól lehetett felvenni. Ez a módszer hasonlított arra, amit a Deutsche Bank 1989-ben meggyilkolt elnöke, Alfred Herrhausen is ajánlott a német termelőgazdaság finanszírozására. Ezt a finanszírozási gyakorlatot az 1984-ben alapított Kreditanstalt für Wiederaufbau, KfW (Újjáépítési Hitelintézet) nevű állami pénzintézet valósította meg, amely a Marshall-segélyből visszamaradt pénzekből fejlesztési hiteleket nyújtott a kis- és közepes vállalatok részére, továbbá a fejlődő országok termelőiparának a támogatására.

Franciaországban a másik finanszírozási mód az volt, amikor a Francia Nemzeti Bank a magánbankrendszer, a kereskedelmi bankok és a takarékpénztárak számára biztosított likvid pénzeszközöket. Ezek a magánpénzügyintézetek látták el közvetlenül a gazdaságot hitelekkel, amelyeket azonban kizárólag a korábban már konkrétan meghatározott, a reálgazdaság kapacitását és termelékenységét növelő programokra lehetett csak fordítani. Ugyanilyen módon finanszírozták a második világháború idején az Egyesült Államok hadiiparát. Ez a finanszírozási mód Amerikában sem okozott inflációt.

Franciaországban, de másutt is az állami pénzteremtés és hitelezés következtében azok a vállalatok, amelyek részt vettek az infrastruktúra- és technológiafejlesztési programokban, nemcsak meg tudták fizetni alkalmazottaikat, de újabb munkahelyeket is teremtettek, továbbá termékeket és szolgáltatásokat tudtak nyújtani szállítóiknak. Ez a nem konvencionális hitelezés lendületbe hozta az infrastruktúra-, valamint a technológiafejlesztés terén működő vállalatokat, és megnövelte más termékek iránt is keresletüket. Kedvező multiplikátorhatásként a munkavállalók milliói új és növekvő fizetőképes keresletet jelentettek a fogyasztási javak számára.

Aktivizálódott az eddig parlagon heverő termelési potenciál, és egyidejűleg más iparágakat is mozgásba hozott. Ennek következtében nőtt az állam adóbevétele, amely lehetővé tette, hogy az állam az általa kezdeményezett programokban részt vevő magáncégeket fizetni tudja. Az állam hitelgaranciával is ellátta ezeket a vállalatokat. A programok sikeres befejezése után az eredetileg hitelként nyújtott összegek Franciaországban és másutt is vissza nem fizetendő állami támogatássá alakultak át.

Ezek a beruházások jelentősen növelték az egész gazdaság kapacitását, ösztönözték a gazdaság egészének növekedését. Ez emelte az állam adóbevételeit adóemelés nélkül. Optimálisan társult az állami közpénzből való finanszírozás a magánvállalkozók fokozott felelősségével.

A keynesianizmus ismét aktuális

A 2008 szeptemberében globálissá növekedett és 2009-ben tovább mélyülő pénzügyi és gazdasági válság ismét ráirányította a figyelmet a John Maynard Keynes által kidolgozott hitelfelvétellel történő finanszírozásra. Keynes úgy akarta a megbénult termelési kapacitásokat aktivizálni és a munkanélküliséget csökkenteni az 1930-as években, hogy az államok korlátozástól mentesen vehessenek fel piaci kamatozású hiteleket a pénzpiacon, és eladósodással finanszírozzák a bevételeiket meghaladó kiadásait.

A keynesianizmus gyakorlataként olyan mértékű államadósság halmozódott fel, hogy annak adósságszolgálati és kamatterhei a fejlett ipari országok költségvetésének egyre nagyobb részét vonták el. Ez az eladósodás fokozatosan sújtotta az ún. "fejlődő" vagy "felzárkózó" gazdaságú államokat. Ez az exponenciálisan növekedő adósságszolgálati teher az, ami végül is a keynesianizmus tagadásához vezetett. Keynes ajánlásaiban nem tesz különbséget az államadósság produktív vagy nem produktív felhasználása között. A brit közgazdász nem szögezte le egyértelműen, hogy az állam csak úgy bocsáthat ki inflációmentesen pénzt a hitelezésre, ha azt kizárólag a reálgazdaság teljesítőképességének a növelésére vagy infrastruktúra-fejlesztő programokra fordítják.

Csupán azt tartotta szem előtt, hogy az 1929-es gazdasági világválságot követően bénítóan nagyra növekedett munkanélküliséget és kihasználatlan termelőkapacitásokat hatékonyan és gyorsan csökkenteni lehessen.

Nem fordított kellő figyelmet arra, hogy az állam által finanszírozott gazdasági és közmunkaprogramok csak akkor nem növelik az eladósodást, és csak akkor nem járnak inflációs hatással, ha az érték-előállító reálgazdaság kapacitását bővítik, és a termelékenységet fokozzák.

Mit mutat a japán tapasztalat?

A kormány Japánban is állami hitelpénzteremtéssel sietett az 1997-ben kirobbant pénzügyi válság idején a bankrendszer likviditásának a fenntartására. A japán ingatlanpiac összeomlása óriási veszteségeket okozott a japán bankoknak, amelyek fedezetként a nemzetközi gyakorlattól eltérően, rendkívül nagy ingatlanvagyonot tartottak nyilván portfóliójukban. Megingott a bizalom Japán számviteli és pénzügyiellenőrzési rendszerében. Az 1997-ben a már csőd szélén álló három nagy pénzintézet nyereséget mutatott ki mérlegében, pedig már negatív volt az alaptőkéje. 1998-ban csődbe ment a Long Term Credit Bank nevű japán pénzintézet. Így 1999 elején a törvényhozás és a kormány elfogadta a japán bankrendszer szanálását és megerősítését szolgáló pénzügyi törvényeket. Ez az államnak 60 trillió jenbe, a nemzeti össztermék 12%-ába került.

25 trillió jen tőkeinjekciót kaptak a fizetőképes, de rossz helyzetbe került bankok, 18 millió jen jutott a csődbe jutott bankok megsegítésére, és 17 trillió jent fordítottak a japán Deposit Insurance Corporation (Betétbiztosítási Korporáció) megalapítására. További 7,5 millió jen tőkeinjekciót kapott a 15 legnagyobb bank, és felszámolták a bankok között korábban kötelező kockázati prémium fizetését bankközi hitelnyújtásaik után. Két nagy bankot - a Long Term Credit Bankot és a Nippon Bankot - a tokiói kormány 1998-ban államosította. A japán kormány ezt csak átmeneti megoldásnak tekintette, mert mindkettőt mielőbb magánosítani akarta. A japán bankrendszer törekenységét a Japán Tervhivatal szakértője a gyenge számviteli rendszernek, a belső könyvvizsgálati gyakorlat elégtelenségének, a bankfelügyelet, a csődtörvény és a gazdasági jogrendszer gyengeségének tulajdonította.

Ehhez hozzájárult a kereskedőházakon belüli keresztbe tulajdonlások kusza rendszere, és a keresztfinanszírozásból adódó problémák. A japán kormány 60 trillió jen közpénzzel biztosítani tudta a bankrendszer egészének fizetőképességét.

A tokiói kormány 2001 márciusa végén 100%-os garanciát ígért a japán bankok eszközeire, mivel másképpen nem lehetett ellenőrizni a bankcsődök valós költségeit. Ezért alapos könyvvizsgálatra és a betétbiztosítási rendszer gondos átalakítására volt szükség ahhoz, hogy likvidálható legyen ez a 100%-os eszközgarancia. A Japán Központi Bank évek óta folyamatosan tesz erőfeszítéseket a fogyasztás növelésére.

Arra törekszik, hogy vásároljanak államkötvényt közvetlenül a kormánytól. A pénzügyi rendszer megszilárdítása és a termelőgazdaság élénkítése céljából Japán nemcsak kamatmentes közpénzt pumpált a bankrendszerbe, hanem annak felhasználását a kutatási és fejlesztési programok finanszírozásához kötötte. A termelőgazdaság szereplői hozzájuthattak ilyen közpénztámogatáshoz, de csak lassan, mert a kutatás és fejlesztés időigényes folyamat. A tokiói kormánynak ez a pénzügyi politikája megakadályozta, hogy a közpénzek túlságosan gyorsan kerüljenek a japán gazdaság vérkeringésébe.

Kína sikerének titka

Ez a titok nem más, mint a termelőgazdaság megfelelő mértékű finanszírozása az állam által kibocsátott és munkával fedezett hitellel. A pekingi kormány már a Teng Hsziao-ping által végrehajtott politikai és gazdasági fordulat óta arra használta az állam által finanszírozott infrastruktúra-fejlesztő programokat, hogy azok a gyors gazdasági fejlődés mozdonyaiként gyorsítsák fel Kína gazdasági felemelkedését. Ez az immáron több mint három évtizede folyó gazdasági kurzus élő példája annak, hogy van lehetőség a termelőgazdaság világszintű depressziójának az elkerülésére napjainkban is.

A kínai kormány maga teremtette meg azt a többletpénzt és hitelt, amelyre szüksége van az 1350 milliós népességű országnak a gazdasági növekedéshez. Kína óriási erőfeszítéseit infrastruktúrája kiépítésében csak egy ilyen expanzív monetáris politika teszi lehetővé.

A központi bank szerepét betöltő Kínai Népbank évente 15%-kal bővíti a tényleges pénzkínálatot és a tartalékul szolgáló hitelt, amelyet a pénzügyi szakemberek M2-nek neveznek. Ez azt jelenti, hogy a rendelkezésre álló pénz és hitel mennyisége csaknem kétszer olyan gyorsan növekszik Kínában, mint a nemzeti össztermék nagysága.

A vallási dogmává lett pénzuralmi rendszer egyik téveszmének bizonyult tétele szerint a nagyméretű monetáris expanzióknak szükségszerűen inflációhoz kell vezetnie, ami aláássa az adott ország valutájának a stabilitását. A valóság azonban pont ennek az ellenkezőjéről tanúskodik. Kínában a rendkívül gyors pénzügyi expanzió ellenére az árak országosan és hosszabb időtartamra is stabilak maradtak, vagy még csökkentek is, miközben a kínai jüan, a riminbi (RMB) a világ legszilárdabb valutájává vált. Ennek a látszólag ellentmondásos jelenségnek az a magyarázata, hogy ha nagyarányú hitel kerül közvetítő közegként a termelőszektorba, beleértve a mezőgazdaságot és az ipart, valamint az infrastruktúrába, akkor a szükségleteket kielégítő javak és szolgáltatások, amelyeket az érték-előállító termelőgazdaság hoz létre, gyorsabban nőnek, mint az irántuk való kereslet.

A termelőszektorban ez a mennyiségi növekedése a modern technológiák igénybe vételével történik, és így módon felgyorsítja a kínai munkaerő minőségi szintjének az emelkedését. Mindez együttesen évi 4%-kal növeli az ipari termelékenységet. Az eredmény olyan deflációs hatás, amely csökkenti a belföldi árakat, annak ellenére, hogy a gazdaság folyamatosan és gyors ütemben nő, és vele együtt folyamatosan bővül a gazdasági élet közvetítő közegét ellátó jeleknek, a pénznek és a hitelnek a mennyisége.

Kínában tehát a forgalomban lévő pénzmennyiség a növekvő hitelek és eladósodás ellenére megfelelő fedezettel bír. Kína gazdaságának fizikai expanziója, a kézzel fogható javak termelésének a növekedése, a bővülő infrastruktúra és a javuló szolgáltatások szolgálnak a kibocsátott pénz és hitel fedezeteként.

Nincs szükség olyan kamatozó hitelpénz kibocsátására a levegőből, amely Amerikában és Európában hatalmas spekulációs buborékot hozott létre. Ennek a mintegy 700 trillió dollár nagyságú (egytrillió itt ezermilliárdot jelent) derivációs kártyavárnak az összeomlása váltotta ki a világméretű pénzügyi válságot. Kínában a forgalomban lévő pénzmennyiség bővülése - a monetáris expanzió - a tényleges hitelkínálat formájában jelenik meg.

Az a négy állami tulajdonban lévő kereskedelmi bank - a Kína Bank (Bank of China), a Kínai Építési Bank (Construction Bank of China), a Kínai Mezőgazdasági Bank (Agriculture Bank of China) és a Kínai Kereskedelmi És Ipari Bank (Trade and Industry Bank of China) -, amely a "Négy Nagyként" ismert, látja el a szükséges mennyiségű hitellel és készpénzzel Kína nemzetgazdaságát. Ezen túlmenően rendkívül fontos szerepet játszik még a Kínai Fejlesztési Bank, KFB (China Development Bank, CDB), amely korábban Állami Fejlesztési Bankként volt ismert, és amely minisztériumi szintű kormányzati intézmény. Legfőbb feladata, hogy az ipari beruházásokhoz és az infrastruktúra-fejlesztő programokhoz közvetlenül nyújtson sokmilliárd dollár nagyságrendű hiteleket. A Kínai Fejlesztési Bankot pénzügyileg a kínai pénzügyminisztérium és a Kínai Népbank, vagyis a Központi Bank támogatja.

2008 augusztusa óta Kína már negyedszer csökkentette az alapkamatlábát. A jelenlegi csökkentés célja biztosítani az olcsó hitelek a gazdasági növekedés felgyorsításához. E csökkentéssel próbálják meggyőzni a vállalatokat és fogyasztókat, hogy több hitelt vegyenek fel, és többet költsenek. A Kínai Központi Bank emellett csökkentette a tartalékrátát is, vagyis azt a pénzmennyiséget, amelyet Kína legnagyobb bankjainak tartalékként kell félretenniük. A kínai tartalékráta jelenleg 15,5%, a kisebb bankok számára pedig 14,5%.

Kína továbbra is fenntartja az állam nagyarányú gazdasági beruházásait, miközben a költségvetési hiány a nemzeti össztermék 3%-ának megfelelő szinten van. A költségvetési hiányt elegendő mennyiségű jüan (riminbi) államkötvény kibocsátásával ellensúlyozzák. Az államkötvények kibocsátása 150 milliárd jüan értékben történik évente, amit ellensúlyoz az 1 trillió feletti jüan (riminbi) évi adóbevételek. Az államkötvényekben fekvő kínai államadósság a nemzeti össztermék, GDP 17%-a körül van. A kínai állam az elmúlt évtized során évi 200 milliárd dolláros nagyságrendben fektetett be az alapvető infrastruktúra kiépítését szolgáló beruházásokba. Ezek a nagyarányú befektetések döntő mértékben meghatározzák Kína inflációellenes hitelbővítési politikáját.

Az infrastruktúra kiépítése, beleértve a közlekedést, az energiatermelést és -továbbítást, a vízi közlekedés és vízellátási rendszer kiépítését, a tömegkommunikációs hálózat fejlesztését, hatékonyan segítették elő a kínai nemzetgazdaság évről évre történő folyamatos és gyors ütemű növekedését.

Mindez együtt jár a munkahelyek számának és a foglalkoztatottnak a növelésével. A termelőszektor vállalatai az infrastruktúra-fejlesztő programok beszállítói és kivitelezői. Ez lehetővé teszi korábbi elmaradott hátszói régióknak a bekapcsolását a modernizációba.

Ha egy nagyszabású infrastruktúra-fejlesztő programot az illetékes kormányzatok elfogadnak, akkor azokat elsősorban közvetlenül az állam finanszírozza a pénzügyminisztériumon keresztül a költségvetésből. Ez a forrás teszi ki a beruházás pénzügyi szükségletének az egyharmadát. A finanszírozáshoz szükséges pénzeszközök további harmadát az állami tulajdonban lévő kereskedelmi bankok, elsősorban a Kínai Fejlesztési Bank nyújtja, amely közvetlen állami irányítás alatt működik. Ezeket a pénzeszközöket rendszerint azok a köztulajdonban álló nagyvállalatok kapják, amelyek részt vesznek az így jóváhagyott infrastrukturális projekteknek a megépítésében és működtetésében.

A beruházások költségvetésének harmadik harmadát azok a helyi kormányzati szervek és vállalatok kapják, például kötvények formájában, amelyek rendszeresen részt vesznek hazai és külföldi beruházások kivitelezésében. A kötvények kibocsátása szigorúan szabályozva van, és csak néhány nagyvállalat és más gazdasági szereplő kap rá engedélyt meghatározott és ellenőrzött feltételekkel. Így például, amikor megépítették a Három Hegysoros vízierőmű és folyószabályozási projektet, akkor a Három Hegysoros Gát Korporáció kibocsáthatott e célra vállalati kötvényeket.

Hasonló módon kibocsáthattak vállalati kötvényeket a vasútépítő vállalatok is. A pekingi kormány rendszeresen forgalmaz belföldi államkötvényeket is az infrastruktúra-bővítő beruházások finanszírozására. Ezek közé tartoznak a különböző építési kötvények. Ha ezeket a kínai finanszírozási módszereket közelebbről szemügyre vesszük, akkor világossá válik, hogy elvben a világ más országaiban is alkalmazni lehetne azokat, beleértve a fejlett ipari országokat is, és köztük a kelet-európai és "felzárkózó" országokat, így konkrétan Magyarországot is.

2008. november 10-én az 586 milliárd dolláros kínai állami segélycsomag hírére emelkedni kezdtek a tőzsdék mutatói. A négytrillió jüannak megfelelő összeg megnyugtatta a pénzpiacokat.

A "kínai New Deal"-nek nevezett intézkedéstől többek között azt is várták, hogy nem engedi mélyebb recesszióba süllyedni a világ gazdaságát. A nemzetközi pénzügyi informális irányítása alatt álló Európai Unió is szorosabban akarja fűzni pénzügyi és gazdasági kapcsolatait Kínával. Ezért 2008 novemberében a francia soros EU-elnökség köröztetett egy dokumentumot arról, hogy az Európai Unió kész átadni a Nemzetközi Valutaalap (IMF) irányítását Pekingnek, ha Kína hajlandó nagyobb szerepet vállalni nemzetközi pénzügyi rendszer reformjában. A nemzetközi pénzügyi döntéshozói tehát azt is mérlegelték, hogy a Nemzetközi Valutaalap irányítását részben átengedjék Kínának, csak hogy az mondjon le gazdaságának nem konvencionális finanszírozásáról, vagyis hagyja abba munkaalapú közhitelek kibocsátását infrastruktúra-fejlesztő és a termelőgazdaságot élénkítő reálgazdasági programokra.

Születőben az új pénzügyi világrend

A levegőből történő pénzkibocsátás utolsó korlátját 1971 augusztusában szüntették meg, amikor Nixon elnök a pénzügyi követelésére eltörölte a dollár részleges aranyalaphoz való kötését, s így az 100%-osan fedezetlen, "fiat pénzzé" vált. Most, hogy a mintegy 700 trillió dollárra (1 trillió 1000 milliárd dollár) növekedett spekulációs pénzügyi buborék kipukkadt, és immáron a termelőgazdaság válsága is beköszöntött, a világnak teljesen új helyzettel kell szembenéznie.

A jelenlegi veszélyekkel teli helyzet azonban alkalmat nyújt kedvező irányba tett fordulatra is a közgazdasági gondolkodásban és a globális pénzügyi rendszerben. Az 1971 utáni 100%-osan fedezetlen pénzzel működő pénzügyi világrendszer, amely eleve hibás volt, mára csődbe jutott, amely világosan megmutatkozik a megfizethetetlen adósság- és spekulatív pénzügyi-kötelezettségek felhalmozódásában.

Ezt erősíti, hogy immáron nem a világgazdaság perifériáin, hanem magában a pénzügyi világrendszer központjában, az Egyesült Államokban bontakozott ki a válság. A nemzetközi pénzügyi és gazdasági rendszer irányítói közül egyre többen gondolják úgy, hogy szükség van egy új Bretton Woods-i rendszerre, és valamilyen formában újjá kell éleszteni a második világháború utáni rögzített árfolyamú pénzrendszert, amely egészen az 1970-es évekig sikeresen működött.

Egyre több ázsiai ország (Kínával az élén) szerez érvényt gazdasági és pénzügyi szuverenitásának a jelenlegi kamatmechanizmussal működtetett magánpénz-monopóliummal szemben, amely rendszernek a központjában a Nemzetközi Valutaalap, a bázeli Nemzetközi Fizetések Bankja és más univerzális hatáskörű nemzetközi pénzügyi struktúrák állnak. A fokozatosan gazdasági nagyhatalommá vált Kína új korszakot nyitott azzal, hogy tudatosan felvállalta a belső produktív hitelkibocsátás politikáját, és ily módon finanszírozza egyre növekvő mértékben infrastruktúra-fejlesztő és a termelőgazdaság kapacitását bővítő gazdasági növekedését.

Ezzel sikeres példát mutat az egész világ számára, bebizonyítva, hogy a nem konvencionális, munkaalapú belső hitelkibocsátással tartós gazdasági növekedést lehet elérni. Az ún. "ASEAN+3" tömörülés, amely a dél-kelet-ázsiai országokból, valamint Kínából, Dél-Koreából és Japánból áll, máris megteremtette egy regionális kereskedelmi és beruházási együttműködés kereteit, amelyet még megerősíthet az Ázsiai Valutaalap (Asian Monetary Fund) létrehozása. Mindehhez hozzá kell számítani egy új háromszög kiemelkedését, amelynek Franciaország, Németország és Oroszország a tagja, és amely máris együttműködik Kínával, Indiával és a többi kulcsfontosságú eurázsiai országgal.

Ez az egyre erősödő együttműködés valójában egy világméretű visszahatás az elmúlt nyolc év során hatalmon lévő Bush-kormányzat agresszív és terjeszkedő politikájára. Az Egyesült Államok birodalmi terjeszkedését azonban nem a nemzetállam-amerika kezdeményezte, és nem az amerikai társadalom és állam érdekei diktálják, hanem annak a virtuális térben működő Pénzimpériumnak az érdekei, amelynek felső irányítói a világ szupergazdag bankárdinasztiáiból kerülnek ki.

A neoliberális téveszmék alkonya

Azok, akik a piac mindenhatóságát hirdették, a kibontakozó pénzügyi világválság nyomására az államhoz fordultak segítségért; egyrészt a feltőkésítésüket, másrészt az államosításukat kérték. Ismét nyilvánvalóvá vált az ultraliberális képmutatás, vagyis privatizálni a hasznot, és államosítani a veszteséget. Amikor a nemzetközi pénzügyi irányítói 1929-ben kirobbantották a pénzügyi válságot, magát a válságkezelést is ennek a nemzetközi pénzkartellnek a második számú bankárdinasztiája, a Rockefeller-ház vállalta magára. 2008-ban viszont az amerikai kormány pénzügyminisztere és a központi bank szerepét is ellátó FED-nek nevezett magántulajdonú pénzkartell vezetői döntöttek úgy, hogy részben államosítják a leginkább fenyegetett pénzintézeteket. Államosításra Ronald Reagan elnöksége óta nem került sor az Egyesült Államokban. Az amerikai állam ilyen mélyrehatóan még soha nem avatkozott be a nemzetközi pénzügyi közösség irányítása alatt álló pénzügyi világba.

A hosszabb ideje érlelődő, 2007-ben felgyorsult és 2008-ban teljesen kibontakozó pénzügyi világválság az Egyesült Államokban kezdődött, amelynek költségvetési hiánya és külső eladósodottsága (többek között az évek óta viselt háborúi miatt) történelmi rekordot ért el. A pénzpiac fokozatosan megszabadította magát az ellenőrzéstől és a számon kérhetőségtől. Az amerikai termelőgazdaság teljesen alárendelődött a pénzügyi szektornak, és a jövedelem fő forrásává az óriási jövedelmet hozó és ennek megfelelő kockázatokat is jelentő spekulációs pénzügyi műveletek váltak. Az Egyesült Államok nemzetgazdaságának adóssága meghaladja a nemzeti össztermék 410%-át, az eddig jóváhagyott - 4 trillió dollár feletti - pénzügyi intézkedések pedig tovább növelik Amerika általános eladósodottságát. Mindez elkerülhetetlenül a dollár iránti bizalom megingásához vezetett.

A jelenlegi pénzügyi rendszer irányítói és haszonélvezői a kibontakozó világválság nyomán a pénzügyi eltévelyedéséről beszélnek, és a szabályozás és ellenőrzés elégtelenségét teszik felelőssé a krízisért.

Ez nyilvánvaló megtévesztés, mert a tőke hatékonyságának a fokozására hivatkozva számolták fel a pénzügyi rendszer kötöttségeit, és vezették be a teljes liberalizációt. Valószínű, hogy az eddig meghozott válságkezelő intézkedések alkalmasak a pénzügyi rendszer teljes összeomlásának a megakadályozására. Amerikában a gazdasági válság recesszióból depresszióvá mélyült, és áthúzódott Európára is, ahol most már a nemzeti össztermék negatív csökkenésével számolnak. A termelőgazdaság szereplői, a vállalkozások a pénzügyi rendszerben erőteljesen függnek a bankrendszertől. A pénzintézetek közti bizalom hiánya megnehezíti számukra a beruházásaikhoz szükséges hitelek és a működésükhöz szükséges forgóeszközök beszerzését.

Az ultraliberális pénzügyi rendszer válsága megingatta azokat a dogmákat, amelyeket eddig a természeti törvények rangjára emelve kellett tisztelni. Újból a közgondolkodás fontos témái lettek az olyan értékek, mint a társadalmi igazságosság, a szociális biztonság, a létbiztonság, valamint az állam által szavatolt jogegyenlőség és alulról kibontakozó önrendelkezés és demokrácia.

Kulcsár Péter "Az eredeti és a kicserélt szociáldemokrácia" című tanulmányában (Egyenlítő, 2008/10) megállapítja, hogy e közjót szolgáló értékek részei egyszerre célok és eszközök is.

Ide sorolja az állam által segített minél teljesebb foglalkoztatást, az általa garantált társadalombiztosítást, a közbiztonságot, a szakszervezetek szerepének a helyreállítását, a hozzáférhető közszolgáltatásokat, a progresszív adózást, a mindenki számára elérhető igazságszolgáltatást, a kisjövedelműeknek is elérhető parlamenti képviselőket és a sajtót. Kulcsár az egyensúly helyreállítására hívja fel a figyelmet. A mai túlprivatizálással az egykori túllármósítást állítja szembe mint kudarcot vallott szélsőséges megoldásokat. Az egymást kiegészítő és ellensúlyozó vegyes gazdaságot - magán- és közületi - tulajdonrendszert, valamint a szükséges mértékű állami beavatkozással kiegészített piacgazdaságot tartja szükségesnek. Az alá- és fölérendeltségen alapuló függelmi viszonyok és alkalmazkodás helyébe a partnerséget, a kompromisszumot, az életkörülményeket javító, de legalább azokat védelmező reformokat ajánlja.

A jelenlegi pénzügyi és gazdasági válság bizonyítja a liberális értelmezésű reformok tarthatatlanságát. A pénzügyi szolgáltató reformprivatizálás a szociális intézmények és a közszolgáltatások lebontását, a lakossági megszorításokkal történő kiadáscsökkentést és a szabályozások felszámolását jelentette. Mindez a reform szó valódi értelmének az ellentéte. A reformok eredetileg a meglévő szociális intézmények javítását, a korábban már felsorolt társadalmi vívmányok bevezetését és védelmét jelentették. A gazdasági szabadság és a szabad verseny átértelmezéséből kartellek, monopóliumok születtek. Úgy is megfogalmazhatjuk, hogy a pénzhatalommal rendelkezők korlátozástól, szabályozástól, számonkéréstől és felelősségtől mentes totális szabadsága a mások - a többség - szabadságával való korlátlan visszaélés szabadságává fajult.

Az egyes államokat és kormányokat a pénzügyi intézményei kölcsönök helyett államkötvényekkel adósítják el, amelyeket az államok elvileg korlátlan mennyiségben bocsáthatnak ki. Ezek az államkötvények a pénzpiac árucikkei, lehet velük fizetni, kereskedni, megfelelő technikákkal értéküket manipulálni, forgalmuk akadályozásával pedig a kívánt politikai hatásokat kiváltani. Ezek az adóslevelek fedezetül szolgálhatnak, cserélni vagy kölcsönözni lehet őket, sőt még fogadásokat is lehet kötni az értékváltozásukra. Mivel a pénz, valamint a pénzként szolgáló adóslevelek és kötvények önmagukban értéktelenek, csak a beléjük helyezett bizalom miatt alkalmasak arra, hogy ellássák a gazdasági élet közvetítő közegének a szerepét, ezért a tömegtájékoztatással a beléjük helyezett bizalmat meg lehet teremteni, vagy alá lehet ásni. Egyszerűen: spekulálni lehet velük.

Ezt a virtuóz technikákkal végzett üzleti játékot befektetésnek nevezik, és a derivátumokkal, tőkeáttételes pénzügyi műveletekkel óriási buborékká lehet növelni. Mindez nemcsak az államokat adósítja el, hanem megbénítja az emberi civilizáció egészét. A magántulajdonban, illetve magánellenőrzés alatt álló monetáris intézményekben hozzák létre a pénzt, és ugyancsak ők határozzák meg a kamatlábat és az árfolyamokat. A készpénzt és a bankszámlapénzt sokszorosan meghaladó kötvényeket és más értékpapírokat a kamat folyamatosan növeli.

Ehhez járul a bankrendszer intézményeinek egymás közötti pénzteremtő hitelezése.

A bázeli Nemzetközi Fizetések Bankja, a BIS látja el a jelenlegi nemzetközi pénzrendszerben a központi bankok központi bankjának a szerepét.

A BIS pénzügyi statisztikái ezért a legmegbízhatóbbak. Eszerint a különféle pénzformák mintegy 7000 milliárd (7 trillió angolszász számítás szerint) dollárt tesznek ki. Az értékpapírokkal kötött üzletek 2005 végén érték a 300 trilliót, 2007 végén a 600, és 2008 végére a 700 trillió dollárt. Két év alatt a pénzügyi eszközökkel kötött tranzakciók értéke 100-szor gyorsabban nőtt, mint a bankok által kezelt pénz. A növekedésnek csak csekély hányada kötődik tőzsdei árukhoz, részvényekhez. Elsősorban olyan pénzügyi fogadásokról van szó, amelyek a bankok és a pénzintézetek közötti hitelezés különböző kamatlábainak a cseréjére vonatkoznak.

Varga István több előadásában is kifejtette, hogy olyan spekulatív ügyletekről van szó, amelyekkel a nagy pénzpiaci játékosok egymás között üzletelnek. A pénzt az egyre tökéletesedő számítógépi algoritmusok hozzák létre. A számítógépeket programozó és hasznosító banki üzletkötők érdekeltsége azonban teljesen elszakadt az értékteremtő reálgazdaságban előállított javaktól. Ma már azt lehet mondani, hogy ezek az ún. "ETF", vagyis tőzsdén forgalmazott befektetésre használt fedezeti értékpapírok szintén másodlagos, kvázi értékpapírok. A velük való nagyarányú kereskedést, azok felgyorsulását a számítástechnikai eszközök tették lehetővé, amelyek több ezer részvény és értékpapír mozgását képesek másodpercnyi pontossággal jelezni és elemezni.

Az ilyen technikákkal létrehozott pénzek azonban össze lesznek keverve a termelőgazdaság közvetítő közegeként működő pénzzel, amelynek munka- és árufedezete van. Ezért ezen a spekulációs levegőpénzen is értékfordozó reáljavak vásárolhatók. Nem a kormányok költekezése miatt adósodnak el az egyes országok és nemzetek, hanem a pénzügyi rendszer adósítja el a kormányokat. A nemzetközi pénzügyi közösség annál hatékonyabban tud beavatkozni egy nemzetgazdaság életébe, minél eladósodottabb egy állam. A legfontosabb hatalommá vált monetáris hatalom - ha maguknál tartanak az államok - lehetővé tenné a törvényhozóknak és a kormányoknak, hogy kézben tartásuk, és a közérdek, a közjó szolgálatában irányítsák közügyeket.

Az egyes törvényhozásoknak és kormányoknak azonban érteniük kellene azt, hogy a pénzügyi rendszerben a legfőbb hatalom a monetáris eszközök előállítása, forgalmuk szabályozása.

Eddig a pénzügyi világrend egyetlen szakértő kiszolgálója sem tudta kellően megmagyarázni, hogy egy kormány miért kamatfizetési kötelezettséggel terheltén vásárolja meg a gazdasági élet közvetítő közegét, amikor ugyanezt maga ingyen is elő tudná állítani. Különösen érvényes ez az Egyesült Államokra, amelynek a nemzeti valutája egyben betölti az első számú világpénz és tartalékvaluta szerepét is. Ezért joggal írta Wright Patman, az Amerikai Kongresszus Bank- és Pénzügyi Bizottságának egykori elnöke, hogy neki sem tudták soha megmagyarázni: miért veszi fel az amerikai kormány hitelre a saját pénzét, s miért fizet milliárdos kamatokat saját pénzének a használatáért.

A központi bankok akkor is magánellenőrzés alatt állnak, ha nincsenek magántulajdonban. Az MNB, magyar központi bank teljesen független a tulajdonosától, a magyar államtól és az azt képviselő országgyűléstől, kormánytól és pénzügyminisztertől. A Jegybank tehát diktálhat a kormánynak, miközben a kormány nem szólhat bele a Jegybank döntéseibe. Az egyes állampolgárok, valamint a gazdasági élet szereplői a kereskedelmi bankokon keresztül is függnék az MNB által irányított monetáris politikától. A kereskedelmi bankok maguk döntenek el, hogy adnak-e hitelt vagy sem. Az alkotmány a kormány kötelezettségévé teszi a gazdasági esélyegyenlőséget és a tisztességes versenyfeltételek biztosítását, de ha a kereskedelmi bank valamilyen partikuláris érdekből vagy nemzetközi társaságok piacszerző törekvéseit figyelembe véve, megtagadja a lehetséges versenytárstól a hitelt, akkor illúzióvá válik a tisztességes verseny követelménye.

A reformnak nevezett közpénz-átcsoportosítás, amely a társadalom pénztőke általi kifosztásának egy legalizált formája, természetesen a társadalombiztosítást is meg akarja szerezni. A globális pénzimpérium végrehajtója, a Nemzetközi Valutaalap, már több mint húsz éve sürgeti az egészségügy kiadásainak csökkentését, a gyógyszerköltségek mérséklését, a kórházi ágyak csökkentését, a kórházak tömeges bezárását és a költséges gyógyeljárások kizárását az általános ellátásból.

Egyre több tény bizonyítja, hogy a globális pénzüpiárium nem nyugszik addig, amíg a magyar állam át nem engedi a teljes egészségügyi rendszert a tőkepiacnak nyerészkedés céljából.

Euró vagy magyar munkával fedezett magyar forint?

Ez euró már évek óta bevezetett fizetőeszköz Magyarországon, hiszen bármely ügyletben szabadon használható. A ma használt és forintnak nevezett belföldi fizetőeszköz már nem magyar munkával fedezett, magyar kibocsátású, magyar pénz, hiszen minden egyes forint mögött kamatfizetési kötelezettséggel megterhelt külföldi fizetőeszköz áll. Ez a beérkező deviza számára forint-ruhát jelentő belföldi pénz az, ami még nem került felszámolásra, azaz nem az euró bevezetéséről, hanem a forint kivezetéséről van szó. A külföldi devizapénz-alapú forintot kellene átalakítani magyar munkával fedezett, igazi munkaalapú forinttá. Ehelyett az önálló magyar nemzeti lét egy további nagyhatású eszközének az elvételét tüntetik fel hamis propagandával a magyar nép számára valamiféle óriási vívmányként, valami nehezen kiérdemelhető kegyként.

Ez euró a nemzetközi pénzüvilág által létrehozott Európai Unió erősítését szolgálja. Az Európai Unió elsősorban a nemzetállamok önkéntes felszámolásának az eszköze úgy, hogy ezeket az államokat egy nemzetek feletti struktúrába terelik. Az euró az önállóságuktól megfosztott nemzetállamok nemzetek feletti struktúrába való integrációjának az eszköze. Ha egy valóban demokratikus népszavazást tartanának az európai államokban, vagyis ha az EU és az euró-szeptikusok is hasonló megszólalási lehetőséghez juthatnának a tömegtájékoztatási rendszerben, akkor az euró megszűnne létezni.

Az eurót használó országok fejlődése lelassult a közös valuta bevezetése után, fokozódott a vállalati koncentráció, nőtt a társadalmi, földrajzi egyenlőtlenség, és szinte gátlástalanná vált a pénzügyi spekuláció. A pénzügyi eszközök sokkal erősebben áramlanak a periferiáról a centrumba, mint fordítva. Az euró hátrányait nem ismertetik a lakossággal, a konvergenciakritériumok erőltetése pedig rontja a magyar társadalom életfeltételeit. A globális pénzügyi válság most leplezi azt, hogy az EU szorongatja a magyar nemzetgazdaságot és a magyar társadalmat.

Tanúi lehettünk, hogy az Európai Unió tagállamai a - pénzügyi struktúrák informális befolyására - a brüsszeli központ működési költségének mintegy ötszörösét, a bérmezsorítások sok ezerszeresét fordítják a pénzüligarchia bankjainak a megmentésére vita nélkül néhány napos mérlegelés után. Most nem számít az államok és kormányok mértéktelen eladósodása.

Az IMF átvette Magyarország kormányzását

Strauss-Kahn a nemzetközi pénzüvilág frontembereként sürgette olyan strukturális reformok végrehajtását, amelyek elősegíthetik a gazdasági növekedést. A strukturális reform pénzüralmi értelmezésben a jövedelem átcsoportosítását jelenti a tőke javára. Az IMF-vezérigazgató ezért a hatékonyabb munkaerőpiac kialakítását, az adórendszer szigorítását, a bankszektor és a pénzügyi felügyelet megerősítését szorgalmazta. Kijelentette, hogy az IMF nem támogatja az általános adócsökkentést. Ehelyett inkább átcsoportosítást ajánlott az adórendszeren belül, és ehhez természetesen az IMF segítségét is felajánlotta. Az IMF-nek azt a kívánságát, hogy a nemzetközi pénzüvilág vegye át a nemzeti szuverenitáshoz tartozó fiskális hatáskör legfőbb felügyeletét, a parlament már 2008 decemberében jóváhagyta, amikor létrehozta a Költségvetési Tanácsot, és kijelölte annak tagjait is. A költségvetési felelősségvállalásról szóló törvény, az ún. "költségvetési plafon"-törvény valójában azt jelenti, hogy a nemzetközi pénzügyi struktúrák a monetáris felségjogokat követően magukhoz vonták a fiskális felségjogok gyakorlásában is a végső szó kimondását.

A reálgazdaság és az állam új szövetsége

Peter Sloterdijk, a Karlsruhei Iparművészeti Főiskola rektora a globalizálódott világgazdaságot a világóceánokhoz hasonlítja az "Im Weltinnenraum des Kapitals" (A kapitalizmus belső terében) címmel megjelent könyvében. Ebben fejti ki véleményét a csak virtuálisan létező látszatvagyonokról, a pánikközgazdaságról és az állam újra felfedezett erejéről. Sloterdijk a 20. századi globalizációs folyamatot hajótöréshez hasonlítja, amelyben a hajón lévő értékek megsemmisülhetnek, azaz megsemmisülhet a felhalmozódott pénzvagyton. Úgy küldték a hajót az óceánra, hogy nem tudtak róla, milyen óriási veszélyek között halad. A spekulánsok azt képzelték, hogy az útra bocsátott hajó majd gazdag kincsekkel megrakodva tér vissza. Így a pénz ismét visszatér kiindulópontjához, csak megsokszorozva. A haszonra várakozó a kikötőben áll, és onnan tartja szemmel a kockázatos terepet. Profitja az óceánon úszó pénztőkéből függ.

A pénzügyi befektetők számára a nagy kockázat merész, sőt vakmerő vállalása szinte tipikus vállalkozói erénnyé vált. A jelenlegi pénzügyi világválságban azonban semmiféle "hajó" nem süllyedt el, csupán a valóságtól elszakadt, fiktív értékek tűntek el, amelyek az utóbbi tíz évben a legtöbb gazdasági ügyletet betegesen eltorzították. A valódi értéket hordozó fizikai vagyontárgyak, beleértve az ipari üzemeket, az ingatlanokat és a műalkotásokat is, sértetlenek maradtak. Hatalmas virtuális álvagytonok árasztották el a pénzpiacokat, köztük a tőzsdéket. Ezeknek a színlelt vagyonoknak egy jelentős része valóban megsemmisült, és a pénzpiacok reálisabb méretre zsugorodtak. Az Egyesült Államokban kibontakozó ingatlanpiaci válság, amelyet a másodlagos jelzáloghitelekkel való spekuláció robbantott ki, nem tüntette el az ingatlanokat. Azok most is megvannak, és a használati értékük sem semmisült meg. Csak piaci forgalmi áruk most már jobban igazodik a reális értékükhöz. A fejlemények arra utalnak, hogy a mesterségesen felfújott pénz buborék kipukkanása után a piaci árba most már jobban beleszól a reálgazdasági érték. Túl sok fedezetlen játékpénz volt forgalomban, amelyek valószerűtlen árakat és korlátlan vagyonképződést tettek lehetővé.

Figyelemreméltó, amit Sloterdijk az állam ismét előtérbe kerülő meghatározó szerepéről mondott abban az interjúban, amelyet 2008 decemberében Paul Jandl készített vele. Az egyes államok most üzleti mentőangyalként lépnek fel a már jól megalapozott vállalatokkal és bankokkal szemben. Korábban ezt a funkciót csak a kezdő vállalatokkal szemben gyakorolták, amelyeket őrangyalként kockázatvállalási hitelekkel segítettek.

A nem teljesen elfogult megfigyelő mindig tudta, hogy a kereteket meghatározó, szabályozó felügyeletet gyakorló állam nélkül sem termelőgazdaság, sem piac, sem pénzgazdaság nem működhet. Az állam most a válságnak köszönhetően előjön a rejtekhelyéből. Ismét világossá vált, hogy az állam mint piaci szereplő is meghatározó szerepet játszik, vagyis nemcsak mint újraelosztó, hanem mint jótálló és garanciát vállaló és végső felvásárló. A valóságban ő az egyetlen multimilliárdos, aki valóban hatni tud. Ugyanakkor az utóbbi három évtized divatjának köszönhetően nevetséges bohócot csináltak az államból. Sloterdijk kifejti, hogy Ott jöttek létre a legszélsőségesebb egyenlőtlenségek, ahol az államot a legjobban meg tudták félemlíteni. Németország esetében ez odáig ment, hogy az állani a ránehezedő ideológiai nyomás következtében még arról is megfeledkezett, hogy ő a közjó védelmezője. Tehetetlennek bizonyult, és saját szerepének lényegét is szem elől veszítette. Szerencsétlen módon már régóta félreértik a szocializmust, amelyet csak pártprogramnak vagy társadalmi mozgalomnak tekintenek, holott valójában a modern állam önmaga hordozza a szociális funkciót, ahogyan a modern társadalom a kapitalista funkció megtestesítője. A politikai osztály helytelenül ítélte meg ezt a helyzetet, és az állam jelenlegi gyengesége jórészt ebből adódik.

Történelmileg bukottnak tartják a szocializmust, és elutasítják. Nem értik, hogy a szocializmus az állam közjót szolgáló szociális funkcióinak teljesítése, nem egy ideológia, amely jöhet és mehet, hanem az állami lét nélkülözhetetlen funkciója. Ezzel érvényesíti a közérdeket, és intézi a közügyeket. Kiemelkedő politikus csak az lehet, aki ezt a helyzetet világosan látja. Meg kell értenie, hogy a sikeres állam olyan társadalmi (féltársadalmi) intézmény, amely évről évre a nemzeti össztermék felét magához veszi azért, hogy közszolgálati és újraelosztási feladatait teljesítse.

Az állam ezt csak a megterhelhető gazdasággal szövetségben tudja megtenni, amely rendszeresen hagyja, hogy lefölozzék. 50%-os részesedés figyelembe vételével a közérdeket képviselő állam nincs olyan szánalmas helyzetben, amilyenek régóta tűnik.

Sloterdijk arra is kitér, hogy az elmúlt időszakban már idejétmúltak tekintett fogalmak ismét megbecsülésnek fognak örvendeni. Ilyen például a közérdek és a közjó érvényesítése. A jó társadalmi közérzetnek vannak olyan megjelenési formái, amelyekhez csak közösen juthatnak hozzá az emberek. A közérdek, a közjó és a közbiztonság a társadalom jó közérzetét meghatározó fogalmak, egybecsengenek az egészséggel, a jóléttel, a közösséghez tartozás tudatával és az emberek harmonikus együttélésével. Sloterdijk sajnálja, hogy a megfélemlített állam és a túlfeszített individualista illúziók korszakában kevés politikai van, aki erre hitelesen emlékezhetne.

Át kell térni a munkával fedezett pénzre

Ha nem lenne eladósítva mesterségesen a magyar gazdaság és társadalom, ha nem kellene a nemzeti össztermék egyre nagyobb részét átadni a nemzetközi pénz- és korporációs oligarchia számára adósságszolgálat, kamat, profit és tőkejáradék formájában, akkor még a jelenlegi globális válság körülményei között is szilárdan megállhatna a lábán a magyar társadalom saját munkájára és teljesítményére támaszkodva. Az eladósítás olyan méreteket öltött, amely elkerülhetetlenné teszi, hogy a nemzetközi pénzügyi közösség Lengyelországhoz hasonlóan a magyar adósság nagyobbik részét is leírja, a kisebbik részét pedig átutemezze. Ha ezt nem sikerül kiharcolni, akkor Argentína példáját kell követni, amely megtagadta 2000-ben adósságszolgálati terheinek teljesítését, s úgy érte el adóssága jelentős részének elengedését.

De ez csak a kezdet. Át kell térni a magyar munkával fedezett közpénz kibocsátására a külföldről behozott kamatozó, devizaalapú és magántulajdonú hitelpénz helyett. Ehhez olyan murikaprogramokat kell kidolgozni, amelyek számára Magyarországon van a munka, itt van az elvégzéséhez szükséges anyag, munkaeszköz és technológia, továbbá a szükséges szaktudással rendelkező munkaerő. Ilyen munkák lehetnének, például a tiszai gátak megépítése, a belvíz- és szennyvízelvezető csatornarendszer megépítése, országos erdősítési és parkosítási program, az úthálózat továbbfejlesztése, lakások építése közmunkával fiatalok részére. Ezek elvégzéséhez valójában minden feltétel adva van, csak a finanszírozásukhoz szükséges pénzeszközök - közvetítő jelek - hiányoznak.

Ezt a pénzt, közvetítő közeget, azonban a magyar állam is kibocsáthatja, hiszen feles törvénnyel elfogadott MNB-törvényt kell csak - egyszerű többséggel - úgy módosítani, hogy az állam magához vonja a monetáris felségjogokat, amelyek eredetileg is őt illették.

A gyakorlatban mindenütt bevált Lautenbach-tervnek megfelelően a magyar állam saját kibocsátású pénzzel, illetve az e célra létrehozott állami és vegyes-tulajdonú cégek számára a kereskedelmi váltók engedélyezésével finanszírozhatná ezeket az infrastruktúra-fejlesztő és termelőgazdasági programokat. Az így kibocsátott pénzösszegek bizonyíthatóan nem okoznának inflációt, mert a megnövekedett termelői kapacitás, a felépülő új objektumok, az előálló többlettermék és többletszolgáltatás értéke fedezné a kibocsátott pénzeszközök értékét. Ehhez járul, hogy munkát keresők tíz- és százezrei jutnának munkához, és segélyre szorulókból adófizető munkavállalókká válhatnának. Ez csökkentené az állam szociális kiadásait, és növelné adóbevételeit. E munkák során halmozottan hátrányos helyzetű cigány származású honfitársaink jelentős része is munkához jut hatna, mivel betanított, illetve alacsonyabb szaktudást igénylő munkahelyek is keletkeznének.

A jelenlegi pénzügyi válság során a pénzügyi szféra konszolidálására az államok előteremtettek 2008-ban és 2009-ben több ezermilliárd dollárt, eurót, fontot és jent. Ugyanígy a termelőgazdaság finanszírozására is előteremthetők - hasonló módon - a szükséges pénzeszközök. A magyar pénzügyi technokraták azonban erről hallani sem akarnak. Ragaszkodnak ahhoz, hogy kizárólag kamatozó külföldi hitelpénzzel működtessék a magyarországi ipart és mezőgazdaságot, az egész nemzetgazdaságot.

A kamatozó hitelpénzrendszer azonban önként vállalt szabályrendszer. Törvényei nem olyanok, mint a természet és a világegyetem kozmikus törvényei.

A naprendszer mozgásán, a csillagok járásán nem változtathatunk, a gravitációt is tudomásul kell vennünk. A pénzrendszer szabályai a kártyajátékok szabályaihoz hasonlóak, közös megegyezésen alapuló és megváltoztatható szabályok. A magántulajdonban lévő kamatozó hitelpénzrendszer játékszabályai a pókerhez hasonlíthatók. De lehet más szabályok szerint is játszani, például ultizni, kanasztázni vagy bridzsezni, hiszen a pénzrendszer nemcsak pozitív, de negatív kamattal is működtethető. Mindez a közmegállapodástól függ. Ki kell lépni a kamatmechanizmussal működtetett hitelpénzrendszerből, amelyet egy államok feletti pénzkartell a saját magánmonopóliumaként a saját hasznára működtet. Át kell térni a közérdeket szolgáló állami közpénzrendszerre. Így Magyarország kikerülhet a jelenlegi adósságcsapdából. Az univerzális erkölcs, nemcsak a vallási, de a világi etika is azt tanítja, hogy nem a pénzrendszerért van az ember, hanem a pénzrendszer van az emberért.

A világi etika kikényszerítésére nem ad lehetőséget a szélsőséges vagyoni különbségek miatti társadalmi megosztottság és szembenállás. A tudományos ismeretek önmagukban, erkölcsi támogatás nélkül nem tudnak racionális rendszert működtetni. A vagyontalan, függő helyzetű számbeli többség érdekvérvényesítés tekintetében kisebbség, és nem tud ellenállni a túlvagyonosodott és túlerős érdekcsoportok önzésének. Az érvek ereje helyébe az erő "érve", a pénzügyi, gazdasági és rendőri erőszak lép, azaz egyszerre szekuláris és szélsőségesen irracionális a pénzuralmi világtrend.

A demokrácia eszmerendszere fejlődésének bizonyos szakaszában a közhatalmat gyakorló államot az emberiség közös munkája eredményeként előálló vagyon igazságos elosztójának tekintette. Ez az, amit úgy hívtak, hogy jóléti állam, amely gazdaságilag a szociális piacgazdaságra támaszkodott. Amíg tehát a magánérdeket korlátlanul érvényesítő pénz hatalom megegyezésre kényszerült a közérdeket érvényesítő demokratikus állammal, és a pénztőkének tudomásul kellett vennie a szociális piacgazdaság társadalmi igazságosságát is kifejező követelményeit, addig a nyugati civilizáció követésre méltó példát nyújtott.

A pénzuralmi rendszer ugyan szabad vállalkozáson alapuló piacgazdaságról beszél, de ez az ultraliberális szabadpiac lényegében monopolrendszer, s szemben áll a protekcionizmus, valamint a jóléti állam termékeny kombinációjával. Az ultraliberális pénzuralmi rendszerben a világgazdaságot uraló korporációk és pénzintézetek mindent megtesznek a protekcionizmus és a jóléti állam megsemmisítése érdekében. Ez azt jelenti, hogy a pénzuralmi rendszerben a globális gazdaság olyan függőleges futószalaggá vagy gépsorrá alakult át, amelynek az a funkciója, hogy a pénztőkét alulról felfelé a pénzimpérium tulajdonos-irányító szupergazdag pénzvagyonos csoportjaihoz áramoltassa.

A pénzimpérium felszámolja az amerikai demokráciát

A valóságra vonatkozó ismereteink elkerülhetetlenül a múlt tényeire támaszkodnak. A jövőre vonatkozóan azonban ezek a tények nem adnak biztonságos eligazítást. Ha keressük a jelenlegi helyzet meghaladásának a jövőbeni útjait, módjait, akkor a tudományos előrelátáshoz kell folyamodnunk. A tudományos előrelátás azt jelenti, hogy kísérletet teszünk a lehetőségek, a szükségszerűségek és a valószínűségek felmérésére, kidolgozására. Ha tehát keressük a jelenlegi globális pénzuralmi rendszernek és a nyugati fogantatású magánbirodalomnak az alternatíváját, akkor a jövőre vonatkozó spekulációkra vagy tudományos módszerekkel kidolgozott hipotézisekre vagyunk utalva. Egy jövőbeni alternatíva tudományos szempontból nézve spekuláció vagy hipotézis. A világot irányító transznacionális pénzimpérium szempontjából kulcsfontosságú, hogy ennek a birodalomnak az izomzatát - fő erejét - képező Egyesült Államok hogyan változhat, milyen alternatívái vannak.

Mivel a pénzimpérium mint globálissá növekedett magánbirodalom az Egyesült Államokat használja birodalmi terjeszkedéséhez, ezért saját sorsára nézve is meghatározó, hogy miként alakulnak az Egyesült Államok vonatkozásában a gazdasági, a katonai, a politikai és a kulturális erőviszonyok. A jelen tényeiből a tekintélyuralmi hierarchikus rendre utaló tendenciák olvashatók ki. A pénzuralmi rendszernek a tekintélyuralmi, sőt diktatórikus politikai rendszer a megfelelője. A pénzimpérium, birodalmi lényegének megfelelően, óriási erőket centralizál és koordinál nemzetek feletti szinten. A birodalmi függésbe került népek, országok, államok a birodalom terjeszkedésének az ellenhatásként rendszerint összefognak e birodalom féken tartása érdekében.

Ma már a globális magánbirodalom kulcsországában, az Egyesült Államokban is egyre többen érzik úgy, hogy a pénzümpérium nélkül az amerikai társadalom jobban boldogulna. A pénzümpérium alternatívája egy másfajta világrendszer lehet, amelyben nem érvényesül a globális magánpénz-monopólium és a termelő vagyon ebből fakadó centralizációja és koncentrációja. A pénzközpontú globalizmus alternatívája az emberközpontú világrend.

A természetes gazdasági rend

A pénzüralmi globalizáció alternatívája a termelővagyon elsőbbségén nyugvó globális rendszer lehet, amelyben felszámolásra kerül a jogi személyiséggel rendelkező korporáció mint a gazdasági-társadalmi felelőtlenség és önzés intézményesített formája. A természetes gazdasági rendszerben a tulajdon konkrét személyhez kötődik, és a tulajdon működtetője teljesítménye arányában részesül annak hasznából, s azzal szabadon rendelkezik. Ez nem a szélsőséges egyenlőség, a "káros egyenlősdí" szocializmusnak nevezett bukott rendszere. De nem azonos a pénzüralmi rend szélsőséges vagyoni megosztottságon alapuló rendszerével, a "káros egyenlőtlenesdí" kapitalizmusnak és demokráciának nevezett rendszerével sem. A tulajdon a természetes személyhez kötődik, és nagysága működtetőjének a teljesítményéhez igazodik. Tehát az igazságos egyenlőtlenség rendje lépne a mai szélsőségesen igazságtalan egyenlőtlenség rendje helyére. A szocializmusban a hatalmat gyakorló nomenklatura a rendőrállami erőszak eszközeivel vette el az értéket előállítóktól tulajdonukat és munkájuk eredményét. A pártállam irányítói személyes teljesítmény nélkül rendelkeztek a szabadság anyagi feltételeivel. A pénzüralmi kapitalizmusban a monetáris felségjogokat kisajátító pénzvagyonos réteg a pénz magánmonopóliuma, a mesterséges eladósítás és kamatszedés segítségével jut teljesítmény nélkül a mások munkájával előállított értékekhez. Mindkét rendszerben - az állammonopolista és a pénzmonopolista rendszerben - az igazságtalan egyenlőtlenség érvényesül, mert természetellenesen nem az rendelkezik a munkája eredményével, aki azt a teljesítményével létrehozta. Ezt kell lecserélni az emberi természetnek megfelelő igazságos egyenlőtlenség rendszerére, a természetes gazdasági rendszerre, amelyben ember és ember között a teljesítménye alapján van különbség.

A termelés elsőbbségén nyugvó természetes gazdasági rendszerben csökken a pénzrendszer szerepe, és a pénz elsődleges funkciójává ismét a gazdasági folyamatok közvetítése válik. Ebben az Új rendszerben intézményesen felszámolják azt a lehetőséget, hogy pénzből - a termelőgazdaság és személyes teljesítmény kihagyásával - lehessen még több pénzt előállítani.

A magánpénzrendszer helyébe a közpénzrendszer lép, és a kamatmechanizmussal működtetett hitelpénzt felváltja az összes nemzeti valuta felett álló semleges világpénz, amely elvezethetne a valóban szabad világkereskedelmi kapcsolatokhoz.

Nincs jó kapitalizmus, van viszont monopóliummentes jó piacgazdaság. A kapitalizmus nem azonos a piacgazdasággal, még kevésbé a szociális piacgazdasággal. A valódi piacgazdaság természetes személyhez és annak teljesítményéhez kötődő rendszer, amely valamennyi gazdasági szereplő számára biztosítani tudja az egyenlő esélyek szabadságát. A pénzümpérium világuralmát az teszi lehetővé, hogy rendelkezik a legfontosabb univerzális monopóliummal, a magánpénzrendszer monopóliumával. A kapitalizmussal nem azonos piacgazdaságnak a problémáit sem az államszocializmus, sem a pénzüralmi kapitalizmus nem tudta úgy megoldani, hogy azok a társadalmi igazságosságnak (minden egyes ember szükségleteinek, érdekeinek és értékeinek) és az élet fenntartásához szükséges természeti környezet védelmének megfeleljenek. Az igazságtalan egyenlőtlenség rendszereként működő szocializmus és a kapitalizmus nem egymás alternatívái, hanem mindketten az egyenlő esélyek alapján működő piacgazdaság, a személyes teljesítménytől függő igazságos egyenlőtlenség ellentétei.

A piacgazdaság mindkét ellentéte - az állammonopolista és a pénzmonopolista gazdasági rendszer - kudarcának számos oka van, de legmélyebb oka a pénzrendszer hibáiban keresendő. Az első ilyen hiba az, hogy a pénzrendszerben működő kamatmechanizmus csak középtávon - hosszú távon pedig sohasem - képes biztosítani a pénzforgást. A tartós kamatszedés matematikai-logikai lehetetlenség, ezért csak viszonylag korlátozott ideig képes a pénz körforgását biztosítani.

A kamatmechanizmussal működtetett magánpénzrendszerrel kapcsolatos alapvető félreértés következtében a lakosság többsége még mindig azt hiszi, hogy csak akkor fizetünk kamatot, ha kölcsönt veszünk fel. Ez tévedés, ugyanis minden ár kamatot tartalmaz, amelyet a termelő és a szolgáltató fizet a banknak azért, hogy termelőeszközökhöz jusson. A kamatozó pénzrendszerrel kapcsolatos további tévedésünk, hogy azt hisszük: ennek a kamatnak a megfizetése - történjen az hitelfelvétel után vagy a termékek és szolgáltatások áraiba elrejtve - jogos szolgáltatás. A kamatnak és a kamatos kamatnak a javak folyamatos és teljes újraelosztásában van szerepe. A pénzáramlás pedig a kispénzüektől a pénzvagyonnal rendelkezők felé tart, s ez a mozgás egyirányú. Ha a magyar társadalmat tíz egyenlő nagyságú csoportra osztanánk, akkor hozzávetőleges számítások szerint 80%-uk kevesebb kamatot kap, mint amennyi kamatot fizet. 10%-uknál ez egyensúlyban lenne, a további 10% pedig igen nagy hasznot húz a rendszerből. Kamatnyeresége tehát csak a lakosság mintegy 10%-ának van, és ez a nyereség abból származik, amit a nagy többség elveszít a kamatrendszeren. A kamatrendszer tehát újraosztja a megtermelt jövedelmet, és azt folyamatosan átszivattyúzza a munkából élőkől a pénzüket kölcsönadni képes egyénekhez.

A kamatmechanizmussal működtetett pénzrendszerre vonatkozó negyedik tévedésünk az, hogy az infláció kiegészítése végett kell kamatot fizetnünk. Az infláció a hitelpénzrendszer velejárója, és kamatra a pénzforgás biztosítása miatt van szükség. A kamat teljesítmény nélküli jövedelmet tesz lehetővé, továbbá erőszakolt, természetellenes növekedésre kényszeríti a gazdaságot, és tovább fokozza a jövedelmek közötti egyenlőtlenséget.

Silvio Gesell mindezt már 80 évvel ezelőtt felismerte, és elemezte műveiben. Az általa ajánlott természetes gazdasági rend, amely alapjaiban különbözik az eddig ismert állammonopolista és magánmonopolista rendszertől, a közpénzrendszer helyreállítását jelentené. Gesell azt javasolja, hogy kamatszedés helyett vonják társadalmi ellenőrzés alá - a demokratikus állam hatáskörébe - a gazdasági élet közvetítő közegét, a pénzt. A pénzforgás biztosítása érdekében pedig ne a kamatmechanizmust használják, hanem szedjenek pénzhasználati, illetve pénzvisszatartási illetéket. Ez az illeték nem azoknak kedvezne, akik nagy mennyiségű fölös pénzzel rendelkeznek, hanem a társadalom egészének, az azt képviselő demokratikus államnak, illetve a régióknak, amely ezt a pénzt kibocsátja és használja. A pénz szerepe ezzel eredeti funkciójára, a közvetítő csereeszköz szerepére korlátozódna.

Abban a gazdasági rendszerben, amely felválthatná a jelenlegi pénzuralmi rendszert, a gazdasági szereplőknek személyi képességeikre támaszkodva, nyílt terepen kell megvívniuk a versenyt.

Ha egyetlen versenyző sem rendelkezik előjogokkal, és azonos terepen, azonos feltételekkel minden résztvevő egyenlő módon követheti saját érdekeit, akkor természetes gazdasági rend sikeres alternatíva lehet. A globalizmus pénzuralmi rendszerét felváltó természetes gazdasági rendszer csak a természetes személyhez kötődő, a teljesítményét tükröző és a többi ember iránti felelősséggel megterhelt magántulajdonon alapulhat. A magántulajdon azonban szabad egyének társulásaként különböző fokozatú közösségi változatokban, szövetkezeti formákban is működhet. A lényeg az, hogy se az állammonopolista hatalom, se a magánmonopolista hatalom ne vehesse el az érték-előállító személytől egyéni szabadságát, függetlenségét, személyes felelősségét és azt, hogy ő rendelkezhesse munkája eredményével, hogy teljesítményének ő maradjon az ura. A teljesítményhez kötött magántulajdon az egyén önrendelkezésének, azaz az egyéni és társadalmi szabadságának az alapja.

A globalizmussal nem az a baj, hogy világszintű pénzügyi, gazdasági és politikai rendszert alkot, hanem az, hogy privatizált transznacionalista birodalomná vált. A pénzimpérium új világrendje nem az emberiség közös érdekei, hanem elsősorban egy szűk érdekcsoport partikuláris érdekei szerint működik. Mivel a rejtőzködő pénzimpérium valóságos birodalom, ezért nagy valószínűséggel osztozik a világtörténelemben eddig ismert birodalmak sorsában. Ebből a legfontosabb, hogy a birodalmak nem tartanak örökké. A lehetőségek, szükségszerűségek és valószínűségek elemzése azt támasztja alá, hogy a kártékony globalizmust felválthatja az egész emberiség érdekeit szolgáló hasznos globalizmus, az emberközponturn világrend, amely Silvio Gesell természetes gazdasági rendje szerint működne.

VÁLSÁG = ÁLSÁG

Jelentős tények valószínűsítik, hogy nem a magyar államháztartásnak volt szüksége a Valutalap-Európai Unió (IMF / EU) 20 milliárd eurót (25 milliárd dollárt) kitevő válságkezelő hitelére, a magyar kormány eszköz volt csupán a pénzügyi világrendszer átalakulásában. Igazolható: a magyar gazdasághoz képest jelentős kölcsön a nemzetközi pénzügyi közösség igényét szolgálta a magyar államháztartás, és ezzel az adófizetők, a már egyébként is pénztelen társadalom további áldozatvállalásával. Őket a valódi indokról, hatásról nem tájékoztatták, a döntéskor nem kérték hozzájárulásukat.

A közvélemény - mint pénzügyekben oly gyakran - mást hallott a kölcsönfelvétel okaként. A tőke természetes érdekéről tudjuk, hogy a helyi pénzben, jelen esetben forintban képződő profitját és magát a tőkét is bármikor kivonhatja egy konvertibilis pénzt használó országból. A közvélemény ilyenkor a nemzetközi tőke alatt a nagy multinacionális ipari-kereskedelmi társaságokat érti, és bár nem szimpatizál velük, de megérti, ha a Valutalap és az Unió kölcsöne mint devizatartalék a biztos távozásukat segíti. Azzal is tisztában van a közvélemény, hogy az államháztartást jelentős arányban külföldi forrás finanszírozza, mert belföldön nem képződik akkora jövedelem, hogy az adózás utáni megtakarítás elegendő legyen a folyó költségekre és a korábban felvett hitelek kamataira, illetve a lejáró kötvények megújítására. Kevésbé ismert azonban, milyen nagy spekulatív tőke van jelen az országban, amely érdekérvényesítése az összes a többi szempontot elhomályosíthatja. Tehát felmerülhet, hogy a világ pénzügyi zavarai idején talán ez a külső spekulatív érdek vezérli a Valutalap és az Unió kölcsönéhez is vezető gazdasági döntéseket.

A politikailag meggyengült magyar kormánynak nehézséget okoz a nemzetközi pénzügyi közösség által elvárt gazdaságpolitikai intézkedéseknek és strukturális változtatásoknak a társadalmi elfogadtatása. A kormány azonban nagy segítséget kap azzal, hogy az elvárt változtatások az IMF / EU-kölcsön feltételei közé beépíthetők. A polgárok ellenállása ezáltal leküzdhető egy kényelmetlen, de a katasztrófa elkerüléséhez szükséges intézkedésként tálalva, illetve olyan messziről jött követelményként, mellyel szemben értelmetlen küzdeni.

A kormány a változtatásoktól a pénzügyi egyensúly közelítését, az eladósodás megfékezését várja, amit a piacok megnyugtatójának nevez. Ez a megnyugtató paradox módon a válsághangulat gerjesztésével folyik, hogy az IMF / EU-hitel a válságból kivezető programként legyen bemutatható. A válság hangoztatása azonban maga is rombolja a gazdasági hangulatot, csökkenti a beruházási kedvet, de mindenekelőtt a hitelezést fogja vissza, ezáltal a foglalkoztatást és a fogyasztást is. Így az IMF / EU-hitel előkészítése, majd az egyes részleteinek lehívásához előírt feltételek teljesítése nem csökkenti, hanem még inkább recesszióba taszítja az országot. Mi több, alább látjuk, az államadósság növekedését kifejezetten serkenti - épp ellentétese deklarált céljával.

Elmondható, hogy nem a válság indokolta a hitelt, hanem a hitel gerjesztette a válságot. Az ok-okozat felcserélése a közgazdasági érvelésben nem ritka.

Először tekintsünk át kevésbé ismert száraz tényeket, már ekkor meglepetések várnak ránk. Majd következzenek olyan összefüggések, melyek alátámasztják érzéseinket. Végül nézzünk körül az események jogi alapjainál.

A nemzeti számlák ismeretlen világba kalauzolnak

A nemzetgazdaság egészének pénzügyeit egy mérlegbe állíthatjuk úgy, hogy felsoroljuk a rendelkezésére álló pénzügyi jellegű eszközök és a külfölddel szemben fennálló pénzügyi kötelezettségek különböző fajtáit. Áttekinthetőbb képet kapunk, ha négy számlára bontjuk a nemzetgazdaság egészét, és számlánként tárgyaljuk a pénzügyi állapotot.

Ezek a nemzeti számlák - fontossági sorrend nélkül - a következők:

- államháztartás, benne az önkormányzatok, társadalombiztosítás és állami alapok;
- háztartások, bár külön is számon tartott, de vegyük ide most a nonprofit közösségeket is;
- vállalatok, társaságok statisztikailag magyar rezidensként, akár külföldi tulajdonban is;
- hitelintézetek, biztosítók, pénzügyi közvetítők, ide értve a Nemzeti Bankot is.

Megnézhetjük, hogy a négy nagy számlán mennyi pénzügyi eszköz van, és azt is - ami most minket jobban érdekel -, mennyi kötelezettség áll fenn a másik három számlával szemben, vagy mennyire adósodtak el a számlatulajdonosok a külfölddel szemben. Az ilyen mérleg sajátossága, hogy ami a magyar statisztikában eszköz, az valakinek máshol kötelezettség, és fordítva: a magyar kötelezettségek külföldiek eszközöként értendők. Másképpen mondva - pénzügyi nyelven - azt mondhatjuk, most bennünket az érdekel, mekkora az egyes nemzeti számlák devizakitettsége. Ezért figyelniünk kell a rövid és a hosszú lejáratú hiteleket, az adósságot megtestesítő kötvényeket, valamint a devizakülföldiek vállalati tőkéjét, közte a felhalmozott profitot is, hiszen azt is ki-, vagy visszavonhatja a tulajdonosa. Tudjuk, a nemzetközi "vándortőke" a világ körül száguldozik, különösen elvárja a fogadó országtól, hogy pillanatokon belül távozhasson. Ezért ebben a világban az átutalások azonnal jóváírásra kerülnek, így ugyanaz a pénz naponta is sok számlán megjelenhet. A termelő tőke is megkívánja a gyors kivonhatóságot, mert ezzel tud nyomást gyakorolni a "vendéglátóra", például olcsó bérű, de jól képzett bennszülöttért, egyedi adókedvezményért, támogatásért, megfelelő infrastruktúráért stb. A legtöbb befektetőnek mindezekre még sincs szüksége, ők elegánsan magukat portfólióbefektetőknek nevezik, az utca embere rövidebben spekulánsnak. Ők csupán megengedő, átláthatatlan pénzügyi szabályozásra és majdnem automata könyvelésre, informatikai rendszerre tartanak igényt.

Tehát azt kell vizsgálnunk, hogy az egyes nemzeti számlákon mekkora külfölddel szembeni kötelezettséget tartunk nyilván, miből áll, és miként változik. Áttekintésünk a lényeg kiemelésére szorítkozik, nem figyelhetünk meg minden, egyébként felfedezendő érdekes összefüggést.

Az államháztartásról sokat hallunk, de nem azt, amit kellene

Kezdjük az államháztartással! Azt halljuk, az állam rettenetesen eladósodott, a költségvetés kiadásait csökkenteni kell, hogy az adósság növekedése lassuljon, mert a befektetők nem hajlandók túlzott kockázatot vállalni, és ha - különösen a 2008 ősze utáni zavaros időkben - nincs, aki hitelezzen, akkor az államcsőd katasztrófájával kell számolni. Nos, e riogató 2008 októberében, az IMF / EU-hitel november 4-i felvétele előtt megalapozatlan volt. Nem adósodott el túlzottan az államháztartás - bármit is mondjon a válsággerjesztő propaganda.

A magyar államadósság fajlagosan nem érte el az Unió átlagszintjének tekinthető GDP arányában a 67%-ot. Az ún. maastrichti kritériumok a GDP 60%-ára köteleznek ugyan, de már az átlag is jóval efelett volt, és az átlagot a régi tagállamok húzták fel. A konvergenciaprogramnak nevezett megszorító kötelezettségekkel kívántuk közelíteni az elvárt szintet, mondván, betartásuk esetén 2009-ben már érezhető fellendülés lehet a következmény. Nem lett, mély depresszió következett, és az elvárást is elvitte az ördög. Ugyanis az európai államok is hatalmas bankmentő adósságot vállaltak 2008 őszén, a németek 500, franciák 370, hollandok, belgák 100-100 milliárd stb. euróval terhelték meg magukat, amivel adósságrátájukat bőven száz százalék fölé emelték. És senki nem kérte számon rajtuk. Az Unióban 2009. áprilisra már közel 3000 milliárd euró adósságot vállaltak csak a pénzügyi mentésekre az államok, például Dánia 570 milliárd euróval, a GDP 250%-ával emelte meg adósságát. Akkor miről beszélünk? - kérdezné az utca embere, de nálunk még a régi formaszövegnél tartott 2009 áprilisában a politika: az eurócsatlakozás előszobájába lépéshez le kell szorítani az államadósságot a kiadások csökkentésével. (A "fájdalmas" megtakarítások tízszer, százszor, sőt ezerszer nagyobb monetáris terheléseiről nem esett szó.)

A magyar IMF / EU-hitel teljes lehívása harmadával növelné az állam adósságát, ami a magyar rátát is 100% közelébe emelné, azonban kisebb az emelkedés, ha lejáró adósság megújítására használják.

Az államadósságunk a konkrét értékek tekintetében is kizárja az olyan mértékű kockázat érzületét, mely a gyors hitelfelvételt indokolta. 2008 szeptemberében az államháztartás 15650 milliárd forintos adósságot megtestesítő értékpapírjaiból 4650 milliárd forint értékű volt devizában, de a 11000 milliárd forintban lévő állampapírból csupán 3290 milliárd forint, azaz 13,7 milliárd euró értékű volt külföldiek kezében, tehát ennyi eurót kell biztosítani arra az esetre, ha az összes külföldi tulajdonos egyszerre eladná, és devizára váltaná államkötvényét. Ekkora érték nem adható el gyorsan a másodlagos piacon, nincs ennyi hazai vásárló, így a gyors távozás is kizárt volt. Ennek ellenére az MNB 4403 milliárd forint (18,3 milliárd euró) devizatartaléka egyébként is bőven elegendő lett volna egy esetleges pánik kezelésére. A tények azt mutatják, hogy a pénzügyi világválság ellenére sem távozott túl sok deviza az országból. A pénzügyi zavar szeptember közepi kezdete és az IMF / EU-hitel október végi eldöntése közötti időben csupán 573 milliárd forint, 2,3 milliárd euró értékű kötvényt adtak el külföldiek. Tehát a nagy készpénzhiány ellenére sem volt jelentős forráskivonás az országból e címen. Ennek oka előre látható volt: a FED a dollár-, az ECB az eurókamatlábát sorra csökkentette, a magyar nagyon magas szinten maradt, így a relatív különbség nőtt, ami növelte az ösztönzést a helyben maradásra.

A kormány mégis az állam túlzott eladósodását és ebből eredő kockázatot hangsúlyozva azt hangoztatta úton-útfélen, hogy nem veszik az államkötvényeket, még a lejárók megújítására sem, szükséges tehát a Valutaalap és az Unió hitele. A nyomaték kedvéért még pánikot is éreztettek azzal, hogy az MNB 8,5%-ról 11,5%-ra emelte az alapkamatot, a befektetők maradását ösztönzendő. Holott a központi bankban ismerték a valódi, szerény kockázatot - és tudtak még valamit. Az Államadósság Kezelő Központ a hitelről történt döntés után közölte csendes szakmai körben, hogy nem értékesít több államkötvényt, lemondta a 120 milliárdos meghirdetett eladást - nincs szüksége rá, mert nem jár le több kötvény 2008-ban, sőt 2009-ben is alig kell pótolni. A nagy nyilvánosság azt hallotta, a pénzpiacot megnyugtatja az október 22-i kamatemelés, és a világban kialakult készpénzhiány közepette így majd vesznek államkötvényt, elhárítható lesz az államcsőd - és akkor egy hétre rá, 30-án kiderül, nem is kell új hitel az állam számára.

A kötvénykibocsátás éves naptár szerint meghirdetve a lejárók megújítására és az új költségvetési hiány, valamint a kamatok pótlására szükséges. Az eladás aukciókon történik, ahol csak a 11, úgynevezett elsődleges forgalmazási joggal rendelkező bank, biztosító, bróker vásárolhat, akik rendszeres vételt ígértek pályázaton. Az elsődleges vevők és az egész pénzpiac tudta, 2008 végéig már nem jár le régi adósság, amit újjal kellene finanszírozni. Az ÁKK bő pénztartaléka is köztudott volt, hiszen korábban túlf finanszírozta magát. Az is ismert volt mindenki előtt, hogy a költségvetés várhatóan még 184 milliárd forint pénzforgalmi hiánnyal számol, melyet gondtalanul fedez a heti 75 milliárd forintot kitevő kincstárjegyeladás. Az is világos volt szakmai körben, hogy 2009-ben is csupán 1 milliárd euró értékű devizakötvény és 2,4 milliárd eurót kitevő, külföldi kézben lévő forintkötvény jár le. Tehát a kötvénypiac tudta: friss forrás nélkül is elegendő a 3,4 milliárd euró szükséglethez az MNB 18,3 milliárd eurós tartaléka. Röviden: a 2008/2009. évre az állam finanszírozásában nem volt kockázat. Ennek ellenére erre hivatkozva emelte radikálisan az alapkamatot az MNB monetáris tanácsa. Mégis, akkor mit kellett megmenteni, mire kellett a hitel?

Könnyű préda a háztartás

Nézzük a másik számlatulajdonos-csoportot, a háztartásokat és nonprofit egyesüléseket együtt. Talán a devizában eladósodott, de forintban törlesztő lakosság az oka az IMF / EU-hitelnek, miattuk kell a devizatartalékot növelni, mert a bankok csak így jutnak svájci frankhoz, hogy maguk is fizetni tudjanak az anyabankjuknak? - Ez az érvelés is hamisnak bizonyul a tények alapján: a lakosság kisebb kamatozású devizahitele sem okolható - már csak azért sem, mert nem is kaptak devizahitelt.

A háztartásoknak adott kölcsönök állománya 2008 végéig 7370 milliárd forintra nőtt, ebből lakásra 3917 milliárd forint, fogyasztásra, szabad felhasználásra 3068 milliárd forint jutott, a csekély maradék az itt számba vett egyéni vállalkozók kölcsöne lehet. Ez együtt 23,3%-a az összes banki aktíváknak, láthatóan kifejezetten kis arány a teljes banki aktivitásban, már csak ezért sem valószínű, hogy itt lenne szükség a mentőakcióra. A háztartások és nonprofit szervezetek betétei együtt 7274 milliárd forintot tesznek ki 2008 végén. (Itt nem vettük figyelembe be a 2130 milliárd forint készpénzt, az 5500 milliárd forint körüli biztosítási és egyéb tartalékot, kötvényeket, befektetési jegyeket stb.) Tehát a lakossági hiteleket lényegében fedezték a lakossági betétek. Igaz, a jelzáloghitelek futamideje 10-20 év, míg a megtakarításban 1482 milliárd forint látra szól - ámbar ez kifejezetten banki érdek, mert nettó 9-10% hozamot eredményez a hitelintézeteknek - és 4507 milliárd forint legfeljebb 2 éves lekötésű. Azonban a banki funkció lényege az, hogy sok rövid forrásból fedezettel működő hosszú eszközt készít. Sőt, a bankot az különbözteti meg a takarékpénztártól, hogy pénzt teremtő joggal rendelkezik: többet helyezhet ki betéteinél, míg a takarékpénztár csak a betéteit adhatja kölcsön. A bankok a kint lévő eszközeiknek csupán 5%-át tartalékolják kötelezően a jegybanknál - és ezt a szintet csökkentette az MNB 2%-ra. Azonban a bankrendszer nemhogy többet, a betéteknél is kevesebbet helyez ki, holott elméletileg hússzor-ötvenszer többet engedhetne meg magának. Magyarországon sem az MNB, sem a bankrendszer nem teremt új forrást, ellenkezőleg, még azt is kiszívják, amit egyéb ok, például ingatlaneladás pénzben teremt. (Az más kérdés, van-e elég lakossági jövedelem a nagyobb hitelállomány fogadására, illetve kell-e ekkora kamattal és jutalékokkal terhelni a kölcsönt felvevőket? Mindenesetre a több forrás több munkát eredményezve nagyobb gazdasági aktivitás közepette több és olcsóbb hitel is ugyanazt a banki jövedelemtömeget eredményezné. Mindezekre a szempontokra azonban itt nem térhetünk ki.)

Egy látszólagos ellentmondást mégis fel kell oldanunk. Amennyiben elegendő forintbetét áll rendelkezésre a bankokban, és még több pénzt is rávezethetnének a gazdaságra további hitelek, akkor az ügyfelek miért svájci frank kölcsönt kapnak? Nos, nem svájci frank, nem euró a hitel, az forintforrásból forintban kölcsönzött, forintban törlesztett és forintkamatozású pénzügyi szolgáltatás. Csupán a kamatszámítás és a folyósítás, törlesztés számítása svájci frank, mert így látszólag kisebb kamatlábbal, de nagyobb banki díjbevéttel működtethető az üzlet.

Ez olyan, mintha metrikus rendszerben építenénk házat, de angolszász hossz mértékben készített költségvetéssel számítanánk az árat. (Így a lakossági hitelezésben az árfolyamváltozásnak nem is szabadna szerepet játszani, mert nincs valutavétel és -eladás, sem a folyósításkor, sem a törlesztéskor. E téma mélyebb elemzése is szétfeszítené e tanulmány keretét, mégis alább visszatérünk bizonyos aspektusára.)

A lakossági hitelezés jövője sem kívánta a Valutaalap és az EU forrásait. A Nemzeti Bank kérdőíves felmérésére a kereskedelmi bankok közölték, 2008 második félévétől, majd 2009-ben fokozottan visszafogják az építési és fogyasztási célú hitelezést.

A vállalatokat sem kényeztetik a hitelintézetek

Talán akkor a vállalatok, vállalkozások, nemzetközi társaságok devizaéhsége kívánta meg az IMF / EU-hitelt? Nem, már csak azért sem, mert a kölcsön feltételei nem engedték meg a felhasználást nem banki vállalatok tőkepótlására vagy vállalkozások hitelezésére. Tehát az ország vállalja 20 milliárd euró terhét, de nem használhatjuk értelmes beruházáshoz.

A kereskedelmi bankok 2008-as összevont mérlegében 7486 milliárd forint a vállalati hitelállomány, a mérlegfőösszeg 23,3%-a, épp annyi, mint a lakoságnak nyújtott hitel. Ebből - érzékeltetésül - 1995 milliárd forint ingatlanügyletet finanszírozott, a mezőgazdaság 330 milliárd forint, és a feldolgozóipar 1525 milliárd forint kölcsöne ennél együtt is kevesebb. A vállalati hitelek kb. felét teszi ki a 3590 milliárd forint cégektől származó bankbetét, de bankok hitelviszonyt megtestesítő értékpapírjait szívesebben jegyzi a társaságok. Így a 3394 milliárd forint banki kötvényekben fekvő forrással együtt számítva már becsülhető, hogy a vállalatok hitelezése is jórészt saját megtakarításaikból származnak.

Ezért a vállalatok körében sem találunk releváns devizaigényt, amit az IMF / EU-hitel esetleg elfordított tekintettel figyelmen kívül hagyott volna. Holott a fellendülés épp a nem banki vállalkozások több forrásával és foglalkoztatásával lenne beindítható.

A Nemzeti Bank említett kérdőíves felmérése szerint a vállalatok hitelezését is csökkentik a bankok, csak a kis- és mikrovállalkozások kölcsöneit tartják szinten, mert a támogatások ellenében erre kötelezték magukat. Ez a szegmens bár fontos, de a kihelyezett források közt százalékában alig kifejezhető. Különösen a hosszú lejáratú beruházási hitelezést, a fejlesztéseket fogják vissza, mely a meglévő alapokat is amortizálja. A felmérés szerint a hitelintézetek a kamatok, díjak emelésével, a már futó kölcsönszerződések feltételeinek drágításával akarják az ügyfeleket távol tartani - és a kevesebb kihelyezés ellenére is nyereségükről gondoskodni. Csakhogy a visszafogott aktivitás lassítja a gazdaságot, fékezi a keresletet, így a vállalkozási környezetben nem is lesz szükség újabb forrásra.

Miután a fenti három nemzeti számla - államháztartás, háztartások, vállalatok - nem mutat akut válsághelyzetet, marad a negyedik, a bankok és biztosítók világa. Itt kell keresnünk az IMF / EU-hitel felvételének okát.

A bankrendszer mások terhére gondoskodik magáról - és dől a lé

A bankok összevont mérlegfőösszege 32063 milliárd forint volt 2008-ban, ebből a klasszikus betét- és hitelügyletek a lakosság és vállalatok esetében is mintegy 23-23%-ot tettek ki. Így be kellene hatolnunk a nagyobbik félbe, a tőkeműveletek, az értékpapírok, indexek és más elvárásolt pénzügyi szerkesztők sűrű bozótjába. Itt csak nagyon nagyvonalú rátekintésre lesz módunk, de az így nyerhető kép is alkalmasnak látszik a mindennapi vélekedéseinkkel kapcsolatos komoly kételyek megfogalmazására.

A tőke- és értékpapírüzletek áttekintésére a 2006-os tavaszi országgyűlési választástól kell elindulnunk. A gazdasági szakértők, akik mindent szépnek láttak, a választás után savanyú ábrázattal magyarázták a megszorításokra építő konvergenciaprogramot. És - minő logikus - megindult a devizabeáramlás az országba a pénzpiac bizalmának fényes jeleként. (Ugyanis nem szokták hangsúlyozni, hogy a pénzügyvilágnak akkor megy jól, ha a reálvilág nyomorog.

A tőke nem a kiegyensúlyozott, unalmas gazdaságot kedveli, hanem oda áramlik, ahol a megszorítás, a leépülés, a hektikus változás, a káosz az úr. Úgy mondják: nagy a volatilitás. Hát nálunk mindebből jutott bőven az őszödi beszéd nyomán.) Olyan tőke áramlott be a magyar gazdaságba, mely mit sem törődik az emberi, környezeti tényezőkkel, nem életminőséget javítani, szerezni jön. 2007-ben fokozódott, 2008-ban egyenesen ugrásszerűen nőtt a devizabeáramlás az adatok szerint. Míg a nagyérdemű naponta azt hallotta, hogy súlyosan eladósodik az állam, emiatt csökkenteni kell a költségvetés kiadásait, addig az államháztartás és az MNB külfölddel szembeni nettó adósságának növekedése előbb lassult, megállt, majd 2008-ban egyenesen csökkent. Tehát nem az államháztartás adósodott, hanem az ország, mégpedig a külföldi tulajdonú magántársaságok, különösen a 95%-ban külföldi tulajdonú bankrendszer által. 2008-ban a kereskedelmi bankok összevont mérlegében 9777 milliárd forint, mintegy 40 milliárd euróforrás jelent meg, 4903 milliárd forint felvett hitel és 4874 milliárd forint betétként. A hitelnyújtók és betételhelyezők európai monetáris unió belüli pénzügyi intézmények, még jegybankok is. Ez a majd tízezer milliárd forint több, mint az összes magyar háztartás összes készpénze és bankbetétje együtt. Ez a hatalmas idegen forrás devizában jön, devizában megy, de hozamát forintban szerzi, melyhez deviza kell. Hát bizony ehhez már évi legalább 4 milliárd euróra lehet szükség. Itt már fellelhető az IMF közreműködésének igénye, ugyanis köztudott, a Valutaalap a monetáris intézményeket segíti - az országok terhére.

Jól érzékelteti a devizabeáramlás intenzitását a forint felértékelődése, de tényszerűen is követhető. A 2002-es kormányváltáskor 5,5 milliárd euró volt a nettó magánadósság külfölddel szemben, 2003 végére 7, majd 2005 elejére 10 milliárd euró, 2006-ra már 15 milliárd euróra emelkedett. A 2007-es évet már több mint 18 milliárd euróval kezdte, év végén 24 milliárddal zárt. És 2008 elején - hipp-hopp - a 24 milliárd eurós zárás 33 milliárd euró nyitóállományként jelent meg.

No igen, a statisztikai számbavétel is változik, és azok a fránya kihagyások és tévedések egyenlege, mely akár a 9 milliárd eurójával sem szúr szemet az itt vizsgálódó IMF-delegációknak, csak az ennek ezredrészét sem kitevő néhány költségvetési tétel! Végül 2008 decemberére 41 milliárd euró nettó magánadóssággal büszkélkedünk. Hét év alatt hét és félszeresére nőtt a nettó idegen forrás a gazdaságban - miközben a rezidens háztartások és az állam pénztelen. Hangsúlyoznunk kell, itt nettó adatról van szó, ennyivel több a beáramlás, mint a kiáramlás. Mégis csak az államháztartás eladósodásáról hallunk, holott az állam a Nemzeti Bankkal - e tekintetben együtt szokás számításba venni e két alanyt, minden más esetben az MNB a bankrendszer része a monetáris intézmények közt - is csak 16,5 milliárd euró nettó kötelezettségig jutott a 2007. őszi csúcsra, és ez csökkent 13,5 milliárd euróra 2008 végére.

A bankrendszer egész mást tesz, mint véljük

A beáramlott nettó 41 milliárd eurót azonban hiába keressük, hogy megtaláljuk, ahhoz a bruttó adatok kellenek, tehát mennyi jött és mennyi ment egy-egy időszakban, és hol van? A kereséshez fel kell ülnünk egy szellemvasútra; a borzongás nem marad el.

Talán pontosabb a kép, ha az IMF / EU-hitel felvételének 2008. október végi döntése előtti, szeptember 30-i állapot szerint nézzük meg a külfölddel szembeni kötelezettségünk bruttó állományát, mégpedig euróban (és zárójelben forintban). Most a szokásos statisztika adatai következnek. Meg kell jegyezni, van egy nem szokásos statisztika is, de erről alább... Szóval szokásos adatok szerint Magyarországnak 2008. szeptember 30-án 192 milliárd euró (47474 milliárd forint!) bruttó kötelezettsége volt külfölddel szemben; ennyi tőke és adósság jóltartásáról kell gondoskodnunk, mikor mint országot, bennünket értékelnek. Ebből 85,6 milliárd euró (18136 MrdFt) tőkebefektetés - általában ezekre gondolunk külföldi tőkeként - és 55,9 milliárd euró (13807 MrdFt) ún. portfólió és derivatíva befektetés, ahol a pénz csak még több pénzért jött, valamint efelett van még majdnem ennyi, 51,9 milliárd euró (12809 MrdFt) egyéb befektetés. Milyen szép feladat is lehet feltárni, mi az az agyonhallgatott "egyéb", ami több mint háromszorosa a túlbeszélte állam és MNB együttes nettó adósságának! Itt most nem foglalkozhatunk vele, mert akkor ismét külföldre tévednénk, mondjuk keletebbre, és azzal kellene foglalkoznunk, mekkora terhet számít fel ez a tőke nálunk, és mekkora hozamot hoz máshonnan.

Kiderülne, hogy többen eltartási szerződést köthettek a magyar gazdasággal. Mindenesetre a bruttó befektetés portfólió, derivatíva és egyéb címen, ami nem reál, csak pénzügyi vagyon együtt kb. 108 milliárd euró. Csoda-e, ha aggódnak egyesek, hogy ekkora pénzügyi csorda megindulása mindent elsodor, tehát védekezni kell, azaz jól kell tartani? Könyves Kálmán az átvonuló keresztes hadak körül korridort húzott, nehogy többet pusztítsanak a szükséges ellátásuknál. Mostanában a kormány a polgárok elé húz kordont, nehogy behallatsszon tiltakozásuk a parlamentbe.

A fentiek már tekintélyes értékek, hiszen a gyorsan repkedő 108 milliárd euró portfólió és egyéb tőkebefektetés önmagában meghaladja a magyar GDP 100%-át, és felette van a 85-86 milliárd eurónyi reáltőke. Még nem értünk el a valóság megismeréséhez, az sokkal dermesztőbb!

Speciális célú vállalatok - az mi? Maga a sötétség az avatatlanak

Az eddigi számok nem tartalmaznak egy nagyon nagy itt lévő üzleti közösséget. Ezeket speciális célú vállalatoknak nevezzük (SCV-k), és úgy vannak jelen nálunk, mint a sötét anyag a világűrben: láthatatlanul, a hatalmas tömegvonzásuk is csak "speciális műszerekkel" érzékelhető. E vállalatok gazdasági tevékenységet nem folytatnak Magyarországon, csak itt könyvelik. Ezzel azonban hatalmas értékeket tartanak nyilván statisztikailag, ami eltéríti a reális értékektől az összevont számokat, például a fizetési mérleget. Az MNB állítja össze a pénzügyi statisztikát. Kevesen tudják, hogy a tranzakciókat nem figyeli meg, kérdőíven szerez be adatokat, illetve a tranzakciók összesített értékét számítja az időről időre megjelenő állományokból az átértékelődések és számbavételi metodikák változásának figyelembe vételével. Így a speciális célú vállalatok könyvelt adatai bekerülnek az ország fizetési mérlegébe akkor is, ha pénzt nem mozgatnak a határon át, csak számviteli értéket. Mint Ciprus vagy a Kajmán Szigetek.

Magyarország sem igen marad el mögöttük. Ezek a vállalatok 2006 előtt offshore jelleggel voltak hazánkban; amikor e kiváltság megszűnt, 768 ilyen cég maradt itt, és átnevezték magukat: speciális célú vállalatoknak, SCV-knek. E megjelölés nem jogi kategória, csak statisztikai. Mert a magyar gazdasági statisztikában nem szerepelnek - csak néha. Ezért sötétek. Magyarország a külföldre küldött jelentéseiben köteles ezeknek a cégeknek a gazdasági tevékenységét feltüntetni, így jelentünk az IMF-nek, ECB-nek stb., hiszen ha nem, nem volnának sehol. Tehát csak az SCV-k adataival együtt kapcsolódhatunk helyesen a más országok statisztikáihoz, így képeznek az országok együtt uniós és világstatisztikát. Azonban e cégekről mégsem hallunk, az IMF-jegyzőkönyvekben sem szerepelnek a hitelfelvétel előtt, bár az adataik ott vannak a Valutaalpnál. Úgy tűnik, szakmai, politikai megegyezés szerint a köznépi kommunikációban a téma kerülendő. Ezért mindeddig ebben az összeállításban sem szerepeltek az SCV-k. Az utolsó hozzáférhető értékek 2007. december 31-re vonatkoznak. Ekkor a speciális célú vállalatok 86,7 milliárd euró (22128 milliárd forintot kitevő) kötelezettséget és körülbelül ugyanennyi pénzügyi eszközt tartottak nyilván az országban. Ekkor, 2007 végén az ország teljes, SCV-vel együtt számított kötelezettségállománya 67919 milliárd forint, azaz 268 milliárd euró volt! Feltételezve, hogy az SCV-k kötelezettsége nem változott lényegesen 2008. szeptember 30-ig, így akkor az ország összes külföldi kötelezettsége $192 + 86,7 = 279$ milliárd euróra becsülhető. Tehát Magyarország a GDP-je 2,7-3,0 szorosát cipeli külfölddel szembeni kötelezettségként! És a külföld aggódik! Mi meg azt sem tudjuk, mi történik velünk! Ez már maga a másvilág: a monetáris szörnyek világa. Itt minden lehetséges, nincsenek fizikai korlátok, szabadon szárnyal az elektronikus jel a számítógépben - és mi ezért feláldozzuk az évszázadok alatt felhalmozott javainkat.

Elképesztő forgalom a pénzsztrádán

Bár a speciális célú vállalatok talán tényleg csak könyvelnek javunkra, vagy terhünkre, de a többiek mozgatják a pénzt és az értékpapírokat. Vessünk egy pillantást erre a játéktérre is! 2008-ban 240 millió darab bankközi műveletet bonyolítottak le, 1119000 milliárd forint értékben. Jobb betűvel leírni: egymillió-száztizenkilencezer-milliárd forint forgalommal, ami kb. 4400 milliárd euró. Ez az elképesztően nagy forgalom 43-szorosa a magyar GDP-nek (kb. 43×26000 milliárd forint).

Átlag 6 banki naponként fordul meg a teljes éves nemzeti jövedelem a bankközi műveletekben, a központi költségvetés éves kiadásainak megfelelő pénzforgalom pedig 2-3 naponta. A bankközi pénzforgalom 1995-ben a GDP ötszöröse volt - és működött az ország. Azután exponenciális növekedés indult el - lám-lám, a Bokros csomag tényleg sikeres lehetett valahol - csak hogy miközben már a nemzeti jövedelem több mint negyvenszer fordul meg a bankok között, az állam, a vállalkozások, családok egyre pénztelenebbek.

Ez a hatalmas forgalom pénzügyi tranzakciókat jelent, amit a banki ügyfél jó esetben a másnapi jóváírással észlel. Az ügyfelet a Bankközi Klíring Rendszerrel szolgálják ki, de ez csak az összes forgalom 6-7%-a. A pénzügyi instrumentumokkal kapcsolatos tranzakciókat azonnal jóváírják, ún. valós időben a VIBER nevű rendszerrel, hogy ugyanaz a pénz naponta akár sokszor is felhasználható legyen. Ebben az elszámolási térben zajlik a forgalom 93-94%-a, melyhez az ország polgárainak vajmi kevés közül van, igen nagy hányadban a magyar munkaidőn kívül használják az időzónák eltolódásának hatására, éreztetve a bankrendszerünk nem belföldi aktivitását. (Egy-egy valós idejű átutalásért az MNB 350 forintot kér, a kereskedelmi bankok 10-15 ezer forintért adják tovább az ügyfelüknek - hogy ne használják, mert a pénzforgalom lassítása extraprofitot hoz.)

Közel háromévi nemzeti jövedelem az ország külföldi kötelezettsége a statisztikában

Térjünk vissza a nemzetgazdaság külfölddel szembeni kötelezettségeire az SCV-vel 2008. szeptember végén, az IMF / EUhitelről történt döntés idejére. A nyilvános statisztikában szereplő, említett 47474 milliárd forint külfölddel szembeni kötelezettséghez becsléssel 26000 milliárd forint SCV-kötelezettséget adva, együtt 73474 milliárd forint eredményre jutunk, mely a GDP 280%-a.

Minderről nem beszélünk, a kommunikációs stratégiákban az államháztartás adósságával érvelünk, mely kevesebb mint negyede az összes terhünknek.

Adva van Európa majd közepén egy nemzet. A nemzet ügyei vitelét az Országgyűlésre bízta, de ez a Gyűlés nem foglakozik a 2008 végén kb. 73473 milliárd forintos, a mintegy 298 milliárd eurós külfölddel szembeni kötelezettség képződésével, következményeivel, de naphosszat vitatkozik ennek ezred, tízezer részével, fényesen alátámasztva Parkinson megfigyelését, miszerint a vezetők sokkal szívesebben tárgyalnak az atomreaktor biciklitárolójának fontosságáról, mint magáról a beruházásról.

Így azután nem is tárul fel a döntéshozók előtt, mit is csinál itt az a nyüzsgő nagy halom pénz, kitől és mennyi jövedelmet szerez. Az azért feltűnik bárki számára, hogy az ország eladta javait, vagyona nincs, a kapott pénz is elfogyott, a háztartásoknak és az államháztartásnak tetemes az adóssága a jövedelméhez képest. Csakhogy miként jött létre ez az állapot? Itt nincs tér és idő arra, hogy húsz év történéseit áttekintsük e szempontból, a megcsalatlásunk tekintetében az IMF / EU-hitel környezetére kell szorítkoznunk - jó példája a nagy egészeknek.

Sok szereplő a pénzügyi játéktéren egyet akar

Az esemény sokszereplős: a magyar állam részéről a kormány, a pénzügyminisztérium, amely a magyar embereket képviselik ebben a monetáris káoszban. Ott az Államadósság Kezelő Központ, mely a pénzpiaccal együtt él, már alig megkülönböztethető, hiszen nemcsak hitelt vesz fel, és törleszt kötvények formájában, de maga is dinamikus kötvénykereskedő. Ott a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, mely azt írja, hogy aligha tudja kordában tartani az önös profit- és hatalmi érdekeket szolgáló pénzügyi játékosokat - és valóban, alig. Megjelent az Európai Unió részéről az Európai Bizottság mint 6,5 milliárd euró hitel nyújtója - igaz egy petákja sincs, maga is a pénzpiacról táplálkozik. Központi játékos, mondhatnánk csatár a Magyar Nemzeti Bank, itt hajtják végre a kevésbé látható pénzgyárakban hozott döntéseket. Nem maradhat ki az Európai Központi Bank, hiszen a magyar központi bank is velük egy rendszerbe tartozik a döntések tekintetében, és ha az MNB a pénzpiaccal üzletel, akkor biztosak lehetünk abban, az ECB még sokkal inkább.

No és a pénzpiac látható szereplői, közülük kiemelkedik 11 bank és biztosító, az ún. elsődleges forgalmazók (CIB Bank, Citibank Europe, Deutsche Bank, Erste Befektetési Zrt., ING Bank, K&H, Magyar Takarékszövetkezeti Bank, MKB Bank, OTP, Raiffeisen, UniCredit Bank). Ők jogosultak az államkötvények aukciós értékesítésén vásárolni, és mint nagykereskedők továbbadni az ún. másodlagos piacon. Ők a piac, tehát versenyeznek - vagy nem, hiszen egyszerre, kartellben döntenek arról, veszünk-e államkötvényt, vagy nem veszünk. És a sajtóból tájékozódó azt hallja, a piac ideges, meg kell nyugtatni. Kiemelt jelentőségük van a háttérben a magyar polgárok kötelező magánnyugdíj alapjai kezelőinek, akik az államkötvények nagy vásárlói, mert abba fektetik a beszédett nyugdíjjarulékat - vagy nem. Ugyanis épp 2008-ra lépett érvénybe az a törvény, miszerint kötelesek nagy arányban részvénybe fektetni, csakhogy nincs elegendő magyar részvény, tehát akkor távol-keleten, tengerentúl tegyék ezt. És tették, eladtak sok államkötvényt, a pénzt vitték messzire, ott is hagyták, mert a tőzsdék összeomlottak. (Számos pénzügyi kihatású törvény vagy döntés háttérét nehezen lehet visszafejteni, de ezt könnyen: már 2007-ben a törvény elfogadáskor érett az összeomlás - aláhajtottuk a magyar emberek nyugdíjait. Ki, miért? - ez megint más, talán nem is csak tanulmány kérdése.) És itt vannak talán a legfontosabbak, a hedge fundok, melyek nemzetközi szinten mindenhol ott vannak, ahol nagy zavarral sokat lehet kaszálni, hatalmas tőkékkel manipulálják a pénz- és értékpapírpiacon, de sehol sem átlátható a működésük, ők is valahol SCV-ként léteznek. Így azt sem látjuk, miként rángatják a magyar forint árfolyamát hatalmas határidős deviza- és indexkereskedelmükkel, az ún. swap-(csere)ügyleteikkel.

Egy halom bolygó pénz mellé még hitel is?

Bizonyos képet azért kaphatunk arról, hová megy a beáramlott spekulatív pénz és a részben már lehívott IMF / EU-hitel, de ez a kép roppant bizonytalan. Ebben a mai monetáris világban nemcsak forint, euró, dollár, jen stb. összegeket utalnak egyik számláról a másikra. A számlák leginkább értéknilyántartások valamilyen valutában. Például egy hitel felvétele finansziális intézmények között adott esetben csupán egy swapművelet, azaz csere értékpapírok, vagy szabványosított mutatószámok között, mert a hitelt nyújtó fedezetet kér, és a fedezet is pénzügyi eszköz. Két hitel elcserélésekor elég a kamatkülönbségeket elszámolni - kamatswap. Opciók ügyletekben csak beárazott szándékok kerülnek könyvelésre. Más esetben kockázatok átvállalását könyvelik, mégpedig egységesített értékpapír formájában. A kockázatot átvállaló értékpapírok piaci ára egyúttal jelzés az adott alany, ország fizetőképességének megítélésére. (Más kérdés, hogy e jelek manipulálhatók, amint azt a pénzügyi válság egyik okaként tapasztaljuk.) Tehát a mai pénzügyi kötelezettségek alakulását kívülállóknak nehéz nyomon követni - különösen rövid összefoglalásban. Próbálkozzunk mégis.

TEGYÜNK EGYMÁS MELLÉ NÉHÁNY INFORMÁCIÓT:

- a kommunikációs stratégia szerint az emberek azt hallották, pénzügyi válság van, leállt a bankközi hitelezés is, az anyabankok kivonják pénzüket, a túlzottan eladósodott, kockázatos magyar államkötvényeket sem veszik;
- a fenti veszély csökkentésére az MNB felemelte az alapkamatot 2008. október 22-én - az ünnep előtti napon - 8,5%-ról 11,5%-ra. (Az ünnep jelentősége: nincs belföldön kereskedés, de van londoni, frankfurti, New Yorki..., a hatás majd nyitáskor látható);
- az Államadósság Kezelő Központ az elsődleges forgalmazói jogú intézményekkel egyetértésben leállította az államkötvény kibocsátását. Nem tudni, ki a kezdeményező: a vevők tagadták meg a vételt a pánikhangulat keltésére, biztosan nem hatására, mert ők jól informáltak, vagy az ÁKK járt el gondosan, már ügyis bespájzolt, sok a tartaléka, ráadásul óriási összeg zúdul majd rájuk az IMF / EU-hitelből. Szóval nem hiány, bőséges szabad pénz valószínűsíthető a rendszerben - míg a pénzhiányt harsogta a sajtó;
- az itt lévő beáramlott pénznek jövedelemszerző eszközre van szüksége. Meg is kapta, mert a nyugdíjalapokat törvény kötelezte a részvénytőzsdére vonulni, így kötvényeladási kényszerbe hozta őket a kormány. Nosza, nagy a kínálat, olcsón lehet államkötvényt venni a nyugdíjalap-kezelőktől - fájjon a nyugdíjban reménykedők feje - ráadásul a kamatemelés mindig a korábbi kötvények árát csökkenti, mert az eladók pénze az új, nagyobb hozamú felé áramlik. Csakhogy az ÁKK most nem ad el újabb nagyobb hozamú kötvényt, így marad a régiek kínálata. Azonban az eladó nyugdíjalapok magyar megtakarítást adnak el külföldi befektetőknek, akik az árfolyamkockázatot nem szívesen viselik - le kell fedezni valahogy;
- hát elmozdul a forint a gyengülés irányába - és egy egész nemzet bolydul fel: a lakosság devizaelszámolású hitelei hirtelen megdrágulnak, azaz nő a bankok bevétele, mely fedezi a kívülről hozzájuk érkezett nagy mennyiségű, például kötvénybe fektetett spekulatív devizakivonásokkor fellépő árfolyamvesztést. Azaz a bankrendszer - saját nyelvén - hedzselt a kockázatot, csakhogy az áthárításért nem kell fizetnie, ingyen kapja a svájci frank alapon szerződött ügyletektől.

Azonban a történet nem itt záródik. A beáramlott devizaforrás nagyságrendileg 9777 milliárd forint, melyben az IMF / EU-hitel lehívás 2008 végéig csak 600 milliárd forintot tett ki, a háztartások lakás- és fogyasztási kölcsöne, amint láttuk, kerekítve 7000 milliárd forint, jórészt svájci frankban számolva, de ez csak az árfolyamkockázat fedezésére kell, kölcsönadásra ott a háztartások betéte.

Így bőven marad sok ezer milliárd forint szabad forrás. Ennek egy része tovább áramlott külföldre, de egy nagy és egyre növekvő hányada kitűnően fűtött menedékre lelt a Magyar Nemzeti Bankban, ahová azok a hitelintézetek helyezhetnek el betétet, vagy vehetnek MNB által kibocsátott kéthetes futamidejű kötvényt, melyeknek a számláját is az MNB vezeti.

A szanatórium nem kerül pénzbe, sőt ott lehet keresni igazán

Nézzük, miként alakult a pénzügyi válság idején a "menedéket kérő" pénzeszközök mennyisége a Nemzeti Bank forrásainak számláin 2008. szeptember és 2009. március között. A forgalomban lévő készpénz nem nagyon változik, 2150-2400 milliárd forint között mozog, a karácsony előtti a nagyobb érték. A kereskedelmi bankok kötelező tartaléka 750 milliárd forint volt, de kevesebb, mint felére, 328 milliárd forintra csökkent, mert az 5%-os rátát 2%-ra mérsékelte az MNB, hogy a bankok több hitelt nyújtsanak. Nem nyújtottak - ellenkezőleg, az egynapos betéteiket a jegybankban a jelentéktelen 48 milliárd forintról 350, 563, majd decemberre 918 milliárd forintra növelték, tehát több mint hússzoros összeget helyeztek el bármikor kivonható módon - a nagyon nagy és biztos kamatért. A Nemzeti Bank nem nézhette tétlenül ezt a nagy sóvárgást a kamatai után, maga is kéthetes kötvényeket bocsátott ki, hogy kiszívja a bankrendszer pénzét. Már szeptemberben 1000 milliárd forint körüli összeget vontak ki a forgalomból, 2009. februárra 1700 milliárd forintra emelték a kéthetes futamidejű kötvények kibocsátását. Micsoda logika: csökkentik a tartalékrátát, hogy kevesebb betét jöjjön a jegybankba, és nem győzik beszippantani a felesleget. Ugyanis a felesleg nem az, a nyitott pénzhatáron korlátlanul ömlik be a pénz, ha van, aki megfizeti. A magyar kormány és jegybankja világrekorder gálánsságban - nincs még egy ilyen központi banki magatartás. Még nincs vége. Egyéb címen is volt kamatozó pénz az MNB-ben, szeptemberben 193 milliárd forint, de februárra majd nyolcszoros, 1454 milliárd forintra emelten. És még mindig "dől a lé" - történetesen a koldusbotra jutott központi költségvetéstől. A költségvetési egyszámlán rendszeresen volt 400 milliárd forint vagy több, de - "az eltűnt a pénz jelszavú válság alatt" - 2009. februárra 1978 milliárd forintra nőtt a költségvetés "megtakarítása". Ez a többlet már az IMF / EU-hitel részbeni lehívásából származik. Mindenesetre az MNB forrásai a 2008. augusztusi 4500 milliárdról 2009. márciusra 8500 milliárd forintra emelkedtek, azaz 4000 milliárd forint többlet jelent meg a nagy hozamot ígérő "raktárban" - miközben a pénztelen országban családokat tesznek ki otthonaikból. Mi történik ezzel a "raktárkészlettel"?

Nem veszünk államkötvényt - és többet keresünk, csak körbe-körbe

Természetesen az MNB forintban vezeti könyveit, de fontos feladata az ország(?), állam(?), magángazdaság(?) devizatartalékának kezelése. Kié e tartalék? Ez szép jogászi feladat valakinek. A devizatartalék azt jelenti, hogy az MNB külföldön biztonságos kötvényt vesz, például másik bank kötvényét - mint a fent említett MNB-kibocsátású kötvényt. A bankok egymás tartalékait kezelik, például Deutsche Bank-kötvényt. Itt válik az ügy igen érdekessé.

Az Európai Bizottság miből nyújtotta a 6,5 milliárd euró hitelt? Saját pénze nincs, maga is magánbefektetőktől vesz fel hitelt az Európai Központi Bank (ECB) által. Az ECB kötvényt bocsát ki, lejegyzi a Deutsche Bank és mások, a bevont pénz tulajdonosa az Európai Bizottság, de az ECB egyenesen a Nemzeti Banknak küldi, mely mögött a pénz címzettje a magyar kormány. Tehát a két központi bank közötti műveletről van szó - és a Deutsche Bankról, mely elsődleges forgalmazói joggal rendelkezik a magyar államkötvények jegyzésére - csak éppen nem jegyez. Nézzük csak! A Deutsche Bank nem jegyez új magyar államkötvényt, mert kockázatos, vagy mert ki sem bocsátanak, ellenben lejegyzi az Európai Központi Bank magyar államhitelt célzó kötvényét, mely pénz így eljut az MNB-be, ott tartalékba kerül, azaz az MNB Deutsche Bank-papírt jegyez - és a pénz visszakerült a kiindulópontjára. Illetve el sem indult, minek vándoroljon? Az EU-hitel valójában swap, csere; az MNB kevés kamatot kap a tartalékáért, mert az euró alacsony kamatozása, a német bank sokat kap, mert a kockázatos magyar állam drágán kap hitelt az EU-tól, és még közvetítők sorának is fizet jutalékot.

Természetesen lehet, hogy pont ez esetben nem így történik az elszámolás, de ilyen műveletek tömege jellemzi ezeket a monetáris eseményeket.

Tehát a dolog logikája a következő: Az MNB úgy viselkedik, mint egy fordítókorong. Jön a Valutaalap és az Európai Bizottság hitele, mely a pénzpiacról származik, és megy is mindjárt vissza a pénzpiac ugyanazon pár játékosához némi többletet kínálva. A többlet a magyarok terhe, mert nem jól viselkednek, izgágák, kockázatosak, tőlük el akar menni a tőke, de a forintruháját dollárra, euróra akarja váltani, kell lennie a raktárban elég devizának, ezért a magyarok adják el vagyonukat devizáért, vagy vegyenek fel most hitelt olyanoktól, akik biztosan elég tekintélyesek, hogy behajtsák a követelésüket a majd később eladandó még megmaradt vagyonok ellenértékéből.

Az MNB sokat költ - a polgárok belerokkannak

Történik azonban valami más is - ami felgyorsítja a folyamatot, amibe ugyancsak belerokkan az állam és polgára. Láttuk, a beáramlott spekulatív devizát és az IMF / EU-hitel lehívott részét a kedvezményezettek, ez esetben a kereskedelmi bankok a Nemzeti Bankban parkoltatják, és élvezik a megemelt kamatot. Láttuk, az árfolyamvesztés következményeit a bankok a lakosságra terhelik, pedig semmi közük hozzá. Láttuk, az MNB külföldön kamatoztatja devizatartalékát szinte nulla kamatra, annyira alacsony ott a kamatláb a biztonságos eszközök esetében, de az MNB kénytelen nagy kamatot fizetni a hozzá érkezett sok pénz után, mert a saját monetáris tanácsa nagy alapkamatot szabott meg. A Nemzeti Bank azonban tudja, nem kell izgulnia, a különbözetbe nem megy tönkre: a veszteséget más fizeti, a központi költségvetés, az adófizetők. Vegyünk mély levegőt: a monetáris játékosok egymással üzletelnek, az egyik mindenképpen nyer - ez történetesen a távoli idegen -, a másik mindenképpen veszít - az a hazai -, és a lakosság fizeti a veszteséget a költségvetési megszorításokkal helyet szorítva az állami büdzsében. No és a háztartások fizetik az árfolyam-különbözetet is a svájci frank alapon elszámolt hitelekkel. Így a befektető kevésbé átláthatóan, de kitűnő hatásfokú szivattyút üzemeltet egy olyan országban, mely politikai elitje nem látja át, hol vész el a jövedelem, a vagyon. Itt. Két kérdés még mindig megválaszolatlan.

Válság a derült égből? - gyakoroltuk, még azt is, mit mondjunk az embereknek

Ismerik-e a fenti összefüggéseket és mértékeket a döntéshozók? Igen, ismerik - részletes alátámasztás nélkül is állítható. Az IMF elképesztő mélységű adatközlést kér és kap, delegációi évente jelentést készítenek az országról, 2007-től megsűrűsödtek látogatásaik. A monetáris intézmények vezetése gondosan készült a várható pénzügyi válságra. Már 2006-ban az MNB és a PSZÁF válságkezelő szimulációs gyakorlatot végzett. Az MNB-ben egyébként is van megfelelő szimulációs modell a jelenségek, hatások előre számítására, és minden szükséges adattal rendelkeznek a szimulációs vizsgálatokhoz. 2007. február 21-én válságkezelő szimulációs és kommunikációs gyakorlatra került sor már a pénzügyminisztérium bevonásával: mit tesz, és mit mond a nyilvánosságnak, mikor az összeomló bankrendszert mentenie kell. Igen, a nemzetközi bankokat a minisztérium kötelessége kihúzni a csávából - ezért vettük fel a sokat emlegetett hitelt is. A Valutaalap az előzetes konzultációkon rögzítette: az ország egész jól áll a konvergenciaprogram vállalásai teljesítésében, jó a gazdaság állapota, csak "a globális pénzpiaci helyzet miatt komoly sebezhetőségi pontok vannak", illetve a "nagyértékű külföldi forrásbevonás az egyik fontos sebezhetőségi pont". Ugyanakkor az IMF ajánlásai mindig a költségvetési megszorításokra és a szociális rendszerek liberalizálására szorítkoztak, hogy ezzel csökkentse az állam az eladósodását.

Az IMF / EU-hitelek feltételeire, biztosítékaira itt nem térhetünk ki terjedelmi okokból. Megjegyzésként azért kíváncsok, ha az a cél, hogy ne növekedjen az államadósság, akkor talán nem kellene a pénzpiac két-háromszoros kamatszédő csatornáit előtt megnyitni a lehetőséget - de ez nem tűnik fel a pénzpiacról érkező tanácsadóknak.

A másik kérdés összetettebb: milyen jogi feltételek támasztják alá ezt a fent leírt állapotot, folyamatot a két hitelező, a Valutaalap és az Európai Unió részéről? A válaszok önálló tanulmányt érdemelnének. Álljon itt csak rövid jelzés, van miről elmélkedni.

Az IMF a lényegről megfeledezett

A Nemzetközi Valutaalap alapokmányát Magyarországon az 1982. évi 6. törvényerejű rendelet helyezte hatályba. Az alapokmány I. cikke szerint a Valutaalap célja a nemzetközi monetáris együttműködés előmozdítása, valamint "megkönnyíteni a kiegyensúlyozott növekedést, és ezáltal hozzájárulni a foglalkoztatottság és a reáljövedelem magas szintjének előmozdításához". Úgy tűnik, a Valutaalap a mindennapi gyakorlatában az itt rögzített célokat eltéveszti. Az alapító okirat IV. cikk 3. szakasza a) bekezdése szerint "az Alap felügyel a nemzetközi monetáris rendszerre annak érdekében, hogy biztosítsa hatékony működését..." - bizony ez a felügyelet is elmaradt, ha a világméretű pénzügyi válságra gondolunk. Ehelyett a Valutaalap nagy súlyt helyez a tagok feletti felügyeletre és az árfolyampolitikájukhoz specifikus elveket alkalmazva az útmutatások kiadására (uo. b) bekezdés) . "Ezek az elvek figyelembe veszik a tagok hazai társadalmi és politikai céljait", és az Alap vállalja, hogy "kellő figyelmet szentel a tagok körülményeinek". Így ezek szerint akár feltételezhetnénk is, hogy az IMF követi az alapító okiratában foglaltakat, csak a magyar politikai célok nem a magasban, hanem a mélyben keresendők.

Hatékony pénzpiac? - de nem a polgároknak

Az Európai Uniót alapító Római Szerződés 105. cikk (1) bekezdés a monetáris politika tekintetében meghatározza a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) feladatát és működését, megállapítva, hogy "A KBER a szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság elvével összhangban tevékenykedik, ezáltal elősegítve az erőforrások hatékony elosztását...". Amennyiben visszatekintünk a fent leírtakra, kitűnik, hogy szó sincs szabad versenyről, a piacgazdaság elvének érvényesüléséről, sokkal inkább összehangolt, precízen végrehajtott programról.

Egészen biztosan nem hatékony a leírt működés a nemzetgazdaság nem monetáris szereplői, az államháztartás, a háztartások és a vállalatok szemszögéből nézve, de nagyon hatékony a finansziális intézmények javára. Nem is a hatékonyság mértéke a fő gond, sokkal fontosabb, hogy a megismert működés homlokegyenest ellenkezik ugyanennek az alapító szerződésnek az 1. cikkével, miszerint: "Európa népei ... a döntéseket a lehető legnyilvánosabban és az állampolgárokhoz a lehető legközelebb eső szinten hozzák meg". Ugyanígy, a megismert monetáris világ tökéletesen szembemegy a 2. cikk alapvető célkitűzésével, miszerint az Unió célja "a gazdasági és társadalmi fejlődés, valamint a foglalkoztatás magas szintjének előmozdítása, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés megvalósítása, valamint a gazdasági és a társadalmi kohézió erősítése, az állampolgárok érdekeinek fokozottabb védelme, jogaik érvényesítése a szabadságon és biztonságon alapulva" - és mindez a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartásával.

Az a dilemma, hogy a társadalmi-gazdasági elit is a pusztulási lejtőn van, és rövid távon nagyon nehéz elképzelni, hogy ilyen állapotban kellő tudást szerezzon a helyzet felismeréséhez, valamint nagyon rövid idő alatt bátorságot és erkölcsi tartást szedjen össze ahhoz, hogy a védekező mechanizmusokat alkalmazza is. Legfeljebb két évünk van rá.

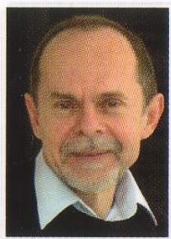
Bogár László

Nekünk is abban kellene gondolkodnunk, hogy az adott koordináta-rendszeren belül megtaláljuk a védekező eszközöket, amelyekkel a globalizmus túlkapásai ellen és a nemzetközi pénzimpérium hatalommal való visszaélése ellen tehetünk valamit. Sok olyan módszer létezik, amivel az antiglobalizmust egy világméretű szervezett ellenállássá lehetne fejleszteni. Ebbe bele lehetne illeszteni azt, hogy a magyarok is valamiféle protekcionizmust alkalmazzanak pénzügyekben, gazdasági ügyekben. Mi ennek a reális lehetősége? Persze csak a koordinátákon belül cselekedhetünk. Magyarország ahhoz túl kis pont, hogy magán a koordinátarendszeren változtasson.

Drábik János

Magyarország december közepén módosította a Nemzeti Bankról szóló törvényt azzal, hogy természetes vagy jogi személy egyedi azonosítására alkalmas információt bárki le tud kérni, és lekérhet. Ez a hitelmegtagadással együtt már egy totálisan ellenőrzött állam felé mutat, hiszen ezek az adatok a Nemzeti Banknak nyilván nem saját felhasználásra kellenek. Tehát totális ellenőrzés és pénzügyi ellehetetlenítés. Ez csak komoly konfliktusok kirobbanásához vezethet. Alapos a sejtésem, hogy szándékosan gerjesztett feszültségek elé nézünk, hogy ez lehessen az oka annak, hogy az a bizonyos nem létező világállam erőszakkal tarthassa féken az alattvalóit.

Varga István

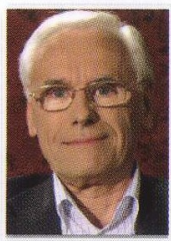
Az a dilemma, hogy a társadalmi-gazdasági elit is a pusztulási lejtőn van, és rövid távon nagyon nehéz elképzelni, hogy ilyen állapotban kellő tudást szerezzен a helyzet felismeréséhez, valamint nagyon rövid idő alatt bátorságot és erkölcsi tartást szedjen össze ahhoz, hogy a védekező mechanizmusokat alkalmazza is. Legfeljebb két évünk van rá.

Bogár László

Nekünk is abban kellene gondolkodnunk, hogy az adott koordináta-rendszeren belül megtaláljuk a védekező eszközöket, amelyekkel a globalizmus túlkapásai ellen és a nemzetközi pénzimpérium hatalommal való visszaélése ellen tehetünk valamit. Sok olyan módszer létezik, amivel az antiglobalizmust egy világméretű szervezett ellenállássá lehetne fejleszteni. Ebbe bele lehetne illeszteni azt, hogy a magyarok is valamiféle protekcionizmust alkalmazzanak pénzügyekben, gazdasági ügyekben. Mi ennek a reális lehetősége? Persze csak a koordinátákon belül cselekedhetünk. Magyarország ahhoz túl kis pont, hogy magán a koordináta-rendszeren változtasson.

Drábik János

Magyarország december közepén módosította a Nemzeti Bankról szóló törvényt azzal, hogy természetes vagy jogi személy egyedi azonosítására alkalmas információt bárki le tud kérni, és lekérhet. Ez a hitelmegtagadással együtt már egy totálisan ellenőrzött állam felé mutat, hiszen ezek az adatok a Nemzeti Banknak nyilván nem saját felhasználásra kellenek. Tehát totális ellenőrzés és pénzügyi ellehetetlenítés. Ez csak komoly konfliktusok kirobbanásához vezethet. Alapos a sejtésem, hogy szándékosan gerjesztett feszültségek elé nézünk, hogy ez lehessen az oka annak, hogy az a bizonyos nem létező világállam erőszakkal tarthassa féken az alattvalóit.

Varga István

3 500 Ft

9 789639 862081